אבא

צבי פישמן

תורגם מאנגלית בידי נחמה מיכולסון

With thanks to the Creator of Heaven and Earth

This book is dedicated to the loving memory of my parents in appreciation thanks for their unending love and support.

This is a work of fiction. All characters in the book are fictitious, and no resemblance to any persons is intended.

Copyright © 2017 by Tzvi Fishman

Typeset by Moshe Kaplan
Proofreading by Z. Kaplan
Cover photo by Yonaton Behar

Shoshana Street Productions, Jerusalem

פרק 1

זו הייתה דודה פיצ׳י בטלפון. היא התקשרה מפלורידה.

״יוסף״, אמרה, ״אני חושבת שרצוי שתגיע לבּוּקָה. משהו קורה לאמך״.

יוסף הצמיד את אפרכסת הטלפון לאזנו מבלי לענות. לרגע נדמה היה לו שהעולם עצר מלכת.

״יוסף? אתה שומע אותי?״ שאלה דודה פיצ׳י.

״אני שומע אותך, פיץ׳. מה קורה?״

״אני לא יודעת בדיוק. אמך זו לא אמך. היא מתעצבנת כל הזמן. היא מקללת ללא סיבה. אביך אומר שהיא בורחת מהבית, ועליו לצאת לחפש אחריה. אני לא חושבת שהוא מסוגל להתמודד לבדו עם המצב. גם לו יש הבעיות הרפואיות שלו, כפי שאתה יודע״.

יוסף ידע זאת היטב. חמישה חודשים קודם לכן הוא טס מניו-יורק לפלורידה לבקר אצל הוריו המתבגרים. מחלת פרקינסון והחרדות שמהן סבל אביו החמירו. אמו סבלה מתופעה שהנוירולוג כינה איבוד זיכרון זמני.

״אתה יודע שתמיד היית הבן האהוב של אמך״, הוסיפה דודה פיצ׳י, ״אני בטוחה שתוכל לעזור, הרי אתה כל חייה״.

״תודה, דודה פיצ׳י״, השיב יוסף, ״אני מעריך את שיחת הטלפון הזו שלך. אני יודע עד כמה הורי יקרים לך. אני מיד מתקשר לאבא״.

״אל תספר לאמך חצי מלה ממה שאמרתי. אני לא רוצה שהיא תכעס עלי. אתה הרי יודע שחוץ מבת-הדודה בטי, הוריך הם קרובי המשפחה היחידים שיש לי כאן״.

״אל תדאגי, פיץ׳. לא אומר מלה לאמא. ומה איתך? איך את מרגישה?״

"אין לי תלונות, תודה לאל. אני משתדלת להיות עסוקה. שום דבר, כנראה, לא ירפא את דלקת הפרקים שלי, אבל התרגלתי כבר. לא רחוק מביתי נערכים שיעורים נפלאים במסגרת תוכנית חינוך למבוגרים, ואני משתדלת להשתתף בהם פעמיים בשבוע".

"את גיבורה אמיתית, פיץ'", אמר יוסף. "כולנו אוהבים אותך. אצלצל אלייך אחרי שאדבר עם אבא".

מבעד לפתח המטבח יוסף יכול היה לראות את רעייתו, רבקה, בהריון מתקדם, יושבת בסלון וסורגת כיפה. למעלה, בקומה השנייה, אלי ומוישי הקטנים **התרוצצו בעליזות על ה"בימבה" שלהם,** הופכים את התקרה למעין תוף ענק, מרעיש, מורט עצבים.

"יוסף", קראה רבקה, "מי היה בטלפון?"

"הדודה שלי, פיצ'י".

"מה שלומה?"

יוסף הלך לעבר הסלון כדי שלא יצטרך להרים את קולו כשהוא עונה לאשתו. גם לאחר שילדה חמישה ילדים שמרה עדיין על הופעה יפה ורעננה. בעיני יוסף הריונה הנוכחי הוסיף לה לוויית חן, על אף התקפי הבחילות והכאבים למיניהם שגרמו לה להיות מעט מתוחה.

"היא מספרת שאמא מתנהגת לאחרונה באופן מוזר. אני הולך להתקשר לאבא לשמוע מה קורה שם".

רבקה, חוט סריגה בין שיניה, נעצה בו מבט חוקר כמו מבקשת, "פרט, בבקשה". הכיפה שסרגה הייתה כמעט מוכנה. מעל הספה שעליה ישבה ניבטה ירושלים של זהב מתוך ציור שמן ממוסגר, שאותו קנו בטיול לארץ ישראל.

"נראה שאמי מתעצבנת ללא סיבה נראית לעין", הסביר יוסף, "הי, הכיפה נראית יפה. היא בשביל התינוק?" התבדח.

"חשבתי דווקא על אלי", ענתה רבקה. בדיוק באותו רגע נשמע שוב קול חבטה מלמעלה. "תוכל לבקש מהם לשחק בחוץ? אני לא יכולה עוד לסבול את **ה'בימבה' שלהם** על הראש שלי".

"בוודאי", השיב יוסף.

בתקופת ההריונות גילתה רבקה רגישות יתר לדברים שונים, בעיקר לילדים מרעישים. הריונה האחרון הסתיים בהפלה בסוף החודש השלישי. לכן, בפעם הזאת נאלץ יוסף להיעדר מעבודתו ולבלות יותר זמן בבית, כדי לשמש בולם זעזועים בינה לבין הילדים. זאב בן השמונה-עשרה, בנם הבכור, סיים את לימודיו בישיבה התיכונית בהצטיינות, והחל ללמוד בישיבה-יוניברסיטי. בניגוד לו, אחיו בן השש-עשרה, שמעון, היה טיפוס מרדן, לא גילה עניין בדת וגם לא בבית-הספר. מופנם מטבעו, נתון למצבי רוח, נער פורט על גיטרה, המסתיר את רגשותיו או נותן להם ביטוי בבלדות בסגנון דילן שהיה כותב. דני היה הסנדוויץ' של המשפחה. היה עליו להיאבק על תשומת לב, והיה מסוגל להפוך לטורנדו זעיר כאשר הרגיזו אותו. עתה, כאשר עמד להיות בר-מצווה, קיבל יותר תשומת לב ולכן פרח. אחר כך בא אלי. הילד בן השמונה, מלא מרץ, היפראקטיבי. על ידו דני שובבני היה נראה כמו ניצב דום. מוישי הקטן, בנם בן החמש, עשה כמיטב יכולתו להתאים את עצמו לאלי, כך שלא הייתה דקה משעממת בבית.

תודה לאל, בפעם הזאת עמדה להיוולד להם בת. אם האולטרה סאונד אכן היה מדויק, הרי שהאירוע צפוי מיד אחרי הבר-מצווה, עוד לפני חג הפסח, התקופה הלחוצה ביותר בלוח השנה. אי לכך יהיה על יוסף לעזור הרבה בבית.

לפתע נשמע פרץ של צווחות אימים מן הקומה השנייה.

"אוי! לא! פספסתי עין", צעקה רבקה, כשהיא משליכה את הכיפה מתוך תסכול. היא נעצה מבט זועף בבעלה כאילו היה הוא אשם. "אתה לא יכול להגיד להם להפסיק? או אולי אני אצטרך לעלות למעלה?"

יוסף הזדקף. הוא לא אהב שאשתו צעקה עליו, במיוחד כאשר התאמץ כל-כך לעזור לה בעבודות הבית.

"הי, חברה, תפסיקו את המהומה", קרא יוסף.

מוישי הקטן החל לזעוק זעקות שבר. יוסף דילג במהירות על המדרגות המכוסות בשטיח, כשהוא חש נחשול של כעס גועש בעורקיו.

"הרגע", אמר לעצמו. "ספור עד עשר", יעצה להם היועצת לענייני משפחה, "זכרו שהם רק ילדים קטנים".

כאשר התנהגותו של אלי יצאה לגמרי מכלל שליטה, החליטו יוסף ורבקה להשתתף בסדרת מפגשים בעלות יקרה עם יועצת לענייני משפחה שכתבה ספר פופולארי בנושא חינוך ילדים היפראקטיביים. הם שמו לב שבכל פעם שהילדים רבו, צעקותיהם עוררו אצל רבקה זיכרונות מעברה, אשר גרמו לה להגיב ברגשות זעם שהיו עצורים אצלה במשך זמן ארוך. כתגובת שרשרת כעס יוסף על הילדים על שציערו את אשתו. ה"אלימות", כביכול, שגילה כלפיהם מתוך כוונה לרסן אותם החמירה את הבעיה הרגשית, הבלתי פתורה, שרבקה גררה מימי ילדותה עת גדלה עם אב עצבני ורגזן. למרות שיוסף מעולם לא נתן לילדיו יותר מאשר "פליק" הגון באחוריהם, הרי שאשתו פירשה את רצונו להשליט סדר כ"התגרות" וכ"אלימות". ולכן, במצבים כגון אלה למד יוסף לקחת נשימה ארוכה ולהישאר מחוץ למעגל הנפץ של צווחות ועצבים. בשבילו זו הייתה פעולת איזון עדינה, כמו להלך על ביצים מבלי לעורר את השלדים בארון של אשתו.

"הוא הרביץ לי עם פטיש!" צווח מוישי כשהוא מחזיק את ראשו בין ידיו כאילו היה פצוע אנוש. "אייי! אייי!" צרח.

יוסף הביט בבנו אלי, החבלן הקטן, שזינק לתוך חדר האמבטיה ונעל את הדלת מאחוריו. "שקרן! שקרן! שקרן!" צווח שוב ושוב במלוא גרונו.

פטיש צעצוע מפלסטיק היה מוטל על הרצפה. יוסף הרים אותו, השליכו לתוך חדר השינה שלהם והתכופף להרגיע את ילדו הבוכה. פעם היה קרוב לוודאי הולם בכעס על דלת חדר האמבטיה ודורש מאלי לפתוח את הדלת. אבל הוא למד. למה להציק? למה להוסיף שמן למדורה? בדרך כלל הזעם של אלי נמשך חמש או עשר דקות. אם משאירים אותו לנפשו, הר הגעש שהתפרץ במוחו היה נרגע מעצמו. מאידך, אם הוא או אשתו ניסו להכניע בכוח את השד הבלתי נראה שבתוכו, או אפילו ניסו לשכנע אותו בהיגיון, תגובת ההשתוללות שהיו נתקלים בה הייתה מוציאה מהדעת אפילו את חכם התלמוד הסבלני הלל הזקן. כך, כשהוא נעול

באמבטיה, הילד לא יכול היה להזיק לאיש, והוא מעולם לא עשה מעשה מסוכן, ולכן התגובה ההגיונית ביותר באותו רגע הייתה להשאיר אותו לבד עד שיירגע.

"הלו, ניו-יורק", קרא הארי פרידמן כששמע את הקול של בנו יוסף בטלפון.

"מה נשמע, אבא?" שאל יוסף, בה בעת שבנו, אלי, המשיך להמטיר קללות קולניות מעבר לדלת האמבטיה בקומה השנייה.

"בסדר", השיב אביו, "הכול אותו דבר. אמך עובדת בגינה כרגע. חכה שנייה, אלך לקרוא לה".

"רק רגע, אבא", אמר יוסף, "איך היא מרגישה? אל תספר לה, אבל דודה פיצ'י צלצלה וסיפרה לי שהתנהגותה של אמא לא כל-כך שפויה לאחרונה".

אביו לא השיב מיד. "פחדתי לספר לך", הודה לבסוף, "קיוויתי שזה יחלוף. אני יודע שידיך מלאות עבודה בבית".

" מה בדיוק העניין, אבא?" ביקש יוסף לדעת.

"אני לא יודע. היינו אמורים להיפגש עם נוירולוג, אבל אמך סירבה ללכת. היא מאיימת להתגרש ממני. בכל פעם שהיא נתקפת כעס היא בורחת מהבית. לפעמים היא נעלמת למשך שעות ארוכות. אני לא מסוגל יותר להמשיך כך. ביום חמישי האחרון התקשרו אלי ממרכז הקניות וספרו שאמך מסתובבת שם מבולבלת לגמרי. היה עלי ללכת לקחת אותה הביתה. היא לא רצתה לדבר איתי, וכשהגענו הביתה היא נעלה את עצמה בחדר השינה שלנו. כבר שבועיים שאני לא הולך לבית-החולים לעבודת ההתנדבות שלי, כי אני פוחד להשאיר אותה לבד בבית".

"אתה רוצה שאבוא לבקר?"

"אני חושב שרצוי מאוד, בני. אני יודע שגם לך יש הבעיות שלך, אבל אולי תוכל לשכנע אותה ללכת לרופא. היא בדרך כלל שומעת לך".

יוסף הבטיח לאביו לבוא מיד. באופן מפתיע, כאשר דיבר עם אמו היא נשמעה בסדר, בדיוק כמו תמיד. היא שאלה על בריאותו, על בריאות הילדים ועל התקדמות הריונה של רבקה. היא אפילו זכרה שהוא מצפה

להתבשר על קידום במקום עבודתו כראש מחלקת הסרטים והמולטי מדיה במוזיאון היהודי במנהטן. כאשר סיפר לה שהוא עומד להגיע לביקור של מספר ימים בפלורידה היא התרגשה.

"אביך ואני יוצאים מיד לסופר ונקנה את כל הדברים שאתה אוהב לאכול", אמרה.

"נצא לאכול במסעדות", שמע את אביו ברקע.

"אני שונאת מסעדות כשרות", השיבה אמו, "הן מלוכלכות והאוכל איום ונורא. אני עדיין אמו ואני עוד יכולה להאכיל את בני בבית. נקנה כלים חד-פעמיים וכל מה שצריך".

אין-ספור עימותים היו ליוסף עם הוריו לאחר שהחליט לחזור בתשובה. אחד הדברים שגרמו להם אי-נחת היה העובדה שהחליט להתחתן עם בחורה יהודייה דתית. בסופו של דבר, למרות הכול, הם מימנו לזוג הצעיר את דמי השכירות לדירה הראשונה ששכרו במנהטן כדי לעזור להם בתחילת דרכם, ולאחר שנולד בנם השלישי קנו להם בית בריברדייל. אולם, שנים עברו עד שאמו הסתגלה לעובדה שבנה מקפיד מאוד על אוכל כשר, על שמירת שבת ועל ארבע כנפות הציצית המשתלשלות לו מעל מכנסיו, למרות שהדבר שיווה לו הופעה שונה משל אחרים. את זקנו היא שונאת אפילו כיום, אף על פי שהוא קצר ומעוצב בקפידה. אולם אחרי הכול, חוץ מאשר התגרות קלה מדי פעם, כמו לכנות אותו ג'ואי בעודו מעדיף את השם העברי יוסף, הם לא התערבו בחייו.

"נו", התעניינה רבקה כשיוסף התיישב בסלון.

"אמי נשמעת נהדר", השיב, "אבל אבי אומר שהתנהגותה קצת הידרדרה. אמרתי להם שאבוא לביקור אם את חושבת שתוכלי להסתדר עם הילדים".

"למה שלא אוכל להסתדר עם הילדים?" שאלה, "אל תהפוך אותי לנכה".

"אני יודע כמה ההריון קשה, זה הכול", אמר.

"אני אסתדר, אל תדאג. אם הוריך זקוקים לך, עליך לנסוע".

"אולי הורייך יכולים לבוא למספר ימים לעזור עם הילדים?" הציע יוסף.

רבקה הוסיפה במהירות מספר עיניים בכיפה הצבעונית שסרגה. למען האמת, אשתו לא הסתדרה עם הוריה. היחסים ביניהם היו אדיבים ולבביים אך לא מעבר לכך. אביה נפגע בתאונת דרכים כאשר רבקה הייתה עדיין ילדה קטנה, ומאז היה מרותק לכיסא גלגלים. הוא היה ספוג בתחושות של מרירות ורחמים עצמיים והשליט טרור בבית. הפרעה קלה ביותר, בעיקר משחקים תמימים של רבקה ואחותה, הייתה גורמת לו פרצי זעם קשים. לדברי המטפלת המשפחתית רבקה פיתחה, כתוצאה מכך, אלרגיה לאנשים עצבניים וכועסים, כולל ילדיה שלה. זמן קצר אחרי נישואיהם גילה יוסף שהחיים במחיצתה של רעייתו דמו להליכה בשדה מוקשים. לעיתים היה נדמה לו כי שתול בה רדאר פנימי העושה סיבובים של שלוש מאות ושישים מעלות וקולט ברגישות רבה גם את גלי המתח הקלים ביותר הרוחשים סביבה. לא היה פשוט לגדל חמישה ילדים, במיוחד בהתחשב בגֶנים שהם ירשו מהמשפחות משני הצדדים. אומנם, בנם הבכור, זאב, היה מלאך, אבל אחריו נולדו בנם השני, שמעון, הנתון למצבי רוח משתנים, והבן השלישי, דני, הרגיש באופן מיוחד, והרביעי, אלי, ההיפראקטיבי, ושכפולו מוישי הקטן. יחד הם היו משפחת פרידמן, שלא הייתה בדיוק התגשמות חלומה של רבקה. לאחר ששמעון נולד היא הייתה ממלמלת מדי פעם, כי השתחררה מסיוט אחד – בית הוריה - אך נכנסה לאחר במקומו. בשנים הראשונות לנישואיהם, כאשר יוסף מילא עדיין תפקיד תובעני כעורך בטלוויזיה, לא הצליח תמיד להשאיר את המתח מאחור בסטודיו. אולם עם הזמן למד להשתחרר ממתחים בג׳וגינג יומי כדי לחזור הביתה בעל ואבא רגוע יותר.

אי לכך, הרעיון שהורי רבקה יבואו למספר ימים כדי לעזור בעת שיוסף ייסע לפלורידה לא נשקל ברצינות. למעשה, רבקה לא טרחה אפילו להתייחס להצעתו של בעלה.

"האם אתה מתכוון לצלצל לאחותך?" הסיטה אשתו את הנושא.

"אני חושב שעלי לעשות זאת, אם אוכל להשיג אותה".

אחותו הצעירה, איילין, אף פעם לא הייתה זמינה. מנקודת מבטו של יוסף, היא חיה על כוכב אחר. לא רק בגלל שהיא גרה בלוס-אנג׳לס. איילין הייתה נשואה בפעם השלישית. היא הייתה עיתונאית שעשתה לעצמה שם כמראיינת אנשים יוצאי דופן ומפורסמים. היה כמעט בלתי אפשרי להגיע אליה ישירות. או שהייתה בדרך למקום מרוחק לצורך ראיון, או שתא ההודעות במכשיר הטלפון שלה היה תמיד מלא. כדי ליצור איתה קשר היה צריך להשאיר הודעה לשירות ההודעות שלה, ואם היית בר מזל היא הייתה מצלצלת בחזרה למחרת היום.

״או, יקירי״, קראה איילין בשיחת הטלפון באמצע הלילה, ״רק עכשיו מסרו לי שהתקשרת. מה השעה אצלכם שם בניו-יורק?״

מנומנם הציץ יוסף בשעון. ״השעה שלוש לפנות בוקר״, אמר.

״מצטערת״, צחקקה, ״אני באוסטרליה מכינה סיפור על שבט האבוריג׳ינים. היית מאמין? היום הם לימדו אותי איך לזרוק בומרנג. **מגניב, לא?** נחש מי נמצא איתי? בילי. לא היית מכיר אותו, הוא כל-כך גבה״.

בילי, בנה הבכור, טייל לבד בעולם בשנים האחרונות. ליוסף היא נשמעה מעט טיפשית. אבל זו הייתה אחותו. היא תמיד הייתה קצת מטורפת.

״איך העניינים אצלך?״ נזכרה לשאול, ״מה שלום אמא ואבא?״

״זו הסיבה שהתקשרתי. משהו קורה עם אמא״, השיב יוסף.

רבקה, לצידו במיטה, נאנחה קלות. ״מי זה?״ שאלה מנומנמת.

״אחותי״, ענה יוסף.

״מה השעה?״

״שלוש לפנות בוקר״.

״טירוף״, מלמלה. ״היא לא נורמאלית״.

יוסף לקח את הטלפון האלחוטי, יצא למבואה לבוש בפיג׳מה והתיישב על המדרגה העליונה של גרם המדרגות.

״אני לא יכולה לשמוע אותך״, קראה איילין מעבר לאוקיינוס השקט.

"לאמא היו בזמן האחרון התפרצויות זעם בלתי הגיוניות, שאותן היא שוכחת אחרי שהיא נרגעת", הסביר יוסף, "דיברתי עם רופא אצלנו בבית-הכנסת, והוא חושב שזו אולי התחלה של מחלת האלצהיימר. אני טס לפלורידה ביום ראשון, ואני חושב שעלייך לבוא גם כן. אבא לא יכול להתמודד עם המצב לבד. ייתכן שיהא עלינו למצוא להם עזרה קבועה בבית, או אולי אצטרך להביא אותם בחזרה לניו-יורק".

"אוה, אבא המסכן", אמרה איילין.

כמה אופייני לאיילין לחשוב על אבא כאשר אמא היא זו שמתמוטטת. שתי הנשים אף פעם לא הסתדרו ביניהן. בה בעת שיוסף היה חביבה של אמו, הרי שאיילין הייתה האהבה הגדולה של אביו. גם כאשר שיבשה את חייה בשרשרת של נישואין וגירושין, בעיני אביה היא מעולם לא טעתה. נוסף לכך היא הייתה מפורסמת והשתכרה הון עתק. לעומתה, יוסף, על אף הלהט הדתי שלו, הצליח בסך הכול רק לשרוד מבחינה כלכלית.

"אוה, ג'ואי", אמרה, "זה נורא. אני לא יודעת מה לומר לך. אני באמצע הטיול שלי. עלי לצלצל לסוכנת שלי ולברר מה היא תכננה לי לשבוע הבא. כמובן שאשתדל לבוא ברגע שאוכל. דיור מוגן ברמה גבוהה בפלורידה היה אולי מתאים ביותר בשבילם. הם יכולים להרשות זאת לעצמם. אני בוודאי לא יכולה לטפל בהם עם כל הנסיעות שלי, ואין שום סיבה שאתה, שמטופל במשפחה גדולה, תיסחב איתם בחזרה לניו-יורק. חוץ מזה, הֶרבּי נמצא שם, והם גם רגילים למזג האוויר של פלורידה".

איילין התכוונה לדוד הֶרבּי, האח היחיד של אביהם. הוא היה החלוץ שעבר לגור בפלורידה עשרים שנה קודם לכן. לאחר שאביו של יוסף פרש מהעסק המוצלח למכסחות דשא שהיה בבעלותו, הֶרבּי עודד אותו לעבור לבוקה רטון, שם יוכל לבלות את שארית חייו, "כשהוא משקיף על כרי דשא אינסופיים מבלי שיהא עליו לכסח ולו אחד מהם". זה היה המניע למעבר של הוריו מניו-רושל, ניו-יורק, לפלורידה שטופת השמש, על אף שאמו התעצבה מאוד להתרחק מבנה האחד והיחיד.

"להֶרבּי הבעיות שלו", הזכיר יוסף לאיילין.

"אני מניחה כך", אמרה אחותו, "אבל האם לא כך כולנו?"

הם הפסיקו את השיחה בנקודה זו. איילין הבטיחה שתתקשר לאביהם ותודיע לו מתי היא אמורה להגיע לבוקה.

יוסף המשיך לשבת על המדרגות בבית החשוך והשקט, נהנה מהדממה. רגעי שלווה כמו אלה היו נדירים בביתו. הוא תהה כיצד הגיע בילי לאוסטרליה. בעבר, לפני שהחליט לוותר על חיי בוהמה ולעלות על דרך היהדות האורתודוכסית, לו עצמו היה בולמוס-נסיעות, והיה מרבה לטייל בכל מיני מקומות אקזוטיים. אחר כך, בעקבות ההתעוררות הרוחנית שהתחוללה אצלו, הוא החל לחלום על חיים בישראל, ארצם של היהודים. אולם אמו התנגדה לכך בעקשנות. על כן החליט להתגורר בעיר ניו-יורק, מרחק נסיעה קצר לביתם של הוריו בניו-רושל.

יוסף חזר לחדר השינה, לבש חלוק רחצה וירד למטבח. נטל ידיו ואמר את הברכות שאומר המתעורר באמצע הלילה ומבקש ללמוד תורה. הוא הרגיש מודאג ומוטרד מכדי להירדם, ולכן העדיף לשבת בחדר האוכל, פתח את החומש והחל לקרוא בפרשת השבוע. אולם קשה היה לו להתרכז בכתוב שלפניו. מבטו נדד אל הציור השני שקנו בארץ – יצירה מיסטית של הכותל המערבי, בה משולבות דמויות של חסידים מרקדים מצוירים במשיחות מכחול בצבעים מרהיבים ומעליהם אותיות עבריות פורחות באוויר. כמה נפלא היה יכול להיות לבקר שם שוב, הרהר. אך ליבו הכבד עליו עצר אותו מלצאת אפילו למסע דמיוני. בדמיונו ראה את אביו יושב בודד בחשיכה בבית הגדול בפלורידה, מלא חרדה מפני צפונות העתיד, תוהה מה קורה לאישה שעימה חי ושאותה אהב כמעט שישים שנה.

פרק 2

יוסף ידע שהדבר לא יהיה קל – לא לאמו, לא לאביו, לא לו עצמו ולא לרבקה. זו הייתה הסיבה שהחליט לקחת איתו את אלי לביקור בבית הוריו. הילד האנרגטי הושעה מבית-הספר למשך שבועיים לאחר שכמעט הוציא את מורתו מן הדעת. יוסף לא רצה שדבר דומה יתרחש בבית לאשתו. אולם, כבר בנמל התעופה קנדי התחרט על החלטתו זו. הילד נעלם בעת שיוסף עמד בתור למסירת המטען. לאחר חיפוש מטורף באולם

הנוסעים הוא מצא אותו רוכב על אופנוע דמיוני במשחק וידיאו רועש שהיה ממוקם במעבר צדדי בטרמינל. למזלם הם הספיקו לעלות למטוס ברגע האחרון. גם במטוס היה ריבונו של עולם בעזרם – אלי צפה בשקט בסרט שהוקרן לאורך כל הטיסה. סרטים ומשחקי מחשב היו הדברים היחידים שהיה בהם כדי למשוך את תשומת ליבו ליותר מאשר חמש דקות. עד לשלב מסוים יוסף וגם רבקה התנגדו לתת לילד ריטאלין בגלל החשש מפני תופעות לוואי, אבל הסתבר להם שאין פתרון אחר. הם ניסו רפלקסולוגיה, ריפוי באמנות, דיאטת סוכרים ותרופות הרגעה מצמחים. אך שום דבר לא עזר להוריד רמת אנרגיה גבוהה בטירוף, אשר גרמה לו לקפוץ ולהתרוצץ מסביב כמו חלקיק אטום בהיתוך גרעיני. הרפלקסולוג השווה את עצביו של הילד לקפיץ דרוך של תת-מקלע "עוזי" המוכן לירייה. מנהל בית-הספר שבו למד אלי המליץ להוריו להתחיל לחפש לילד מסגרת חינוכית גמישה יותר שתתאים לצרכיו המיוחדים.

במשך המחצית הראשונה של הטיסה יוסף עבר על מספר מאמרים בנושא מחלת האלצהיימר שהוציא מהאינטרנט. התפרצויות הזעם של אמו והשוטטויות הבלתי צפויות התאימו לגמרי לסימני המחלה בשלביה הראשונים. הוא קרא על התרופות המצויות ועל הטיפולים המומלצים שכפי הנראה אין בכוחם להועיל הרבה. היה מאמר מעניין אחד שכותרתו הייתה "עשר דרכים לעזור ליקר לך". יוסף רפרף על מספר סיפורים אמיתיים שהופיעו באותו מאמר, וליבו נשבר כאשר חשב על מה שמצפה לאמו.

כאשר לא יכול היה לשאת עוד את מחשבותיו, נעץ מבט בוהה במסך הקולנוע הקטן שעליו הוקרן סרט פעולה לנוסעי המטוס. כאיש קולנוע וכעורך הוא עשה עשרות סרטים וראה עשרת מונים יותר. הוא לא היה זקוק לאוזניות כדי לקבוע אם הסרט היה טוב או רע. הוא ידע לומר זאת על פי קצב הפעילות על המסך. והסרט שהוקרן באותה הטיסה היה איטי להחריד ולכן היה כישלון קופתי ללא שום ספק. כדי לבדוק את יכולת ההערכה המקצועית שלו, יוסף העיף מבט על בנו. אם רגליו של אלי לא היו נעות במהירות של מייל לדקה כי אז זה היה סרט מנצח. אבל, רגליו

של הילד התנועעו כמי שצריך דחוף לשירותים, הוכחה מובהקת לכך שהסרט היה גרוע ונרכש על-ידי חברת התעופה בזיל הזול.

אמו של יוסף חלמה על אוניברסיטאות הארוורד או ייל בשביל בנה, אבל הוא החליט ללמוד קולנוע באוניברסיטת ניו-יורק. את ארבע השנים באוניברסיטה הוא בילה בחושך, צופה בכל סרט מופת שיצא לאקרנים אי-פעם. לאחר שסיים את לימודיו כתב יוסף תסריט שאותו נתן אחד ממוריו לבמאי מבטיח, וזה האחרון מכר אותו לחברת מ.ג.מ. אחרי ההצלחה הראשונה הזו ארז יוסף את חפציו וחצה את היבשת ללוס-אנג׳לס לעשות לעצמו שם בטינסל טאון. וגם כדי להתרחק מאמו המגוננת יתר על המידה, אשר שאפה לעיסוק מכובד ויציב יותר לבנה המיוחד.

לימים התברר שאמו צדקה. הוליווד אכן הייתה כמו תפאורה במגרש אחורי של אולפני מ.ג.מ. – חזית רחבה מזויפת של דודג׳ סיטי ורחוב ראשי, יפים מבחוץ, אך חלולים מבפנים. האנשים היו בדיוק אותו הדבר – חיצוניות יפה, אך ריקנות פנימית. ג׳ואי, כמובן, לא ידע זאת בתחילה. הוא התאמץ מאד לשחק את משחקה של הוליווד ולצאת מנצח – פיתח את גופו במועדוני הספורט יחד עם כוכבי-העל, בלילות בילה בדיסקוטקים כשהוא דופק את הראש עם גראס וחשיש, ומילא את פנקס הטלפונים שלו עם שמות של אנשים שמעולם לא התקשר אליהם בחזרה.

באותה עת מכר עוד מספר תסריטים בכל פעם במחיר גבוה יותר, אך הדבר לא עשה אותו מאושר לאורך זמן. הוא קנה לעצמו מכונית ספורט קטנה מדגם מ.ג. ושכר דירת חלומות ליד הים, אולם כל ההישגים הללו לא היה בהם כדי למלא את הריקנות שהוא חש. זו הייתה תחילת ההתעוררות הדתית שלו ושיבתו לניו-יורק, שם עבד תחילה כעורך חדשות בטלוויזיה לפני שזכה במשרה במוזיאון היהודי. יוסף עבר לניו-יורק לא כדי להיות ליד הוריו, אלא כדי להימלט מהריקנות של הוליווד. בניו-יורק היה לפחות זיק של יהדות, שלא כמו בקליפורניה החדגונית, המנוכרת והחומרנית להחריד. אומנם, ניו-יורק לא הייתה המולדת היהודית, אך הייתה יותר קרובה לירושלים מאשר לוס-אנג׳לס.

יוסף חש כי גופו התאבן מהישיבה הארוכה במושב המטוס והוא קם, התמתח והלך לעבר השירותים. המטוס היטלטל מצד לצד, אך הוא המשיך להלך במעבר הצר על אף שהשלטים הדולקים הורו "נא להדק את חגורות הבטיחות". בעודו מחכה לתא פנוי, עלעל יוסף במגזין המפורסם "אנשים". הוא לא הופתע למצוא שם את אחד הראיונות שאחותו פרסמה תחת שם העט איילין פריד. בפעם הזאת הסיפור הסנסציוני היה אודות מטריד ילדים ששמו טוהר ואשר ניצח במאבק משפטי על זכותו לאמץ ילד.

בעודו רוחץ את ידיו בכיור השירותים הקטן, העיף יוסף מבט על הדמות בעלת הזקן המעוצב שנשקפה אליו מהמראה. יום קודם לכן סיימה אמו את שיחת הטלפון ביניהם, שהייתה לגמרי נורמאלית, באמרה, "אם אתה באמת אוהב את אמא שלך, אז תגלח את זקנך המטופש. לרבי של בית-הכנסת שלנו אין זקן, אז למה אתה צריך?"

מאז המהפך הדתי של יוסף, הזקן שלו שבר את ליבה של אמו.

"יש לך פנים כל-כך יפות – למה להסתיר אותן?" נהגה לשאול בכל פעם שהייתה רואה אותו. לדעתה הנחרצת, הזקן שיווה לו מראה מוזנח. היא רצתה שתהיה לו הופעה נקייה ומושכת, בדיוק כפי שהיא החזיקה את הבית היפה בבוקה. בהזדמנויות אחדות יוסף ניסה להסביר לה את החשיבות הדתית שיש לגידול זקן, אולם העניין כלל לא נגע לה. הוא היה תינוקה, והיא רצתה שיישאר כזה, ולאיזה תינוק יש זקן?

כאשר חזר יוסף מהשירותים לא מצא את אלי במושבו, הוכחה ניצחת לכך שהסרט שעדיין רץ על המסך היה כישלון.

"לאן יכול ילד ללכת לאיבוד במטוס?" הרהר יוסף לעצמו, בעת שהסתובב במעברים בחיפוש אחר בנו. לאחר שלא מצא אותו במחלקת התיירים, הוא הסיט את הווילון ונכנס למחלקת העסקים. מיד הגיח מולו דייל מתחנת השירות ושאל אם הוא יכול לעזור.

"אני מחפש את בני", ענה יוסף.

"אלי?" שאל הדייל.

"נכון".

"הוא מטיס את המטוס עם קפטן רוברטס", הודיע לו הדייל, "בוא איתי ואראה לך".

הדייל הקיש על דלת תא הטייס, לחץ את מספרי קוד הביטחון וחיכה לפתיחת הדלת. ואומנם אלי היה שם בפנים, יושב לצידם של הקפטן והנווט. הוא הביט באביו כשחיוך רחב, שובב וגאה נסוך על פניו. "איזה ילד יש לך!" קרא הקפטן, "אם אתה שואל אותי הוא טייס מלידה".

"יש לו אלפי שעות טיסה על המחשב", השיב יוסף.

"זה בהחלט נראה כך", אמר הקפטן, "אילו זה לא היה נוגד את הכללים, הייתי הולך לנמנם ומשאיר את הטסת המטוס בידיו".

"פלורידה, הנה אנו באים", הודיע הנווט, כשהוא בודק את הלוחות המוארים שלפניו.

"אני מצטער, אלי", אמר קפטן רוברטס, "יהיה עליך לחזור למושב שלך. תקנות רשמיות. אנו מתחילים בנחיתה".

"כן, אדוני הקפטן", השיב אלי תוך שהוא מצדיע. מרוצה מהישגו הוא רץ לאורך המעבר בחזרה למקומות שלהם.

מחוץ לאולם איסוף המטען של שדה התעופה במיאמי חיכה להם נהג לימוזינה עם שלט בידו עליו היה רשום "יוסף פרידמן".

"מי זה, אבא?" שאל אלי, בהשתמשו במילה העברית, אבא. בבית-הספר היהודי שבו למד הילד לימוד השפה העברית היה חלק מתוכנית הלימודים.

"זהו הנהג שסבא שלח כדי לקחת אותנו".

"למה סבא לא בא בעצמו?" הילד שאל.

"סבא כבר לא אוהב לנהוג למרחקים גדולים", השיב יוסף, "הוא מזדקן".

בדרך הילד נרדם. גם הוא, כמו סבו, לא נהנה מנסיעות ארוכות. וכמו ילדים היפראקטיביים רבים, הוא חש בחילה כאשר היה כלוא במכונית. לאחר מספר דקות הוא התעורר בקפיצה.

"אם אתה רואה את באטמן תעיר אותי", הספיק לומר לפני שצנח בחזרה לשינה.

בביקורם האחרון אצל סבא וסבתא הילדים הבחינו בצעיר מחופש לבאטמן יוצא רכוב על אופנוע מחנייה של אחד הקניונים. מאז אותו יום אלי היה משוכנע שבאטמן חי בדרום פלורידה.

כאשר הלימוזינה הגיעה לבוקה רטון מָנרס, עם מפל המים המרשים המקדם את פני הנכנסים אליה, הגנים המטופחים, והווילות הים-תיכוניות, אמו, כמובן, חיכתה להם על השביל, מקדמת את פניהם. קרוב לוודאי שהמתינה שם שעות כדי לראות את בנה האהוב. על פניה שנותרו יפות היה נסוך חיוך זוהר משמחה. כך, לפחות, עד שראתה את זקנו. על אף שהיה קצר וגזוז, היא הגיבה כאילו היה זה זקן עבות כמו של משה רבנו.

"מי זה? מי זה?" קראה אמו, "איפה ג'ואי שלי? למה אתה רוצה לשבור את ליבי?"

יוסף ידע שמעבר להתנגדותה הקולנית לזקנו ולתשוקתו ליהדות אהבה אותו אמו אהבה גדולה, אולי באותה המידה שאהבה את אביו. היא בוודאי הייתה נותנת את חייה למענו. כיצד ייתכן שלא יעשה את המיטב למענה עכשיו כשהיא זקוקה לעזרתו?

"אל תדאג בקשר למטבח", אמרה, לאחר שחיבקה אותו חיבוק ארוך ואוהב כפיצוי על החודשים הארוכים שלא ראתה אותו. "יש לנו עדיין הצלחות שהכשרת בתעלת המים, ואגרנו שפע של קופסאות טונה ומוצרים אחרים עם סימון של האותיות הקטנות או. יו. שאתה אוהב".

"אני רוצה ללכת לשחות!" אמר אלי, כשהוא קופץ החוצה מתוך המכונית. הוא השתחרר מהחיבוק של סבתו וחזר שוב ושוב, "אני רוצה ללכת לשחות!"

הארי פרידמן יצא מהדלת הקדמית של הבית עם כוס בידו. "אל תדאג, זה רק דיאט קוקה קולה", פנה ליוסף, "אבל אני יכול לשתות גם משקה טוב יותר".

יוסף נשק לאביו. גם בגיל שמונים ושלוש הוא עדיין היה גבר נאה, אף על פי שזִקנה נזרקה בו לאחרונה. הוא היה כפוף, וידיו רעדו עכשיו יותר מכפי שיוסף זכר. אביו של הארי פרידמן עצמו נפטר ממחלת פרקינסון,

והוא ללא ספק היה מודאג ממצבו הבריאותי המידרדר. הכתפיות שלבש שיוו לבן הגבורות מראה גבוה יותר. יוסף שמח לראות את אביו. הוא ידע שאביו אוהב אותו בדרכו האבהית אף על פי שאינו מפגין את רגשותיו כלפי חוץ. כך נהג מאז ומעולם. אבא, שהיה בדרכים כל הזמן, מוכר את מכסחות הדשא שלו, כמו סוכן המכירות הידוע, ווילי לומן, חוזר הביתה בסופי שבוע עייף, ויוצא שוב לדרך ביום שני בבוקר, כשהוא משאיר את ג׳ואי להשגיח על אשתו.

״תן חיבוק לסבא״, פקד יוסף על בנו.

הילד רץ לעבר ידיו המושטות לחיבוק של סבו, אחר כך החליק לחופשי כמו שחקן כדורגל מיומן.

״איפה בגד הים שלי?״ ביקש לדעת.

״אין מים בבריכה״, השיב לו סבא, ״הבריכה בשיפוצים״.

מאוחר יותר גילה ליוסף את הסיבה האמיתית. אביו החליט לרוקן את הבריכה ולכסותה בקרשים וכך למנוע מאשתו ליפול לתוכה באחד מפרקי השוטטות שלה.

״אוכל לראות טלוויזיה?״ שאל הילד.

מבלי להמתין לתשובה חמק אלי דרך דלת הכניסה עשויה עץ מגולף. היה זה בית אלגנטי בסגנון ספרדי, דומה לווילות הציוריות האחרות במשעול הדקלים. הקירות החיצוניים היו מצופים טיח מותז, והגג היה מכוסה רעפים בצבע כתום. כאשר הורי יוסף החליטו לעבור לבוקה רטון הם למעשה בחרו להתגורר בכפר גמלאים על מסלול גולף, על אף שאביו של יוסף מעולם לא שיחק גולף. הדוד הֶרבּי תמיד התבדח שהארי פרידמן אוהב להביט החוצה על המסלולים הירוקים הארוכים שהוא אינו חייב לכסח לאחר שפרש לגמלאות לפני יותר מארבעים שנה. ועדיין בכל פעם כשהיה רואה מכסחת דשא, היה הארי פרידמן נהנה לספר עליה ולהסביר כל פרט גם אם המאזין לא גילה בה עניין מיוחד.

״הגן נראה נפלא, אמא״, אמר יוסף, ״היית יכולה לזכות בתחרות״.

״בוא אראה לך סביב״, אמרה, תוך שהיא אוחזת בידו.

בעיני יוסף אמו נראתה לגמרי נורמאלית בעת שערכה לו סיור בשבילי המדשאות. היא כלל לא נראתה נסערת כפי שדודה פיצ'י תיארה. היא שאלה על רבקה ועל הילדים, מתנצלת על כך שאינה זוכרת את כל שמותיהם.

יוסף ידע שאמו אוהבת את הבית בגלל הגן שהקיף אותו, ואשר נהנתה לטפח במשך שעות ארוכות – שותלת ושותלת מחדש פרחים ושיחים שהעדיפה לקנות בקניון "חוף דייטון", המרוחק אומנם, אך הזול יותר מהחנות לאמנות הנוף בקניון בוקה היוקרתי. הגינון הפך להיות הבילוי, התראפיה והביטוי האמנותי שלה, פורקן לרגשותיה, עכשיו כשילדיה גרו רחוק ממנה, ובעלה הסתגר בתוך עצמו והקים חומה סביבו, מתענה בחרדות גוברות והולכות ובדיכאון שהתקדם בד-בבד עם מחלת פרקינסון שלו. לעיתים היה נדמה לליזי פרידמן שבעלה עדיין בדרכים, רחוק מהבית ברוב ימות השבוע, על אף שישב במרפסת או נמנם בכורסתו החביבה עליו מול הטלוויזיה.

כאשר הגיעו לגינה האחורית, היא עצרה את יוסף ולחשה. "אני מודאגת ממצבו של אביך. הוא כל הזמן ישן בכיסאו. אני בקושי מצליחה לשכנע אותו לעשות משהו. הוא שונא לערוך קניות. הוא לא מגלה עניין בסרטים, אינו רוצה לצאת עם חברים. הוא מודאג כל הזמן. הדבר היחיד שהוא לא מפסיק לחשוב עליו כל הזמן הוא על רופאים ועל הבריאות שלו. טוב שבאת. אולי תוכל לעודד אותו. אני לא יכולה יותר".

יוסף נדהם. אמו הייתה צלולה לגמרי. אולם בשעת ארוחת הערב הכול השתנה.

כולם ישבו מסביב לשולחן ואכלו כריכים של בייגל עם דגי לקס שנקנו בחנות המעדנים הכשרה. אמו ניגשה למטבח להביא מיץ תפוזים לכולם – ואז הפך ד"ר ג'יקל למיסטר הייד.

"מה שלום הכלבה המפונקת, אשתך?" שאלה לפתע.

יוסף כמעט נחנק. במשך השנים למדה אמו לאהוב את רבקה ואף פינקה אותה בתכשיטים ובבגדים יקרים.

"האם הנסיכה עדיין חושבת שהיא קדושה יותר מכל אחד אחר?"

יוסף הזדעזע. עיניה היפות החומות של אמו הבריקו כמו עיני זאב.

"ליזי", ניסה אביו להזהירה.

"אוה, אתה שתוק", סיננה אמו, "לא די שאתה מחכה שאמות כדי שתוכל לגנוב את כספי?"

"ליזי, שקט!" פקד הארי פרידמן. "לא לפני ג'ואי והילד".

"לא רוצה לשמוע את השטויות שלך!" הטיחה אמו בחזרה. עיניה רשפו כעס. יוסף ראה לפנים את אמו כועסת, אך אף פעם לא כך. נדמה היה שמין חיה השתלטה עליה מבפנים.

אביו זרק מבט עצוב אל יוסף כאומר, "אני מצטער".

"לך תראה טלוויזיה בחדר האורחים", אמר יוסף לאלי. הילד קם ונעלם כהרף עין.

"הוא יכול להישאר פה", אמרה אמו, "זה בסדר מבחינתי אם הוא ידע שאתם שניכם מתכננים לגזול ממני את הכסף. אני יודעת. לכן באת לפה".

"אף אחד לא מתכנן לגנוב את כספך, אמא", הבטיח לה יוסף.

"אתה בצד של אביך", השיבה, "כולם נגדי. כך היה כל החיים שלי".

לפתע תפסה את בקבוק מיץ התפוזים והטיחה אותו בקיר. יוסף נאלץ להתכופף. אביו קם מעם השולחן. "הפסיקי עם זה עכשיו!" צווח.

"אוה, שתמות!" צרחה אמו, "נמאס לי ממך. אני לא מתכוונת לבלות את שארית חיי בטיפול באיש חולה וזקן. אני רוצה ללכת הביתה".

"את נמצאת בבית", ניסה יוסף להסביר בהיגיון.

"אתה אל תתערב", הטיחה בו אמו, "חזור למכשפה שהתחתנת איתה. מי בכלל ביקש ממך לבוא לפה? אני יודעת שזה היה אביך עם כל ההסתודדויות שלו. ראיתי אותו מדבר בטלפון".

כמו ילדה קטנה בהתפרצות של זעם, היא הסתובבה, חצתה את חדר הטלוויזיה ופנתה לעבר הדלת הראשית.

"ליזי! לאן את הולכת?" קרא אליה אביו.

"אני הולכת הביתה", השיבה.

"זה הבית שלך!" צעק אחריה אביו.

כעבור מספר שניות הם שמעו את דלת הכניסה נטרקת.

"אני מצטער, בן", אמר הארי פרידמן כשהבעת תבוסה על פניו, "לא רציתי לערב אותך, אבל אני לא יודע מה לעשות".

"כמה זמן נמשכות בדרך כלל התופעות האלה?" שאל יוסף.

"חצי שעה. שעה. שעתיים. קשה לומר". אביו צנח חזרה לתוך כיסאו. "אני לא יכול לרוץ אחריה", אמר, "לך אתה החזר אותה הביתה. בבקשה".

יוסף התבונן בדמות העצובה והשבורה של אביו. הארי פרידמן כיסה את פניו בידיו הרועדות כדי שבנו לא יראה את כאבו. "אני מטורף מדאגה", אמר, "אני כל-כך אוהב את אמך. היא הכול בשבילי".

על פי הצלילים שבקעו ממכשיר הטלוויזיה, יוסף יכול היה לנחש שבנו צופה בסוג של סרט הרפתקאות מצויר עם גיבור כל-יכול. הוא מיהר לצאת דרך הדלת הקדמית של הבית ורץ כדי להשיג את אמו, אשר הלכה בקצב מהיר לאורך הרחוב השומם והמואר.

"אמא, בבקשה" קרא יוסף לעברה.

"כל החיים סבלתי עינויים ממנו", השיבה, "אני לא יכולה יותר".

"לאן את הולכת? לילה. את לא יכולה ככה סתם להסתלק".

"למה אני לא יכולה? זו מדינה חופשית. תראה כמה יפה פה סביב. אתה ואחותך השלכתם אותנו לפה כדי להוציא אותנו מהחיים שלכם. לך ממני. אני שונאת אותך".

דבריה היו כמדקרות חרב בליבו. על אף שידע שמחלת האלצהיימר היא הדוברת מגרונה, על אף שקרא שהתפרצויות כגון אלו אופייניות למחלה, בכל זאת המילים והלהט שבו הן נאמרו ניקבו את נשמתו.

"איך את יכולה לומר זאת, אמא?" גמגם, "את יודעת כמה אני אוהב אותך".

"אתה אוהב את המכשפה שלך ואת הכסף שלי", ענתה, "זה הכול".

היא המשיכה לצעוד כמו במסלול מרתון. כאשר הגיעה לווילה האחרונה ברחוב ללא מוצא, חצתה את המדשאה והחלה לרדת במורד חשוך לכיוון אחת התעלות שהקיפו את איזור מגורי קהילת הגמלאים.

ליבו של יוסף הלם. אומנם, הוא שמר על כושר פיסי, אך הוא לא צפה מרדף רווי מתח וחרדה כמו זה.

"אמא, היזהרי, תעלה!" צעק לעברה.

"לא איכפת לי מהתעלה", החזירה לו בצעקה.

"יש שם תנינים!" הזכיר לה.

"אוה, תעזוב אותי", השיבה. "אז מה אם אמות? מה איכפת לך? זה מה שאתה רוצה בסופו של דבר. אז תוכל לקבל את כל כספי. אתה והמכשפה הדתית שלך".

יוסף הגביר את מרוצו כדי להשיג את אמו, בעת שהיא הגיעה כמעט לשפת המים. כאשר הצליח לתפוס בזרועה, היא הסתובבה ושרטה בפראות את פניו. היה זה אחד מאותם רגעים בחייו של יוסף בהם חש שהוא חלק מסרט. אין ספק, שכתוצאה מצפייה באלפי סרטים ומעבודתו כעורך סרטים, פעמים רבות הייתה לו תחושה שקטעים מחייו הפכו להצגת קולנוע של עשרים וארבע תמונות לשנייה.

על מסך הקולנוע שבמוחו הוא דמיין צילום תקריב של ידי אמו שורטות את פניו. אחר-כך תמונת תקריב נוספת, מזווית אחרת, של ידיו המורמות להדוף את המתקפה. אחר-כך צילום של רגליו נכשלות בגזע עץ כרות. ואז תמונה שלו – מאבד את שיווי המשקל, ובתנועה איטית, כשזרועותיו מונפות אל-על, מתרומם באוויר ונופל לאחור לתוך תעלת המים.

קול שכשוך המים יכול היה להיגרם על-ידי צפרדע ענקית שקפצה לתעלה. היה זה בחודש פברואר בפלורידה, והמים שלא כצפוי היו קרים.

"זה נהדר", חלפה מחשבה בראשו. הוא נזכר כי אכן מופיעים מדי פעם תנינים נודדים בתעלות הציוריות של בוקה. הוא שחה במהירות לעבר הרציף הקרוב ביותר ומשך את עצמו מתוך המים. בגדיו ונעליו היו רטובים, ואמו לא נראתה לעין.

"אמא!" צעק מלוא ריאותיו, "בבקשה, אמא, אנחנו אוהבים אותך! אמא, את שומעת אותי? אמא, חזרי בבקשה!"

הלילה בפלורידה היה שקט, חוץ ממספר צרצרים וטרטור מנוע של מכונית רחוקה לא נשמע דבר. רוח קלילה רשרשה בין ענפי עץ ערבה נישא. אורות זרחו בחלונות הבתים הנאים שלאורך התעלה. יוסף רץ לאורך גדת התעלה קורא לאמו, אך היא לא נראתה בשום מקום.

"אנא, אלוקים, שמור עליה", התחנן, בידעו שאין הוא יכול לעשות דבר, אלא לחזור לבית הוריו, להחליף בגדים ולהזעיק את המשטרה.

הוא החל לרוץ לכיוון הבית. תחילה איבד את דרכו. כל הבתים והרחובות נראו לו דומים זה לזה. לפתע הבחין בתיבת הדואר של משפחת פרידמן ובמזרקת השיש בקדמת הבית.

"הי, אבא, יצאת לשחות?" שאל אלי, בנו, בנימה של סקרנות כאשר יוסף נכנס הביתה בזהירות, משתדל שלא ללכלך את השטיח היקר בסלון.

"אמא נעלמה", פלט לעבר אביו המבוהל, "אני לא יודע היכן היא".

"היא כאן", השיב אביו, "היא חזרה. היא נעלה את עצמה בחדר הארונות שבחדר השינה שלנו".

"תודה לאל הטוב", מלמל יוסף.

"מה קרה לך?" שאל אביו.

"עשיתי טבילה בתעלה", ענה יוסף.

"איזה כיף!" צעק אלי, "למה לא לקחת גם אותי? גם אני רוצה לשחות!"

"מותק, בבקשה, פתחי את הדלת", קרא הארי פרידמן אל אשתו, "יוסף כאן. הוא בא במיוחד מניו-יורק כדי לראות אותנו".

"מה קורה עם סבתא", התעניין אלי לאחר שאביו החליף את בגדיו הרטובים, "היא נראית ממש כועסת".

"אולי אתה רוצה כוסית ויסקי במקום?" שאל הארי פרידמן, כשראה את יוסף מרתיח מים לקפה. הוא הרים בידו בקבוק "שיבאס". "אני לוקח לגימה", אמר.

"אתה חושב שכדאי לך?" שאל יוסף. עשר שנים קודם לכן הייתה לאביו בעיית שתייה, אולם הודות לטיפול גמילה והרבה תמיכה של רעייתו הצליח להיגמל מההרגל הרע.

"חשבתי שאסור לך בכלל להחזיק אלכוהול בבית", העיר הבן.

"זה רק בשביל אורחים. זה חלק מהאירוח. כך נהוג פה. אל תדאג".

מתוך מחשבה שלא לעודד את אביו לשתות, דחה יוסף את הצעתו ונכנס לחדר השינה המעוצב בטוב טעם של הוריו. ניכר היה כי בנוסף לטביעת האצבע הירוקה שלה בגן, גילתה אמו גם כישרון בעיצוב פנים. מבלי לדעת למה לצפות, הקיש יוסף על דלת חדר הארונות.

"מה הבעיה עם סבתא?" חזר ושאל אלי כשנכנס בעקבות אביו לחדר.

"לך תראה עוד קצת טלוויזיה, או. קיי.?" הציע אביו.

"נמאס לי מהטלוויזיה", השיב הילד, "אני רוצה להסתתר בארון יחד עם סבתא".

יוסף הקיש שנית על הדלת.

"לך מפה", שמע את קולה הכעוס של אמו.

"אמא, זה אני ג'ואי. באתי לביקור".

"גם אני פה, סבתא", הוסיף אלי.

"לכו מכאן כולכם. תעזבו אותי לבד".

הארי פרידמן הופיע בכניסה לחדר השינה. יוסף הביט באביו מבלי לדעת מה לומר.

"כך זה כבר שבועות", התוודה אביו, "אני חושש להשאיר אותה לבד. אפילו לצאת לקנות חלב. יכול להיות מצב שהיא בסדר במשך שעות ארוכות, לפעמים אפילו ימים, ואז, פתאום, היא הופכת להיות בן אדם אחר".

יוסף התיישב על מיטת הוריו. על אחת השידות הייתה תמונה ממוסגרת של הוריו שצולמה בירח הדבש שלהם. אביו היה לבוש במדי צבא, מוכן לצאת למלחמה שהשתוללה באירופה, ולצידו כלתו היפה בת השמונה עשרה לבושה בבגד מרשים כמו של כוכבת קולנוע. בתמונה אחרת נראו יוסף, ללא זקן עדיין, ואמו במסיבה כלשהי. בתמונה נוספת הייתה מצולמת איילין, מקבלת איזשהו פרס.

יוסף נפנף לשלום לאלי, רומז לו לצאת מהחדר. הוא לא רצה שישמע על מחלת סבתו. הפעם הילד ציית.

"כפי הנראה אמא סובלת ממחלת האלצהיימר", אמר יוסף לאביו.

הארי פרידמן הניח אצבע על שפתיו בתנועת השתקה ורמז לבנו לצאת עימו מחדר השינה. בכניסה לסלון המרוהט יפה, הוא עצר, כמו ציית לתמרור "אין מעבר" בלתי נראה. החדר האלגנטי בעל התקרה הגבוהה היה בשימוש רק כאשר הגיעו אורחים מיוחדים. רוב הזמן הוא היה בבחינת מוזיאון – חסום לכניסת מבקרים, על הרצפה שטיח לבן צח כשלג ורהיטים וציורים שהובאו מאיטליה ומספרד. האב והבן עמדו בחדר החשוך למחצה ליד הבר מול עתיד לוט בערפל.

"למה אמרת אלצהיימר?" שאל אביו, "אני לא רוצה שאמך תשמע".

"על פי הדברים שקראתי, ניכרים אצל אמא כל הסימפטומים. אבל הנוירולוג בודאי יוכל לומר לנו יותר. למתי נקבע התור שלה לרופא?"

למרבה המזל חל תאריך הביקור השנתי אצל הרופא באחד הימים באותו השבוע שיוסף שהה בבית הוריו. אחרת לא הייתה שום אפשרות להיפגש עם הרופא העסוק מעל הראש.

"אם זה אכן אלצהיימר, מה משמעות הדבר?" ביקש אביו לדעת.

"פירוש הדבר שאם לא מתרחש נס כי אז המצב לא הולך בכיוון של שיפור. על פי מה שקראתי, תקופת הכעס תחלוף. ישנן תרופות המפחיתות את עוצמת ההתקפים, ולאחר מכן החולה נעשה שקט ומכונס בתוך עצמו".

ליוסף לא היה אומץ לב לספר לאביו, שחולה אלצהיימר מאבד בהדרגה כל קשר לסביבתו, עד שהוא נזקק לעזרה בדברים הבסיסיים ביותר, כמו אכילה והתלבשות.

"אצל חלק מהחולים התהליך הוא מהיר", הסביר יוסף, "ואילו אצל אחרים ההידרדרות היא הדרגתית לאורך שנים".

הארי פרידמן נטל שוב את בקבוק הסקוטש. "אני לא יכול לחיות בלי אמך", אמר.

לרגע עמדו שני הגברים בדממה, כל אחד שקוע במחשבותיו. לפתע פנה אביו של יוסף לעבר חדר השינה. "אני חושב שאני שומע את אמא", אמר, מגלה רגישות לכל צליל בבית.

יוסף מזג לעצמו כוסית בעת שאביו הלך לבדוק את פשר הרעשים ששמע.

"אמך במיטה ישנה לבושה בכל בגדיה", סיפר כאשר חזר, "אני הולך להצטרף אליה. גם אני סחוט".

בניגוד לטבעו, הארי פרידמן קרב אל בנו ונשק לו. "לילה טוב", אמר. "אמך כבר הציעה לך את המיטה. תודה שבאת, בן".

יוסף מצא את אלי ישן במיטה הכפולה בחדר האורחים, שהיה חדרם שלו ושל רבקה בעת שהתארחו בבית ההורים בבוקה. הוא נרדם באמצע מופע היאבקות בטלוויזיה. בדיוק כמו סבתו גם הילד התמוטט כשכל בגדיו עליו. יוסף כיסה אותו בעדינות, כיבה את הטלוויזיה הרועשת וחזר לחדר האורחים. שם, על השולחן, נותרו עדיין שאריות של בייגל ולקס. מאחר שבשעה כל-כך מאוחרת לא היה מניין בבית-הכנסת בבוקה רטון, התפלל יוסף תפילת ערבית ביחידות, כשהוא מוסיף את השמות העבריים של הוריו בתפילה על הבריאות.

שלא כמנהגו, יוסף מזג לעצמו עוד כוסית ויסקי, וקרס לתוך הכורסה כדי לטלפן לאשתו. על אחד המדפים של הספרייה הייתה תמונה ממוסגרת בה הוא נראה מקבל את פרס "אֶמי" על סרט תיעודי שעשה על מהגרים מכסיקנים בלתי חוקיים. לידה תצלום נוסף של כל בני משפחתו. כמי שמאמינה בשוויון, הציבה אמו על המדף גם תמונה של שני ילדיה של איילין עומדים בפוזת צילום על מדרון סקי בקולוראדו.

יוסף התקשר לרבקה בניו-יורק. בשיחתם היא שיתפה אותו בכל החדשות בהקשר לילדים. זאב למד ברצינות לקראת הבחינות. שמעון היה אצל אופטומטריסט והתברר לו שהוא כנראה זקוק למשקפיים, "גזירה" שתהיה מכה גדולה לאגו שלו. לדניאל היה שיעור נוסף לקראת הבר-מצווה שלו. מוישי הקטן קרע מיתר בגיטרה של שמעון, והתינוק ברחמה היה שקט כל היום. "מה שלום אלי?" שאלה.

"ישן לשם שינוי", השיב יוסף.

"ואמך?"

יוסף תיאר את היום שעבר עליו, מפחית מעוצמת התקף הכעס של אמו ואינו מזכיר כלל את הקללות שהופנו כלפי אשתו.

"זה לא נשמע כמו קבלת פנים עליזה כל-כך", העירה רבקה.

"יש לנו מחר פגישה עם הנוירולוג, כך שאני מקווה לדעת מעט יותר אחר כך".

"מה הן האופציות?" שאלה.

"אני באמת לא יודע. אני לא חושב שאבי יכול להתמודד עם המצב לבד. ייתכן שנצטרך להעסיק עוזרת צמודה שתתגורר בבית ותטפל באמא, או למצוא להם דיור מוגן כאן בפלורידה, ואני אבוא לעיתים קרובות יותר לבקר אותם. אפשרות אחרת היא להביא אותם בחזרה לניו-יורק".

"מה אביך רוצה?" שאלה רבקה.

"עדיין לא דנו בעניין".

"ואחותך?"

"היא תגיע מחר".

"אתה מקיים מצווה גדולה", אמרה אשתו.

"ואת אשת-חיל אמיתית על שאת מאפשרת לי", השיב לה מחמאה.

הם העיפו זה לזו נשיקות וברכת לילה טוב, ויוסף נותר לבהות במסך הטלוויזיה הריק. לעיתים קרובות היה נשאר ער בשעות הלילה המאוחרות וצופה בסרטי קולנוע ישנים, אולם באותו הלילה לא היה לו רצון לכך. יום המחרת היה צפוי גם כן להיות ארוך, ויוסף הרגיש שהוא זקוק למנוחה. נוסף לכך, היה עליו להשכים מוקדם כדי לתפוס מניין בבית-הכנסת. לאחר שכיבה את האורות בבית, הלך לעבר חדר האורחים. בצייתנות, במעין אינסטינקט פבלוב, הוא עקף את השטיח הפלומי הלבן בסלון כדי לא להשאיר עליו עקבות.

פרק 3

בבוקר נהג יוסף בביואיק, רכב הליסינג של אביו, לבית-הכנסת של בוקה רטון למניין של השעה שבע. כאשר חזר היה על השולחן במטבח

מגוון קופסאות של דגני בוקר לצד שתי קופסאות ארוכות ששבעת התאים שבהן הכילו את הכדורים שהוריו צרכו בכל יום מימות השבוע. אחד התפקידים העיקריים של אביו היה להקפיד על נטילתן של התרופות המגוונות בזמן. היו אלה תרופות נגד כולסטרול, לחץ דם גבוה, תעוקת הלב, אוסטיאופורוזיס, פרוסטאטה, עצירות, קדחת השחת, פרקינסון, איבוד זיכרון, חרדות ודיכאון. הארי פרידמן כינה את עצמו "איש הכדורים".

"על כל הדגנים מופיעות האותיות הקטנות שלך או. יו.", הבטיחה אמו. "כמעט התעוררתי כשחיפשתי אותן על הקופסאות. למה הם כותבים אותן כל-כך קטן?"

היא העניקה לו צביטה אימהית, אוהבת וחיוך מאושר כמו לא התרחש דבר ערב קודם לכן.

"את כבר לא כועסת?" שאל יוסף.

"כועסת? כועסת על מה?" שאלה. ניכר היה שלא זכרה דבר. "מי מסוגלת לכעוס כאשר בנה המתוק בא לבקר, אפילו אם יש לו זקן שעושה לו מראה של קבצן מלוכלך?"

"אולי תתגלח?" הציע אביו, "זה כל-כך ישמח את אמך".

"לא ידעתי שאני נתקל במארב הבוקר", אמר יוסף בחיוך סבלני על שפתיו.

"אתה צודק. לא נאמר אף מילה נוספת על כך", הבטיחה אמו, "זה עניינך. אתה כבר ילד גדול. ואם אשתך אוהבת כך, היא הקובעת. כששמעתי שאתה מגיע, יצאתי וקניתי לה סוודר. שמתי אותו על הכיסא שעל יד מיטתך, אל תשכח לקחת אותו. איזו אישה מתוקה, מוכנה לסבול צ'רלס מנסון מזוקן שכמוך. אבל למה היא הייתה צריכה להיכנס שוב להריון, אתה יכול לענות לי?"

"צ'רלס מנסון?" קרא יוסף, "אני נראה כמו הרוצח הסידרתי צ'רלס מנסון?"

"בעיני אמך אתה אכן נראה כך", השיב אביו, "תגלח כבר את הזקן הזה, בבקשה ממך. אתן לך אלף דולר".

יוסף נאנח. ישנם דברים שלעולם אינם משתנים.

"את קנית לרבקה שני סוודרים", הזכיר הארי פרידמן לאשתו.

"נכון. לא יכולתי להחליט איזה צבע ייראה הכי יפה עליה, כחול או בז', ולכן קניתי את שניהם".

"את נהדרת, אמא", אמר יוסף ונשק לה.

"אתה יודע שאני אוהבת אותה כאילו שהייתה בתי. למה לא הבאת אותה איתך?"

"הרופאים אינם ממליצים על טיסות בחודשים המתקדמים של ההריון, וחוץ מזה מישהו היה צריך להישאר בבית ולטפל בילדים האחרים".

"אני מתארת לעצמי", הסכימה אמו, "אבל בחופשה הבאה שלכם אני רוצה שכולכם תבואו אלינו לבוקה".

אחרי ארוחת הבוקר יוסף לקח את אלי לספארי תנינים באחת הלשונות הביצתיות של הפארק הלאומי אברגלייד הסמוך. הוא ידע שהילד ישמח לשוט בסירת מרוץ ממונעת, עם מדחף, וקיווה שההרפתקה תמלא את הילד האנרגטי בסיפוק למשך כל היום. אמו נראתה במצב רוח טוב, ולכן חשב שיוכל להשאירה לבד עם אביו, עד שובם מטיול התיירים. מאוחר יותר באותו היום הייתה מתוכננת להם פגישה עם הנוירולוג. יוסף קיווה שהרופא ירשום לאמו תרופה שתמנע התפרצויות כעס אלימות.

הנוירולוג אכן רשם לאמו תרופה חדשה לבעיית הזיכרון, אבל אמר שעל הפסיכיאטר יהיה להחליט כיצד לטפל בתנודות של מצב רוחה. הרופא שמר על נימה מבודחת והקרין חוסר דאגה כל זמן שגברת ואדון פרידמן היו במשרדו, אולם אחר-כך, כאשר שוחח עם יוסף ביחידות, לא היה אופטימי כלל. הוא הסביר שהכדור החדש עשוי להאט את קצב איבוד הזיכרון, אבל אין ביכולתו להציע תרופות פלא.

"אין בדיקה מהימנה ובטוחה לאבחון אלצהיימר", הסביר, "אבל על-פי התיאורים שלך, נראה כמעט בוודאות שאמך נמצאת בשלביה הראשונים של המחלה. אצל חלק מהחולים התרופה מאיטה את התהליך, ואילו על אחרים אין לה שום השפעה. אני מבין שד"ר אליס, הפסיכיאטר של אביך,

עומד לראות אותה. אכתוב לו מכתב. הוא יכול לשחק עם סוגים שונים של תרופות הרגעה ועם המינון שלהן כדי להקל על אמך ועל בני המשפחה הסובבים אותה עד כמה שאפשר. אבל צריך להיזהר ממינון יתר העלול להפוך אותה לזומבי, רק מפני שאנו רוצים להימנע מהקטעים הלא נעימים שחולי אלצהיימר ומשפחותיהם עוברים. התרופה הטובה ביותר לאמך היא הרבה הבנה, סבלנות ואהבה. עליכם לזכור תמיד, שברגעי התפרצויות הזעם והטירוף אין זו אמך האמיתית שמדברת, אלא זוהי תוצאה של הפרעה כימית קשה במוח. אסור לכם להאשים אותה ואף לא את עצמכם על הקשיים והעלבונות שאתם נאלצים לעבור ולהרגיש. גם אצל אביך ניכרת ירידה במצבו הפיסי באופן כללי, ולכן אני מעלה לו את המינון של התרופות נגד פרקינסון. אני חושב שעליכם לדבר גם עם ד״ר אליס לגבי החלפת התרופות נגד חרדה ודיכאון שכנראה בכלל אינן עוזרות לו. משיחתי איתו נראה לי, שהוא גם סובל מתסמונת של קיבעון כפייתי, שקרוב לוודאי ניתן לטיפול באמצעות תרופה״.

״אתה מתכוון לכך שהוא מודאג באופן קבוע?״

״כן, וכן תופעות כמו לקום מספר פעמים בלילה כדי לבדוק אם הדלת של הבית נעולה״.

יוסף היה מעט המום. הוא שמע על כך שמגיע שלב שההורים הופכים להיות ילדים, וילדיהם הופכים להוריהם. אחת התפילות היותר מרגשות, הנאמרות בימים הנוראים היא, ״אל תשליכנו לעת זקנה״. יוסף ידע שהדיבר ״כבד את אביך ואת אמך״ מתייחס לא רק לתקופה שההורים במיטבם. הוא מקבל משמעות עמוקה יותר באותן השנים שבהן הם אינם מסוגלים עוד לטפל בעצמם. לאורך כל השנים, גם כאשר היו לו איתם עימותים רבים, הוריו תמיד היו שם בשבילו כאשר היה זקוק להם. עכשיו רצה לגמול להם באותה המסירות והאהבה שהם גילו כלפיו.

״האם עלינו לספר לאמא שיש לה אלצהיימר?״ שאל יוסף את הרופא.

״זה נתון לשיקולכם״, השיב הנוירולוג, ״אתה מכיר את אמך מקרוב. יש אנשים הרוצים לדעת את האמת, גם אם היא כואבת, כדי שיוכלו להסדיר את ענייניהם לפני שהם מאבדים שליטה לגמרי. יש אנשים

שהידיעה עלולה לשבור אותם ולהרוס גם את זמן האיכות הקצר שעוד נותר להם״.

״יש לי שאלה אליך, ד״ר, אם יורשה לי. מה היית ממליץ להם במצבם? אני מתגורר בניו-יורק, ואחותי – בלוס-אנג׳לס. האם עלינו לדאוג שמישהו יגור איתם בבית ויטפל בהם, או להכניס אותם לדיור מוגן, או אולי לקחת אותם איתי לניו-יורק?״

״זוהי החלטה שעל המשפחה לקבל״, השיב הרופא, ״אני יודע שזו יכולה להיות החלטה מאוד כואבת וקשה. טיפול צמוד בבית יכול בהחלט להיות פתרון. מאידך, יש גם הסדרי מגורים מצוינים לאנשים מבוגרים, במיוחד כאן בפלורידה. אבל, זאת עליכם לדעת, ככל שהמחלה של אמך תתקדם, יקשה עליכם למצוא בית אבות שיאפשר להוריך לגור ביחד. חולי אלצהיימר בדרך כלל מופרדים מבני זוגם באגף פרטי משלהם, כך שגם זה נתון שיש להתחשב בו במסגרת התמונה הכללית״.

בעיני יוסף אפשרות זו כלל לא באה בחשבון. הוריו חיו ביחד במשך שישים שנה. היו להם עליות ומורדות כמו לכל זוג, אולם בהשוואה לסטנדרטים המודרניים חיי הנישואין שלהם היו סיפור אהבה הוליוודי. מלבד זאת, יוסף חשש שאביו יתמוטט אם יופרד מאשתו. בשנים האחרונות הפך להיות לגמרי תלוי בה. היה כמעט פתטי לראות עד כמה הוא זקוק לה, במיוחד לאור העובדה שהמחלה והחרדות שמהן סבל רק החמירו והלכו.

לאחר ששבו הביתה אמו יצאה להשקות את הגינה, כך שהייתה ליוסף הזדמנות להישאר לבד עם אביו בחדר הטלוויזיה. הם יכלו לפקוח עין עליה מבעד לדלת זזה עשויה זכוכית שפנתה אל הגינה האחורית ואל הבריכה. יוסף הרהר שוב בדיאגנוזה הקשה שהנוירולוג פרס לפניהם ובאביו שישב שם, ידיו רועדות, אך פניו קפואות כאבן והוא מקשיב בדממה סטואית. יוסף נזכר כי הבעה דומה הייתה נסוכה על פניו של סבו שסבל אף הוא ממחלת פרקינסון ולבסוף נפטר. כאשר יוסף היה בן שמונה, בדיוק בגילו של אלי בנו, המשפחה נסעה לברוקלין לבקר את האיש הזקן והחולה. כולם דיברו בהתרגשות על כך שבמשך חודשים

ארוכים קודם לבואם הסב לא חייך כלל, ולפתע כאשר ראה את נכדו, ג׳ואי הקטן, נמסו שרירי פניו המאובנים, והוא העניק לילד חיוך רחב ואוהב. ״מלאך״, הוא לחש.

״דודך הֶרבּי חושב שעלינו לעבור לדיור לבני גיל הזהב״, אמר אביו, ״יש לו רשימה של מקומות שאפשר לראות ואחר-כך אנו יכולים לבחור. אם אתה שואל אותי, שנות הזהב שלנו חלפו עברו. אבל, אולי התרופה החדשה תעזור לאמך. אני חושב שאנו צריכים לנסות״.

״בודאי שננסה את התרופה״, השיב יוסף, ״השאלה היא אם אתה יכול להתמודד עם אמא לבד? אולי אנו צריכים להשיג מישהו שיבוא לגור איתכם ויעזור לכם״.

״אמך לא תסכים. היא אוהבת את הפרטיות שלה. היא אוהבת לעשות כל דבר בדרכה. היא לא רוצה שמישהו ייכנס וישתלט על הבית״.

״העוזר לא חייב להשתלט. זה כמו אחות צמודה, זה הכול״.

״יש להֶרבּי רשימה של מקומות״, חזר אביו ואמר.

״הרופא הזכיר שהפסיכיאטר שלך יראה את אמא״, אמר יוסף.

״אני הולך לד״ר אליס בגלל החרדות והדיכאון שיש לי. זה עוד אחד מהרעיונות של הֶרבּי. הוא עצמו הולך אליו כבר שנים. אם אתה שואל אותי הוא בכלל לא עזר לו, וגם לי לא עוזרת התרופה שהוא רושם לי. לאחרונה אני סובל ממה שהוא מכנה הפרעה של כפייתיות. בלילה אני קם שלוש-ארבע פעמים כדי לבדוק אם דלת הכניסה נעולה, או אם סידרתי את מערכת האזעקה שתפעל. סיפרתי למזכירה שלו על התפרצויות הכעס של אמא, ונקבעה לנו פגישה איתו לעוד שבועיים״.

״אולי אפשר לראות אותו בזמן שאני עדיין כאן״, הציע יוסף.

״עם החבר׳ה האלה חייבים לתאם פגישות חודשים מראש. יותר קל להשיג ראיון עם האפיפיור״, נאנח אביו.

״אולי הוא יסכים הפעם באופן יוצא מן הכלל לקבל אותנו. לפחות אנו יכולים לנסות ולבקש״.

השיחה הופסקה על-ידי צפירת מכונית בחוץ. כעבור מספר שניות נשמע צלצול בדלת. הארי פרידמן קם מהכיסא באיטיות רבה.

"אני אפתח, אבא", אמר יוסף.

האורחת הייתה אחותו, איילין. היא חבשה כובע בוקרים אוסטרלי לראשה, לבשה מכנסי ג'ינס צמודים, וחולצה וז'קט העשויים אף הם מבד ג'ינס. היא כבר לא הייתה אותה נערת אביבים צעירה, אך ניכר היה שהיא משתדלת להיראות ולהתנהג כבת שלושים תוססת.

"הי, אחי הגדול", קראה, כשהיא מדביקה לו נשיקת אחות קלילה.

"אופס", אמרה, "שכחתי. מותר לי לתת נשיקה לרבי?"

תוך שהיא משמיעה צחקוק קנטרני, צעדה לתוך הסלון, וברגל חצופה החלה לפסוע על השטיח הצח והצחור. בדרמטיות, כמו יצאה מתוך סצנה בברודווי, היא זרקה את הז'קט שלה על הכיסא, והשתרעה על הספה האלגנטית שכמעט אף אחד לא ישב עליה קודם לכן. הכריות הנפוחות שקישטו אותה היו כפי הנראה מזועזעות כמו גם כל אחד מהנוכחים בחדר.

"אני ממש סחוטה!" הכריזה, "נסעתי עשרים אלף מייל כדי להגיע הנה. יש לכם בירה?"

"אני חושב שיש במקרר", ענה אביהם בחיוך רחב ואוהב. היא הייתה התינוקת שלו, ובלי ספק המועדפת והחביבה עליו ביותר. על אף כל הקלקולים וההרפתקאות האינסופיות שלה, בעיני אביה היא תמיד צדקה.

"אני מקווה שאין לך חול מדברי שמסתתר בסוליות הנעליים", התבדח יוסף, "יש כאן מספיק מתח גם כך, מבלי שתהרסי את השטיח של אמא".

"שטיחים אפשר לנקות", השיבה איילין, "האם זה חדר מגורים או חדר תצוגה לדוגמא?"

"עזוב את אחותך", אמר הארי פרידמן, ומיהר לקחתה הצידה.

"איילין, איילין!" שאג אלי, חוצה בריצה את החדר, מבצע ניתור באוויר דוגמת הפאואר רנג'רס ונוחת ליד דודתו. הילד לא ראה אותה לעיתים קרובות כל-כך, אבל היה לו יחס מיוחד אליה, והוא רחש לה חיבה טבעית, כאילו קורצו שניהם מאותו החומר – חברים מהחלל החיצון.

"מה הבאת ליז?" שאל.

"בומרנגים מקוריים של שבט אבוריג'ין, לך ולאחיך". ענתה, "הם בתוך תיק במושב האחורי של המכונית".

הילד זינק ורץ החוצה.

"למה לא הודעת לנו מתי את מגיעה?" שאל אביהם.

"לא היה לי זמן בין טיסה לטיסה", השיבה.

"שכרת מכונית בשדה התעופה?"

"זה היה הדבר הקל ביותר".

"עם כרטיס האשראי שלך או שלי?"

"בפלורידה התנהג כמו בפלורידה. עם הכרטיס שלך, כמובן, אבל אחזיר לך את הכסף אם תרצה. בניגוד לאחי, עובד המוזיאון, לי יש תזרים של מזומנים".

"זה בסדר גמור", השיב הארי פרידמן, "אני שמח ששכרת את המכונית, ותודה לך שבאת מרחוק כל-כך".

"תראו, תראו, את מי הביאה לנו הרוח!" קראה ליזי פרידמן בשמחה, כשנכנסה מבעד לדלת הקדמית וכפפות הגינון על ידיה. "זה כנראה שבוע המזל שלי. שני הילדים שלי ביחד בבית. זהו נס".

אף-על-פי שהאם באמת שמחה לראות את בתה האובדת, היא לא ניגשה לקדם את פניה מקרוב, שכן אז היה עליה לדרוך על הנכס היקר שלה, על השטיח הלבן. בעולמה היה סדר עדיפויות והיו חוקים. בת היא אומנם בת, אבל שטיח הוא שטיח, וסלון נועד כדי להביט עליו ולא כדי לשמש חדר מגורים.

ברגע הראשון יוסף חשב שהחפץ שעף באוויר הוא ציפור, ולכן לא הקדיש לו תשומת לב. אולם כאשר ה"ציפור" עפה הישר לכיוון תקרת הזכוכית הגדולה והמקומרת, גבוה מעל לדלתות הסלון, יוסף הרים שוב את עיניו ונעץ את מבטו בטיל המסתחרר.

ושוב ראה יוסף את המשך ההתרחשות על מסך הקולנוע שבתודעתו, כמו היה עורך הסרט:

באחד המרחבים השוממים והחשופים באוסטרליה אבוריג׳יני חצי עירום מעיף בומרנג באוויר. המצלמה תופסת את הבומרנג בתצלום תקריב בשעת מעופו בשמים. בצילום הבא הבומרנג לפתע דוהר הישר לעבר תקרת הזכוכית של הסלון של משפחת פרידמן.

״זהירות״, צעק יוסף.

החפץ המעופף התנגש בתקרת הזכוכית בקול רעש גדול. היושבים בחדר השמיעו קולות צווחה כמו הופתעו במתקפת טרור. למרבה המזל, הייתה זו תקרה עשויה זכוכית מיוחדת עמידה בפני הוריקנים. היא נסדקה לאלפי חלקים זערוריים, אך, מעשה ניסים, לא קרסה. הבומרנג של אלי נשאר תקוע במרכזה של הזכוכית, כמו חרב פלאית בסיפור אגדה.

״מה לעזאזל קרה?״ צעק הארי פרידמן.

״מדהים!״ קראה איילין כשתפסה את שהתרחש.

״מה זה?״ שאלה גברת פרידמן.

אלי נראה עומד מעבר לחלון המרפסת. פניו הביעו פחד, אשמה ושובבות גם יחד.

״אני זרקתי את זה לכיוון השני״, צעק.

״זה בומרנג שהבאתי לילדים״, הסבירה איילין לאמה.

יוסף ניסה לפתוח את דלת המרפסת, אבל זו הייתה נעולה.

״אתה צריך את המפתח״, אמר אביו, ״אצטרך לנתק קודם את האזעקה״.

לאט, במאמצים רבים, הוא התרומם מהכיסא. יוסף ואיילין החליפו מבטים מלאי צער. עד לאותו רגע אף אחד מהם לא הבחין עד כמה אביהם הזדקן. ״שיווי המשקל שלי לא כל-כך בסדר״, הסביר, כאילו קרא את מחשבותיהם.

אמם הביטה אל תקרת הזכוכית ובחנה את הנזק.

״זה רק עניין של כסף״, אמרה, ״תודה לאל שאף אחד לא נפגע״.

״כדאי אולי להשאיר את זה כך״, העירה איילין, ״זה נראה כמו פסל מודרני״.

״אקרא לפרדי״, אמר אביהם.

"מי זה פרדי?" שאלה איילין.

"השיפוצניק. הוא יודע לתקן הכול".

"וזה דבר טוב בשבילנו", אמרה ליזי בסרקסטיות, "כי אביך לא יכול לתקן כלום".

"את רוצה שאעלה על סולם ואתקן את תקרת הזכוכית, מותק?" שאל הארי.

"לא היה מזיק לך שתעשה משהו בבית לשם שינוי", השיבה.

יוסף רצה להאמין שחליפת הדברים החביבה בין הוריו אינה אלא דרכם לתקשר זה עם זו בסגנונם המפורסם של הקומיקאים הידועים ג'ורג' ברנס ורעייתו גרייסי אלן, ולא אות מבשר התקף אלצהיימר נוסף.

הארי פרידמן קימט את מצחו במבוכה. הוא הביט בבנו ובבתו כמי שאומר, "כבר שישים שנה אני נושא את הגידופים שלה". באותו רגע גילם להפליא את דמותו של ג'ורג' ברנס, השחקן היהודי המנוח. ידיו רעדו כאשר סובב את המפתח במנעול כדי לפתוח את דלת המרפסת. יוסף עזר לו להסיע את הדלתות על מסילותיהן.

"מה הבעיה עם בריכת השחייה?" שאלה איילין, בהבחינה בלוחות העץ שכיסו אותה.

"אביך פוחד שאני עלולה ליפול פנימה", השיבה אמו.

תשובתה הפתיעה את כולם. הם עצרו את נשימתם, מצפים בחרדה להתפתחות. אולם ליזי פרידמן המשיכה בשלווה, ללא סימן קל שבקלים להתפרצות מתקרבת. "מכל מקום", אמרה, "אנחנו ממילא כבר לא שוחים יותר".

כשאלי נכנס לחדר סימן לו אביו בתנועת יד לא לעמוד מתחת לתקרת הזכוכית המנופצת. המבוגרים נעמדו מול הילד כמו היו בית דין.

"זרקתי את זה לכיוון הנגדי", הסביר, "באמת. זה חזר לבד".

"אמרתי לך שזה בומרנג מקורי", אמרה איילין בצחוק צורמני.

ליזי פרידמן הושיטה את זרועותיה לעבר הילד. הוא רץ אל חיקה של סבתו שחיבקה אותו חיבוק סלחני. "איזה אוצר", קראה, "אתה יכול לשבור את כל החלונות בבית אם תבטיח לי שתישאר לגור איתנו".

"זה בסדר, אבא?" שאל הילד, "אני יכול לגור עם סבא וסבתא?"

"יש לך בית-ספר".

"הם סילקו אותי מבית-הספר".

"הם לא סילקו אותך. אתה מושעה זמנית, זה הכול".

באותו רגע צלצל הטלפון.

"מי זה יכול להיות?" שאלה אמם.

"אולי זה אחי", ענה אביהם.

אף אחד לא ניגש לטלפון. השיחה הגיעה למזכירה האלקטרונית והוקלטה. "אנו מקבלים מאות שיחות טלפון המבקשות תרומות לצדקה", הסביר הארי פרידמן, "אני כבר לא טורח לענות".

היה זה קולה המוכר של פיצ'י. "הלו, חברים", אמרה לתוך הטייפ, "אני מצלצלת רק כדי להגיד שלום. הייתי רוצה לשוחח עם יוסף אם הוא שם. אני יוצאת לשיעור בהיסטוריה של האמנות, אבל אחר-כך אהיה בבית במשך כל היום, אז בבקשה תתקשרו".

"את רוצה שאחזיר לה צלצול עכשיו?" שאל הארי את אשתו.

"עשה מה שאתה רוצה", השיבה.

"היא הבת-דודה שלך", אמר.

"צלצלו אליה מאוחר יותר", קבעה איילין, "יש לנו פגישה בעוד שעה. אנחנו צריכים ללכת".

"ללכת? לאן?" שאל אביה.

"איזו מין פגישה?" ביקשה אמה לדעת.

"זו הפתעה. אסביר בדרך. אמא, תתכוננו. תלבשי משהו יפה. מי שצריך ללכת לשירותים, כמוני, זה הזמן ללכת עכשיו".

יוסף נעץ באחותו מבט ספקני ומעט זועף. זה לא היה הזמן המתאים לשיגיונות שלה. אולם היא השיבה לו במנוד ראש מהיר ומרגיע כאומרת, "בטח בי".

"אחותי, יש לנו דברים חשובים לטפל בהם", העיר יוסף.

"זו הסיבה שבאתי", השיבה.

"ומה איתי?" שאל אלי, "גם אני יכול לבוא?"

"בוודאי", השיבה דודתו.

"לאן אנו הולכים?" חזר ושאל אביהם, דורש תשובה.

"לחוף דירפילד", השיבה איילין.

"זה יותר מחצי שעה נסיעה".

"לכן אנחנו צריכים לצאת עכשיו. בבקשה, אבא, תתארגן. אני צריכה ללכת לשירותים. צ'או".

כולם ישבו בנוחות במכונית הביואיק המרווחת. הארי פרידמן נהג בזהירות כשהוא רוכן קדימה על ההגה כמו מבקש לראות טוב יותר את הכביש. יוסף נדהם לראות כיצד אביו מתמרן באיטיות את המכונית מהחניה לאורך שביל הנסיעה הצדדי אל הדרך הראשית. בצמתים הוא האט אוטומטית גם אם האור ברמזור היה ירוק.

"בבקשה, תהיי בשקט כשאני נוהג", פנה ואמר לאיילין בנימה של כעס וקוצר רוח. היא דיברה במהירות של מייל לדקה על הטיול האחרון שלה לאוסטרליה, והפטפוט הבלתי פוסק עלה על העצבים של אביה.

"רוצה שאני אנהג, אבא?" שאל יוסף.

"אני יכול לנהוג. אני נוהג כל יום. אני נוהג יותר משישים שנה. אבל אני לא רוצה שרעש יסיח את דעתי. אנשים נוהגים כמו משוגעים כאן בפלורידה, ואני לא רוצה להיות אחד מהסטטיסטיקה, אם זה בסדר מבחינתכם כולכם".

"אביכם הפך להיות גרוטאה רוטנת", העירה האם.

הארי פרידמן שלח מבט זועם, כמו אומר, "תראו מי שמדבר".

"ראית קנגורו?" שאל אלי את דודתו.

"טונות של קנגורוס", השיבה איילין, "הנה אתה יכול לראות. יש לי מאות צילומים במצלמה שלי".

היא הוציאה את המצלמה הדיגיטאלית מתוך תיק הספארי שלה והראתה לילד איך להעביר את התמונות. חוץ מקריאת "וואו!" מקרית אחת, אלי ישב בשקט. תצוגת התמונות ריתקה אותו למספר דקות, לפחות, בדיוק כמו הגיים-בוי החדש והמשוכלל שלו.

"לאן אנחנו נוסעים?" שאל אביהם בעצבנות. "אני חייב לדעת. אני לא יכול לנהוג כך סתם ללא כיוון".

"כאשר נגיע לקניון חוף דירפילד, נצטרך לנסוע דרומה חמישה מייל נוספים", הסבירה איילין, "זה מה שאמרו לי".

"אני יכול לדעת מה קורה פה?" שאל יוסף.

"אני לא רוצה שאבא יצטרך לקרוא לפרדי בכל פעם שצריך לתקן משהו", הסבירה איילין. "ההורים שלנו לא צריכים בית כל-כך גדול בשלב הזה של חייהם. ביקשתי מהסוכן שלי לבדוק מרכזים של דיור מוגן בדרום פלורידה, וזה שאנו נוסעים אליו הוא הטוב ביותר. הוא קבע לנו פגישה עם סוכן המכירות שלהם שיערוך לנו סיור במקום".

"איפה הוא יערוך לנו סיור?" שאלה אמו.

"לפני שאני עוזבת את פלורידה", המשיכה איילין, "אני רוצה לדעת שאמא ואבא מסודרים במקום הטוב ביותר שניתן להשיג, מוקפים באנשים מקצועיים שיטפלו בהם עשרים וארבע שעות ביממה".

"זה לא בשבילי", הודיעה ליזי פרידמן נחרצות, "זו מין תחבולה, ואני לא אהיה חלק ממנה. אני לא תינוקת ולא זקוקה לילדיי שיגידו לי איפה עלי לגור".

"את תאהבי את זה, אמא, הסכימי לנסות", ביקשה איילין.

"הארי, סובב את המכונית עכשיו", ציוותה ליזי פרידמן, "אני רוצה לחזור הביתה".

"אוה, שיט", רטן אביהם, "אנחנו באמצע הכביש המהיר. אני לא יכול להסתובב עכשיו".

"בבקשה, אמא", ביקש יוסף, "כמעט הגענו למקום. נבדוק אותו. רק מתוך סקרנות. אני עצמי הייתי רוצה לבקר באחד מהמקומות האלה".

"אז תורידו אותי פה, ואתה יכול ללכת עם אביך ועם אחותך. אם הוא רוצה כבר להפוך את עצמו לנכה ולעבור לבית אבות, זה עניינו. אני אשיג לי בעל חדש, ואל תחשבו שאני לא יכולה".

יוסף חשש שהשד שבתוכה עומד להתעורר. הוא ניסה להיזכר באחד הטיפים שקיבל, כיצד לטפל ביקירך שחלה באלצהיימר, אך הוא עצמו

היה כל-כך מתוח מהמהומה שהתחוללה, עד שלא יכול היה לחשוב בבהירות.

"הנה קניון חוף דירפילד", הודיע אביו, "אנחנו באים לכאן לפעמים ואוכלים 'נקניקיית נתן' בארמון האוכל".

"תן לי לצאת מהאוטו", חזרה ליזי פרידמן וביקשה.

"אמא, זה לטובתך", התעקשה איילין, "בגילך את לא יכולה להחזיק בית גדול כמו שלכם. זה טירוף".

"יש לי עוזרת שמנקה פעם בשבוע. בחורה נשואה ונחמדה. זה כל מה שאני צריכה. מה שמה, האריז?"

"סנדי".

"היא טובה מאוד".

"שטויות, אמא", התווכחה איילין, "את עובדת מדי קשה בבית, ואת ממש הורגת את עצמך בגינה".

"הגינה נותנת לי חיים".

"אנחנו נסדר לך גינה קטנה משלך", הבטיחה איילין, מנסה לפייס אותה. "אני בטוחה שניתן לארגן זאת. יש פה הכול: מועדון בריאות, בריכת שחייה, מסלול גולף, אולם קולנוע, מכון יופי, משרד דואר, חנות מכולת, שירותי ניקיון, חדר אוכל כך שלא תצטרכי לבשל. תוכלי לחיות כמו מלכה".

"אביך ואני לא משחקים גולף", אמרה אמם. "זה בזבוז כסף מוחלט".

"מה ההבדל", הצטרף הארי פרידמן לוויכוח, "במקום שאנו גרים יש מועדון גולף, ואנו משלמים תשלום חודשי בין אם אנו משתמשים בו ובין אם לא".

"מה זה?" שאל אלי, כשהוא מרים את המצלמה כדי שדודתו תוכל לראות.

"דוב קואלה. הם כל-כך חמודים. רציתי לקחת אחד איתי ללוס-אנג'לס".

"איך נקרא המקום הזה?" שאל האב.

"'כרי דשא'", השיבה איילין. "הוא נחשב למספר אחת באזור".

"אני חושב שהֶרבּי סיפר לי עליו", נזכר אביה, "זהו אחד המקומות המופיעים ברשימה שלו".

"איזו רשימה?" ביקשה אמם לדעת, "האם זהו סוג של קשר שנרקם נגדי? גם אתה משתתף בו?"

"הנה השלט", הכריז הארי פרידמן, מתחמק משאלתה של אשתו.

"ברוכים הבאים ל'כרי דשא'", קידם השלט בברכה את הנהגים, "גן העדן שלך עלי אדמות".

הוא סטה לנתיב הימני כדי לפנות בהצטלבות הקרובה.

"אתם כולכם בני כלבים!" סיננה ליזי בטון מאיים.

יוסף שישב במושב לצד אביו, סובב את ראשו כדי להביט באמו. זיק של פראות ניצת בעיניה כמו באותו ערב.

"בבקשה, מותק", התחנן הארי פרידמן אל אשתו, "אל תתחילי שוב".

באותו רגע היה זה אלי שהציל את המצב. "סבתא, תראי את דובי הקואלה", אמר הילד כשהוא מראה לה את התמונה. זו אכן הצליחה להסיח את דעתה של ליזי לרגע קל. כשהוא משמיע אנחת רווחה, הסיע הארי פרידמן בזהירות את המכונית אל מגרש החנייה המיועד למבקרים ב'כרי דשא'.

"אתה תנהג בחזרה הביתה", אמר ליוסף. "אני לא יכול להתמודד עם המתח".

המתחם נראה ענק, יוקרתי ומאוד יקר. הגנים סביב היו מטופחים בקפדנות, על אף שדבר זה היה נכון לגבי כל מקום בדרום פלורידה.

"המקום הזה בוודאי עולה הון", העיר אביהם.

"הֶרבּי אומר, שאם לוקחים בחשבון את המשכנתא שאתם משלמים על הבית שלכם והתשלומים למועדון, זה מצטבר לאותו סכום", השיבה איילין.

"מתי דיברת עם דוד הֶרבּי?" שאל יוסף.

"דיברתי איתו מאוסטרליה. אחרי שאתה צלצלת אלי. לפני שאני יוצאת למשימה, אני אוהבת להכין שיעורי בית".

"זה נכון. את מאוד מקצועית", הגיב יוסף בציניות, כעוס על כך שאחותו רואה את התמיכה בהורים כ"משימה".

"לי אין אלוהים כדי לסמוך עליו", החזירה לו אחותו עקיצה.

הארי פרידמן פתח את דלת המכונית, עשה תנועה כמי שרוצה לצאת ואחר-כך עצר. "אולי כדאי שתעזור לי, ג'ואי", ביקש.

"מה זה? דבר חדש?" שאלה אמם, "ממתי אתה צריך עזרה כדי לצאת מהמכונית?"

יוסף מיהר לצידה השני של מכונית הביואיק, אחז בזרועות אביו והקים אותו על רגליו.

"שיווי המשקל שלי גרוע", הסביר אביו

"אני נשארת פה", הודיעה ליזי פרידמן, "אתם כולכם יכולים לעשות כרצונכם. אני אשאר לשמור על הילד".

לרגע נראה היה ליוסף שאכן זוהי אפשרות. אולם, במחשבה שנייה הגיע למסקנה שאין זה מן התבונה. שכן, להשאיר את הסבתא לשמור על אלי זה בדיוק כמו להשאיר את אלי לשמור על סבתא. שניהם עלולים להיעלם בכל רגע, ואז יהיה על יוסף לחפש כל אחד מהם בכיוון אחר.

"אליזבט, את באה איתנו", ציוה הארי פרידמן, כשהוא לוקח פיקוד, דבר שהיה בניגוד גמור לאופיו. "אנחנו כאן, נראה את המקום, ואת תתנהגי כמו אישה מקסימה ונחמדה, בדיוק כמו שאת. הילדים שלנו באו מרחוק כדי לראות אותנו, הם חושבים על רווחתנו ועלינו לפחות למלא את רצונם ולשתף איתם פעולה, למרות שאנו לא עומדים לעשות שינויים כל-כך מהר. אנו עצמנו שוחחנו על האפשרות הזאת, אז זו לא הפתעה כל-כך גדולה. עכשיו, כשאנחנו כבר כאן, נראה איך המקום, זה הכול".

זה היה נאום טוב מאוד, אולם ליזי לא הייתה משוכנעת שהיא יכולה לבטוח בבעלה. "אתה מבטיח לי שלא תעשה שום החלטה מבלי שאני אאשר?"

"אני מבטיח", השיב הארי פרידמן.

"ומה עם שניכם?" שאלה.

"אני מבטיח לך, אמא", אמר יוסף.

"שבועת הצופים", הצטרפה איילין, בהרימה את ידה בתנועה של שבועה.

"או.קיי", הסכימה אימם, "אבל בלי שטויות, אחרת כולכם תצטערו".

היא יצאה מהמכונית ויישרה את בגדיה. "איך אני נראית?" שאלה את בעלה.

"יפה כמו תמיד", השיב.

אכן כן, הרהר יוסף. אמו הייתה עדיין אישה יפה. היא לבשה מכנסיים לבנים, ז'קט גולף מדגם לקוסט, הרכיבה משקפי שמש ולראשה חבשה כובע מצחייה. למרות שהיה בהופעתה ברק של קיטש האופייני לדרום פלורידה, אי-אפשר היה להתעלם מנשיותה הכובשת. איילין אחזה בזרוע אמה וליוותה אותה לכיוון הכניסה לבניין הראשי של אחוזת "כרי דשא" רחבת הידיים, שדמתה לכניסה של בית מלון מפואר.

"אתה חייב לחבוש את הכיפה שלך?" שאלה את יוסף.

"כן, אמא, אני חייב".

"המקום נראה כל-כך מכובד, למה עליך למשוך תשומת לב?"

"אני לא מתבייש להיות יהודי", השיב.

"גם אני לא. אבל אני לא מפגינה את הדת שלי. למה אתה כן חייב?"

"ג'ואי אוהב להעמיד פנים שהוא הטוב מכולם", העירה איילין בעוקצנות אוהבת.

"בואו לא נפתח בוויכוח כאן", דרש אביהם.

"לפחות שידחוף את החוטים המגוחכים האלה לתוך מכנסיו", התעקשה אמו, בהתכוונה לציצית. "גם אלי. אנחנו כבר גרים בפלורידה אני לא יודעת כמה שנים, ואף פעם לא ראיתי ילד שהפתילים של הטלית-קטן שלו משתלשלים לו על מכנסיו".

יוסף נאנח. דברים מסוימים לעולם לא ישתנו, ציין לעצמו. כדי לשמח את אמו הוא תחב את גדילי הציצית לתוך מכנסיו, וכן עשה גם לאבי.

"למה, אבא?" שאל הילד.

"כדי שסבתא תהיה מרוצה", ענה יוסף.

"ברומא התנהג כרומאי", הוסיפה איילין בחיוך רחב, מנצח.

בנוסף לכל הדברים שאיילין הזכירה, שמהם נהנים דיירי המתחם, "כרי דשא" התפאר גם בדירות בנות שני חדרי שינה, שירות רפואי עשרים וארבע שעות ביממה, פיזיותרפיה שבועית, אמנויות ואומנויות, שלושה חדרי אוכל, טרקלין למסיבות פרטיות, שירותי כביסה, דיג באגמים, תוכנית פעילויות הכוללת בינגו וקלפים, ספריית השאלה, גינון, מסאז'ים רפואיים, טיפול תזונתי ולוח הסעות קבוע למרכזי קניות ולרופאים.

פול ווינסטון, עוזר מנהל המכירות, דקלם את הרשימה בגאווה ובהתלהבות כמו הייתה זו הפעם הראשונה שהוא נפגש עם לקוחות. הוא היה צעיר, צעיר אולי בעשרים שנה מיוסף, מלוטש, מקצועי ומיומן, ידידותי באופן נינוח וחביב שלא גרם ליושבים מולו תחושה שהוא מנסה ללכוד אותם לחתום על חוזה.

"הדבר העיקרי המאפיין את 'כרי דשא' הוא, שהמשפחה המורחבת של 'כרי דשא' דואגת לחייהם של האנשים המשתייכים לקהילתנו הנפלאה", הבטיח.

ליוסף הייתה תחושה, שהברנש החביב היה מסוגל, ככל הנראה, למכור מכוניות משומשות באותה הרצינות והאכפתיות כפי ששיווק את "כרי דשא". שכן, למען האמת, מה איכפת לבחור הזה מאנשים זקנים? אבל, עבודה היא עבודה, והוא עשה אותה היטב. אביו של יוסף, שהיה שנים רבות איש מכירות במקצועו, חש מיד חיבור לפול. נראה היה ששכח לרגע את דאגותיו ושב להיות הטיפוס הקליל והחברותי מימי היותו סוכן מכירות וגם אחר-כך, בעיקר לאחר שהיה שותה. אף-על-פי שאשתו ירתה לעברו מבט של אזהרה, הוא סיפר לפול שכסף זו לא הבעיה, ושהם מעוניינים לראות את הדירה היפה והגדולה ביותר, כך שיהיה מקום לארח את כל הנכדים שיבואו לבקר.

"כמה ילדים יש לך?" שאל פול את יוסף.

"חמישה", השיב יוסף, "והשישי בדרך".

פול השמיע שריקה. "אני אפילו לא נשוי. אני מחפש בחורה יהודייה נחמדה, כמו ששרים כאן בליל שבת, 'אשת חיל מי ימצא'. איך העברית שלי? אני עצמי לא יהודי, אבל קלטתי מעט את השפה מאז שאני עובד

פה. רוב התושבים כאן הם יהודים, לכן אני בטוח שאתם תרגישו ממש בבית. ב'כרי דשא' אנו משפחה אחת גדולה, ולכן אני חושב שמשפחת פרידמן תמצא פה בית מושלם".

"שמעת את הבדיחה על חייל אמריקאי יהודי שהיה מוצב בהונג-קונג בתקופת הימים הנוראים?" שאל הארי פרידמן.

"אני לא חושב ששמעתי", השיב הצעיר.

"הארי, לא באנו לשמוע בדיחות", אמרה ליזי פרידמן בטון נוזף.

"רק אחת", ביקש בעלה, "אז כך, הוא רואה מה שנראה כמו בית-כנסת עם כתובת בעברית בחוץ, והוא נכנס להתפלל. פתאום כל הסינים מפסיקים להתפלל ולהתנועע ומסתובבים להביט בו. השמש הסיני של בית-הכנסת שואל אותו אם הוא זקוק לעזרה. 'אני רוצה להתפלל פה', עונה החייל. 'אתה יהודי?' שואל הסיני בפליאה, 'אתה לא להיראות כמו יהודי'".

פול פרץ בצחוק רועם. הכול למען קידום מכירות, הרהר יוסף בליבו.

"אני מוכנה לסיור להכרת המותרות", הכריזה איילין וקמה ממקומה כדי לזרז את העניינים. "אני מצטערת, אבל יש לי עבודה הערב ואינני יכולה לאחר".

"בכיף", הסכים פול. "אין דבר שאני אוהב יותר מאשר להציג אנשים נחמדים כמוכם בפני אחוזת 'כרי דשא'. בואו אחרי".

מסיבה כלשהי, השם "כרי דשא" הזכיר לחיית סרטים כמו יוסף את המטע, "תרה", של הגיבורה סקרלט אוהרה מהסרט "חלף עם הרוח", על אף שלא היה שום דמיון חזותי ביניהם. "כרי דשא" דמתה יותר למוזיאון שעווה. אף-על-פי שכל תושבי המקום היו אנשים מזדקנים, נדמה היה שכולם עברו תחת ידיו של מאפר שזכה בפרס האקדמיה לאמנות האיפור, ואשר הצליח להפחית עשרים שנה מגילם. למעשה, היה זה משהו האופייני לדרום פלורידה, ציין יוסף לעצמו. אלא שכאן, ב"כרי דשא", הרושם שקיבל היה עז הרבה יותר מפני שלא היה רגיל לראות אנשים מבוגרים רבים כל-כך מקובצים במקום אחד.

שנים רבות קודם לכן, כשיוסף היה עדיין בתחילת הקריירה, הוא עבד על סרט דוקומנטארי בנושא בתי אבות בקליפורניה. לשם השוואה, "כרי דשא" היה שווה למלון "פונטנבלו" בגובהו. התובנה הפתאומית שחדרה לתודעתו של יוסף, שהוריו מתקרבים לסוף הדרך, הלמה בו. היה לו קשה להסתגל לרעיון שזהו המקום שבו יבלו הוריו את שארית חייהם, גם אם היה ממוקם בסביבה יפה להפליא, צוות העובדים היה מושלם והכול בו היה מתוכנן לפרטי פרטים.

"האין זה נחמד שיש להם כאן גינון?" אמרה איילין לאמה בעת שהלכו לאיטן אחרי הגברים. "אני בטוחה שאת ואבא תהיו מאוד מאושרים כאן".

"על גופתי המתה", הייתה תשובת האם, "הייתי רק רוצה שאביך ישתוק. במשך כל חייו ניסה להתחבב על אנשים על-ידי הבדיחות המטופשות שלו, ועל-ידי הרושם שיצר אצלם כאילו הוא מיליונר".

יוסף הפנה אוזן אחת להסבריו של פול, ואת השנייה אל השיחה בין אחותו לאמו. ההערה האחרונה שלה באשר לאביו הייתה בהחלט הבחנה מעוררת מחשבה, הרהר יוסף. היא סייעה לו להבין מדוע אביו סיפר תמיד לזרים את הבדיחות היבשות שלו. הוא רצה שאנשים יחבבו אותו. לכן גם סיפר לפול את הבדיחה.

"איך יודעים שישו לא היה יהודי?", שאל הארי פרידמן.

"אני לא יודע", השיב פול, "איך?"

"אילו היה יהודי הוא היה הולך לארוחת משכימי קום במחיר מציאה, ולא לסעודה האחרונה", צהל הארי פרידמן.

"זה גדול!" הכריז פול, "אולי נוכל להחתים אותך פה כאחד מבדרני הערב שלנו".

עוזר מנהל המכירות הראה להם את חדרי האוכל ואת האולם הקטן יותר שהיה מרוהט יפה ואשר שימש לאירועים משפחתיים פרטיים.

הם חצו את המרפסת אל פינת שולחנות הקלפים הסואנת, הקיפו את הבריכה בצורת לב ומשם אל מסלול המיני-גולף.

"אני אוהב את הריח של כרי דשא גזומים", התוודה הארי פרידמן. "אני מכרתי מכסחות דשא. לפני שפרשתי לגמלאות, היו בבעלותי שש עשרה חנויות עודפים בארבע מדינות, ושלושה סוכני מכירות ניידים שכיסו את כל צפון-מזרח המדינה".

"האם אביך חייב לספר לו את כל סיפור חיינו?" לחשה ליזי פרידמן לביתה.

לאחר סיור בספריה, במועדון הבריאות ובבריכה המקורה, הם עלו במעלית לקומה השנייה כדי לראות דירה בת שני חדרי שינה. היה ברור שדיירי הדירה ציפו להם, על אף שפול ניסה ליצור רושם של ביקור מאולתר. היה זה הזוג המושלם של "כרי דשא" – חייכנים, התותבות שלהם עשויות היטב, נראו בריאים ומאושרים, פנים הניבטות מתוך חוברת תדמית ל"כרי דשא".

"קיוויתי להראות לכם דירה פנויה", התנצל פול, "אבל אנחנו לגמרי מלאים כרגע, ורשימת הממתינים ל'כרי דשא' די ארוכה. למרבה המזל משפחת לוי הם אנשים נפלאים, והם תמיד מוכנים לאפשר למועמדים חדשים להתרשם מדירתם".

"נכון", ענתה גברת לוי כמו הד, "אנחנו תמיד שמחים לאפשר למועמדים חדשים לראות את דירתנו".

"מר לוי , גם אתה היית סוכן מכירות כמו מר פרידמן, לא כן?"

"יותר מארבעים שנה בעסקי רהיטים", השיב הברנש החביב בגאווה, "מיסיס, גימבלס, בלומינגדיילס, שיווקתי את הקו שלנו לכל חנויות העילית".

"מכסחות דשא", אמר אביו של יוסף, כשהוא מושיט את ידו.

הזוג לוי הציעו באדיבות לאורחים קפה ועוגה, אבל איילין הודיעה שהם ממהרים. לא נותר לגברת לוי אלא לערוך להם סיור מהיר ואדיב בדירה הנקייה והמעוצבת בטוב טעם.

"תראי איזו מרפסת גדולה", קראה איילין בהתלהבות מעט מוגזמת, "אמא, תוכלי לעשות לך כאן גינה קטנה".

"זה היה מאוד אדיב מצידך", אמרה ליז פרידמן, כשהיא מודה בנימוס למארחת בתום הסיור.

"מקווה שנהיה שכנים", קרא אדון לוי כשהוא מנפנף להם לשלום בחביבות.

"הם זוג מדהים", הסביר פול בעת שחזרו לכיוון המעלית. "הם כבר גרים אתנו יותר משש שנים. ילדיהם משיקגו באים לבקר לפחות פעמיים בשנה. יש לנו במתחם גם קוטג'ים לאירוח למשפחות גדולות כמו שלכם, כך שתמיד יש הרבה מקום לנכדים".

בדרך חזרה למשרד הם עברו ליד בניין שפול כינה "אגף האלצהיימר".

"הייתי רוצה לראות אותו", אמר יוסף, "פעם עשיתי סרט על בתי אבות בקליפורניה, ומעניין אותי לראות איך פלורידה עומדת בהשוואה".

"אה...זו לא אחת מהתחנות המתוכננות של הסיור הזה", השיב פול בהיסוס קל, "אבל אני חושב שזה יהיה בסדר, אתה ואחותך יכולים להעיף מבט. אני לא רוצה להבהיל את הדיירים שלנו עם כל-כך הרבה אנשים".

"אנחנו נשאר פה עם אלי", התנדב מר פרידמן.

"אתה בטוח, אבא?" שאל יוסף.

"אנחנו נחכה".

פול הוביל אותם אל הבניין, הוא צלצל בפעמון ביטחון והמתין. "רק לאנשי הצוות יש הצופן לפתיחת הדלת", הסביר, "אנחנו לא רוצים שמישהו מחולי אלצהיימר שלנו יצא לו לטייל ללא ליווי".

הכניסה הובילה ללובי שהיה מרוהט בכיסאות ובספות ומקושט בעצי דקל מלאכותיים, זהה ללובי טיפוסי של מלון קטן במיאמי ביץ'. חוץ מאיש ביטחון מאחורי הדלפק הקדמי לא נראה שם איש. פול הסביר כי בשעה זו של היום רוב הדיירים נחים בחדריהם. אחרים נהנים מארוחת בין ערביים קלה ומפעילות. הוא המשיך לדבר תוך שהוביל אותם לתוך חדר האוכל. שם, מסביב לשולחנות, ישבו קבוצות של קשישים מלווים במטפלים ובמטפלות.

"אחת האטרקציות של 'כרי דשא' היא, שאנו מציעים פה חיי פרישה מלאים במגוון סגנונות. לאנשים כמו משפחת לוי, הזוג שפגשנו, לדוגמא, יש אפשרות לחיים עצמאיים לגמרי. אחרים הזקוקים לסיעוד ייהנו כאן מטיפול סיעודי ברמות שונות לפי הצורך. אם מישהו מגיע לשלב של דימנציה קלה בצורה זו או אחרת, יש לנו אגף המצויד באופן כזה, שניתן לטפל שם כמעט בכל תופעה שאינה מחייבת אשפוז בבית-חולים. באשר לחולי אלצהיימר, יש לנו צוות מנוסה ומיומן מאוד המסוגל להתמודד עם בעיותיהם המיוחדות. באופן זה יוצא שבני גיל הזהב יכולים לחיות ב'כרי-דשא' את שארית ימיהם, כשהם עוברים משלב לשלב, בהתאם למקרה ולמצב. הם לא צריכים לחפש בתי אבות אחרים, או מוסדות סיעודיים. אם הבעל או האישה מפתחים אלצהיימר אנו פשוט מעבירים את החולה לאגף המתאים כאשר מתעורר הצורך בכך. באופן זה הנאהבים יכולים עדיין להיות ביחד, יכולים לראות זה את זו כל יום, אף-על-פי שהם מתגוררים באגפים נפרדים".

יוסף ואיילין הנידו בראשם. מה יכלו לומר? התמונה סיפרה את הסיפור העצוב. חדר האוכל עצמו היה יפה, ובו חלונות רבים וצמחיה משתרכת מתוך עציצים, טפטים פרחוניים מרהיבים על הקירות ווילונות על החלונות. היה שם צוות עובדים גדול ומסור. המטופלים היו בדרך כלל לבושים היטב ונראו מטופחים. ורק מבע פניהם היה נוגע ללב. כללית הם נראו כמי שעברו כריתה של אונת המוח, קפואי הבעה ובוהים בחלל. חלקם לעסו ללא סוף את העוגיות שהאחיות הגישו להם לפה. אחרים ישבו באדישות בעת שהמטפלים הובילו את ידיהם להשחיל טבעות על מקלות מעץ. קשיש אחד ישב ולפת בידיו בובה.

"קלטתי את התמונה", הודיעה איילין, כשהיא פונה לעבר הדלת.

"הבה נקווה שהוריכם לעולם לא יגיעו למצב הזה", אמר פול, "אבל אם כן, ל'כרי דשא' יש הפתרון הטוב ביותר עבורם".

כאשר יצאו החוצה, רק אמם חיכתה להם.

"אביכם היה צריך לשירותים, ואלי הלך איתו", הסבירה.

"למה שניכם לא חוזרים למשרד ישר דרך הדלת האחורית של הבניין הראשי", הציע פול לאח ולאחות כשהוא מצביע על הכיוון. "אחד העמיתים שלי ייתן לכם את כל הניירות והטפסים הרפואיים שיהיה עליכם למלא כחלק מבקשת ההצטרפות. אני אחכה פה עם אמכם".

"בוא נעשה את זה מהר", אמרה איילין כשהיו בדרכם בחזרה למשרד, "המקום הזה מדכא אותי".

"את לא אוהבת אותו?"

"הוא מעביר בי צמרמורת. במיוחד מחלקת האלצהיימר. חסרים שם רק האחות ראצ'ית וג'ק ניקולסון כדי שזה יהיה מושלם. אבל, אני בכל זאת חושבת, שאמא ואבא זקוקים בדיוק למקום כמו זה. כמו שהבחור אמר, זוהי תחנת קניות אחת. היתרון הגדול הוא שברגע שנכניס אותם לפה, לא נצטרך לטוס לפלורידה כל שבוע כדי לטפל בהם. יש להם פה כל מה שהם זקוקים לו".

עם טופסי הבקשה בידיהם יצאו האח והאחות מהמשרד ופנו לעבר המקום שם חיכו להם בני המשפחה. בפעם הזאת רק אלי היה חסר.

"הוא נעלם כשהייתי בשירותים", דיווח אביהם, "בגלל הפרוסטאטה הארורה שלי אני צריך ללכת לשירותים כל הזמן. יש לי אפילו בקבוק ריק באוטו למקרה שאצטרך להשתין תוך כדי הנהיגה".

"הארי, שתוק", פקדה אמם, "הוא, מה-שמו, הלך לחפש את אלי".

"את אוהבת את המקום, אמא?" שאלה איילין.

"בכלל לא", השיבה אמה, "שתקתי רק מפני שהבטחתי. תודה. יש לי הבית היפה שלי. אני לא יודעת מה בקשר לאביך, אבל אני לא אזדקק לבית אבות עוד זמן רב".

"זה לא בית אבות", אמר יוסף.

"יש להם אפילו בר בפנים", העיר אביו.

"חשבתי שהימים האלה חלפו, אבא", אמרה איילין.

"מאז אותו היום שבו הבטחתי לאמך להפסיק, לא חזרתי לזה. רק ציינתי שיש בר, זה הכול".

פול מצא את אלי במכון הבריאות, מתאמן על הליכון, תוך שהוא צופה בטלוויזיה התלויה מעל לראשו.

"אולי כדאי לסדר לאלי מתקן כזה במרתף שלנו", הציע יוסף בעת ששוחח מאוחר יותר עם אשתו בטלפון, לאחר שהסיע את כולם הביתה, "מתקן דיווש שאפשר לרוץ עליו וגם טלוויזיה נשמע שילוב מושלם בשבילו".

"הוריך אהבו את מה שהם ראו?" שאלה רבקה.

"אני חושב שאת אבי אפשר לשכנע, אבל את אמי נצטרך לגרור לשם כבולה בשלשלאות".

"אני לא מאשימה אותה", השיבה אשתו, "איזו אישה מוכנה לוותר על ביתה".

יוסף הבטיח להתקשר אליה מאוחר יותר, לאחר שיחזרו מארוחת ערב עם דוד הֶרבּי. כאשר חזר לסלון ראה את הוריו עומדים יחד ליד הדלת ומנפנפים לשלום לאיילין.

"לאן היא בורחת?" שאל יוסף.

"יש לה פגישה בפורט לאודרדייל, ראיון עם איזה כוכב רוק", השיב אביו, "היא אמרה שתחזור מאוחר בלילה אחרי הקונצרט".

"אשרי המאמין", סינן יוסף. "מה בקשר לארוחת ערב עם דוד הֶרבּי?"

"נפגוש אותו בלעדיה", ענה אביו, "עכשיו אמך ואני רוצים לנוח. זה היה יום מתיש. אכוון את השעון המעורר לעוד שעה. האמת היא שאני אף פעם לא ממש ישן. אני כל הזמן בודק את השעון לראות אם הוא מכוון. אבל, במקרה שאנמנם ולא אשמע אותו, אנחנו צריכים לצאת בדיוק בשעה חמש כדי להקדים ולזכות במחיר המיוחד. אני לא אוהב לאחר".

זה היה ביטוי נוסף לכפייתיות של אביו – לדייק ולהגיע לפגישות בזמן. הוא עמד בתוקף על כך. אם הייתה לו טיסה ביום ראשון בבוקר, היה אורז את המזוודה כבר ביום שישי, ונשאר ער כל הלילה של מוצאי שבת. הוא נהג להתייצב במרפאה שעה לפני המועד שנקבע לו, על אף שהיה ידוע שלרופאים בפלורידה יש איחור של לפחות שעה בקבלת קהל, וכך היה

ממתין אחר-כך לתורו במשך שעתיים. ייתכן שזה היה אחד הדברים שהיו מוציאים את אשתו מדעתה.

הם נפגשו עם דוד הֶרבּי לארוחת ערב במסעדה הסינית הכשרה למהדרין, לא הרחק מ"אברגלייד נכסים" האקסקלוסיבי, האחוזה הפרטית של הֶרבּי. לאחר שהזמינו ארוחה משפחתית לשלושה. הֶרבּי אמר שיש לו במכונית דבר מה לאחיין שלו. בחוץ הודה בפני יוסף שהיה זה רק תירוץ כדי לשוחח עמו ביחידות. היה דמיון ברור בין שני האחים, אלא שהֶרבּי היה מעט יותר גבוה, רחב כתפיים וצעיר בחמש שנים מאחיו הארי פרידמן. לפני פרישתו לגמלאות היה עורך דין מצליח באיגוד מקצועי במנהטן. היה לו בן אחד, אדי, שאותו פגש יוסף באופן מקרי בעיר, ואשר עבד כעורך דין בחברה הישנה של אביו. לאחר שדוד הֶרבּי מסר ליוסף מעטפה שהכילה אלף דולר, באומרו "קנה מתנות לאשתך ולילדים", התעניין לשמוע על הביקור ב"כרי דשא".

"עושה רושם של מקום מהוגן, אבל אמא אינה מעוניינת", סיפר יוסף.

"לדעתי, זהו המקום הטוב ביותר בשבילם", אמר הֶרבּי, "הוא אומנם יקר, אבל גם החזקת הבית והחברות במועדון עולים כסף. אמך, יברך אותה האל, היא אישה נפלאה, אבל לא כל-כך בריאה, ואחי אינו יכול לטפל בה לבד. למען האמת, גם אני לא נעשה צעיר, ואינני מה שהייתי לפני מות דודתך מרשה. גם אני לא יכול לטפל באביך. הוא אוהב מאוד את אמך, ורוצה את הטוב ביותר בשבילה, אבל הוא בסך הכול קשיש עצבני. בהוריקן האחרון שהיה לנו כאן, הוא פחד להישאר לבד בבית, אז הם הגיעו אלי, והוא שיגע אותי עם החרדות והדאגות שלו. לבסוף נאלצתי לבקש ממנו לעזוב, כי לא יכולתי לסבול יותר את ה'שטיקים' שלו".

יוסף שתק והנהן בראשו. הוא נזכר בהוריקן ובקולו המלא אימה של אביו בטלפון.

"אני לא מבין למה חמישה ילדים לא הספיקו לך", המשיך הֶרבּי, "למרות כל השטויות הדתיות שלך אתה עדיין מתנהג כמו עקשן בגיל הטיפש-עשרה, ועם שישה ילדים אתה לא יכול להחמיר את המצב

ולהעמיס על עצמך גם את הוריך. ואחותך המפוזרת, יברך אותה האל, עם הראש המסובב שלה, אינה יודעת היום איפה היא תגור מחר ועם מי, כך שגם קליפורניה היא לא התשובה לבעיה שלהם. 'כרי דשא' הוא הפתרון הטוב ביותר. הייתי שם ובדקתי את המקום בעצמי. הוא נקי, מנוהל היטב, שייך לבעלים סולידיים, כך שאין סכנה שיפשטו את הרגל, ויש שם סגל עובדים מיומן וכל הנוחות הנחוצים. אני יודע שלא קל להכניס הורים לבית אבות ואין זה משנה כמה המקום מפואר. אני עצמי הייתי צריך להכניס את סבתך לבית אבות והדבר שבר את ליבי, אבל כך זה הולך. החיים הם כמו גלגול של קובייה – מה שעולה עם זה צריך לחיות. אני יודע כמה אתה אוהב את אמך, כולנו כך, אבל כשמגיעה שעתו של אדם, שום דבר לא יחזיר את השעון לאחור".

לפתע שמע יוסף את אמו צווחת מתוך המסעדה. כשנכנס פנימה ראה אותה עומדת ליד השולחן שלהם וצורחת על המלצר הסיני ההמום. אלי ואביו קפאו במקומם.

"זה לא מה שהזמנתי!" שאגה, "הזמנתי אוכל סיני וזה סוג של אוכל לכלבים. אני יודעת שמישהו מנסה להרעיל אותי, אבל אני חכמה יותר מכולכם. אני לא אוכלת את הזבל הזה, אף טיפה".

אחר-כך פנתה אל בעלה. "מדוע אתה לא מגן עליי?" צעקה, "למה אתה לא מצווה עליהם לקחת את זה מפה. גם אתה רוצה להרעיל אותי?"

"אמא, בבקשה" התחנן יוסף, כשהוא ממהר לעברה. הוא תפס בזרועה, אבל היא מיהרה להשתחרר.

"תעזבו אותי כולכם", צרחה והחלה לרוץ לעבר הדלת. הלקוחות האחרים במסעדה ישבו ללא נוע.

בהבעה של חוסר אונים על פניו, הארי פרידמן ביקש מבנו ללכת ולהחזיר את אמו.

יוסף מיהר לצאת מהמסעדה, וכמעט התנגש בדוד הֶרבּי. שוב החל לרדוף אחר אמו. אלי דלק בעקבותיו, ושניהם רצו בין המכוניות במגרש החנייה עד שהשיגוה. השמש בשיא להטה החלה לשקוע מעבר לרחוב, מאחורי מזרקה ואגם ציוריים. "זוהי השעה המכושפת", נזכר יוסף. על-

פי מאמרים אחדים שקרא, בעת המעבר מאור יום ללילה חולי אלצהיימר נתקפים בחרדה המעוררת אצלם לעיתים קרובות התפרצות פתאומית.

"אני לוקח אותך הביתה, אמא", אמר יוסף, "אני רוצה שתיכנסי למכונית".

"מי אתה?" שאלה.

"אני ג'ואי, בנך".

"אתה לא ג'ואי שלי", אמרה, "לג'ואי שלי אין זקן. אתה נוכל".

"אז הרשי לי לקחת אותך לג'ואי. בבקשה, גברת פרידמן, היכנסי למכונית".

"איפה בעלי?" שאלה.

"גם הוא בא איתנו. בואי", ביקש יוסף בנימה רכה, "את תראי. בואי איתי למכונית".

יוסף ליווה אותה בחזרה למכונית כמו ניסה להרגיע התפרצות זעם של אחד מילדיו. הוא רמז לאלי למצוא את סבא ולהביאו.

"מה הבעיה עם סבתא?" שאל הילד, "למה היא צווחה על המלצר?"

"אסביר לך מאוחר יותר. עכשיו תביא את סבא".

אמו נעצה בו מבט כועס ונכנסה בשקט למושב האחורי של הביואיק. אביו כבר חיכה מחוץ למסעדה. יוסף נפנף לשלום לדוד הֶרבּי.

"חכה רגע", קרא הדוד.

דממה קודרת שררה במכונית בעת שהמתינו. בתוך דקה הופיע הֶרבּי מחזיק שלוש שקיות מדיפות ניחוח של אוכל סיני. "לפחות קחו את האוכל איתכם", אמר. "ביקשתי שיזרקו פנימה חופן של עוגיות מזל בשביל הילד". הוא התכופף לעבר אחיו ונשק לו על לחיו. "תהיה חזק, האריי", אמר. "אתקשר אליך מאוחר יותר אחרי 'כיכרות הוליווד'".

שוב לקח יוסף לידיו את ההגה. השקט המשיך לשרור במכונית לאורך כל הנסיעה הביתה. יוסף ואביו חששו לדבר שמא ההערה הקטנה ביותר תביא להתפרצות נוספת. אלי פתח את אחת מעוגיות המזל וקרא: "קושי בתחילת הדרך מבטיח הצלחה בסופה". זו בוודאי העוגייה שהייתה

מיועדת לו, הרהר יוסף. מיד לאחר שהגיעו הביתה מיהרה אמו לחדרה ונעלה את הדלת מאחוריה.

"אני אישן בחדר הטלוויזיה", אמר אביו לאחר שאשתו התעלמה מהפצרותיו לפתוח את דלת חדר השינה.

יוסף הכניס את האוכל הסיני למקרר. שוב לא היה לו תיאבון לאכול. כששוחח בטלפון עם אשתו בריברדייל, שמע את אביו מבקש מאמו לפתוח את הדלת.

"בבקשה, מותק, תני לי להיכנס לחדר", התחנן. קול אביו המתייפח שבר את ליבו של יוסף.

"אבא שלי אדם הרוס", אמר לרבקה.

"אני מתארת לעצמי. זה נשמע נורא", אמרה אשתו בנימה של הזדהות.

"אמי נעלה את עצמה בחדר השינה, והוא בוכה ומתחנן לפניה לתת לו להיכנס. הוא חרד מאוד שהיא עלולה לפגוע בעצמה, חס וחלילה".

"אולי כדאי שתעזור לו ותתקשר אליי מאוחר יותר?"

"טוב, אתקשר אלייך ברגע שאוכל".

"אנא, ליזי", יבב אביו, נשען על דלת חדר השינה שלהם, מותש לחלוטין, "בבקשה, יקירתי, בבקשה, תני לי להיכנס".

יוסף שמע את רעש הטלוויזיה מחדר האורחים. חבל שאלי עד לכל העצבות הזו, הרהר לעצמו.

"אני לא יודע מה לעשות, בן", אמר אביו, "אולי צריך לקרוא למשטרה?"

"אתה רוצה שאפרוץ את הדלת?" הציע יוסף.

"אולי כדאי שתעשה זאת. אחר-כך אוכל להזמין את פרדי שיתקן אותה".

יוסף קרב אל אביו והניח יד מנחמת על כתפו.

"אמא, את יכולה לשמוע אותי? זה אני, ג'ואי. בבקשה, פתחי את הדלת".

הפצרותיו נענו בשתיקה. הוא הניע ראשו בתדהמה. "אמא, את שומעת אותי?" שאל שוב.

דממה כבדה שררה מעבר לדלת. לא נותרה לו ברירה. יוסף ביקש מאביו להתרחק לאחור. תוך שהוא משמיע קריאת קראטה, ריכז את כל האנרגיה שהייתה לו ובעט בדלת בחוזקה. המשקוף הזדעזע, המנעול התנפץ והדלת נפתחה לרווחה. לעיניהם התגלתה אמו שרועה על המיטה הזוגית, לבושה בבגדיה, שקועה בתרדמה עמוקה. לפתע זעה ופקחה את עיניה, כמו הרגישה שאנשים נועצים בה מבטם.

"מה השעה?" שאלה.

"תשע בערב", השיב בעלה.

היא התיישבה במיטה והביטה סביבה, מבקשת לחזור לעצמה. "הרגשתי כל-כך עייפה לאחר הארוחה ההיא. כנראה שנרדמתי לבושה. זה קורה לי אחרי אוכל סיני. אני לא יודעת למה. אולי זה בגלל כל הדברים הכימיים שהם מכניסים לאוכל. מגוחך, למרות שנותנים שם מנות כל-כך גדולות אני עדיין מרגישה רעבה".

היא קמה והביטה על עצמה במראה, יישרה את שיערה כמו לא התרחש דבר יוצא דופן. כשהבחינה בדלת השבורה שאלה מה קרה.

"המנעול התקלקל, אז ג'ואי נאלץ לשבור אותו".

"למה לא הערתם אותי?"

"ניסינו".

"נצטרך לקרוא לפרדי", אמרה.

יוסף השאיר את הוריו בחדר השינה ושב לחדר הטלוויזיה. הוא צלצל שוב לאשתו.

"אמא ישנה", דיווח.

"מה אתה חושב שעליך לעשות?" התעניינה רבקה.

"לדעתה של איילין, דיור מוגן הוא הסידור הקל ביותר. גם דוד הֶרבּי מרגיש כך. אבי כל-כך מבולבל, הוא אינו יודע מה לעשות, ואמי איננה במצב שתוכל להחליט בהיגיון".

"מה אתה חושב?" התעקשה אשתו.

"המקום שראינו הוא על פניו בהחלט בגדר של אפשרות. אבל אם מצבה של אמא יחמיר, הם לא יתנו לה להתגורר עם אבא. ישכנו אותה

באגף נפרד לחולי אלצהיימר. אבא יוכל לבקר אצלה כל יום, אבל אחרי הכול הוא ירגיש בודד. נכון, שישנם אנשים רבים מסביב, אבל היא כל חייו, אם יאבד אותה, אני חושב שהוא פשוט יתכנס בתוך עצמו וירים ידיים, או יחזור לשתות״.

נדמה היה ליוסף שהוא יכול לשמוע את אשתו בביתם בניו-יורק חושבת על הדילמה שלו.

״הֶרבּי לא ירבה לבקר אצלם״, המשיך יוסף, ״ומפיצ׳י, כמובן, אי-אפשר לצפות שבגילה תעזור לטפל בהם, ואנחנו עם שישה ילדים לא נוכל לבקרם לעיתים קרובות כל-כך. במקרה של בעיה רפואית רצינית יהיה לי קשה להגיע אליהם באופן קבוע מניו-יורק. לכן אני חושב שהפתרון הטוב ביותר יהיה לקחת אותם איתי, למצוא להם מקום מגורים קרוב אלינו, כדי שאוכל להשגיח עליהם. השאלה היא, אם זהו הדבר הנכון בשבילנו? את חושבת שנוכל להתמודד עם המצב?״

באותו רגע, כמו בתזמון משמים, אלי פרץ לתוך המטבח, פתח את דלת המקרר, חטף במהירות פחית קולה וברח מהחדר מבלי לסגור את דלת המקרר כדי להספיק לחזור לטלוויזיה לפני סיום הפרסומת. יוסף ידע שרעייתו חייבת להיות שותפה להחלטה שיקבל, שזו חייבת להיות גם ההחלטה שלה. אם אכן יביא את הוריו לניו-יורק, חלק גדול מהעול עומד ליפול עליה. יוסף היה מודע לכך. גם בלי הטיפול בהוריו, ניצבו בדרכם של יוסף ושל אשתו אתגרים רבים בגידולם של חמישה בנים ותינוקת שעמדה להיוולד.

״מה שאתה מרגיש הוא נכון, יוסף״, השיבה רבקה.

״לא״, אמר, ״גם את צריכה להסכים. אחרת, אם המצב יחמיר, הכול עלול להתפרק, ואנו נמצא את עצמנו במריבה קשה״.

״ממה אתה מודאג?״ שאלה.

״בואי נדבר גלויות, מותק. ידייך תהיינה מלאות עבודה עם הילדים ועם תינוקת חדשה. הורי אינם האנשים הרגועים ביותר בעולם. אחרי הכול, אני לא יכול לצפות ממך לסבול את הבעיות שלהם. זה לא יהיה הוגן, אלא אם כן תסכימי לכל העניין״.

"אני מוכנה לנסות, למענך", השיבה, "הוריך תמיד היו טובים אלינו. זהו הדבר הנכון שצריך לעשות כדי להשיב להם טובה תחת טובה. אנחנו לא יכולים לטפל בהם בשלט רחוק במרחק של אלף וחמש מאות קילומטר. אם הדבר הזה נפל בחלקנו, כנראה שזהו רצונו של הקב"ה, ואני חושבת שעלינו לעשות את זה".

יוסף נשם לרווחה.

"לכן אני אוהב אותך", אמר יוסף, "אז זה מה שהחלטנו? אני הולך לארוז את הדברים שלהם ולהביא אותם בחזרה לניו-יורק?"

"זה נשמע כמו הדבר הטוב ביותר בשבילם", השיבה.

"אני חושב שזהו הדבר הנכון לעשות", הסכים יוסף.

"אני אכין את חדר האורחים מחר", אמרה רבקה, "הוריך יוכלו לגור איתנו עד שתמצא להם סידור אחר".

"תודה, רבקה. את האישה המדהימה ביותר בעולם".

הוא שיגר לה נשיקה והניח את השפופרת במקומה. ידיו רעדו. הוא חש כי הדבר הנכון לעשותו היה להביא את הוריו לניו-יורק, אך לא ידע כיצד תעמוד אשתו בניסיון. שקוע במחשבותיו, יוסף לא הבחין באמו שהופיעה בפתח הדלת. היא לבשה חלוק בית וחיוך עליז היה נסוך על פניה.

"מה שלום תינוקי?" התעניינה. "אולי להכין לך משהו לאכול? האוכל הסיני ההוא היה נורא. תן לי לפנק אותך קצת. אני כמעט לא רואה אותך. מה אתה רוצה? בייגל? ביצים מקושקשות? תן לאמך להיות אמא לשם שינוי".

היא ניגשה אליו ונשקה לו. "אור השמש שלי", אמרה, "אחרי אביך אני אוהבת אותך יותר מכל דבר בעולם. תן לי לפנק אותך. דבר אלי. אביך ישן. מה שלום אשתך והילדים? מצאו חן בעיניך הסוודרים שקניתי לה? איך הבנים? איך העבודה שלך? ספר לי מה חדש".

נראה היה שכלל אינה זוכרת את שהתרחש במסעדה הסינית.

"דני חוגג בר-מצווה בקרוב", סיפר לה יוסף, "אז את ואבא תבואו איתי לניו-יורק".

"מתי?"

"השבוע".

"כל-כך מהר? למה לא אמרת לנו קודם?"

"חשבתי שאמרתי לכם. אולי זה פרח מזיכרוני עם כל ההכנות. זו הסיבה שבאתי לפלורידה, כדי לעזור לך ולאבא לארוז".

"ללא התראה מוקדמת. אני לא יודעת אפילו אם יש לי בגד מתאים. אני לא יכולה להופיע בבר-מצווה לבושה באיזה סמרטוט".

"אני אקנה לך בגד יפה אצל 'סאקס' בעיר", הבטיח יוסף.

"בני, ביל גייטס העשיר", גיחכה, "תודה לאל, אביך יכול להרשות לעצמו לקנות לי שמלה. אם הדבר היה תלוי בו, הוא היה מבזבז את הכסף כדי להתחבב על אנשים, אבל אני הכרחתי אותו להשקיע את החסכונות שלנו, כך שלעולם לא נהיה לטורח על ילדינו. זה הדבר האחרון שהייתי רוצה. יש לך החיים הפרטיים שלך. אתה לא זקוק לבעיות שלנו".

היא פתחה את המקרר להכין לו משהו לאכול. "הו, תראה", אמרה, "יש כאן שקית מלאה של אוכל סיני. כנראה שלא סיימנו את הכול. מה דעתך שאחמם מעט ממנו במיקרוגל ואגיש לילדי האהוב? מצחיק. יש פה מרק, ואגרולס, ועוף, ותבשילי בשר, ואורז, ואפילו כמה עוגיות מזל, כאילו שאף אחד לא אכל בכלל".

"הם נותנים מנות גדולות", אמר יוסף, כשניגש אליה. הוא חיבק אותה בחום. פרט לאשתו ולילדיו הוא אהב את אמו יותר מכל אחד אחר בעולם.

פרק 4

לאחר השיחות עם רבקה ועם אמו, יוסף לא יכול היה להירדם. אין-ספור דברים חלפו במוחו. כיצד אפשר לארוז חיים של שני אנשים בתוך ימים אחדים? תהה. עליו לארגן את התיקים הרפואיים של הוריו, למכור את המכונית, להציע את ביתם למכירה, לארוז את חפציהם, להודיע למשרד הדואר על שינוי כתובת, להזמין כרטיסי טיסה, להעביר את חשבונות הבנק שלהם, ומי יודע מה עוד. הוא מצא עט ונייר והחל לעשות רשימה. יוסף הניח שדוד הֶרבּי יוכל לסייע בעיקר בפעולות ההמשך, כגון קשר עם סוכן הנדל״ן שיטפל במכירת הדירה.

לאחר שהתפלל ערבית ביחידות, הוא ניגש לחדר השינה של האורחים כדי לקחת ספר תהילים, מקווה שאמירת מזמורים אחדים תרגיע את רגשותיו הנסערים. אלי נרדם במהלך הסרט ״האזרח קיין״. יוסף צפה בסרט המופת עטור המוניטין הזה עשרות פעמים בבית-הספר לקולנוע, כשהוא בוחן שוב ושוב, כדי להיות בקי, את כל הטכניקות הקולנועיות וטכניקות העריכה המהפכניות שהפכו את סרטו של אורסון וולס לסרט הקלאסי של כל הזמנים. אפילו עתה, כשדעתו הייתה טרודה בדאגות רבות כל-כך, הוא נישבה בעבותות קסם על-ידי הגאונות של הבימאי בסצנה המפורסמת של ההליכה לאורך פרוזדור המראות באחוזת ׳קסנדו׳ המפורסמת. וכמו בסינכרוניזציה עם הסרט, אביו של יוסף, לבוש בפיג׳מה, הופיע במבואה וצעד, בדיוק כמו צ׳רלס פוסטר קיין הזקן, לעבר הדלת הקדמית של הבית. לאחר שווידא שהדלת נעולה והאזעקה מופעלת, נשאר עומד בוהה החוצה דרך החלון הצר הקבוע בדלת המהגוני האלגנטית.

״הי, אבא״, לחש יוסף, ״כבר אחרי חצות. למה אתה לא ישן?״

״אני דואג לאחותך״, השיב.

״אם היא הלכה לקונצרט רוק היא לא תחזור כל-כך מהר״.

״אין לה מפתח״.

״אני אפתח לה״, התנדב יוסף.

"אתה לא יודע איך לנתק את האזעקה", אמר אביו.

"אז תשאיר אותה מנותקת".

"לא. לא בלילה. היו פריצות באזור".

"אתה לך לישון, אבא. אני אחכה לה".

"אני לא ממש ישן", סיפר, "או שאני קם כדי לבדוק את המנעולים, או שאני הולך לשירותים, או שאני בודק אם אמך עדיין בבית".

יוסף חיבק את אביו. מוזר, לאביו היה אותו הריח שיוסף זכר מימי ילדותו. בכל העולם לא היה ניחוח דומה. זה היה פשוט הריח של אבא.

מכשיר הטלפון הסלולארי של יוסף צלצל.

"מצטערת להעיר אותך", אמרה איילין, "לא רציתי להתקשר הביתה ולהעיר את ההורים".

זה היה שלוש לפנות-בוקר. כמו אלי, גם יוסף נרדם באמצע הסרט "האזרח קיין". עכשיו ריצד סרט ישן של האחים מרקס על מסך הטלוויזיה הסובל מנדודי שינה.

"מה?" שאל יוסף, מתקשה לשמוע את קולה של אחותו שנבלע במוזיקת רוק רועשת ברקע.

"אני יודעת איך אבא דואג עד שאנו חוזרים הביתה", אמרה.

"זו ממש התחשבות מצידך", השיב יוסף בסרקסטיות.

איילין התעלמה מההערה שלו. "שמע", אמרה, "יש לי סיכוי טוב לראיין את הנמושה, כוכב עליון הזה, אבל הוא מתעקש שאצטרף אליו להפלגה לאיי בהאמה הלילה. הוא שכר יאכטה מדהימה ואנחנו מפליגים בתוך כמה דקות. אז אצלצל אליך כשאחזור לפורט לאודרדייל".

"חשבתי שטסת לכאן כדי לעזור לי עם אמא ואבא", מחה יוסף.

"מי קבע את הפגישה ב'כרי דשא'?" השיבה, "אני חושבת שזה המקום האידיאלי בשבילם. מה עוד אנו יכולים לעשות?"

"הרבה. החלטתי לקחת אותם איתי בחזרה לניו-יורק".

"אל תהיה אידיוט", אמרה , "זה יהרוס לגמרי את חייך".

"את כבר הרסת את חייך, אז אולי עכשיו הגיע תורי", ענה.

אחותו פלטה צווחה כאילו מישהו התגנב מאחורי גבה ודקר אותה באחוריה. "אני חייבת ללכת", אמרה, מסיימת את השיחה ביניהם במתקפת צחקוקים.

בוקה ראטון לא התפרסמה בניסים שהתרחשו בה, אולם באותו בוקר אירע נס. לאחר שמזכירתו של הפסיכיאטר שמעה שיוסף מתכנן להעביר את הוריו לניו-יורק עוד באותו השבוע, היא ניאותה להכניס אותם בו ביום לפגישת חירום קצרה עם הרופא. למרבה הצער לא היה לו הרבה מה להוסיף לגבי הפרוגנוזה של הגב' פרידמן. בהסתמך על תיאורו של יוסף לגבי השינויים בהתנהגותה, ד"ר אליס אישר שזה כפי הנראה מצביע על אלצהיימר. הוא הסביר על התרופות לטיפול בתנודות במצבי רוח שהוא ייתן לה, והוסיף שיעבור שבוע או יותר עד שהשפעתן תורגש. הוא ייעץ ליוסף למצוא פסיכיאטר בניו-יורק שימשיך את הטיפול, ידאג להתאים את מינון התרופות, וינסה תרופות הרגעה שונות, מאחר שכל חולה מגיב באופן שונה, וגם מפני שבשוק מופיעות כל הזמן תרופות חדשות. הרופא הושיט באדיבות ליוסף פתק ועליו שמו של פסיכיאטר שהוא מכיר במנהטן. הרופא גם הציע לאדון פרידמן למצוא מישהו שיהיה אחראי במקומו על הטיפול בענייניו, שכן טיפול פסיכו-תרופתי בהפרעות מנטאליות, כמו חרדה, דיכאון וקיבעון כפייתי אינו תהליך מדויק. הוא בעצם מבוסס על משחק בסמי מרפא שונים ובהתאמת המינון עד שמגיעים לשילוב המתאים לחולה המסוים. לבסוף הוציא מרשמים לתקופה ממושכת כדי שלהוריו תהיה אספקה סדירה של תרופות במעברם לניו-יורק, בתוכם כלל מרשם אחד של תרופת הרגעה חזקה במיוחד לגב' פרידמן למקרה שתיתקף בחרדה או תתחיל להשתולל במהלך הטיסה.

"שיהיה בהצלחה", איחל, כשהוא לוחץ לשלום את ידו של יוסף, "אתה עושה מצווה גדולה מאוד".

בשיחת טלפון הבטיחה מזכירתו של רופא המשפחה של הוריו לשלוח את התיקים הרפואיים שלהם לכתובתו של יוסף בניו-יורק. באופן דומה

סוכם גם עם הקרדיולוג שלהם וגם עם האורולוג של אביו. כך טופלו הדברים עד לסיומם.

הדוד הֶרבּי, בדומה לאיילין, היה ספקן לגבי ההחלטה לקחת את ההורים לניו-יורק, בטענה, "למה אתה צריך את כאב הראש הזה?" אבל, הוא הסכים שהפרדה בין אמא לאבא תהיה מכה מוחצת לאחיו. לכן הודיע שלא ייכנס לוויכוח בנושא, אך לדעתו יוסף חייב לתת לאשתו הזדמנות נוספת לשקול את החלטתה. הוא הבטיח שיטפל במכונית הליסינג וימצא סוכן נדל"ן שיציע את הבית למכירה.

יוסף ניהל את כל שיחות הטלפון מהמכשיר הסלולארי שלו מחוץ לבית כדי שאמו לא תשמע. כל שידעה היה שהם אורזים רק מספר דברים כדי לנסוע לבר-מצווה בניו-יורק, דבר שהיה נכון בחלקו, מאחר שהבן, דניאל, עמד לחגוג את יום הולדתו השלושה עשר כעבור חודש.

יוסף השאיר את אלי עם הוריו ונסע לבית המרקחת שב"וולמארט" הקרוב כדי להצטייד בתרופות לחודש ימים. בדרך העמיס את המכונית בקופסאות קרטון לאריזה שמצא בסמוך למרכז הקניות, ואף עצר במשרד הדואר המקומי כדי למלא טופס בקשה לשינוי כתובת, על מנת שכל דברי הדואר של הוריו יגיעו ישירות אליו. כשחזר הביתה מצא את אמו עובדת בשמחה בגינה יחד עם אלי. אביו ישן בכורסה. בהרגישו רעב לפתע, מילא לעצמו צלחת בשאריות מהאוכל הסיני והכניס אותה לחימום במיקרוגל. כשנתקל בעוגיות המזל, התגברה עליו סקרנותו והוא פתח אחת מהן וקרא בקול רם את המשפט המוחץ: "איש חכם עם שאלה רצינית לא ימצא תשובה בעוגייה טיפשית". הוא קימט את הפתק והשליך אותו לשקית הזבל, כשהוא אומר לעצמו, היהודי חייב לסמוך על אלוקים שידריך אותו, ולא על שפים של מסעדות סיניות, גם אם האגרולס שלהם כשרים למהדרין.

יוסף והֶרבּי היו תמימי דעים שהדבר הפשוט ביותר יהיה למכור את הרהיטים ביחד עם הבית. אמו אכן עשתה עבודה אמנותית בעיצוב פנים הבית, חבל היה להרוס. וכמו שהֶרבּי טען, יהיה באפשרותם לבקש מחיר גבוה יותר על הבית אם ימכרו אותו בשלמותו. בניו-יורק הוריו לא

יזדקקו לרהיטי יבוא יקרים, ויוסף מצידו לא היה מעוניין בשום נכס משפחתי, חוץ מגביע כסף עתיק ופמוטים שבהן נהגה סבתו להדליק נרות שבת, אף-על-פי שלא קיימה תמיד את כל מצוות התורה. בכל הנוגע לאחותו, היא לא הייתה הטיפוס הסנטימנטאלי שתרצה איזשהו פריט מהרהיטים לעצמה, אך יוסף החליט בכל זאת לשאול אותה כאשר תחזור מהטיול שלה. הדברים העיקריים שיהיה עליהם לקחת עימם לניו-יורק, אם כך, יהיו הבגדים של אביו ושל אמו, התכשיטים של אמו, וקופסאות עם תמונות ישנות, סרטים שצילמו בבית, שקופיות ואלבומים שמצא בארון שלהם בחדר השינה.

עורך הסרטים שבו השתלט על יוסף בעת שהתיישב על מיטת הוריו והחל לנבור בקופסאות. בין הדברים שגילה היה זוג נעלי תינוק זעירים – הנעליים הראשונות שלו; וזוג נעלי תינוק נוסף בצבעים של שחור-לבן בערך משנות העשרים, כנראה, של אביו; התעודות של אביו כבוגר בית-הספר התיכון והקולג' של ברוקלין; וכמה קלסרים אגודים של צבא ארצות-הברית ובהם מכתבים שנכתבו בשיטה מיוחדת שכונתה בשם וי-מייל, שאביו כתב לאמו בימי מלחמת העולם השנייה. שיטת ההתכתבות בווימייל כללה צילום כמויות גדולות של דואר מצונזר, הקטנת כל הצילומים לגודל מזערי והכנסתם לסלילי מיקרופילם, אשר שקל הרבה פחות מהדואר המקורי. סלילי הפילם הועברו לארצות-הברית, שם נשלחו ליעדים מוגדרים מראש לצורך פיתוח והדפסה. הדפסת המכתבים בוצעה על גבי נייר צילום קל משקל, והדואר המוקטן נשלח אל הנמען.

בעבר, לפני שהשיטפון שהיה במרתף של ביתם בניו רושל השמיד ארבעה קרטונים, היו כשלושת אלפים מכתבים. הארי פרידמן כתב לרעייתו הטריה באדיקות שלושה מכתבים בכל יום במשך שלוש וחצי שנים שבהן היה מוצב מעבר לים בצפון אפריקה ובאיטליה. איזה סיפור אהבה, הרהר יוסף בליבו, כשהוא פותח את אחד הקלסרים.

הם נאלצו לברוח כדי להתחתן מיד לאחר שהארי, בוגר קולג' בן עשרים ואחת, גויס לצבא. שכן, הוריו התנגדו לנישואיהם מאחר שהוריה של ליזי היו גרושים, דבר שנחשב לשערורייה באותם ימים. באחד הקרטונים מצא

יוסף עותק של ה״ניו-יורק דיילי ניוז״ שאליו הוצמדה תמונה של סבתו הצעירה והיפה יורדת במדרגות בית-המשפט העירוני של מנהטן, לבושה במעיל עם צווארון של פרוות שועל ונראית כמו כוכבת קולנוע. הכיתוב שהוצמד לתמונה היה: ״פצצה בלונדינית קיבלה גט״. וכך, בלית ברירה ברחו הוריו לצפון קרוליינה ונישאו שם בפני שופט שלום. שם גם הוצב הארי במחנה המתנה, מחכה להישלח מעבר לים להילחם בגרמנים. אמו של יוסף הייתה אז בת שמונה-עשרה, והייתה יפהפייה. אלבום הנישואין של הוריו היה מלא, פשוטו כמשמעו, בעשרות צילומים שלה במקומות שונים מסביב לבסיס הצבאי – בפוזת הנערה הזוהרת של היום, בקדמת טנק, משתרעת על הדשא, מצדיעה לדגל, מחזיקה ידיים עם בעלה הצנום, בעל פני התינוק החייכנים, צילום בחזית בית-המשפט המחוזי של קולומביה, ויושבת על גג מכונית ביואיק משנות הארבעים עם פרח בשערה. על אף שלזוג הטרי לא היה פֶּני של חיסכון בכיס, אמו של יוסף נראתה כמעט בכל תמונה לבושה בבגד שונה ונועלת נעליים אחרות. היה קל להבין מדוע הארי פרידמן כתב לאשתו היפה והצעירה שלושה מכתבים בכל יום במשך התקופה ששהה מעבר לים. היא הייתה חלומו של כל חייל. לבוש במדי צבא בלט הארי כגבר נאה, אלא שאם לשפוט לפי כמות הצילומים של השניים, הרי שאשתו הייתה ללא ספק חביבת המצלמה.

כדי לגרום נחת רוח להוריו של הארי, בחופשה האחרונה של החיילים לפני ההפלגה, חזר הזוג הצעיר לניו-יורק כדי להינשא שוב, הפעם אצל רב אורתודוכסי בטקס דתי מסורתי. בפעם הזאת קלטה אותם עדשת המצלמה המצויה בכל מקום, מתחבקים באושר על אחד הגגות של ברוקלין. באלבום הקטן יותר היו תמונות של ליזי על החוף בקוני איילנד, וכשהיא מטופפת לה לאורך הטיילת עם פיצ׳י, שתלתליה הבהירים התחרו באלה החומים-כהים של בת דודתה.

ליזי פרידמן העבירה את שלוש וחצי השנים של המלחמה בעבודה מפרכת במתפרה למדי צבא באיסט-סייד תחתית. גברים רבים ניסו לחזר אחריה, אך מיד אחרי העבודה הייתה ממהרת לשוב ברכבת התחתית

הביתה לברוקלין שם גרה עם אמה. היא הייתה מבלה את הערבים בכתיבת מכתבי תשובה לבעלה מעבר לים, וחסכה את כל רווחיה כדי שיהיה להם צרור כסף להתחיל את החיים לאחר שיחזור מהמלחמה. בתחילת שירותו הצבאי, הארי הוצב להיות חובש בבית-חולים שדה בטוניס, כך שלא ריחפה עליו סכנה ממשית. אף-על-פי-כן היא דאגה לו, שכן בתמונות ששלח הוא נראה כל-כך מצומק. "אני נראה חולה, אבל אני מרגיש מצוין", שרבט על אחד מתצלומיו, שבו הוא נראה לבוש במדי חובש ותרמיל תלוי לו על גבו. והוסיף: "אני נראה כמו אידיוט, נכון?"

אחרי המלחמה הארי עבד במכירת מכוניות עם אבי אשתו שהיה כל יכול. אחר-כך, ברצותו להיות עצמאי, הם עזבו את ברוקלין ועקרו לסירקוז, ניו-יורק, שם נולד יוסף, ושם החל הארי לעבוד בשביל סירס רובק. רוב התמונות מאותה התקופה היו צילומי שלג, אמו נראית בהם אותה נערת זוהר, מכורבלת בבגדי חורף, משליכה כדורי שלג, גולשת במזחלות ומטיילת בנחת עם עגלת תינוק. כעבור שנים אחדות, המשפחה עברה להמדן, קונטיקט, שם החל הארי פרידמן למכור מכסחות דשא בשביל סירס רובק. האזור שלו כלל את קונקטיקט, ניו אינגלנד ואת כל ניו-יורק. ליזי פרידמן מצאה עצמה לבד במשך רוב ימות השבוע עם ילד שהלך וגדל ותינוקת חדשה, בעת שבעלה היה בדרכים מפיץ את מכסחות הדשא שלו, וישן בכל לילה במוטל שונה בעיר אחרת על המפה.

לאחר שעברו למסצ'וסטס אמו חלתה. הפרידמנים השתדלו להסתיר מילדיהם את העובדה שאימם חלתה בסרטן בלוטת התריס, בהשאירם בבית את ננה, סבתו, לשמור עליהם בעת נסיעותיהם התכופות לניו-יורק לצורך התייעצויות רפואיות. ניתוח לצורך אבחון שעברה האם האט את קצב פעילותה, ויוסף היה נשאר בבית אחרי בית-הספר כדי להשגיח עליה בעת שאביו היה בנסיעות באזורי ניו אינגלנד ואפסטייט ניו-יורק. איילין, שהייתה תמיד מעורה בחברה, ידעה להגן על עצמה מפני בעיות בבית על-ידי בילוי זמן רב עם חברותיה, כך שעול העזרה והדאגה לאם היה מוטל כולו על כתפיו של ג'ואי הקטן. "אור השמש שלי", היא כינתה אותו. כפיצוי, היה אביו תמיד מביא לו מתנה כאשר חזר הביתה בימי שישי

אחר הצהריים. לפעמים הייתה זו קופסא של קלפי בייסבול, או כדור חדש, או כפפה מקצועית. יוסף היה ממתין תמיד בציפייה דרוכה במורד הרחוב לראות את אביו מגיע במכונית של סירס רובק. לאחר חודשים מלאי חרדה ואי-ודאות באשר למחלתה של האם, התרחש נס, והיא עברה ניתוח חדשני בהצלחה. אולם חלפה יותר משנה עד שהחלימה. וכך, יום יום, לאחר הלימודים, ג׳ואי, המלאך שלה, היה לצידה בבית, או שיחק לבד בחצר האחורית, כדי שיוכל לשמוע אותה קוראת לו. בתמונות מאותם ימים והלאה נראית אמו בבגדים בעלי צווארון גבוה, או בצעיף כרוך סביב לצווארה כדי להסתיר את הצלקת של הניתוח. לכל מקום שאליו הלכה היה הצעיף חלק מלבושה, אפילו על החוף, כשהיא בבגד ים, להסתיר מעיני האנשים את מה שבעיניה נחשב כיעור נורא.

באלבום ובו תמונות מחופשות שונות, מצא יוסף צילומים של מקומות ששכח בכלל שביקר בהם אי-פעם. לאחר שהילדים גדלו ואמם התחזקה וכך גם ביטחונה שהסרטן לא ישוב, ובמקביל גדלו ושגשגו זיכיונותיו של אביהם בעסקי מכסחות הדשא, החלה המשפחה לנסוע למקומות כמו מבצר טיקונדרוגה, היכל התהילה של הבייסבול בקופרסטאון, וושינגטון די. סי. ופורטוריקו. מאוחר יותר עזב הארי את סירס רובק ופתח עסק פרטי ומצליח של מכסחות דשא. או אז החלו הארי וליזי פרידמן לצאת לחופשות ירח דבש שני בפאריז, לונדון וונציה. בתמונות שצולמו שם נראית אישה מאושרת על מרפסות של בתי מלון הצופות על נופים מפורסמים. הודות לפריחה הכלכלית של המשפחה, החליפה אמו של יוסף את הצעיף שכיסה את הצלקת בצווארה, בתכשיטים כבדים ונוצצים.

הקופסה האחרונה שיוסף פתח הייתה מלאה בכרטיסי ברכה לימי הולדת ולימי נישואין שאמו שמרה. אחד הכרטיסים, גדול במיוחד, היה כרטיס שאביו נהג לתת לה בשנים האחרונות, ביום ולנטיין, אותו הכרטיס שוב ושוב בכל שנה. על הצד החיצוני הופיע ציור של לב שמח, ובפנים היה שיר:

כשהתאהבנו, הפכת את חיי למושלמים,

אני זוכר את התרגשות האהבה עת היינו נפגשים,
ואת השמחה המיוחדת שאת לצידי.
את היית משענתי, השראתי וגאוותי.
בחלוף השנים אהבתי אלייך גברה
יותר משאת יודעת, אף שעיתים נסתרה

המילים "אהבתי אלייך גברה" היו מודגשות בכחול. בתחתית הכרטיס היה כתוב "באהבה ובנשיקות, הארי שלך" באותיות רועדות ומהוססות שהסגירו את מחלת פרקינסון המתקדמת של אביו. היה זה סיפור אהבה שנמתח על-פני שישים שנה.

"ג'ואי, דודה פיצי כאן", קרא אביו, "איש הביטחון צילצל זה עתה מעמדת השמירה. היא תהיה פה בתוך דקה". כולם נאספו על השביל להקביל את פניה. מכונית הקדילאק שלה הייתה מצוידת במנוף מיוחד להוצאת כיסא הגלגלים מתא המטען. יוסף התנדב לעשות זאת במו ידיו, אך היא התעקשה להראות לכולם כיצד המכשיר המופלא פועל. גם פיצי', כמו אמו, שמרה על מראה צעיר. מאז שיוסף זוכר אותה חבשה דודה פיצי' פאה בלונדינית זוהרת על ראשה, כך שנראתה יותר כמו בת שישים מאשר בת שמונים. אף-על-פי-כן נתנו בה השנים את אותותיהן, וכתוצאה מהסתבכות של דלקת פרקים הפכו טיוליה לאורך הטיילת בקוני-איילנד זיכרון עמום. אולם הודות לכוח רצונה העז, היא לא נתנה למכאוביה ולסבלה לכלוא אותה בבית. היא גרה לבדה עם שני כלבי הפודל שלה במשך שנים מאז שבעלה, רוג'ר, נפטר.

פיצי' החלה מיד לבכות. "אני מצטערת, יוסף", אמרה, כשהיא נותנת לו לחיצה הגונה בזרועו, "אני לא יכולה להתאפק".

"זה בסדר, פיצי'", השיב.

"אני כל-כך שמחה שבאת לפלורידה. אתה תמיד היית הבן האהוב של אמך. אני מצטערת לומר זאת, אבל אחותך היא כלבה. היא אף פעם לא מרימה טלפון".

"אנחנו בדיוק אורזים לאבא ואמא את הדברים שלהם לבר-מצווה", אמר יוסף בהוסיפו קריצה. "אני לוקח אותם איתי בחזרה לניו-יורק".

"אוה, הלוואי שגם אני יכולתי לבוא", אמרה פיצ'י, כשהיא משיבה לו בקריצה. "בר-מצווה! כמה נפלא. אבל ימי הטיסות שלי חלפו. ולנהוג בעצמי עד ניו-יורק קשה לי. אתה תסלח לי, נכון? מותק".

"בוודאי, פיצ'י, אנחנו מבינים", ענה יוסף, "אנחנו נשלח לך תמונות מהאירוע".

"אוה, זה יהיה נפלא", אמרה.

ההורים של יוסף הזמינו את כולם להיכנס הביתה. דודה פיצ'י עצרה את כיסא הגלגלים שלה והמשיכה ללכת לאורך השביל בעזרת מקל. ליד הדלת נעצרה והחלה שוב להתייפח, כשהיא אוחזת בשרוול חולצתו של יוסף.

"ייתכן וזאת הפעם האחרונה שאני רואה את הוריך", לחשה בקול מייבב. "אני כבר לא יכולה לטוס, ולכן לא אוכל לבקר אותם בניו-יורק, ומי יודע אם הם יחזרו אי-פעם לפה". היא חיבקה את יוסף והתייפחה בזרועותיו, אחר-כך לקחה נשימה ארוכה וקור רוחה שב אליה.

"אתה יודע, אני גדלתי עם אמך. היינו כמו שתי אחיות. אני הכרתי לה את אביך. הייתי איתה במגרש המשחקים בפעם הראשונה שהיא ראתה אותו. הוא שיחק כדור-סל עם חברים. אמך הייתה אז רק בת ארבע-עשרה, אבל כבר אז אמרה שם – עם הבחור הזה אני אתחתן. מאוחר יותר ביקשה ממני להפגיש ביניהם. ומאז ועד היום הם נאהבים. אני לא יודעת איך אחזיק מעמד בלעדיהם".

היא שוב פרצה בבכי. שלפה מגבון נייר מארנקה ומחתה את דמעותיה. יוסף הרגיש שגם הוא קרוב לבכות.

"אתה כזה ילד נפלא", אמרה פיצ'י, "אמך ואביך התברכו".

נראה שלא רק דודה פיצ'י חשבה שיוסף הוא מלאך, שכן היושב במרומים עשה להם נס גדול בטיסה לניו-יורק. לאחר שאסף וארז מה שיכול היה, יוסף זרק חלק קטן מהחולצות, השמלות, החצאיות, הז'קטים והחלוקים שהיו תלויים בחדר הארונות המרווח של אמו לתוך שתי מזוודות ענקיות שקנה במיוחד לנסיעה. הוא גם העמיס שתי מזוודות קטנות יותר בבגדיו של אביו, ויצאו לדרך. הם נסעו לשדה

התעופה של מיאמי בלימוזינה הארוכה ביותר שיוסף ראה אי-פעם בחייו. אלי ישב מרוצה וצפה כל הדרך בסוני ניידת. אולם אביו של יוסף היה עצבני מאד במשך כל הנסיעה, כי חשש שלא יוכל לנשום במטוס. זו הייתה פוביה שיוסף לא נתקל בה אף פעם קודם לכן.

"מה יהיה אם המטוס יאבד גובה, או יקרה משהו ללחץ הפנים תאי?" שאל.

"יש להם מסיכות חמצן, אבא, שקופצות החוצה, אם יש צורך, מתוך תא מיוחד שנמצא מעל לראשך", הרגיע אותו יוסף.

"אני שונא לשים דברים על האף שלי", השיב אביו, "זה גורם לי להרגיש שאני לא יכול לנשום".

איילין התקשרה, כמה אופייני, בדיוק כשהיו בנסיעה על כביש I - 95

"אגיע הביתה בתוך שעה", הודיעה.

"אל תטרחי", ענה יוסף, "אנחנו בדרך לשדה התעופה".

"איזה ממזר", סיננה בכעס, "איך יכולת לחטוף אותם כך מבלי לאפשר לי לתת להם נשיקת פרידה?"

"תוכלי לנשק אותם בבר-מצווה בניו-יורק אם את מתכוונת לבוא".

"בוודאי שאבוא. תודיע לי מתי זה יהיה, ואני אבקש מהסוכן שלי לשריין את התאריך. אוכל להביא איתי את השייגץ שלי?"

איילין התכוונה לבעלה השלישי הגוי, ברוקר מצליח בעסקי נדל"ן בחוף המערבי.

"כל זמן שלא יהיה אכפת לו לאכול אוכל כשר, את יכולה להביא את מי שאת רוצה, חוץ מהחבר החדש שלך, כוכב הרוק".

"הוא לא חבר שלי. לידיעתך, לא נתתי לו לגעת בי, ולמרות זאת השגתי את הראיון".

"תן לי לדבר עם אחותך", ביקש אביו, כשהוא מושיט את ידו לעבר הטלפון הסלולארי. "מה שלומך, מתוקה?" שאל, "אנחנו בדרך לניו-יורק לבר-מצווה של דניאל. אני מקווה שתוכלי לבוא. בבקשה, השתדלי. הנה, הגידי שלום לאמך".

הוא הושיט את הטלפון, אבל האם לא רצתה לקחת אותו. היא הניעה בראשה לשלילה. הארי הגיב במבט כועס ועקשן, וקרב עוד את הטלפון לאשתו, כשהוא לוחץ בכוונה תחילה על כפתור הרמקול.

"הלו, אמא", פתחה איילין, "את היית נהנית באיי בהאמה. איזו יאכטה זו הייתה!"

"אני שונאת הפלגות באוניות", אמרה ליזי פרידמן, "בנסיעה לאנגליה על 'המלכה אליזבט', הייתי חולה במחלת ים רוב הדרך".

"הראיון שעשיתי יופיע במגזין 'אנשים'", עדכנה אותה בתה, "הסוכן שלי ישלח לך חוברת לביתו של ג'ואי".

"למה את לא מראיינת את אחיך?" בקשה אמם לדעת, "הוא בתחום הסרטים".

"ג'ואי הוא רק עורך, ורק במוזיאון יהודי. אף אחד לא מתעניין בזה. זה משעמם".

בשדה התעופה הם עברו את הביקורת ללא שום בעיה. אמו של יוסף התנהגה למופת בעת שעברו את מבדקי הביטחון, אך יוסף היה מתוח מאוד, כאילו הסתובב בשדה התעופה עם פצצת זמן במזוודה.

בגלל חרדתו של אביו שמא יאחרו לטיסה, הם יצאו מבוקה ראטון לכיוון מיאמי מוקדם באופן מוגזם, כך שהיו להם מספר שעות של המתנה באולם הנוסעים. אלי היה מרוצה מההמתנה לאחר ששיכנע את סבו לקנות לו גיים-בוי חדש ומשוכלל. בינתיים התלווה יוסף אל אמו לשוטטות במרכז הקניות. באחד הסיבובים הבחין באביו יושב בבאר ולוגם בירה. "אני מקווה שזו הכוס הראשונה", חשב לעצמו.

פצצת הזמן התפוצצה כשהם היו מעל צפון קרוליינה.

"אני רוצה לחזור הביתה", הודיעה ליזי לבעלה.

הם ישבו במחלקה הראשונה שהייתה ריקה יחסית. ליוסף ולאלי היו מקומות שמורים במחלקת התיירים מעבר לווילון.

"אנחנו נוסעים לביתו של ג'ואי", השיב הארי פרידמן בנימה מרגיעה.

"אני רוצה הביתה, לבית שלי", הגיבה אשתו בטון מאיים, "ועכשיו".

"בבקשה, ליזי", התחנן. "אל תתחילי. אנחנו במטוס".

"אל תגיד לי 'בבקשה ליזי'", אמרה, "תן לי לקום מהמושב הזה או שאתחיל לצרוח".

מושבה של ליזי נקבע בכוונה תחילה ליד החלון, כדי שלא תוכל לשוטט במטוס במקרה שבעלה ינמנם קלות. "יש כיסי אוויר בחוץ. אסור לאף אחד לקום ממקומו עכשיו", שיקר בעלה.

"אני הולכת הביתה", התעקשה.

"את לא יכולה ללכת הביתה. את על מטוס".

"אתה שקרן!" השיבה.

"הסתכלי דרך החלון".

היא הסתובבה אל החלון, הרימה את הצֶלון מפלסטיק ובהתה החוצה.

"הצילו!" צווחה, "הצילו! חטפו אותי!"

"אוה, שטויות, הפסיקי, בבקשה" התחנן בעלה.

"הצילו! הצילו!" המשיכה ליזי לצרוח.

דיילת, דייל וגם יוסף הגיעו ביחד. נוסעים המומים התבוננו במחזה. האישה, שנראתה כמי שסובלת, טיפסה על המושב שלה, דילגה מעל לבעלה חסר האונים ונחתה במעבר שבין המושבים. יוסף תפס בה כדי לרכך את הנפילה.

"תנו לי לצאת מפה! אני רוצה ללכת הביתה! קחו אותי הביתה!" דרשה בקולי קולות.

"זה בסדר, לאמי יש אלצהיימר", לחש יוסף לצוות הדיילים המתוח.

"איפה היציאה?" ביקשה האם לדעת, "אני יוצאת מכאן. אני רוצה מונית".

"אנחנו במטוס, אמא", הזכיר לה יוסף, "אנחנו טסים לניו-יורק לבר-מצווה, זוכרת?"

"לא איכפת לי משום בר-מצווה. אתה משקר לי. אני לא רוצה לשום ניו-יורק. אני רוצה הביתה".

"האם יש לה איזושהי תרופה שתוכל לתת לה?" שאל אחד הדיילים.

"היא כבר לקחה אותה", אמר יוסף, "השפעת התרופה הייתה צריכה להימשך יותר זמן. כנראה שהנסיעה גרמה לה לעצבנות יותר מהרגיל".

"אולי מנה נוספת תרגיע אותה. זה כדור? אביא לך קצת מים".

"אני לא רוצה כדור", מחתה אמו, "למה כולם מנסים להפוך אותי לאישה חולה. ואתה הגרוע מכולם", זרקה בכעס לעבר יוסף, "אתה לא יותר מאשר חוטף. ואביך הוא מפלצת, כי הוא משתף איתך פעולה. נמאס לי מהמזימות שלכם. לא נולדתי אתמול. תגיד לטייס להסתובב ולקחת אותי הביתה, או שאפתח דלת ואקפוץ החוצה".

בדחף מתפרץ רצה לעבר מחלקת התיירים, כשהיא הודפת הצידה כל מי שניסה לעצור אותה. למרבה המזל הגיע דייל כשהוא דוחף לפניו עגלה עמוסה בשתייה, והוא הצליח לחסום את דרכה. יוסף הגיע אליה ותפס בזרועה. "אמא, בבקשה", התחנן.

בפעם הראשונה בחייה היא ירקה בפניו.

הזעזוע שחש הפך מיד את ההתרחשות לסרט בתוכנת העריכה שבמוחו. יוסף ראה את עצמו נשתל קפוא על מקומו, אחר-כך דמיין תצלום תקריב ענקי של עיניו קרועות לרווחה באימה ובתדהמה ותצלום תקריב ענקי נוסף של רסיסי רוק מנצנצים על פניו.

ושוב, כמו סליל של סרט קולנוע המגולגל לאחור, שבה תודעתו והתחברה למציאות. נוסעים שכחו את הסרט שצפו בו, והתבוננו בעניין במחזה המרגש לאין ערוך יותר שהתרחש מול עיניהם. יוסף נזכר כי חז"ל לימדונו שאם אדם עומד ודורש לפני ציבור, ואחד מהוריו נכנס לפתע, לוקח לו את בגדיו, מכה אותו על ראשו ויורק בפניו, לבן אסור להגיב בכעס. עליו לעמוד בשקט וביראה מפני מלך המלכים שממנו יצא הדבר.

"אולי סבתא רוצה להטיס את המטוס", הציע לפתע אלי, "אני יכול לסדר את זה. הטייס הוא חבר שלי".

וזה היה הנס. בצירוף מקרים נדיר התברר שהקברניט, שהֻרשה לאלי לשבת בתא הטייס בטיסה לפלורידה, הטיס אותם גם בחזרה לניו-יורק. הם נפגשו באולם הנוסעים, ואלי בירך אותו לשלום בשמחה. עתה פסע לאורך המעבר, ובמדי הקברניט נראה כמו שוטר. הוא מיד נטל פיקוד, תוך שהוא מקרין סמכות.

"האם הכול בסדר?" שאל.

אמו של יוסף נרגעה מיד. תמיד רחשה כבוד לקציני משטרה, רופאים, עורכי דין וכל מי שהיה בעמדה סמכותית.

"סבתא שלי יכולה להטיס את המטוס?" שאל אלי, "אני חושב שהיא משתעממת".

"בוודאי", השיב הקברניט בחיוך, "מדוע שלא תבואו כולכם איתי?"

"בואי, סבתא", האיץ בה אלי, "הקברניט רוצה שנטיס את המטוס".

הקברניט רוברט הושיט את ידו ובתנועה אבירית נטל את ידה של ליזי. ייתכן שהיא חשבה שהוא קלרק גייבל והיא ויוויאן לי. מבלי לגלות כל התנגדות, במבע של מבוכה וביישנות קלה, הניחה לקפטן של המטוס להובילה בחזרה למחלקה הראשונה. עיני כל האנשים היו נעוצות בהם, עת צעדו במעבר כמו היו חתן וכלה בדרך אל חופת הכלולות. אחר-כך הזמין הקפטן באדיבות את גברת פרידמן להיכנס לתא הטייס.

"היית רוצה להטיס את המטוס?" שאל.

ללוח השעונים הארוך על מכשיריו המורכבים והאורות המהבהבים הרבים הייתה כנראה השפעה מרגיעה על האישה הרדופה.

"לא נהגתי במכונית זה שנים", אמרה.

"אני אעזור לך", הציע.

"זה בסדר גמור, קפטן", השיבה, כשקור רוחה וקסמה הנשי שבים אליה. " אשאיר לך את ההטסה. תודה על ההצעה ועל הסיור. עושה רושם שזהו מטוס יפה, אבל אני חושבת שאחזור למקום שלי", אמרה והחלה לפסוע לאורך המעבר.

נראה היה שליזי פרידמן שבה אל עצמה, נדמה כי השד נפרד ממנה, תפס מצנח וקפץ מהמטוס.

"ומה איתי?" שאל אלי, "אני יכול להיות הטייס?"

"בוודאי", השיב הקברניט.

יוסף שיחרר אנחת רווחה. התרחש נס כפול – אמו שבה בשקט למקום מושבה, ולבנו ההיפראקטיבי היה משהו להתעסק בו במשך הטיסה. היה זה גם נס שאביו לא קיבל התקף לב. ויהיה זה בגדר נס אם יוסף עצמו לא יקבל בסופו של דבר אולקוס לפני שהסאגה הזו תסתיים.

פרק 5

הנוסעים העייפים הגיעו לביתו של יוסף בריברדייל ביום חמישי לפנות ערב. על המדרכה נותרה שכבה דקה של שלג מלוכלך, אך השביל אל הבית היה נקי. איש השלג שדני ומוישי עשו נמס ברובו במהלך ההפשרה הכללית של סוף החורף ולא נותר ממנו אלא גזר, חתיכות אחדות של פחם ואחד מהכובעים הישנים של יוסף.

"קפוא כאן", העיר הארי פרידמן, "מי צריך את זה?"

"היינו צריכים להישאר בפלורידה", הסכימה אשתו.

בנו הבכור של יוסף, זאב, עזר לשאת את המזוודות ממכונית ההובלות הפרטית שהמתינה להם בשדה התעופה. יוסף דרש מבנו, סטודנט בישיבה יוניברסיטי, לשוב הביתה כדי להשתתף בקבלת הפנים החגיגית לסבא ולסבתא.

בניגוד לאחיו, שמעון, הנתון למצבי רוח נותר בחדרו. יוסף שמע אותו פורט על הגיטרה את אחד משיריו של בוב מרלי. הנער המרדן לא ביקר בבית-הספר זה חודש ימים. לא מפני שהושעה כמו אלי, אחיו, אלא פשוט כי לא רצה ללכת. הוא טען שמוריו משעממים, שאינם מבינים אותו בכלל ואינם יודעים דבר על חינוך ועל פסיכולוגיה של אישיות יצירתית. הוא איחר לקום בבוקר ולא טרח כלל ללכת לבית-הכנסת. למרבה מפח-הנפש של יוסף הוא אפילו הפסיק להניח תפילין. כבר שנה קודם לכן נשר מהישיבה התיכונית, ולאחר מאבקים רבים נאלצו הוריו לרשום אותו לדאבונם לתיכון רגיל, כדי שלא יבזבז את ימיו ברחובות. אולם גם פתרון זה לא הלהיב את שמעון, והוא העדיף להישאר בבית במשך היום, לצאת לפנות ערב ולחזור מאוחר בלילה, ולעיתים אף לא לחזור כלל. הוא נהג לספר כי בילה עם חברים בווילג'. יוסף מעולם לא תפס את בנו כשהוא שיכור, או מדבר עם נערה, אך בסתר ליבו חשד כי הדברים אינם זרים לו, לנער. יוסף עצמו היה בחור צעיר בגריניץ' וילג' שנים לא רבות קודם לכן, כאשר למד קולנוע באוניברסיטת ניו-יורק, כך שידע מניסיונו האישי מהו אופי הבילויים בווילג', גן עדן לפריקים ולבוהמיינים.

יוסף אמנם לא היה פסיכולוג, אולם גם מבלי להיות זיגמונד פרויד הבין שהתנהגותו המתריסה של שמעון נובעת מקנאה בהצלחתו של אחיו הבוגר, זאב, בבית-הספר ובלמדנותו התורנית שהסבה להוריו אושר גדול. מבלי יכולת לעמוד בתחרות עם הישגיו האקדמיים של אחיו, ואף לא למלא אחר הציפיות הדתיות של הוריו, הנער הרגיש הכריז על מרד אילם, כמי שאומר, "אֶהבו אותי בגלל מי שאני, או עִזבו אותי לנפשי".

ייתכן, הרהר יוסף, שזוהי דרכו השלילית של שמעון למשוך תשומת לב. בתחילה, כאשר הילד גילה התעניינות עמומה בלבד בקיום המצוות, היה יוסף מתווכח עמו. ההתנגשויות החריפות ביניהם גרמו לבנו להגביר את המרד ולהתרחק יותר ויותר מהמשפחה. במקום להצטרף למשפחה לארוחות השבת, שמעון היה יושב בחדרו ומנגן על הגיטרה, ולפעמים אף לא מגיע כלל הביתה.

לאחר שהגערות וגם הדרשות הרבניות של יוסף לא הניבו פירות, הוא אימץ את עצתו של ידידו מבית-הכנסת שהתמודד עם בעיה דומה.

"עזוב אותו", יעץ הידיד, עורך-דין מצליח, "בעזרת השם, הענן שמעליו יחלוף והוא יצא מזה. אבל עכשיו, כל זמן שהוא מורד, אם תאמר שחור, הוא יאמר לבן. ממש כך, הפוך ממה שאתה רוצה. כמובן שליבנו נשבר כאשר ילדינו מפנים את גבם לדת, אבל ילד הוא ילד, ולכל אחד הדרך שלו שאותה עליו לעבור. אנו כמובן רוצים להגיש להם את התורה על מגש של כסף, וללמד אותם לא לחזור על השגיאות שלנו, אבל זה לא עובד כך, לפחות לא בדור הזה. עליהם לגלות את האמת בעצמם".

יוסף השתכנע שידידו צדק. אי-אפשר להכריח מישהו לבלוע תרופה אם אינו רוצה בה. גם יוסף, שהיה בדרך כלל ילד צייתן, חווה בגיל העשרה תקופה של מרד, ברצותו להשתחרר מאזיקי הציפיות שהוריו כפו עליו. זה היה המניע שדחף אותו לזנוח את מסלול הלימודים הרגיל ולהתמחות בתחום הקולנוע. הוא עזב להוליווד בהזדמנות הראשונה שהייתה לו כדי להציב יבשת בינו לבין הוריו. ביקש לחיות את חייו שלו, ולא להיות "אור השמש של אמו" כל הזמן. אף-על-פי-כן עבר זמן רב עד שיוסף החל ליישם

על בנו את הלקח מהסיפור האישי שלו, ופצעי ההתנגשות ביניהם טרם הגלידו.

דניאל, שעמד לחגוג בר-מצווה, הגיע בריצה לקדם בחיבוק את פני סבא וסבתא. הוא היה בעל מזג טוב, בדרך כלל שקט וחסר דרישות. עתה, כאשר הגיע תורו להיות במרכז, שמח שגם סבו וסבתו הגיעו להוסיף נופך משלהם לתשומת הלב לה זכה באותם ימים.

רק מוישי הקטן מצא סיבה להתלונן. כאשר אלי הראה לו את הגיים-בוי החדש שסבא קנה לו, הוא ביקש לדעת איפה הגיים-בוי שלו, ומיד פרץ ביללות.

"סבא יקנה גם לך אחד, נכון, אבא?" שאל יוסף.

"לא אם הוא מתנהג כך", השיב אביו בהבעה קשוחה.

"אז אני ארסק את זה שהוא נתן לאלי", איים מוישי, כשהוא תופס את הצעצוע.

אלי נתן לאחיו הקטן חבטה על הראש והפיל אותו על השלג. רבקה, נבוכה מההתנהגות המחפירה של ילדיה, תפסה בזרועו של אלי ומשכה אותו משם.

"היי, רק קנטרתי", אמר סבם, "בוודאי, אקנה גם לך אחד. אני מצטער שלא חשבתי על זה בשדה התעופה".

דבריו הרגיעו את המצב. יוסף, מודאג מכך שהוריו עלולים להחליק על השלג, כיוון אותם לאט לעבר הבית. הוא פקח עין על אמו, חרד שמא כל ההתרגשות תגרום לה להתפרצות נוספת. הוא קרא שחולי אלצהיימר מגיבים בעוינות לשינויים. המעבר לניו-יורק, לבית חדש, ובנוסף לכך מלא בילדים, לחדר שינה שונה – כל זה לא יהיה קל. אולם, לפחות באותו רגע אמו עשתה רושם כמי ששמחה להיות עם המשפחה.

יוסף הורה בשקט לבנו הבכור, זאב, לתלות בארון את הבגדים שהיו במזוודות הענקיות. במסגרת ההכנות רבקה רוקנה את הארון שבחדר האורחים בקומה הראשונה, שאותו ניקתה ומרקה ביסודיות. זאב חזר ודיווח שלא היו די מתלים.

"אני חושב שארזתי גם מתלים", אמר יוסף, "הסתכל שוב".

אולם בנו לא הצליח למצוא אותם. "אקנה עוד אחדים מחר", אמר יוסף, מוטרד משהו. הוא רצה שהכול בביתו יהיה מוכן לאמו, כך שהמעבר יהיה חלק ככל האפשר. אם בגדיה יהיו תלויים בארון, הדבר עשוי לתת לה יותר הרגשה של בית. בבוקר יהיה עליו לרוץ מוקדם לעבודה, והוא לא רצה לבקש מאשתו לצאת ולקנות מתלים כי היא תהיה עסוקה בהכנות לשבת. נוסף לכך, יוסף רצה לערב אותה פחות ככל האפשר בטיפול בהוריו.

יוסף שלח את דניאל למעלה לקרוא לשמעון, אך הילד לא מיהר להגיע, כמי שאינו מתרגש מבואם של סבו וסבתו. כאשר הופיע סוף-סוף נועל סנדלים כמו היפי מודרני, לובש גלימה של בוב מרלי, זקן מוזנח וראסטות על ראשו. הוא זרק לעברם "שלום" אדיש.

"תן לסבתא נשיקה", פקד יוסף.

"אתה בטוח שלא אתפוס כינים?" התבדחה אמו.

הנער ניגש לסבתו והדביק נשיקה חטופה על לחיה.

"כשאביך היה בגילך היה לו שיער כמו לך", גילתה, "כל מה שההיפיס עשו היה עליו לחקות. הוא לא היה תמיד קדוש כמו משה רבנו כפי שהוא היום. אני יכולה לספר לך הרבה סיפורים עליו, כן, כן".

יוסף העיף מבט נבוך לעבר אשתו. הוא מעולם לא סיפר לה פרטים על הרפתקאותיו החילוניות בשנים שלפני היותו דתי. עתה, כשאמו הזכירה את הדברים, התגלה הדמיון בין מרד הנעורים של בנו לבין זה שלו עצמו, עת דרש להיות בן חורין למצוא את דרכו בחיים, מסרב לקבל באופן עיוור את החיים הבורגניים והחומרניים שהוריו ביקשו להתוות לו.

"למה אתה לא מקצץ את סבך השיער הפרוע הזה שלך?" שאלה אמו את שמעון, "בגללו אתה נראה כמו סוס".

לאחר שקיבל מסבו חיבוק חם ולחיצת יד שהסתירה בתוכה שטר של מאה דולר, חזר הילד לחדרו, אל המוסיקה ואל ענן הקטורת שלו.

רבקה הגישה קרקרים ומיץ פירות על שולחן האוכל, והודיעה שארוחת הערב בדרך. ליזי פרידמן ביקשה מבעלה להביא את הסוודרים שקנתה לכלתה.

"אני לא יודע איפה הם", השיב תוך שהוא מתיישב בכורסת סלון נוחה.

ברצותו לעשות רושם טוב על אשתו, מיהר יוסף לחדר האורחים להביא את המתנה.

"הבית נראה נפלא", החמיאה ליזי בנימוס לרבקה, "יש לך טעם נהדר. בהזדמנות הראשונה שתהיה לנו, אני רוצה לצאת לקנות לך משהו לבית. לא הייתה לנו הזדמנות לפני שעזבנו את בוקה. בעלך ארז אותנו בכזו מהירות. מתי הבר-מצווה? בשבוע הבא?"

"בעוד חודש", השיב דניאל, ילד בר-המצווה.

"חודש?" שאלה סבתו מופתעת, "היה לי הרושם שזה כבר עכשיו. מה נעשה בניו-יורק חודש?"

"נהיה תיירים לשם שינוי", השיב בעלה, "ישנן הרבה הצגות בברודווי ומוזיאונים שאף פעם לא ביקרנו בהם. מה את דואגת?"

"אני לא מודאגת, יקירי", השיבה אשתו בשלווה, "אבל אתה אף פעם בחיים לא לקחת אותי למוזיאון, ואני לא רואה איך אתה עושה את זה עכשיו, אלא אם כן אתה שוכר עגלת גולף שתסיע אותך באולמות המוזיאון. אני לא רוצה להיות לנטל על ילדינו, אנו יכולים להישאר פה עכשיו מספר ימים ולחזור שוב בעוד חודש לבר-מצווה".

"אני לא יכול לטוס כל יום", מחה הארי פרידמן.

"הנה הסוודרים", הודיע יוסף ששב לחדר. הוא הקשיב לשיחה ורצה לשנות את הנושא, בתקווה שאמו תשכח שתאריך הבר-מצווה רחוק עדיין והעניין לא ימשיך להיות עילה למריבה.

רבקה שמחה לקבל את הסוודרים היפים העשויים מצמר קשמיר והחזיקה אותם מעל לכרסה הגדולה, כמו ביקשה למדוד אותם על עצמה.

"אני מקווה שהם לא קטנים מדי", אמרה אמו של יוסף, "שכחתי שיש לך כרס".

"הייתם צריכים עוד תינוק?" שאל הארי פרידמן. "לפורטוריקנים יש שישה ילדים, לא ליהודים. אם אתם שואלים אותי, זה שיגעון. אחרי הכול, אין לך משכורת כל-כך גבוהה כדי לפרנס אותם".

"אלוקים יספק", השיבה רבקה.

"עד עכשיו סיפקנו אנחנו", העירה חמותה, "אני לא מתלוננת. אני שמחה שאנו יכולים לעזור. אבל אתם שניכם צריכים להראות קצת אחריות".

"תאשימו את החסידה", אמר יוסף, בניסיון להפוך לבדיחה נושא רגיש.

"אל תאכיל אותנו עם שטויות על החסידה. אתה תמיד הייתה בעל יצר חם קצת יותר מדי".

רבקה הסמיקה ונסוגה לתוך המטבח. "אגיש את ארוחת הערב", אמרה.

"בבקשה, אבא", התחנן יוסף, "כדי שהעסק יצליח יהיה עליך להשקיע יותר טקט".

"מצטער, בן, רק ניסיתי להתבדח".

אלך לעזור במטבח", הציעה אמו של יוסף, אך יוסף תפס בזרועה וכיוון אותה לעבר כיסא. "שבי והרגעי, אמא", אמר, "הייתה לך נסיעה ארוכה".

"אתה יודע שאני לא יכולה לשבת מבלי לעשות משהו", השיבה.

"זה מזכיר לי – הגיע זמן הכדור", הצטרף אביו לשיחה.

"דני, תביא שתי כוסות מים", קרא יוסף אל בנו.

"אני אביא , אבא", התנדב זאב.

יוסף נכנס למטבח, מתפלל בליבו שתרופת ההרגעה אכן תרגיע את אמו. השעה המכושפת נבלעה בתוך ההמולה וההתרגשות של ההגעה הביתה, אך אין לדעת מתי הדיבוק שלה עלול להכות שוב. אשתו העיפה לעברו מבט קצר ונבוך.

"אני רוצה שבאחד ימים תספר לי על כל החברות שהיו לך", אמרה בנימה פגועה.

"תני לי נשיקה", ביקש, "לא ראיתי אותך כמעט שבוע".

היא התחמקה מזרועותיו המושטות. "לא מתחשק לי עכשיו", אמרה, לקחה קערת הגשה חמה ויצאה לכיוון חדר האוכל. "קח את הדברים האחרים אם אתה רוצה לעזור".

בעת שערכו את השולחן לארוחה, פרצה מלחמה בין מוישי לאלי על הגיים-בוי. זאב נחלץ להפסיק את הקרב.

"הוא לא נותן לי לשחק בזה", התלונן הקטן.

"למה אני חייב, זה שלי".

יוסף אחז בבנו הקטן והרחיק אותו מאחיו. "מחר סבא יקנה לך גיים-בוי", הבטיח לו, "אבל רק אם תתנהג יפה. אתה זוכר מה למדנו על קנאה מהסיפור של יוסף ואחיו?"

אלי ענה ראשון. "יעקב נתן לו כתונת פסים ושאר האחים קינאו".

"אני רציתי לענות!" מחה מוישי, מנסה להשתחרר מאחיזתו של אביו.

"אתה יכול לספר לנו מה קרה אחר-כך", אמר יוסף, נותן לכל אחד את רשות הדיבור.

"האחים זרקו את יוסף לבור ואחר-כך מכרו אותו לעבד".

"הם לא עשו דבר יפה, נכון?" שאל יוסף, "הכול בגלל קנאה".

"זה מעודד לדעת שאנחנו לא המשפחה היהודית הראשונה עם ילדים בעלי עודף מרץ", העירה רבקה, "בואו נשב ונאכל את ארוחת הערב לפני שהיא תתקרר".

בעת שישבו ואכלו צלצל דוד הֶרבי. ביקש לדעת אם כולם הגיעו בשלום. הוא קיצר בשיחה, איחל ליוסף הצלחה ולכולם בתיאבון.

הארוחה הסתיימה ללא תקריות. הארי פרידמן סיפר בדיחות אחדות, אשתו שאלה את רבקה בנימוס על הוריה ושיבחה אותה על תבשיליה הטעימים. זאב, כמו מרצה מלוטש, אמר דבר תורה מלומד על חג הפורים שעמד לחול כעבור שבוע. רק שמעון העדיף להישאר בחדרו. לאחר הארוחה אמו של יוסף התעקשה שרבקה תנוח, והיא יחד עם יוסף ישטפו את הכלים. סבא צפה בטלוויזיה יחד עם הילדים, וזאב אמר לילה טוב והלך ללמוד עם חבר מהשכונה. שמעון חמק בינתיים מהבית מבלי לומר שלום, וככל הנראה היה בדרכו לגריניץ' וילג'.

"מה את חושבת?" שאל יוסף את אשתו כאשר היו סוף-סוף לבדם בחדר השינה שלהם.

"אני כבר מותשת", ענתה, "אבל מאמינה שאוכל להסתדר".

"היי, בואי נשכח את הורי", אמר יוסף, שהחל להיכנס למצב רוח רומנטי. "עכשיו אני רוצה לחשוב רק עלייך".

הוא כיבה את האור ונשק לאשתו. "את יודעת כמה התגעגעתי אליך?" לחש, "כל הזמן הזה שהייתי במרחקים לא הפסקתי לחשוב עלייך. אני שואב את כל הכוח שלי ממך. את הכול בשבילי".

רבקה הניחה למילותיו ללטף אותה כמו היו מסג' מרגיע. היא לא ידעה עד כמה היה הלהט שלו אמיתי, וכמה היה זה השחקן ההוליוודי שבו. רצתה להאמין להצהרותיו ולכן הניחה לעצמה להתמסר להשפעתן. אולם הרגע הרומנטי נמוג עם צלצול הטלפון הסלולארי של בעלה. היה זה אביו של יוסף שצלצל מהקומה הראשונה, מבקש לדעת אם יוכל להשאיר מספר אורות למקרה שיצטרך לקום לשירותים באמצע הלילה.

לאחר ההפרעה של הטלפון רבקה שוב לא הייתה שלווה. הייתה לה תחושה טורדנית שהם אינם לבד בבית. ילדיהם היו דבר אחד, ואילו הורים זה דבר שונה. בנוסף היה גם התינוק הבועט בבטנה. רבקה חשה מוקפת זרים מכל עבריה בתוך ביתה שלה.

"אלך להתקלח ואלבש משהו יותר נוח", אמרה, "אולי ארגיש יותר רגועה".

אבל כאשר חזרה לחדר השינה, יוסף כבר נחר, ממוטט על המיטה. הוא שכב אפרקדן על גבו ונראה כמו מזרון ים שיצא לו כל האוויר. סחוט פיזית ונפשית, הוא נרדם ברגע שראשו פגש בכר, מותיר את אשתו ערה לחלוטין חבוקה רק במחשבותיה.

פרק 6

למחרת בבוקר, מיד לאחר התפילה המוקדמת במניין, יוסף נהג לאורך נהר ההדסון לכיוון מנהטן ולמקום עבודתו במוזיאון היהודי ברחוב 92 והשדרה החמישית. אחד היתרונות שמצא בעבודתו במוזיאון היה שכל עובדיו היו אנשים מסורים ואידיאליסטים, שגילו עניין ביהדות ובתרבות יהודית, ולא עבדו במקום כדי לעשות שֵם לעצמם, כמו כל אלה שהכיר בהוליווד. לפני נסיעתו לפלורידה עסק בעריכה של סרט דוקומנטארי על

ההיסטוריה של יהודי רוסיה. מאחר שראש מחלקת הסרטים עמד לפני פרישה, דיברו על כך שיוסף מועמד לתפקיד. הוא נחשב כעורך הבכיר בצוות, ולא היה סביר שהמוזיאון יחפש תחליף בחוץ. יוסף קיווה להיבחר לא רק בגלל ההעלאה במשכורת, אלא מה שיותר חשוב, בגלל החירות היצירתית שהתפקיד יקנה לו. כראש המחלקה יהיה בידו להחליט אלו פרויקטים לקבל, וזה זמן רב שרצה לשוות אופי דרמטי-הוליוודי יותר למחלקת הסרטים של המוזיאון.

עם שובו ל"שולחן העריכה", שהפך למחשב במהלך השנים, יוסף היה שקוע בבניית רצף תמונות של מחנות העבודה בסיביר, כאשר הטלפון צלצל.

"סלק את אמך מהמטבח שלי", ציוותה אשתו בכעס.

"מה קרה?" שאל.

"אספר לך מה קרה", ענתה, "הבוקר הרגשתי קצת בחילה, אז עליתי לחדר השינה לנוח. בינתיים אמך השתלטה על המטבח שלי. עד שירדתי היא כבר הכינה את המרק לשבת בסיר החלבי הכי איכותי שלי. אלוקים יודע כמה סירים חלביים וכלי כסף נצטרך להכשיר".

"אני בטוח שהיא רק רצתה להיות לעזר", ניסה יוסף להסביר.

"אני לא צריכה עזרה במטבח, ואני לא זקוקה לאף אחד שיבשל מרק עוף למשפחתי לשבת".

" נראה לי שאת נרגשת מדי, יקירתי", אמר יוסף.

"אל תקרא לי יקירתי. יש לי רגשות משלי, ואני לא צריכה להתנצל עליהן. היה עלי לדעת שתתייצב לצד אמך ברגע שתצוץ בעיה".

יוסף שתק במשך דקה או שתיים, מנסה לחשוב כיצד להגיב. הוא חש שתגובת אשתו לא הייתה הגיונית, אך ייתכן שזה בגלל הריונה. או אולי זה בדיוק מה שקורה כששתי נשים נמצאות יחד באותו הבית. בינתיים החל מסך המחשב שלו להבהב בפראות ושבק חיים לפני שיוסף הספיק לשמור חצי שעה של עבודה שעשה.

"אוה", צעק.

"מה קרה?" שאלה רבקה.

"המחשב שלי נפל".

"זה מגיע לך בגלל שאתה כועס עלי", אמרה.

"אולי את פשוט עייפה מדי", הציע יוסף.

רבקה ניתקה את השיחה.

"אוף, אוה", מלמל יוסף.

"בעיות מחשב?" שאל עורך עמית מפינת העבודה שלו.

"המערכת שלי קרסה זה עתה", השיב יוסף, "אולי זהו צירוף מקרים, אבל הדבר קרה לי מספר פעמים בדיוק כשהייתי באמצע ויכוח עם אשתי".

"זה לא צירוף מקרים, אחי. זה קרה גם לי".

"טוב, איך-שלא-יהיה יום שישי הוא יום קצר", הרהר יוסף, והחל בהכנות ללכת הביתה.

"תודה לאל שיש שבת", אמר חברו. הוא הרים את ראשו מעל המחשב, פנים שחורות כפחם. שמו היה וואלי, אוהב אמיתי של העם היהודי, תומך נלהב של ישראל, נשוי לאישה יהודייה ואב לשני ילדים הלומדים באותו בית-ספר יהודי שבו לומד דניאל.

"אני חייב לברוח", אמר יוסף, וחטף את מעיל החורף שלו, "הורי מתארחים אצלנו, ואתה יודע כמה זה לחוץ לפני שבת".

"אני קולט, אחי", אמר האיש השחור, "יום שישי הוא היום הקשה ביותר. אפילו אצל אדם וחווה הדברים יצאו מכלל שליטה בדיוק בערב שבת. אתה לא צריך להוסיף אף מילה".

יוסף היה כל-כך מתוח עד כי שכח לקנות מתלים נוספים בחנות הכלים הסמוכה, לפני שרץ הביתה. למזלו, מאחר שיצא מוקדם מהעבודה, דילג על הפקקים של שעות אחר הצהרים המאוחרות והרוויח זמן יקר.

"אנא, אלוקים", התפלל בקול בעת שהאאודי שלו נעה במהירות לאורך הנהר בכביש המהיר והציורי, "אנא, תן לי מחוכמת שלמה, לדעת איך להתייחס לאמי ולאשתי. תן לי את הסבלנות וההבנה לזכור שכל מה שקורה לי בעולם הזה בא ממך, ושהכול לטובתי".

יוסף קנה בדרך הביתה פרחים לאשתו לכבוד שבת, כפי שנהג לעשות בכל יום שישי. וכמו בכל יום שישי אחר הצהריים הבית היה אפוף ריח של מרק עוף, אולם אשתו לא הייתה במטבח. במקומה מצא שם את אמו חגורה בסינר, מקרצפת את השיש. יוסף היה חייב להודות, המטבח באחריותה של אמו נראה הרבה יותר נקי. תמיד סגדה לניקיון, בעוד שאשתו הייתה עסוקה מעל ומעבר בכביסה, בגיהוץ ובהקפדה שהילדים כולם יתקלחו לפני היום הקדוש. אפילו אם צרחו נואשות במחאה, מקלחת ביום שישי היה בבחינת חוק בל יעבור, כמו מצווה שניתנה למשה מסיני – "קלח תקלחו את ילדיכם לפני שבת".

"נתתי לאשתך היקרה יום חופש מהמטבח", הודיעה אמו בגאווה, "הדגים נאפים בתנור והצלי כבר מוכן. האמן לי זה לא היה קל. אביך ואני התרגלנו לארוחות "טלוויזיה", שצריך רק לחמם במיקרוגל. אני כבר לא זוכרת מתי בישלתי באחרונה. אבל אתה יודע, אעשה כל מה שאוכל כדי לעזור לבני ולמשפחתו. בוא, תן לי את הפרחים ואשים אותם באגרטל. הם כל-כך יפים!"

לפני שיוסף הספיק לספר לאמו שאת זר הפרחים הביא לאשתו, היא חטפה אותו מידיו.

"לך לאשתך", אמרה, "אני אסיים פה".

יוסף ניסה לפתוח את דלת חדר השינה, אך היא הייתה נעולה.

"או, או", חשב לעצמו, איך יתמודד עם שני נועלי דלתות בבית – אשתו ואמו.

"זה אני, יקירה", אמר, "פתחי".

כעבור מספר שניות נשמע סיבוב המנעול ויוסף פתח את הדלת. אשתו ישבה בכיסא-נוח נשענת לאחור בצידו המרוחק של החדר. היא סרגה דבר מה שנראה כמו סודר לתינוק, כפי הנראה, כדי להרגיע את עצביה.

"בואי, מתוקה", אמר, מקווה לפייס אותה, "זה לא יקרה שוב. אומר לאמי שבעתיד המטבח הוא מחוץ לתחום. לדעתה, היא רק ניסתה לעזור".

"אלי שיגע אותי הבוקר", השיבה, כמו ביקשה להסביר מדוע הייתה כה מתוחה, "עלינו להחזיר אותו לבית-הספר".

"איפה הוא?" שאל יוסף.

"אני לא יודעת. אחרי שצעקתי עליו, הוא ברח מהבית".

אין ספק שיש לו משפחה בעלת מזג סוער, הרהר יוסף. מישהו או מתרגז או בורח. הדבר העיקרי, אמר לעצמו, הוא, שעליו להישאר רגוע, שאם לא כן הספינה כולה תשקע.

"אני חושבת שהוא הוציא אותי מהכלים", התוודתה אשתו. "השיגעון שלו הוא הדבר האחרון שאני צריכה בימי שישי. אחר-כך אמך. אני מאמינה שהיא מתכוונת לטובה, אבל היא עושה זאת בעצבנות"

"בבקשה, חמודה", הפציר יוסף, מנסה לחזר אחריה, "את יודעת שאני אוהב אותך. בואי נרד ונסיים את ההכנות לשבת. נכון שטסתי הביתה ברגע שצלצלת?"

בטוחה שוב באהבתו אליה, ושהיא אכן תופסת את המקום הראשון בחייו, רבקה העלתה חיוך קל על שפתיה וניערה את העננה שריחפה מעליה. הדבר שעודד את יוסף היה, שלמרות שאמו הצליחה להרגיז את אשתו, לא היה זה כתוצאה מהתנהגות בלתי שפויה, או התפרצות, אלא בגלל רצון אמיתי לעזור לה בבית. ייתכן שתרופות ההרגעה והאיזון של מצב הרוח אכן פועלות את פעולתן. כך קיווה.

הבעת הפתעה עלתה על פניה של רבקה, כאשר נכנסה למטבח המצוחצח וראתה על השיש את הדגים האפויים והצלי לצד המרק הריחני. מתוך אינטואיציה נשית, ליזי פרידמן נסוגה מקו האש אל חדר השינה שלה, מותירה את הפרחים מסודרים בשני אגרטלים נפרדים.

"אני הולך להתקלח מהר", הודיע יוסף.

"לאחר שאמך תלמד את ההבדל בין בשר וחלב, לא יהיה איכפת לי אם היא תבשל מדי פעם, אבל תאמר לה, בבקשה, להשאיר את הפרחים לי".

"את יודעת כמה שהיא אוהבת גינון. אני חושב שהיא פשוט לא יכלה להתגבר".

"במקום להגן על אמך, אולי תלך לחפש את אלי", הציעה אשתו.

אביו של יוסף ישב בסלון וקרא עיתון. "הי, בן", קרא, "מתכונן לשבת? אתה יודע שסבתך, שושנה, תמיד הדליקה נרות ביום שישי. היא גם שמרה על כשרות. למעשה, אני הנחתי תפילין עד שהתגייסתי לצבא. ידעת את זה?"

"אתה סיפרת לי , אבא. חבל מאוד שהפסקת".

"זה היה בלתי אפשרי בצבא ארה"ב, לא שהייתי דתי עד כדי שיגעון כמוך. כמובן, היו שם יהודים נוספים, אבל אני לא חושב שמישהו מהם היה דתי. תמיד היה לנו סדר יפה עם מצות, אפילו כאשר היינו מעבר לים. ותמיד היו איזה שהן תפילות בראש השנה וביום כיפור. אני זוכר את ערב יום כיפור בטוניס, שם הוצבנו כדי לעצור את הפלישה של רומל לצפון אפריקה, הלכתי יחד עם חבר לעיר לקנות באגט שיהיה לנו משהו טעים לאכול בסיום הצום. לפתע הגיח במהירות ג'יפ עליו התנפנף דגל חמישה כוכבים של תת-אלוף. זה היה אייזנהאור. הכתפנו את הבאגטים לכתפינו כמו היו רובים, והצדענו לכיוון הג'יפ שחלף על פנינו. אייזנהאור הביט עלינו בהשתוממות, זרק מבט נוסף, והשיב בהצדעה", צחק אביו לזכר האירוע, "סיפרתי לך כבר את הסיפור הזה, נכון?"

"אני חושב שכן. אבל זהו תמיד סיפור טוב".

"אני רוצה להודות לך, בן, על שהבאת אותנו לכאן", אמר אביו בנימה שונה, "אנחנו נהנים להיות עם המשפחה. זה נותן לאמך ולי תחושת ביטחון שאתם סביבנו. אשתך נפלאה. אני יודע שלא קל לה. מחר אני רוצה לנסוע לעיר לקנות לה מתנה יפה".

"תודה, אבא", השיב יוסף, "אני בטוח שהיא תעריך זאת".

אוטובוס ההסעה מה"חדר" הביא את מוישי הביתה כמו תמיד. דניאל הגיע עם תרמיל הספרים שלו דקות אחדות אחר-כך. יוסף הורה לו לקלח את אחיו הקטן, וביקש מזאב להעיף מבט בשכונה ולמצוא את אלי.

"למה אני צריך לקלח אותו?" מחה דניאל, "הוא מבוגר מספיק להתקלח לבד".

"אני אעשה זאת", אמרה רבקה.

בן נוסף היה חסר. שמעון. הוא לא שב מהפשיטה שלו על הווילג', אם אכן לשם הלך. לא חזר כל הלילה, ואף לא היה זמין בטלפון. "אולי הוא זקוק לפסיכיאטר", הרהר יוסף בקול רם.

"הוא אולי זקוק ליותר אהבה מאביו", השיבה רבקה, "אתה נותן את כל תשומת הלב שלך לזאב".

"את יכולה להאשים אותי? זאב מקשיב לי ומעריך את ההדרכה שלי. שמעון דוחה כל מילה שיוצאת מפי".

"ייתכן שעליך לחפש דרך אחרת לומר דברים".

"ניסיתי עשרות גישות שונות. הוא בנה חומה סביבו ועליה הציב שלט א י ן מ ע ב ר.

"גם אתה היית בגיל העשרה פעם. נסה להיזכר איך זה. אם תשאל אותי, שמעון הרבה יותר דומה לך מאשר זאב. הוא העתק שלך".

היה זה דיון כבד מדי ליוסף, במיוחד ערב שבת, שאמור להיות יום שמח.

בדרך כלל ההכנות לשבת בבית משפחת פרידמן היו מלוות במתח ובלחץ. ימי שישי אחר הצהריים דמו לשעשועון טלוויזיה ישן בשם "הכה את השעון", שבו היה על המתחרים לבצע מטלות לפני תום הזמן הנקוב. רשימת הדברים שדרשו טיפול לפני כניסת השבת הייתה ארוכה, והבית כולו נכנס לסחרחרת.

כבר מראשית נישואיהם יעץ יוסף לאשתו באופן הגיוני ביותר, שכדי להספיק לעשות את כל הדרוש לשבת ללא לחץ וצעקות, מן הראוי להתחיל את ההכנות כבר ביום רביעי. יום רביעי יהיה יום הכביסה. יום חמישי יוקדש לניקיון הבית ולקניות, והבישול לשבת ייעשה ביום חמישי בערב וביום שישי לפני הצהריים. כך יצטמצמו המטלות שיישארו ליום שישי אחר הצהריים, כשהשבת כבר בפתח. אולם מסיבה כלשהי, שיוסף מעולם לא עמד על טיבה, אשתו הנפלאה, נפלאה מאוד, דחתה הכול ליום שישי. עם כל הצעקות והצווחות שנשמעו בימי שישי בבית משפחת פרידמן, אך נס הוא שבנם הבכור, זאב, המשיך להיות דתי. מאידך,

שמעון העיר פעם בשעת תחרות-הצעקות בין אביו ואמו בערב שבת, "אם זו המשמעות להיות יהודי דתי, אז אני לא רוצה שום חלק בכך".

לכן, גם אם אשתו הייתה מוכנה להודות בכך וגם אם לא, עבודת הבישול שאמו עשתה הייתה בבחינת עזרה גדולה. ראשית, לרבקה הייתה הזדמנות לנוח, כך שהייתה פחות עייפה ופחות מתוחה. מה גם שאף את עבודת ניקיון הבית עשתה יומיים קודם לכן, במסגרת ההכנות לקראת ביקור הוריו. וכך נותר לה רק לסיים את הגיהוץ ולוודא שהברנשים הקטנים רחוצים ולבושים בבגדי שבת. בה בעת שרבקה עסקה בזה, יוסף התרוצץ הלוך ושוב מסביב במהירות כפולה כמו בסרטו של צ'רלי צ'פלין, "זמנים מודרניים", מתקין את הנרות, עורך את שולחן האוכל עם מפה צחורה ומיטב כלי האוכל וכוסות הקריסטל, מוסיף בקבוק יין אדום מתוק ושתי חלות. אחר-כך מכוון את שעון השבת לכיבוי אוטומטי בחצות, דואג להדליק את האורות במקומות בהם יזדקקו להם במשך השבת ומניח לחימום את הכלים עם ארוחת ליל שבת על הפלטה החשמלית, הפלטה של שבת.

אין ספק שלאשתו לא היה קל לקלח את הילדים ולחפוף את שיערם. על-פי צעקותיו של מוישי ניתן היה לחשוב שמישהו מנסה לפשוט את עורו מעליו.

"אין זו עבירה אם פעם אחת הילדים לא יתקלחו לפני שבת", ניסה יוסף לשכנע את אשתו פעמים אחדות, אולם היא לא הייתה מוכנה לשמוע על כך בכלל. כך נהגו אצלה בבית, ולדעתה, כך נהגו בכל בית יהודי במשך שלושת אלפים שנה.

מספר דקות לפני הדלקת הנרות הגיע זאב הביתה גורר את אלי בזרועו.

"תפסתי אותו בפארק משליך אבנים על ברווזים באגם", דיווח.

"לך ישר לחדר שלך!" צווח יוסף על הילד, כשהוא מרים את ידו, מאיים להנחית עליו חבטה.

"אל תעניש אותו סתם", העירה אשתו, "הסבר לו למה לזרוק אבנים זה דבר רע".

"מה יש כאן להסביר?" שאל יוסף, "לא צריך להיות תלמיד חכם כדי לדעת שאסור להתאכזר לבעלי חיים".

"אולי הוא עדיין לא למד את החלק הזה ב'שולחן ערוך'", אמרה אשתו, "הוא רק בן שמונה. השתדל לא להיות כל-כך עצבני".

"אני עצבני?" השיב בצעקה, "ומה איתך? מה בקשר לשיחת הטלפון ההיסטרית שקבלתי לעבודה לרוץ מיד הביתה?"

"אני לא אמרתי לך לבוא הביתה ואל תצעק עלי", הזהירה.

בלי משים העיף מבט לעבר כרסה. לקח נשימה ארוכה. "אני חושב שאני קצת מתוח", הודה.

"שנינו מתוחים", אמרה, "יש לנו הרבה סיבות לכך, אז בוא נספור עד עשר כמו שלמדנו".

הוא חייך ונתן לה חיבוק. הוא לא האמין שלטיפים השטחיים שקיבלו במסגרת ההדרכה בענייני משפחה יש השפעה מתמשכת, אולם כדי לשמח את אשתו ולהמשיך הלאה ללא התפוצצות, העמיד פנים כמסכים.

המראה של אשתו ואמו, העומדות זו לצד זו ומדליקות נרות שבת, מילא את ליבו של יוסף ברגשות של שמחה והודיה. למרות שאמו שנאה את עובדת היותו דתי, הסכימה להתחיל להדליק נרות שבת כדי לגרום נחת לבנה. ברכת הנרות הייתה אחד המשפטים הבודדים בעברית שידעה לומר. היא אף הניחה ממחטה לבנה על ראשה כהבעת כבוד לרגע המקודש. יוסף נשק לשתיהן ובירך אותן בשבת שלום, לפני שיצא במהירות לבית-הכנסת יחד עם בניו. אביו נשאר בבית מאחר שחשש ללכת בחשיכה על המדרכות המושלגות. יוסף לא לחץ עליו, מתוך מחשבה כי עדיף שמישהו יהיה בבית כבולם זעזועים בין אמו לבין אשתו, במיוחד שיש בכוחם של שֵדֵי השעות המכושפות להתגנב לתוך השלום והשלווה של השבת.

הכול היה רגוע כאשר שב יוסף מבית-הכנסת. אמו הייתה במטבח, מנגבת את השיש עם סמרטוט. רבקה סיפרה שהיא עושה זאת כבר במשך שעה, כמו הייתה נתונה בסוג של טראנס. יוסף נאנח, אולם זה עדיין עדיף על התפרצות, חשב לעצמו. אחד המאמרים שקרא דיבר על כך שניתן

לעיתים להעסיק בשלווה חולי אלצהיימר על-ידי-כך שנותנים להם לבצע עבודות פשוטות – דבר שכדאי לזכור בעתיד, ציין לעצמו.

הוריו התבוננו כשחיוך על פניהם ביוסף ובמשפחתו העומדים סביב לשולחן השבת ושרים את הפיוט המסורתי "שלום עליכם". הארי פרידמן הצטרף לשירה, נזכר בכל המילים שהכיר מנעוריו. אחר-כך הניח יוסף את שתי ידיו על ראשי ילדיו ובירך כל אחד מהם. לאחר שסיים, קרב אל אביו והרכין ראשו כדי שאביו יברכו. אחר-כך כיבד יוסף את אביו באמירת הקידוש על היין, שאף אותו זכר על-פה. במהלך הארוחה החגיגית אמר זאב דבר תורה מתוך פרשת השבוע, והמשפחה כולה שרה מחרוזת של זמירות שבת. אמו ישבה מרוצה, נהנית מהאווירה המשפחתית המיוחדת ומהמחמאות שיוסף ואפילו רבקה הרעיפו על תבשיליה.

למחרת, לפני שיוסף יצא לבית-הכנסת, הוא הביא ערימה של אלבומי תמונות, מסר אותם לאמו וביקש ממנה לבחור את התמונות שהייתה רוצה למסגר. הוא קיווה שהמטלה הפשוטה תעסיק אותה עד שישוב הביתה. בבית-הכנסת היה לו קשה להתרכז בתפילות, מוטרד כל הזמן מהמצב העדין בבית. להפתעתו הוא נקרא לעלות לתורה. היה זה כבוד שלא זכה לקבל כבר כמעט שנה בקהילתו הגדולה והמתרחבת כל הזמן. יוסף פירש זאת כאות משמים, שהיושב במרומים מרוצה ממאמציו לתמוך בהוריו ולכבדם.

כאשר חזר הביתה, מצא את אמו יושבת בסלון מוקפת בעשרות צילומים שהיו פזורים על פני הרצפה. היא הביטה בחוסר מבע בתמונה שאחזה בידה. כשיוסף התקרב הבחין כי החזיקה את התמונה הפוך. אחר-כך כבמצב קטטוני שמטה באיטיות את התמונה לרצפה והרימה אחרת. הצילומים שהוציאה מהאלבומים היו מושלכים מסביבה, כעלי כותרת של פרח שנתלשו, כמו שיחקה במשחק המוכר, "אוהב, לא אוהב".

יוסף מיהר לאסוף את התמונות המשפחתיות לפני שאשתו תגלה את אי-הסדר. הוא ערם אותן באופן מסודר על אחד המדפים, מתוך כוונה להחזירן בסתר לאלבומים אחרי שבת. בהביטו בדמותה הפתטית של אמו

תהה שמא התרופה שהיא לוקחת חזקה מדי, והיא זו ההופכת אותה לזומבי. יוסף אמנם ביקש למנוע ממנה התפרצויות כעס בלתי נשלטות, אך מצד שני לא רצה שתשקע למצב רוח של אדישות כתוצאה מסימום יתר. ד״ר אליס אכן אמר, שכאשר מדובר בתרופות למצבי רוח משתנים זהו משחק בניסוי וטעייה עד לגילוי המינון המתאים, לכן חשוב שיוסף ימצא לאמו פסיכיאטר מקומי מהר ככל שיוכל.

לאחר ארוחת הבוקר הגדולה, יוסף למד תורה במשך חצי שעה עם כל אחד מילדיו בנפרד, כדי שכל אחד מהם יחוש שהוא מקבל את מלוא תשומת הלב של אביו. לאחר שסיים, שלח את הילדים הקטנים החוצה לשחק כדי שלא יפריעו לרבקה שעלתה לנמנם את תנומת השבת. לאחר שגם הוריו החליטו ששינה בשבת תענוג, הרשה גם יוסף לעצמו להירדם על הספה. כאשר התעורר ראה את אמו לובשת את מעילה והולכת לכיוון הדלת, כשתיקה תלוי לה על כתפה.

״לאן את הולכת, אמא?״ שאל

״אני הולכת הביתה״, השיבה.

הוא התיישב, עדיין מטושטש לאחר שהקיץ משינה עמוקה.

״רוצה שאלך איתך?״ שאל, מבקש למלא את רצונה, מחשש שאם ינסה למנוע ממנה ללכת הוא עלול לעורר אצלה התפרצות זועמת שתעיר את רבקה.

״אני מכירה את הדרך״, ענתה.

״את יודעת את שם הרחוב שבו את גרה, אמא?״ שאל אותה.

״אל תנסה להביך אותי. אתה יודע שיש לי בעיה של איבוד זיכרון זמני״.

״בסדר. באיזו עיר את גרה? אני בטוח שאת זוכרת את זה״.

״ניו-רושל״, השיבה.

הוריו לא גרו בעיר הזו זה עשר שנים.

״אקח לי ז׳קט ואבוא. חכי לי״, אמר יוסף.

אמו לא חיכתה לו. הוא השיג אותה כשהחלה להתקדם במורד גוש הבניינים.

היה זה יום שטוף שמש עם רוח ערה וקרה שנשבה מההדסון.

"בואי, נלך לכאן", אמר יוסף וכיוון את אמו לעבר הפארק הסמוך. הוא חשב שהטיול דווקא עשוי להועיל לה להשתחרר מתסכולים חבויים כאלה ואחרים.

"את רוצה לשבת על ספסל ולהסתכל על הברווזים באגם?" הציע.

"אין לי זמן. אני רוצה להגיע הביתה לפני שיחשיך", השיבה.

"ומה בקשר לאבא?" שאל אותה.

"הוא ינהג הביתה כשיהיה מוכן", אמרה.

יוסף הלך בעקבותיה לאורך השביל המרכזי שחצה את הפארק הירוק. ילדים לא יהודים שיחקו בייסבול במגרש קטן. כשהגיעו לקצהו המרוחק של הפארק הגובל בשדרה, הבחין בחברו ארטי וולדמן שקם לקראתו מאחד הספסלים שעליו ישב יחד עם אשתו ולידם עגלת תינוק.

"מזל טוב!" קרא יוסף לעברו, תוך שהוא מתקרב אליו,"מצטער שלא יכולתי לבוא לברית. הייתי בפלורידה".

"חיפשתי אותך", השיב חברו, "הרב קפינסקי היה הסנדק. רציתי לכבד אותך בברכה".

הרב קפינסקי היה רב ידוע מברוקלין, תלמיד חכם קשיש. בואו לריברדייל לשמש סנדק אכן נחשב לכבוד.

"הנה הצדיק הקטן", אמר ארטי, "קראנו לו לב אריה, על שם סבא רבא של אשתי".

ארטי הנמיך את גגון העגלה כדי שיוסף יוכל לראות את התינוק.

"תיזהר מהרוח", הזהירה אשתו.

הדבר היחיד שיוסף יכול היה לראות היה כובע סקי זעיר בצבע כחול מזדקר מתוך ערימה של שמיכות. כאשר הזדקף, הבחין כי אמו נעלמה.

"אוה, לא!", סינן לעצמו יוסף, מבוהל.

כאשר הביט סביב הבחין בה הולכת לאורך הרחוב בקצהו השני של הפארק.

"אני חייב להשיג את אמי", אמר יוסף והחל לרוץ.

"שבת שלום", קרא ארטי, "אחי שולח את ברכותיו מישראל".

אחיו של ארטי עלה לארץ עם אשתו ושלושת ילדיו. "ברנש בר-מזל", הרהר יוסף כשהוא רודף אחר אמו מהר ככל שיכול היה. לאימתו ראה אותה משתלבת בשורה של אנשים ליד תחנה שעמד בה אוטובוס ועולה לתוכו. יוסף צווח בקולי קולות וטס כמו רוח, אך דלת האוטובוס נסגרה והוא יצא לדרכו.

"עִצרו את האוטובוס!" צרח יוסף בכל כוחו, מרים את ידו בחוסר אונים. כמו אצן אולימפי, הוא רץ לאורך המדרכה והתפרץ לצומת, מתעלם מהאור האדום ברמזור, מצפירות הנהגים ומחריקות הבלמים של המכוניות סביבו. הוא הרגיש שכיפתו עפה מעל ראשו, אך לא עצר כדי להחזירה. מתעלם מדפיקות ליבו המואצות, דהר אחרי האוטובוס בכל כוחו, ובהתפרצות אחרונה של אדרנלין הגיע לתחנה הבאה לפני שאחרון הנוסעים ירד מהאוטובוס העומד. יוסף הצליח לקפוץ לתוכו רגע לפני שהנהג סגר את דלתותיו. בעודו נאחז במעקה, שם לב כי הוא נוסע באוטובוס בשבת. הייתה זו הפעם הראשונה שעבר עבירה בולטת מעין זו מאז שחזר בתשובה. לא היה זה הזמן המתאים לחקירה תלמודית, אולם מאחר שמטרתו הייתה להציל את אמו החולה, יוסף חש כי מעשהו הוא בבחינת פיקוח נפש, שלא רק שהוא מותר בשבת, אלא שחובה לעשותו. למזלו הכיפה עפה תוך כדי הריצה, כך שאיש לא יחשוב שהוא יהודי דתי. הנהג הביט בו מחכה לתשלום, אך ליוסף, כמובן, לא היה כסף.

"אמא שלי", החל להסביר, קצר נשימה מכדי להמשיך.

"היי, אתה לא שילמת!" קרא הנהג, בעת שיוסף התקדם במעבר.

אמו ישבה ליד החלון, לצידו של כושי. "בואי, אמא", אמר יוסף, "אנחנו צריכים לרדת".

"הסתלק ממני, מפלצת", ירתה לעברו במבע של זאב בעיניה.

"בבקשה, אמא", התחנן יוסף. "אני אקח אותך הביתה".

"משטרה!" צעקה אמו. "שמישהו יקרא למשטרה!"

"את מכירה את האיש הזה, גברת?", שאל השחור שישב לצידה.

"הוא רודף אחרי, זה כל מה שאני יודעת", השיבה אמו.

האיש השחור התרומם מלוא שני מטר קומתו. "בוא נזוז, גמד", אמר, כשהוא תופס את יוסף בצווארון חולצתו מאחור. הנהג סטה עם האוטובוס לצד הדרך, כמו שיתפו פעולה ביניהם, פתח את הדלת האחורית, בעת שיוסף נגרר לעבר היציאה. נוסעים קמו ממקומם כדי להתבונן בנעשה. "סוטה!" צעקה אישה אחת.

"היא אמא שלי", ניסה יוסף להסביר. דבריו כלל לא נשמעו.

שחקן הכדורסל דחף את יוסף כמי שמזהיר, "בלי שטויות", וגלגל אותו אל מחוץ לאוטובוס.

יוסף מצא עצמו יושב על המדרכה חבול וחבוט וראה את האוטובוס נעלם מעיניו במורד השדרה לכיוון מנהטן.

"אוה, לעזאזל", נאנק.

המחשבה הראשונה שעלתה במוחו הייתה לצלצל למשטרה, אך לא היה לו כסף. בלית ברירה החליט לצעוד ברגל את כל הדרך הארוכה עד לתחנת המשטרה הקרובה ביותר. כאשר הגיע דיווח על המקרה, ואף סיפר על מחלת האלצהיימר של אמו, ומסר את מספר קו האוטובוס שבו נסעה כדי שיוכלו לעקוב אחר מסלול נסיעתו. הוא גם סיפק מידע ככל שיכול היה בנוגע להופעתה, והבטיח להביא את תמונתה לתחנה מיד אחרי צאת השבת. הקצינה התורנית הציעה לשלוח את אחד האנשים להסיע את יוסף הביתה, כי ככל שתהיה להם תמונת אמו מוקדם יותר כך ייטב, אמרה. שוב ניצב יוסף בפני התלבטות הלכתית. אולם, מאחר שחיי אמו עלולים היו להיות נתונים בסכנה, ומאחר שהוא עצמו לא נדרש לנהוג במכונית, החליט שבנסיבות הקיימות יהא זה נכון לנסוע בשבת. וכך, לאחר שיוסף וידא כי הוכרזה כוננות בכל העיר בהקשר לאמו, הסכים שקצין של משטרת העיר ניו-יורק יסיע אתו הביתה בניידת כחול-לבן. צבעי ישראל, הרהר לעצמו.

כאשר מכונית המשטרה החלה להאט לפני ביתו, המתין יוסף שהשוטר יפתח ראשון את הדלת, כדי שהוא לא יהיה זה שידליק את האור ברכב. אלי ומוישי הגיעו בריצה לראות את אביהם יוצא מהניידת.

"המשטרה עצרה אותך, אבא?" שאל מוישי.

"אבא נעצר!" צעק מוישי.

השכן ממול העיף מבט סקרני שעה שחלף במהירות בכיוון בית-הכנסת לתפילת מנחה.

"אמא, אמא!", צווח אלי, כשהוא רץ הביתה, "המשטרה עצרה את אבא!"

רבקה עמדה במסדרון כשמבע נבוך נסוך על פניה שעה שבעלה נכנס הביתה מלווה באיש משטרה.

"לא נעצרתי", הודיע יוסף מיד.

"מה קרה לאמך?" שאל אביו במבט מבוהל ורועד.

"היא פשוט נסעה באוטובוס לעיר, זה הכול", השיב יוסף בנימה רגועה ומרגיעה.

אביו התיישב בכיסא בתנועות הססניות. "נסעה לעיר באוטובוס? היא תלך לאיבוד".

"לכן התקשרתי למשטרה. הם מחפשים אותה, אל תדאג. אני רוצה לתת להם תמונה שלה, זה הכול".

"זה הכול?!" התפרץ הארי פרידמן, "בשבילך כל דבר הוא 'זה הכול'. איך פספסת ונתת לה לעלות לאוטובוס?"

יוסף לקח את ערימת הצילומים שאמו הוציאה מהאלבומים באותו בוקר והחל לחפש תמונה.

"אבא,איך זה נסעת במכונית בשבת?" ביקש אלי לדעת.

"זה פיקוח נפש", הסביר לו דני.

"מה זה?" שאל מוישי.

"הלב שלי דופק במהירות של קילומטר לדקה", אמר סבם. ואכן הארי פרידמן נראה חיוור מתמיד.

"הכול יהיה בסדר, סבא", הבטיח לו זאב, "אני בטוח שדברים כאלה קורים כל יום, נכון, קציון?"

"בהחלט", השיב השוטר, "אנחנו נחזיר אותה לכאן תוך זמן קצר. לא לדאוג. אבל אתם תצטרכו לשמור עליה טוב יותר בעתיד".

יוסף הושיט לו תמונה מעודכנת של אמו, והשוטר הבטיח להיות בקשר.

"הגיע זמן מנחה, אבא", הזכיר לו זאב.

"אתפלל בבית", אמר יוסף, מתוך כוונה לפקוח עין על אביו, שחזר ואמר, "אוה, אלוקים. מה נעשה?"

יוסף הבחין שאשתו נעצה בו מבט, השואל "אתה לא חושב שהעניין יצא קצת מכלל שליטה?"

לפני שעמד להתפלל, שלח יוסף את דני לבית-הכנסת וביקש ממנו לומר לזאב לשאול את הרב אם מותר להם לענות לטלפון במקרה שהמשטרה תצלצל בקשר לסבתא.

"תפסיק לבלבל את המוח. אני מתכוון לענות לטלפון", הודיע אביו בכעס. "אני לא צריך רשות מאף רב".

סופו של עניין שזאב שב מבית-הכנסת עם אישור מהרב לענות לצלצול הטלפון, אלא שזה הגיע רק במוצאי שבת. שוטר הודיע ליוסף, שנהג מונית הביא אישה מבוגרת שהזדהתה כאליזבט פרידמן, ושהייתה במצב של בלבול לחדר המיון של בית-החולים "הר סיני". מבחינה פיסית היא הייתה בסדר, הוסיף.

אביו של יוסף התעקש להצטרף לנסיעה לבית-החולים, ששכן במרחק של הליכה קצרה ממקום עבודתו של יוסף, המוזיאון היהודי. "תודה לאל שהיא בסדר", אמר, שעה שנהגו בחשיכה לכיוון קו הרקיע הקסום של מנהטן, "בלעדיה הייתי אבוד".

יוסף היה שקוע במחשבות עמוקות. ראשית עליו למצוא פסיכיאטר חדש לאמו, ולהכין שיעורי בית בנושא שכירת עובד זר. בפלורידה וגם בני-יורק ראה זקנים רבים המטופלים על-ידי עובדים פיליפינים או תאילנדים. כך לפחות לא תהיה לו התחושה שעליו להשגיח על אמו עשרים וארבע שעות ביממה.

לאחר שהחנה את המכונית במגרש החנייה של בית-החולים, החל יוסף לרוץ בבהילות לעבר חדר המיון, אך נזכר שעליו לחכות לאביו. נראה היה שאביו הפך בן-לילה לאיש זקן ונפחד, המשתרך בכבדות במקום ללכת. עלה בדעתו של יוסף כי מלווה צמוד עשוי להיות טוב גם לאביו.

"הר סיני" הוא ללא ספק שם הולם לבית-החולים, הרהר יוסף בעת שאחז בזרועו של אביו. על הר סיני נתן אלוקים את התורה למשה. הדיבר החמישי שעל לוחות הברית מצווה, "כבד את אביך ואת אימך". הגמרא שואלת מדוע מופיע הדיבר של כיבוד אב ואם בין הדיברות הקשורים ליחס בין אדם לאלוקים. והתשובה שניתנת שם היא, שעל-ידי כיבוד הורים מתקרב האדם לבוראו.

יוסף הבחין באמו בעברו השני של חדר המיון הסואן. היא ישבה בחוסר מנוחה על כיסא ועשתה רושם כמי שמוכנה לברוח בכל רגע. לידה עמד מאבטח לבוש במדים. בראותה את בעלה ואת בנה, קמה והחלה ללכת לעברם.

"הגיע הזמן שתבואו", אמרה במבע כועס, "אני מוחזקת כמו אסירה. זה הדבר המזעזע ביותר שקרה לי בימי חיי. מאיפה יש להם החוצפה?"

הארי פרידמן נתן לאשתו חיבוק מלא שמחה. "תודה לאל שאת בסדר, יקירתי", אמר, "תודה לאל שאת בסדר".

נכון לאותו רגע, נראה היה שהשד שלה ברח. הרופא הצעיר שהיה בתורנות ליד הדלפק מסר ליוסף שהדופק ולחץ הדם של אמו היו תקינים. הא-ק-ג היה בגבולות הסטנדרט בהתחשב בגילה עם מעט הפרעות בקצב הלב דבר שבוודאי ידוע להם. היא רק סובלת קצת מחוסר התמצאות, זה הכול, סיכם.

"בימים אלה הבאתי את הורי מפלורידה לגור איתנו", סיפר יוסף לרופא.

"זה עשוי להסביר את הבלבול שלה", אמר הרופא.

"ויש לה אלצהיימר".

"זה מסביר הרבה יותר".

"אני כבר רוצה לצאת מכאן", קראה אמו.

"אנחנו הולכים, מותק", הבטיח בעלה, "יוסף כבר מסיים עם הרופא".

"אני לא צריכה רופא", השיבה, "אני צריכה פסיכיאטר על שהסכמתי לבוא לניו-יורק כאשר הבר-מצווה רק בעוד חודש. בואו נלך, או שאקח מונית בעצמי", איימה.

יוסף הבחין שהתיק שלה נעלם. כאשר שאל אותה על כך ענתה שאינה זוכרת.

"נצטרך לבטל את כרטיס אמריקן אקספרס שלה מהר ככל האפשר", העיר הארי פרידמן.

"מה עוד היה לה בתיק?" שאל יוסף את אביו.

"תעודת זהות, רישיון הנהיגה שלא השתמשה בו במשך שנים, אולי קצת מזומנים. התכשיטים שלה בתיק המסמכים שלי בבית".

"היה לה פנקס צ'קים?" שאל יוסף.

"לא, אמך לא כותבת צ'קים".

"אביך הפך אותי להיות תלויה בו כמו תינוק כדי שיוכל לשלוט במה שאני עושה", שלחה ליזי עקיצה.

התברר שנהג מונית הבחין בה בפינת רחוב בהארלם. הוא הבין שהיא טעתה בדרך, עצר ועזר לה להיכנס למונית שלו. "הארלם היא לא המקום הבטוח ביותר בעולם לגברת מבוגרת כמו אמך", אמר נהג המונית ליוסף מאוחר יותר כאשר דיברו בטלפון. הוא אמר שהוא לא זוכר שהיה לה תיק. "כאשר שאלתי אותה לאן היא רוצה לנסוע, היא לא ידעה לענות. לבסוף, הזכירה את מועדון בוקה ראטון מנור ושם של רחוב שאף פעם לא שמעתי. כשאתה נוהג במונית בעיר ניו-יורק כל-כך הרבה זמן כמוני, אתה לומד להכיר טיפוסים. הרגשתי שיש משהו קצת מוזר באמך, אם תסלח לי על הניסוח. אז הסעתי אותה ל'הר סיני' והבאתי אותה לחדר מיון".

יוסף הודה לו שוב ושוב, וביקש ממנו להתקשר אליו למוזיאון בהמשך השבוע כדי שישלם לו תמורת הנסיעה. אולם, הנהג אמר לו לשכוח את העניין, שכן הוא שמח לעשות מעשה טוב. "רק תשמור טוב יותר על אמך", העיר.

לפני שעזבו את חדר המיון כדי לשלם בקופה, הרופא הציע ליוסף לצייד את אמו בצמיד זיהוי מיוחד עם כל המידע ההכרחי למקרה שתלך בעתיד לאיבוד. הוא סיפר שניתן לקנות צמידים עם מעקב באמצעות ראדאר המאתר את מי שנעלם ואיבד את דרכו. יוסף רצה לשאול את הרופא עוד מספר שאלות, אולם אביו קטע את שיחתם.

"אנחנו חייבים לבטל את כרטיס האשראי", התעקש בעצבנות, "אם מישהו גנב אותו, הוא נופל על אוצר".

"בסדר, אבא, אנחנו נטפל בזה", הבטיח יוסף.

"מתי?" דרש אביו לדעת.

בעודם במבואה של חדר המיון, הוציא יוסף את הטלפון הסלולארי שלו.

"למי אתה מצלצל", שאל אביו בדאגה.

"לרבקה. אני רוצה לספר לה שהכול בסדר".

"מה עם אמריקן אקספרס? אני חושב שעליך לצלצל אליהם קודם".

יוסף יכול היה לחוש בכעס הגובר והולך של אביו. עניין הכרטיס יצא מכלל פרופורציה ביחס למצב. אכן, היה הכרח לבטל אותו, אך תגובת אביו הייתה קיצונית – כל גופו רעד, כמו ריחף איום מידי על חייו. ייתכן שחוסר הוודאות, אי-הבהירות והמתח עוררו את תסמונת החרדה הכפייתית, האובססיבית שממנה סבל.

"בסדר, אבא", אמר יוסף, "אנחנו נטפל בזה עכשיו".

הוא הושיב את הוריו על ספסל בלובי של בית-החולים ושלף את כרטיס אמריקן אקספרס שלו, שהיה רשום על אותו מספר חשבון כמו זה של הוריו, הסדר שאביו החליט עליו כגיבוי למקרה שיוסף יזדקק למזומנים.

"מה אתה עושה?" ביקש אביו לדעת.

"אני מצלצל אליהם. המספר של שירות הלקוחות שלהם רשום על הכרטיס".

"אנחנו יכולים לצלצל מהבית", אמרה אמו, "שיחות מטלפון סלולארי עולות הרבה כסף".

"זהו מספר לחיוג חינם", השיב יוסף.

הוא ניווט דרך שיטת המענה האוטומטי עד שהגיע ליצור אנושי, אחר-כך הגיש את הטלפון לאביו.

"דבר אתה איתם", התעקש אביו.

"אתה בעל החשבון", אמר יוסף.

"אני לא יכול להתעסק עם זה עכשיו, אני מדי לחוץ. תגיד להם שאתה זה אני".

החרדה של אביו גרמה למתח גם אצל יוסף. וכמו לא הייתה להם די התרגשות כל היום, הנה בחוץ עצר אמבולנס בחריקת בלמים, כשהצופר עדיין שואג. בתוך שניות חלף בריצה צוות חובשים אוחזים באלונקה שעליה היה מוטל אדם מנוקב בפצעי כדורים.

הסוכנת של חברת האשראי, שמקום מושבה היה במכסיקו-סיטי, הודיעה שלפני שתאשר את בקשתם עליה לשאול מספר שאלות, וזאת מטעמי בטחון.

"דברי בקול", ביקש יוסף בקול נרגן של בן שמונים, "אני איש זקן".

"אנו צריכים לדעת את מספר הביטוח הלאומי שלך, מר פרידמן", אמרה במבטא ספרדי.

"מספר הביטוח הלאומי שלי? את חושבת שאני זוכר?" השיב יוסף כשהוא מסמן לאביו לתת לו את האינפורמציה. הוא חזר על המספר באזני הסוכנת לאחר שאביו דקלם אותו על-פה. "תאריך הלידה שלי?" חזר יוסף בקול רם כדי שאביו ישמע ויאמר לו אותו. "שם הרחוב והכתובת שלי? מה זה חקירה של האפ-בי-אי?"

"אני מצטערת, מר פרידמן, אלה הם חוקי החברה כדי להגן על הלקוחות שלנו".

יוסף חזר על הכתובת של הוריו בפלורידה כפי שאביו מסר לו. לאחר שעבר את הבחינה, דיווח על הכרטיס שנגנב, והסוכנת הודיעה שהוא בוטל. היא גם הבטיחה לשלוח כרטיס חדש בהקדם. יוסף חשב לרגע לומר לה לא לטרוח, אך חשש שהדבר יגרום לאמו לפתוח בעניין חדש, על כן החליט כי לאחר שהכרטיס יגיע בדואר הוא פשוט לא ישתמש בו.

"אולי אתם רוצים ללכת לסרט?" הציע יוסף להוריו כשהחלו לצאת מהחנייה של בית-החולים. הוא קיווה להעסיק אותם מספר שעות לפני שיחזור איתם הביתה.

"אמך ואני כבר לא אוהבים סרטים", השיב אביו, "הם רועשים מדי".

"אז מה דעתכם לתפוס איזו הצגה בברודווי?"

"זה בזבוז של כסף", אמרה אמו.

"נדמה לי שהצגת היחיד של ג'קי מייסון עדיין רצה", הציע יוסף.

"שמעתי כבר את כל הבדיחות שלו", ענה אביו.

" בוודאי יש לו בדיחות חדשות, אני בטוח", ניסה יוסף להתעקש.

"אין לי כבר סבלנות לשבת בתיאטרון", אמר הארי פרידמן.

"אפשר לנסוע לווילג' ולהקשיב למוסיקת ג'ז", הציע יוסף, תוך כדי מחשבה שאולי ייתקל בבנו, שמעון, באחד הבארים או בתי הקפה. "אתם אהבתם את זה"

"אולי לפני הרבה שנים", השיב אביו.

"מאז שאביך הפסיק לשתות הוא הפך לאיש משעמם", צייצה אמו מהמושב האחורי.

"זו הבחורה שאני אוהב", הגיב הארי פרידמן, "חזרת לעצמך, הישנה והמתוקה".

שוב היה זה חיקוי סגנונם של גורג' ברנס וגרייסי אלן, ציין יוסף לעצמו, רגיל להתבדחויות הסרקסטיות של הוריו בנושא הזוגיות שלהם.

"אולי יש משחק לילי בברונקס", המשיך יוסף להציע.

"בייסבול גם כן לא מעניין אותי יותר", הייתה תשובת אביו.

"שום דבר כבר לא מעניין את אביך. אתה רואה עם מה אני צריכה להשלים".

הם נסעו כמה דקות בדממה מוחלטת, וכמו בתהליך של אוסמוזה יוסף חש באי נוחות הגוברת והולכת של אביו.

"ניסע כבר הביתה", ביקש אביו, "אני מיובש".

זה היה בדיוק המקום שאליו יוסף לא רצה לקחת את הוריו. הוא הבין שאשתו מתוחה מהמצב החדש, ורצה לאפשר לה לנשום. אם היא תתפרץ בשלב הזה, הסידור החדש שיוסף ביקש להנהיג יגיע לסיומו עוד לפני שהחל. הוא צלצל אליה ואמר לה להתכונן ליציאה לקולנוע. הוריו ישמרו על הילדים.

"אתה חושב שהוריך מסוגלים לזה?" שאלה אותו לאחר שבירכו את הילדים בלילה טוב והיו בדרך למכונית.

"זאב גם כן בבית", יוסף הרגיע אותה. קודם לכן נתן לבנו עשרים דולר, כמעשה קונדס, כדי להבטיח שיישאר לשמור על אחיו ועל סבא וסבתא שלו. אומנם הוא היה ילד טוב והיה נשאר בכל מקרה, אך יוסף ביקש לעצמו ביטחון מלא.

"אולי תוריד את כובע הברט המטופש שלך?" שאלה רבקה את בעלה, "אתה תמיד היחיד בתיאטרון עם כובע".

יוסף נהג לחבוש כובע ברט כדי להסתיר את הכיפה שלראשו, כי לא רצה להזדהות כיהודי דתי, בהתחשב בעובדה שההיצע של סרטים מקודשים לא היה גדול. כדי לרצות את אשתו, נהגו לצאת מדי פעם לקולנוע, אולם הוא היה מעדיף לצפות בסרטים בדי-וי-די בבית. מאחר שגילה את הדת באופן כה פתאומי ומשמח, היה יוסף הרבה יותר נלהב מאשתו שאכן גדלה בסביבה דתית, אך החינוך שקיבלה היה "דתי לייט". הסיבה לכך הייתה קשורה גם בתאונת הדרכים שאביה עבר, אשר פגעה לא רק בגופו, אלא גם באמונתו, דבר שהשפיע על המשפחה כולה.

בפעם הראשונה בחייו נרדם יוסף באולם קולנוע. רבקה נתנה לו דחיפה מיד לאחר הנחירה הראשונה שהשמיע. "בבקשה, אל תהפוך לאיש זקן כמו אביך", לחשה.

הסרט שהוקרן על המסך היה מסוג הסרטים הרומנטיים המטופשים שהיא אהבה והוא תיעב. פעם, בעבר, כאשר סרטים היו עדיין סרטים ולא אוסף של פעלולים מיוחדים, שחקנים כמו ספנסר טרייסי, המפרי בוגרט, קלרק גייבל וגרי קופר ידעו להציג סיפור אהבה כך שנראה אמיתי. אולם, לדעתו של יוסף, היום שחקני הנייר מקרינים שעמום. נוסף לכך, לשחקניות הראשיות יש תמיד בעיה להישאר לבושות, מה שגורם ליוסף לעצום את עיניו בקטעים הלא צנועים בסרט. וכך קרה, שבסיומה של שבת ללא שנת צהריים מסורתית, הבעל הסחוט, גם רגשית, פשוט צנח לשינה במהלך אחד הקטעים האינטימיים בסרט.

רבקה נתנה לו בעיטה כדי להעירו.

"ראיתי די", לחש באוזנה, "אפגוש אותך בכניסה כשהסרט יסתיים. בכל מקרה, אני רוצה להתקשר הביתה לשמוע מה קורה שם".

הוא קם ופילס לו דרך החוצה מהשורה הצפופה, התקדם במעבר לאורך האורות הזעירים לעבר היציאה מאולם הקולנוע, משאיר את אשתו לצפות לבדה בסרט הרומנטי.

פרק 7

בקהילת ריברדייל, קהילתו של יוסף, היו שני בתי-כנסת אורתודוקסיים גדולים, שניהם במרחק הליכה מביתו. בבית-הכנסת שיוסף היה חבר בו היה בימות החול מניין ראשון בשעה שש בבוקר. אחריו היו גם מניינים ב-6.30, ב-7 וב-8. התפילות נערכו לסירוגין בהיכל המרכזי ובאולם התפילות הקטן שבקומה הראשונה. בבית-הכנסת השני, הקטן יותר, אפשר היה להתפלל שחרית גם ב-8.30. בימי ראשון היה בשני בתי-הכנסת מניין מאוחר, בשעה תשע, שאחריו הוגשה ארוחת בוקר מפנקת עם בייגל ולאקס. בין מתפללי בית-הכנסת של יוסף היו גם רופאים רבים שהתגוררו בשכונה, ויוסף אף הכיר אותם בשמם הפרטי. באחד הבקרים הוא מצא הזדמנות להחליף מילה עם אחדים מהם בעת שקיפלו את הטליתות והתפילין. על-פי הרשימה שהכין לעצמו היה עליו למצוא להוריו רופא פנימי, קרדיולוג, אורולוג, נוירולוג, דרמטולוג, רופא גסטרו, רופא שיניים ופסיכיאטר. כל אחד מהרופאים שעמם דיבר אמר לו להתקשר עם מזכירתו ולמסור לה שהרופא דרש לקבוע למר ולגב׳ פרידמן תור דחוף עוד לאותו שבוע. באשר לפסיכיאטר, יוסף החליט להתקשר עם הרופא שד״ר אליס המליץ עליו בפגישתם הקצרה בבוקה.

כשחזר יוסף מבית-הכנסת ביום ראשון בבוקר שלאחר השבת גדושת האירועים, הלך מיד למטבח לוודא שזאב הביא בייגל ולאקס טריים מהמעדנייה הקרובה. בפותחו את המקרר ציפתה לו הפתעה מצמררת. על המדף העליון הייתה מונחת מכונת הגילוח של אביו. ככל הנראה, אמו הניחה אותה שם בהיסח הדעת, ללא כל סיבה הגיונית נראית לעין.

הי, מותק״, קראה רבקה.

יוסף קפץ כנשוך נחש. הייתה לו תחושה כאילו ארבה לו מאחור.

״מה אתה עושה עם מכונת גילוח? חשבת להתגלח?״ שאלה.

"היא של אבי", השיב, סוגר את דלת המקרר.

"אתה תסכים אולי להתגלח למען אמך, אבל לעולם לא תעשה זאת בשבילי".

"היית רוצה שאעשה זאת?"

"לפעמים. רק כדי לראות איך תיראה".

יוסף בחר לא להגיב.

"אתה יודע, בכל פעם שאמך נמצאת פה, יש לי תחושה שאני צריכה להתחרות על תשומת הלב שלך".

"אל תהיי מגוחכת", השיב.

"כך אני מרגישה", התעקשה.

"תראי, הם הגיעו רק עכשיו, אחרי שעשו את כל הדרך מפלורידה, אני צריך לעזור להם להתארגן עם המון דברים חדשים. כרגע זו טרדה גדולה, אני יודע. נכון, אני גם צריך לתת להם הרבה תשומת לב, כי הם עוברים קטע קשה בחיים. אבל בכל זאת יצאנו לבלות אתמול בערב, לא?"

"אתה נרדמת באמצע", הזכירה לו.

"אז מה? אנשים לא מדברים ביניהם תוך כדי הסרט. מה זה משנה?"

"זו הרגשה מזופתת שהדייט שלך נרדם עליך".

"הדייט שלך? אנחנו נשואים כבר כמעט עשרים שנה".

"מה רע בקצת רומנטיקה?"

"כלום", השיב, "אולי את רוצה קצת עכשיו?" הניח את מכונת הגילוח על השיש, תפס אותה וחיבקה באהבה.

"אבא מנשק את אמא!" הכריז בצעקות בנם בן החמש.

אלי הגיע בריצה למטבח כשהוא נושף בחצוצרת צעצוע חזק ככל האפשר. "וווווהוווו", צווח. "וווווווהוווו"!"

"שקט!" צעק יוסף כשהוא מרפה את חיבוקו מאשתו.

"זה בסדר", חייכה, "אני מרגישה טוב יותר עכשיו".

אלי ומוישי מהרו לברוח מהמטבח תוך צווחות וצחוק פרוע.

"אתה צריך לקחת את השֵדון לשיעור השחייה שלו", הזכירה לו רבקה.

"אל תקראי לו כך", נזף בה, "אין זו אשמתו שהוא כפי שהוא".

"אני יודעת", אמרה, "עכשיו אני מתחילה להבין למה הוא כמו שהוא. הוא קיבל את המוזרות שלו מהמשפחה שלך".

יוסף ביקש להזכיר לה שגם אביה איננו האדם הרגוע ביותר בעולם. היו לילות שבהם היו לרבקה סיוטים שאביה רודף אחריה בכיסא הגלגלים שלו. אך יוסף לא השיב. נמנע מלהיכנס לקרב. מאז שהוריו הגיעו היה חשמל באוויר. כך היה תמיד כשהוריו היו באים לביקור. עתה, כשרבקה בהריון ואמו חולת אלצהיימר, המתח בבית הגיע לדרגה עשר בסולם ריכטר.

זו הייתה אחת הסיבות שיוסף וידא שאלי ייצא מהבית בימי ראשון בבוקר לשיעור שחייה. הילד ההיפראקטיבי מצא דרך למתוח את עצביה של רבקה במידה כזו עד שכל אחד בבית יכול היה לחוש את הזעזועים.

לאחר שהוריד את הילד בבריכה, עצר יוסף במשתלה וקנה חצי תריסר שתילי גרניום כדי שאמו תוכל לשתול אותם בגינה הקטנה שלהם מאחורי הבית. כשהגיע הביתה מצא אותה עומדת על כיסא ומנקה את האבק מהמדפים של הספרייה בסלון. היא הורידה את כל הספרים והערימה אותם בצורה מסודרת על הספה ועל שולחן האוכל.

"אמא, מה את עושה?" שאל.

"מנקה", השיבה, "אביך רגיש לאבק, והמדפים האלה מטונפים".

"אנחנו מנקים אותם פעם בשנה, לפני פסח", הסביר יוסף.

"כך לא מתחזקים בית", ענתה, "תראה", היא פתחה ספר וסגרה אותו בחזקה. ענן אבק קטן התרומם מבין הכריכות, כמו התפוצצות של פצצת לכלוך.

"האם זה הבית שלה או שלי?" נעצה בו אשתו מבט זועף בעת שהניח את הקופסה עם שתילי הפרחים במטבח.

"היא מנסה רק לעזור", השיב יוסף, "הביטי על הצד החיובי של כל העניין. תהיה לנו פחות עבודה לפני פסח".

"תודה, אני אסתדר עם הניקיון לבד".

"פסח, וחגיגת בר-המצווה המתקרבת, והלידה הצפויה בערך באותו זמן, ידייך תהיינה מלאות עבודה גם כך".

"ניקח מישהו שיעזור עם הניקיון כמו בשנה שעברה. יוסף, תהיה הגיוני. אין מקום לשתי נשים בבית הזה, אתה מבין?"

רבקה יצאה מהחדר בכעס. ברגע שנעלמה נכנסה אמו מהדלת השנייה של המטבח. "אולי זאב יכול לעזור להחזיר את הספרים למקום", ביקשה, "אני קצת עייפה. או, איזה גרניומים יפים. איפה קנית אותם?"

"יש לנו מרכז לאמנות הנוף לא רחוק מכאן. אולי תשתלי אותם בגינה שלנו כשיהיה לך חשק".

"כשיהיה לי חשק? אתה יודע שאני אוהבת גינון. תן לי את חפירה וקצת דשן ואתחיל מיד. אתה זוכר איך נהגנו לצאת ביחד ליער עם את ומריצה ועקרנו שרכים כדי לשתול אותם בחצר שלנו בניו-רושל?"

יוסף זכר. הבית הדו-מפלסי שלהם בניו-רושל היה אחד הבתים הראשונים שנבנו בשכונת מגורים חדשה שהוקמה בצמוד ליער. בקיץ הראשון שלהם בבית עזר לאמו לעקור ולמלא מריצות בעצים צעירים, קטנים, ובשרכים מהיער, ולשתול אותם מחדש בחצר שלהם שגודלה היה כארבעה דונם

"איפה אבא?" שאל יוסף.

"מנמנם".

"השעה רק אחת עשרה בבוקר".

"אביך הופך את עצמו לאדם זקן", אמרה, "הוא אפילו ויתר על ההתנדבות שלו בבית-החולים, שהייתה הנאתו האחת והיחידה. אתה יודע כמה הוא אוהב להיראות איש חשוב בעיני אנשים. הוא תמיד נהג להביא מתנות קטנות לאחיות ולספר בדיחות לחולים, ואז פתאום הוא הפסיק".

אביו הפסיק להתנדב בבית-חולים מאחר שחשש להשאיר את אשתו לבד בבית, אולם יוסף לא רצה לספר זאת לאמו. "לכי העירי אותו, אמא. אנחנו הולכים לאכול איזושהי ארוחת בוקר מאוחרת".

רבקה לא רצתה להצטרף. אמרה שאיננה רעבה. היא שכבה בחדר השינה בשרבוב שפתיים כמו ילדה קטנה נעלבת ונזופה.

"אולי ניסע לנו שנינו להתאוורר מעט?" הציע יוסף.

"מה עם הוריך? מי ישמור עליהם?"

"זאב כאן. הוא יוכל להשגיח", השיב יוסף, מתעלם מהנימה העוקצנית בשאלתה.

"אי-אפשר להפוך את זאב לבייביסיטר שלהם. ומה עם אלי ומוישי? מה הם יעשו?"

"יש להם הרבה קלטות וידאו שהם יכולים לצפות בהן. לאלי יש שיעור עברית מאוחר יותר, שיעסיק אותו שעתיים".

"ודניז?"

"יש לו שיעור הכנה לבר-מצווה".

"לאן אתה רוצה לנסוע?" שאלה, מרוככת מעט.

"את תחליטי, רק לא לסרט. אני סובל ממנת יתר של סרטים בעבודה".

"אני צריכה שמלה חדשה. השמנתי, כידוע לך. ואם אתה רוצה לצאת לאירוע הערב, אין לי מה ללבוש".

"איזה אירוע?" שאל יוסף.

"ארוחת הערב של הבונדס".

יוסף שכח לגמרי מהעניין.

באותו ערב עמד להופיע שגריר ישראל בארה"ב כאורח הכבוד בארוחת ערב שבמהלכה תיערך ההתרמה השנתית לבונדס הישראלי.

יוסף רכש כרטיסים זמן רב מראש. על פי תפישתו, אם אין באפשרותו לחיות במולדת היהודית לפחות עליו לתמוך בה מרחוק.

"אקח אותך לבלומינגדיילס" הבטיח.

"אני לא צריכה את בלומינגדיילס. ישנן חנויות הרבה יותר זולות", אמרה רבקה.

"אבי אמר שהיה רוצה לקנות לך משהו יפה".

"אני לא רוצה שאביך יקנה לי שמלה, תודה. יש לנו כסף משלנו, כידוע לך".

"מה איכפת לך? זה ייתן לו הרגשה טובה".

"אני רוצה שנהיה יותר עצמאים, זה הכול".

יוסף חשב שכדי לרצות את אשתו יוכל להקדיש שעתיים לסיבוב קניות במנהטן או בניו ג׳רסי. הם השאירו את זאב, הילד בעל המזג הטוב תמיד, לשמור על הוריו של יוסף, ויצאו להם לשייט לאורך גשר ג׳ורג׳ וושינגטון באאודי של יוסף. רבקה ביקשה לערוך קניות ב״לוהמוס״, כל-בו שהיה מפורסם כמשווק הלבשה איכותית במחירי סוף עונה. למעשה הייתה זו אמו שהכירה לרבקה את הרשת, זמן קצר אחרי אירוסיהם, כשליזי פרידמן החליטה לרכוש את לבה של כלתה על-ידי מלתחה קטנה שקנתה לה במתנה. גם הפעם לא יצאו יוסף ורבקה מ״לוהמן״ בידיים ריקות. הם קנו שתי שמלות הריון, חלוק רחצה, נעלי בית לימי השהות בבית-החולים ולבנים.

״אביך אמר לי לקנות כמה דברים יפים״, הזכירה רבקה לבעלה כשהחל לגלות סימנים של חוסר סבלנות למראה עגלת הקניות המתמלאת.

מיד כשהגיעו הביתה עלתה רבקה בצעדי ברווז לחדרה כדי לבדוק איזה כובע מכובעיה יתאים ביותר לשמלתה החדשה. רבקה לא הקפידה על כיסוי ראש, כמו רוב הנשים בקהילתם האורתודוקסית-מודרנית, אולם כשהייתה הולכת להתפלל או להשתתף באירועים שנערכו בבית-הכנסת הייתה חובשת כובע או מכסה את ראשה בשביס בסגנון ישראלי כדי לשמח את בעלה.

אמו של יוסף נמנמה. זאב סיפר שהיא התעייפה בעבודתה בגינה. מאחר שהיא נחה, החליט יוסף לצאת לריצה. כשחזר מצא את רעייתו בסלון רותחת מכעס.

״איפה הכובעים שלי?״ ביקשה לדעת, ״אני לא מוצאת את הכובעים שלי״.

״על מה את מדברת?״ ביקש יוסף להבין.

״אם אתה מצפה ממני ללכת לאירוע הערב, אני צריכה לחבוש כובע, נכון? אף אחד מהכובעים שלי לא נמצא בארון שבו אני תמיד שמה אותם״.

״את בטוחה שחיפשת בכל מקום?״ שאל.

"אני לא צריכה לחפש, אני יודעת היכן אני שומרת אותם", השיבה.

"אולי העוזרת גנבה אותם", אמר יוסף.

"למה שבחורה בת עשרים וחמש תגנוב ערמת כובעים בעלי מראה מטופש?" זעמה רבקה.

"אני לא יודע. אולי הילדים לקחו אותם. אבל אם המראה שלהם כל-כך מטופש, למה את בכלל צריכה אותם? לבשי מטפחת הערב".

תוך כדי דיבור הבחין שוב במכונת הגילוח של אביו הפעם בתוך האקווריום כמו ספינה טובעת. "אוה, לא", גנח.

"מה?" ביקשה אשתו לדעת.

"תראי, יש לך פאות אחדות", ענה, מתעלם משאלתה, "למה לא תלבשי פאה?"

"מפני שאתה לא אוהב שאני חובשת פאה".

"רק הערב, בסדר?"

אכן, הוא לא אהב פאות. חלקן מושכות אף יותר משיער טבעי של האישה, ולכן, לדעתו, הן מחטיאות את עיקר מטרתה של ההלכה המחנכת לכך שיופיה של האישה חייב להיות שמור לבעלה בלבד, ולא מופגן בראש חוצות.

"תמדדי את היפה ביותר שיש לך", אמר, מנסה להסיט את כעסה.

"לאן אתה הולך", שאלה כשראתה אותו פונה לצאת מהחדר.

"לקחת משהו לשתות", אמר, "אני מיד חוזר".

כשהגיע למטבח ראה כי החשדות שהיו לו התאמתו. "אלוקים, עזור לי", לחש.

שלושה משתילי הגרניום שקנה באותו בוקר עמדו בחוץ על אדן החלון של המטבח. אולם במקום להיות שתולים בעציצים הם לבלבו מתוך שלושת הכובעים של רבקה. ריחו הכבד של הדשן היכה בנחיריו בעת שהסיט הצידה את החלון. אמו מלאה כל אחד מהכובעים באדמה ובכפות אחדות של זבל פרות. הכובע הכחול של רבקה, וגם השחור והבז', כולם, הפכו לעציצים. ליז פרידמן שתלה את יתר שתילי הגרניום בחוץ ליד הגדר של החצר האחורית, במקום שבו נהגו למקם בקיץ את בריכת הפלסטיק

הקטנה של הילדים. הכובעים של רבקה היו קבורים באדמה כמעט לגמרי, יחד עם הפרחים, ורק השוליים הצבעוניים שלהם נראו מעל פני הקרקע.

כשיוסף פנה לכיוון הבית, הבחין ברבקה הנועצת בו מבט מהדלת האחורית של המטבח. בידיה החזיקה את אחד מכובעיה שמתוכו הזדקר שתיל גרניום שנע קלות ברוח. על אף שהבעת פניה של אשתו הייתה כמי שהוכתה בהלם, הנה כי כן, יוסף נאלץ להודות, שהיא נראתה מושכת בפאה המתולתלת שכיסתה את ראשה.

"אני לא מאמינה למראה עיניי", אמרה.

"זו המחלה", השיב, "כשאמי מתערפלת היא לא מודעת למעשיה".

רבקה נאלמה דום.

"עלייך להודות שהיא יצירתית", ניסה יוסף להתבדח.

"יצירתית?" הרימה רבקה את קולה, מתעלמת מחוש ההומור שלו, "היא מסוכנת. היא מטורפת. היא צריכה להיות מאושפזת במוסד לחולי נפש".

"נמצא את התרופה המתאימה כדי לעזור לה".

"לא, יוסף. אני לא רוצה את זה. אני לא יכולה לסבול את זה. אני מצטערת שהסכמתי".

"בבקשה, רבקה. זה רק עד שאצליח למצוא בשבילם סידור אחר", הבטיח.

"כמה זמן זה ייקח?" ביקשה רבקה לדעת.

"אני עובד על כך. את יודעת את זה. רק תני לי מעט זמן".

הוא התכופף, תפס בשולי אחד הכובעים ושלף אותו מתוך האדמה.

"תפוס", קראה רבקה.

יוסף, עורך סרטי קולנוע, ראה את כל השאר על מסך המחשב שבמוחו. הפאה של רבקה שטה באוויר כמו צלחת מעופפת.

דלת המטבח נטרקה בזעם.

פרק 8

יום ראשון. הטלפון צלצל באחת לפנות בוקר. יוסף היה בטוח שזו אחותו המצלצלת מטימבוקטו, או מאזור חיוג רחוק אחר, שאליו אולי טסה כדי לראיין איזשהו תימהוני בינלאומי. אך הפעם זה היה בנו, שמעון.

"אני לא חוזר הביתה הלילה", הודיע הנער בן השש-עשרה.

"לא היית בבית כבר שלושה לילות", השיב אביו, "למה אתה מצלצל עכשיו?"

"לא רציתי שאתה ואמא תדאגו".

יוסף שמע רעש של מוזיקה וצחוק ברקע. נראה היה ששמעון צלצל מטלפון ציבורי שבאחד הדיסקוטקים או הבארים. רבקה פקחה עין אחת מנומנמת ושבה וצנחה לחלומותיה. בארוחת הערב החגיגית היא לגמה כוס מלאה של יין-גולן המהולל, דבר שתמיד מפיל עליה תרדמה ברגע שהיא מניחה את ראשה על הכרית.

"איפה אתה?" שאל יוסף.

"בווילג' עם חברים".

"איזה סוג של חברים?" ביקש אביו לדעת.

"חברים טובים, אבא, אל תדאג".

"חברים טובים מסיימים תיכון. חברים טובים הולכים לקולג'".

"לא צלצלתי כדי לשמוע הרצאה".

"מעשן סמים?"

"מדי פעם. בדיוק כמו שאתה עשית".

"הבן הולך בעקבות אביו".

"כנראה שכך".

"באיזשהו שלב אני התפכחתי", אמר לו יוסף.

"בגיל שלושים. יש לי עוד חמש-עשרה שנה".

"אולי כדאי שתלמד מהשגיאות שלי ותחסוך לעצמך זמן".

"לא בוער לי. בכל מקרה, אני חייב ללכת עכשיו".

"סבא וסבתא שלך נמצאים פה. יהיה נחמד מצידך לקפוץ יום אחד ולבלות איתם קצת".

"מצוין", השיב הילד קצרות.

"אל תסתבך", הזהיר אותו אביו, אך לא בטוח ששמעון הספיק לשמוע את דבריו לפני שהקו התנתק.

חז"ל אומרים שהתורה אינה עוברת בירושה. כל ילד צריך להרוויח אותה בעצמו. יוסף קיווה כי לכל בניו תהיה אהבה לדת בדיוק כפי שיש לו, כפי שיש לבנו הבכור זאב. אולם שמעון היה שונה. הוא היה טיפוס יותר מרדן. היה לו צורך להתנסות בכל דבר בעצמו. יוסף קיווה כי לכשיסיים את מסע שנות העשרה, ישוב לדרך אבות, כפי שהוא עשה. אולם בשלב הזה היה יוסף מאוכזב ומודאג. העולם של מוסיקת רוק, סמים וסקס מזדמן היה בור שקל מאוד ליפול לתוכו, אך קשה לצאת ממנו. רק נס הציל את יוסף, אך מי ערב לכך שאותה הצלה שמימית תתרחש גם לבנו?

מיד בבוקר הייתה לרבקה וליוסף פגישה בבית-הספר של אלי. יוסף לקח איתם גם את אביו ואת אמו כי חשש להשאירם לבד בבית ללא השגחה. במשך כל הנסיעה שתקה רבקה שתיקה רועמת, מתרעמת על כך שעליהם לקחת עימם את הוריו לכל מקום שאליו הם הולכים.

"יש לי הרגשה כאילו הוריך משתלטים לנו על החיים", התלוננה בפניו באותו בוקר.

"מה אני יכול לעשות", שאל, חש כמי שלכוד בין הפטיש לסדן.

"סדר להם דירה", אמרה.

"אמצא פתרון. אני מבטיח".

יוסף לא האשים את רעייתו על תחושותיה כפי שביטאה אותן. המצב, כך הסתבר, אכן קשה ומסובך יותר מכפי שציפה שיהיה. באותו בוקר נכנסה אמו למטבח נראית כפי שנראתה בעבר. היא הייתה לבושה היטב, חצאית תואמת לחולצה בעלת צווארון גבוה. תמיד הייתה מקפידה להתלבש יפה כאשר ידעה שהיא עומדת לפגוש אנשים חדשים. שיערה היה מסורק והדיף ניחוח ספריי. ענק הזהב לצווארה נצנץ באור יוקרתי.

הדבר היחיד שפגם במראה המושלם היה חסרונו של עגיל באחת מאוזניה. כשיוסף העיר את תשומת ליבה לכך, שבה לחדרה כדי לחפש אותו. כעבור מספר דקות קרא לו אביו שיעזור בחיפושים.

"קומי ליזי, בבקשה", התחנן, בעת שזחלה על הרצפה מחפשת מתחת למיטה. "יוסף יחפש".

"אביך לא עשה שום פעילות פיסית זה שנים", אמרה בתוך שהיא מתרוממת, "אם היה צריך לתקן משהו בבית, אני הייתי עושה זאת או שהיה קורא לפרדי".

"שיחקתי במשחק של הזזת דסקיות על לוח", התגונן, "זה היה פעם בברביקיו בחגיגות הרביעי ביולי".

"ומה עם ההליכה לבריכת השחייה עם ג'ו כל שבוע? זה לא נחשב?"

"אתה לא שחית, רק התהלכת במים הרדודים".

"זהו תרגיל טוב מאוד", החזיר לה, "הקרדיולוג שלי המליץ עליו. אחד העורקים שלי סתום לגמרי", גילה לבנו, "ובשני יש היצרות של שבעים וחמישה אחוזים".

"לא ידעתי על כך", אמר יוסף.

"הכול כתוב בתיק הרפואי שלי. אני מקווה שהוא יגיע לפה בקרוב".

"בשביל מה אתה צריך אותו?" שאלה אשתו.

היא ניגשה לשולחן-הטואלט וחיפשה את העגיל שנעלם, למרות שחיפשה כבר שם קודם לכן. "הוא היה מוכרח ליפול איפשהו", אמרה.

"שכחי את זה, אמא", אמר יוסף בקוצר רוח, חושש לאחר לפגישה בבית-הספר, "נמצא את זה אחר-כך. לבשי זוג אחר של עגילים. אנחנו חייבים ללכת".

אולם אמו לא מצאה גם את תיק התכשיטים שלה. הוא לא היה באף אחת מהמגירות. הוא אף לא היה מתחת לכרית שלה.

"היה לך אותו רק לפני מספר דקות, ליזי", אמר הארי פרידמן לאשתו, "נסי להיזכר. יש בתיק הזה תכשיטים בשווי של בטח עשרים אלף דולר".

"אתה מכיר אותי ואת הזיכרון שלי. אתה בטוח שלא החזרתי לך אותו?" שאלה.

"אני משוכנע", אמר.

יוסף נעשה מתוח. הוא ידע שאשתו מחכה. "נמצא את זה אחר-כך", הרגיע אותם.

"תודה לאל שהטבעת שלך לא יכולה ליפול", העיר הארי פרידמן.

"אנחנו נישאר בבית", אמרה אמו, "אתה לך עם אשתך. אני לא מבינה למה אנחנו בכלל צריכים להצטרף לפגישה עם המורה של אלי".

"לראות את בית-הספר", אמר בעלה, שלא רצה להישאר ולהשגיח לבד על אשתו, "לא מעניין אותך?"

"לא ממש. כבר ראיתי בתי-ספר".

"בואי, אמא", ביקש יוסף, תוך שהוא אוחז בידה, "רבקה מחכה".

אמו הורידה את העגיל מאוזנה ונתנה אותו לבעלה.

"אני מרגישה ערומה", אמרה, "הייתי מעדיפה שתלכו בלעדיי".

"אביא לך זוג עגילים של רבקה", אמר יוסף ומיהר לצאת מהחדר.

כשסיפר לאשתו על המשבר החדש היא נתנה בו מבט זועף.

"בבקשה, מותק אל תעשי מזה עניין גדול. מה עם העגילים שאמי נתנה לך לקראת יום השנה העשרים לנישואינו? הם יכולים להיראות יפה עליה".

"הם שלי", אמרה אשתו.

"אני יודע שהם שלך. תשאילי לה אותם רק לשעה. מה כל העניין?"

"אני לא מבינה למה הם בכלל צריכים להיגרר אחרינו. אם לאמך יהיה התקף שם, אין לנו שום סיכוי להחזיר את אלי לכיתה שלו".

"ואם נגיע לשם מאוחר, הם יחשבו שאנו הורים חסרי אחריות ושבעיותיו של אלי נובעות מאיתנו", השיב יוסף.

מבלי לחכות לקבלת רשות מאשתו, מיהר יוסף למעלה, מצא את העגילים בארון, במקום המחבוא של כל התכשיטים, וירד במהירות אל אמו.

"ומה אם היא תאבד גם אותם?" שאלה אשתו בעת שיצאו אל המכונית.

"אקנה לך זוג חדש, יקר פי שניים", ענה.

לאחר שהגיעו לבית-הספר, השאיר יוסף את הוריו להמתין מחוץ לחדר המנהל. הוא אמר לאביו להקיש על הדלת במקרה שאמו תברח. בית דין של ארבעה שופטים חיכה להם בחדר – המנהל, המורה של אלי, יועצת בית-הספר ופסיכולוג של ילדים. בעיני המורה שלו היה אלי מחבל קטן. הוא סירב לשבת בשקט בכיסאו, עשה פרצופים משונים, דיבר בכל פעם שהרגיש דחף לעשות זאת, הציק לילדים אחרים, עורר מריבות וסירב לעשות את מה שהמורה דרשה. לפי דבריה, הוא היה לגמרי בלתי ניתן לשליטה, בעל השפעה הרסנית ומועמד מתאים, לדעתה, לסוג מסוים של מסגרת חינוכית לילדים בעייתיים.

במשך כל זמן דיבורה של המורה, היועצת הנהנה בראשה כמי שמסכימה לחלוטין עם דבריה. לאחר שהמורה סיימה את התקפתה החריפה, פנה המנהל אל היועץ המומחה, ד״ר לוויס, שביקש לשמוע את ההיסטוריה של אלי, אם היו לו בעיות רפואיות, ואם הוא מפגין אותם דפוסי התנהגות גם בבית, אם עבר בדיקת אבחון ממוקד להפרעות קשב וריכוז. אם ההורים השתתפו אי-פעם בסדנאות לתרפיה זוגית או משפחתית. יוסף השתדל לענות על החקירה ברוגע ובאובייקטיביות ככל שיכול היה. משתיקתה של רבקה הבין כי היא חשה שהם מותקפים.

בעוד יוסף מנסה להפריך את הטענות שהושמעו נגדם הגיע הישועה על ידי נקישה בדלת. היה זה אביו. כשראה יוסף את הבעת פניו המודאגת הוא קם מיד ממקומו.

״סלחו לי״, אמר לפאנל של נירנברג, ״הורי מחכים בחוץ. אחזור מיד״.

״לחמותי יש אלצהיימר״, הסבירה רבקה.

״אלצהיימר!״ הזדעקה היועצת, כמו נמצא ההסבר לכל בעיותיו של הילד.

יוסף כבר לא שב לפגישה. הוא השיג את אמו כשהיא מנסה לעצור מונית ברחוב.

״אמא, בבקשה״, התחנן, ״אני באמצע פגישה חשובה״.

״אני רוצה לחזור הביתה״, אמרה.

״אנחנו מיד חוזרים הביתה, אני אקח אותך״.

"אני רוצה ללכת עכשיו", אמרה, "יש לי משהו שמתבשל על הכיריים".

היא החלה לחצות את הכביש באופן אימפולסיבי מבלי לבדוק אם מכוניות מתקרבות. היה ברור שאינה יודעת לאן היא הולכת אך הדבר לא עצר בעדה. לאחר שהמתין שמכונית או שתיים תעבורנה השיג יוסף את אמו במדרכה ממול בעת שהחלה להיכנס למונית. הוא פתח את דלתה במהירות ומשך את אמו החוצה.

"עזוב אותי", צרחה.

"מה לעזאזל קורה פה?" שאל נהג המונית.

"שינינו את דעתנו", השיב יוסף.

"כבר הפעלתי את המונה", מחה הנהג.

יוסף מיהר לתחוב את ידו לכיס מכנסיו ושלף משם שטרות אחדים של דולרים. בה בעת גרר את אמו לתחנת אוטובוס סמוכה והושיב אותה על הספסל. אחר-כך רץ חזרה למונית וזרק לנהג מספר דולרים דרך החלון.

"איפה אביך?" שאלה כאשר חזר.

"הוא מגיע", הרגיע אותה יוסף, כשהוא אוחז בידה ומוביל אותה בחזרה לכיוון בית-הספר. רבקה ואביו היו כבר בדרכם החוצה. הפגישה הופסקה.

"תודה לאל", אמר אביו כשחיוך של הקלה נסוך על פניו למראה אשתו האהובה עם יוסף.

רבקה הייתה נרגנת, אך לפחות הפעם לא על יוסף ולא על אמו. "המורה הזאת כלבה", סיננה ברוגז. "אני לא מאשימה את אלי. גם אני לא הייתי מסוגלת לשבת בשקט בשיעורים שלה. אם אתה שואל אותי, אין לה שום גישה לילדים. והפסיכולוג הזה מזכיר לי את בוריס קרלוף. את מי לעזאזל הוא מאשים? אותנו? כאילו שאנו הסיבה להתנהגותו של אלי".

"הוא לא האשים אותנו", אמר יוסף, "הוא רק שאל שאלות".

"התפוח לא נופל רחוק מהעץ", אמרה לפתע ליזי, בלי קשר לשום דבר. במוחו של יוסף חלפה לפתע שורה מתוך המלט – "למרות שזהו שיגעון יש בו משהו מן התבונה", או משפט דומה לזה. הוא צפה בסרט בגרסתו

של סר לורנס אוליביה מספר רב של פעמים במסגרת הסרטים הקלאסיים המוקרנים בטלוויזיה בשעות הקטנות של הלילה. יוסף הביט בפני אמו שמבע של תמימות היה נסוך עליהם, מבלי לדעת עד כמה השתלבו דבריה בשיחתם.

הוא הוביל אותם אל הטנדר המשפחתי המרווח שהוריו קנו להם בנדיבות לאחר הולדתו של מוישי.

"נצטרך שרפרף קטן כדי שאוכל לעמוד עליו", אמר אביו, בעת שיוסף עזר לו לעלות למושב הקדמי.

רבקה שלחה בבעלה מבט רוגז כשהתיישבה במושב האחורי, אינה מסתירה את חוסר שביעות רצונה על שעברה לחלק האחורי של חייו, נאלצת לתפוס את המקום השני אחרי אביו.

"זה לא נראה כמו פלורידה", אמרה ליזי פרידמן, בעת שהביטה החוצה בעד חלון המכונית.

"לא כל פלורידה נראית אותו דבר", השיב יוסף.

"אל תתחכם", נזף בו אביו. "כאן זה לא פלורדיה, ליזי", אמר לה, "אנחנו בניו-יורק. זוכרת? טסנו לכאן במטוס".

"באמת?" שאלה.

"בוודאי. באנו לבר-מצווה של דני".

"מי זה דני?" שאלה.

"הבן שלי, אמא", אמר יוסף.

"אוה, איך אני אמורה לזכור? יש לך כל כך הרבה ילדים".

"לאמך יש בעיה של זיכרון קצר", הזכיר להם הארי פרידמן, כאילו הייתה זו הבעיה היחידה.

"את זוכרת מי אני?" שאלה רבקה.

"בוודאי שאני זוכרת. את אשתו המקסימה של בני. אל תנסו כולכם לזלזל בי כאילו הייתי משוגעת".

שתיקה קודרת ירדה על רבקה במשך הנסיעה. "אולי עוד קצת תרפיה משפחתית יהיה רעיון טוב", אמרה כששבו הביתה, "הבית הזה הפך

להיות בית משוגעים עכשיו, כשגם הוריך פה, ואני כבר לא בטוחה שאני מסוגלת לעמוד בזה״.

״אנא, מותק״, ביקש יוסף, ״אמי חולה. מה עם קצת חמלה?״

״ומה עם קצת חמלה עלי? אני אשתך. זה אינו שיקול?״

במגמה לשנות את הנושא, שאל יוסף את רבקה כיצד המשיכה להתנהל הישיבה לאחר שהוא עזב את משרדו של המנהל.

סיכום הדברים שנאמרו בפגישה היה שאבי ימשיך להישאר בביתו עד אשר הוריו יכינו פרופיל פסיכולוגי של הילד שיכלול מבחן היפראקטיביות, וחוות דעת של נוירולוג ילדים באשר לאפשרות של מתן תרופות. ״הוסף רופא נוסף לרשימה״, ציין לעצמו יוסף שחש מכותר מכל עבר.

למחרת נסע יוסף עמוס בדאגות לעבודתו במוזיאון היהודי. הוא ניסה להיכנס בחזרה לסרט הדוקומנטרי שעסק בעריכתו, אך מחשבותיו נדדו חזרה אל רשימת המטלות שעליו לעשות כדי לארגן את הוריו בניו-יורק. רבקה צלצלה וסיפרה שמצאה את תיק התכשיטים במקלחת של חדר האורחים. בנוסף לתכשיטים היו בתיק גם חפיסת סבון ושפופרת של שמפו. כשיוסף הצליח סוף-סוף ליצור קשר עם הפסיכיאטר שד״ר אליס המליץ, נאמר לו שהרופא יצא לחופשה בת שבועיים ויוכל לראות את הפרידמנים רק חודש אחרי שובו.

״הוא כל-כך עסוק?״ שאל יוסף.

״אולי תרצה שאעביר אותך אל אחד מעמיתיו?״ שאלה המזכירה.

יוסף סירב. חשב שיוכל למצוא מישהו דרך בית-הכנסת. פסיכיאטר זה כנראה עסק טוב, הרהר לעצמו. אחרי הכול, בכל אחד יש קמצוץ של שיגעון. להוריו יש בוודאי מנת הבעיות הפסיכיאטריות שלהם. גם אשתו איננה הטיפוס הנורמאלי ביותר. האמת היא, שחוץ מזאב, כל יתר ילדיו גדלים עם תיבת סיפורים משלהם. וגם אם הוא עצמו עדיין שפוי, הרי שהוא בדרך לאבד את שפיותו. בהתחשב בעולם המטורף שמסביב, עולם עם פצצות אטום, רוצחי המונים, טרוריסטים אסלאמיים, חדשות מפחידות מסביב לשעון ופיתויים בכל פינת רחוב, אין זה פלא שהתור

לפסיכיאטרים נתפס חודש מראש. היהדות היא בבחינת נווה מדבר בהשוואה לעולם מסביב. אבל בים הגועש של החיים המודרניים, יכול צונאמי של מתירנות לטלטל ולהציף משפחה כהרף עין, בן רגע, ואז גם החומות הבצורות של המסורת היהודית מזדעזעות.

יוסף עבד גם בשעת הפסקת הצהריים. בשעה שתיים נועדה לו פגישה בלקסינטון ורחוב 48 בסוכנות כוח אדם המתמחה בעובדים זרים. הוא קיבל המלצה על סוכנות זו מאחד המתפללים בבית-הכנסת שגם אחד מהוריו היה חולה אלצהיימר. יוסף חשב שכדי להקל על אשתו ועל עצמו מוטב יהיה להעסיק עובד שיגור בביתם, ישגיח על אמו ויטפל בה בשלב שמצבה יידרדר. אם זאב יצטרף לחדר של שמעון, יהיה חדר פנוי לעובד. אם בנו בעל מצבי הרוח, שמעון, יטיל וטו על הסידור הזה, כי אז יוכל דני לעבור לחדרם של אלי ומוישי. אך אם יהיה להם צפוף יחד, כי אז קיימת גם אפשרות להפוך את קומת המרתף לחדר נוסף על ידי הקמת מספר קירות פשוטים. יש שם כיור, כך שלא תהיה בעיה להתקין גם אמבטיה. עם ילדים מתבגרים בבית ונכדים אי-שם לא רחוק באופק, חדר וחצי נוספים יהיו בבחינת בונוס רצוי. אמנם ישנו חדר פנוי בקומה העליונה, אך הוא שמור לתינוקת שתיוולד. כמובן, על רבקה להסכים לכל סידור חדש, ואם לשפוט על-פי מצב הדברים עד עכשיו, נראה שהישראלים והערבים יגיעו להסכם שלום ביניהם לפני שיוסף יצליח לשכנע את אשתו להסכים שהוריו יישארו לגור בביתם.

יוסף התרשם שהסוכנות מתנהלת ביעילות ומשדרת אמינות. המקום היה מלא בזרים, כמו אולם הנוסעים בשדה התעופה הבינלאומי של בנגקוק. נראו שם פרצופים מסין, מהודו, מתאילנד, מבורמה, מפקיסטן ומהפיליפינים. יוסף לא יכול היה שלא להבחין שעובדות הסוכנות היו צעירות מושכות שלא היו לבושות בצניעות יתר. למעשה, היה עליו לעשות מאמצים רציניים כדי לא לראות את המחשוף הנדיב של המראיינת שישבה מולו מעבר לשולחן העבודה. היא רשמה את בקשתו, שרבטה בקצרה את ההיסטוריה הרפואית של אמו, נתנה לו למלא טפסים אחדים, הסבירה במהירות וברהיטות את ההליך וחיכתה עד שכתב את

הצ׳ק. לדבריה, זול יותר להביא עובדת חדשה מעבר לים, אולם הליך השגת הוויזה עלול להימשך כשישה חודשים. קיימת אפשרות אחרת, והיא להעסיק עובדת שכבר שוהה באופן חוקי במדינה ומחפשת עבודה. עובדת שכבר הועסקה בעבר בארה״ב עולה יותר כסף, תלוי במספר השנים שעבדה. אמנם עובדת ותיקה עולה יותר מחדשה, אולם יש לה יתרונות אחדים – שהבולט שבהם נעוץ בעובדה שהיא מכירה טוב יותר את המדינה, מדברת אנגלית טובה יותר וניתן לשכור אותה מיד. היא ביקשה להבהיר שלסוכנות יש כרגע עובדים רבים שהתנסו בעבודה עם זקנים אשר סבלו מאלצהיימר והם פנויים מאחר שמעסיקיהם נפטרו בינתיים. לאחר שעובדת הסוכנות סיימה את ההסבר הארוך, היא העניקה ליוסף חיוך אותו זכר לאורך כל שארית היום. היא הבטיחה לו שברגע שיחזיר את הטפסים, והסוכנות תקבל את האישור ממשרד הרווחה, היא תבחר במועמדים ראויים כדי שיוסף יוכל לפגוש אותם.

בעזבו את בניין הסוכנות מחק יוסף סעיף נוסף מרשימת המטלות הארוכה שרבצה על כתפיו. בדרכו הביתה נכנס לבית-הכנסת כדי להתפלל ערבית ולפגוש את רואה החשבון שהמליץ בפניו על אותה סוכנות כוח אדם. הוא אף הציע ליוסף להביא את הוריו ל״מועדון זיכרון״ של גמלאים שגם אביו ביקר בו באופן קבוע. אלא שהארי פרידמן ביטל מיד את הרעיון.

כשיוסף הגיע הביתה הוא מצא את אביו במטבח, ממיין את הכדורים שהוא ואשתו לקחו כל יום. ידיו רעדו כשהיה עליו לחתוך כדור לשניים, אך בעזרת מכשיר פלסטיק קטן הצליח לעשות זאת. יוסף אמר לו שבמקום לתת לאמו כדור הרגעה אחד וכדור אחד לאיזון מצב הרוח פעמיים ביום, המינון החדש יהיה כך – כדור אחד מכול סוג בארוחת הבוקר; אחד מכול סוג בארוחת הצהריים; חצי כדור מכול סוג אחרי הצהריים; וחצי מכול סוג בארוחת הערב.

״האם הפסיכיאטר אמר לך זאת?״ שאל אביו.

״כן״, שיקר יוסף. למעשה היה זה החבר רואה החשבון שהציע את העלייה המתונה במינון, ויוסף חשב שזהו רעיון טוב עד שימצא

פסיכיאטר חדש. כאשר הזכיר שוב לאביו את "מועדון הזיכרון", שאל הארי פרידמן, "מי צריך את זה?"

"אמא בוודאי צריכה", השיב בנו.

"מה עושים שם?"

"זהו מעין מועדון חברתי לגמלאים", הסביר יוסף, "לרוב האנשים יש בעיות כמו לאמא. שם משחקים בהרבה משחקי זיכרון, שבץ-נא, משוחחים על אירועים שוטפים, שרים שירים, והחבר שלי אומר שאפילו רוקדים. אביו כבר הולך לשם יותר משנה".

"לאמך אף-פעם לא הייתה סבלנות לשבץ-נא", העיר אביו.

"נשמע שזה יכול להיות טוב גם לך. תן לעצמך הזדמנות להיות עם אנשים אחרים. קהל חדש לבדיחות שלך".

"הזיכרון שלי בסדר גמור", טען אביו.

"אני יודע, אבא. אבל פעילות חברתית עשויה לשפר את מצב הרוח שלך. ואני חושב שזה חשוב לאמא. אולי זה עשוי לעזור לה. תרגילים מסוימים משפרים את כושר הריכוז. ישנם מחקרים שמוכיחים זאת".

"אם הכוונה היא לבלות עם עשבים מיובשים כמוני, אני לא מעוניין".

"נסה, אבא. בשביל אמא".

הארי פרידמן שתק לרגע כמי שמעכל את הרעיון. "אעשה הכול כדי לעזור לאמך", אמר, "היא כל חיי".

מפגש חברי "מועדון הזיכרון" נערך באולם אירועים של מרכז קהילתי יהודי סמוך. במקום נכחו כעשרים וחמישה קשישים, רבים מהם מלווים על-ידי עובד זר או בן משפחה. על-פי מה שהצטייר ליוסף, הוריו היו הזוג הנשוי היחיד. השאר היו אלמנים או אלמנות. כולם סבלו מבעיית זיכרון כלשהי, אם הייתה זו בעיה של ניוון, או פשוט בגלל זקנה. שלושה מהם ישבו על כיסא גלגלים. הצוות היה מורכב משתי מדריכות נמרצות ועוד גרעין של מתנדבות חייכניות שסייעו בפעילות והגישו חטיפים ומיץ.

באותו אופן שבו שכנע יוסף את אביו לבוא למועדון למען אשתו, כך גם משך את אמו להגיע למפגש הגמלאים בנמקו שהדבר חשוב לבעלה כדי להוציא אותו מהבית ומהדיכאון שהיה שרוי בו. בדיעבד התברר שזה היה

נכון. הסוכן הגמלאי יצא נשכר מהמפגש החברתי יותר מאשר אשתו מתרגילי הזיכרון הפשוטים. לאחר התחלה ספקנית ומתוחה, החל הארי פרידמן לספר לנאספים במועדון חלק מהבדיחות שלו, וגנב את ההצגה כאשר ידע להתאים את המילים לכל המנגינות של השירים מתוך "גברתי הנאווה".

"ראינו את ההצגה לפני חמישים שנה כהצגת הרצה בניו-הייבן לפני שעברה לברודווי", סיפר בגאווה לקבוצה.

אולם, בדיוק כאשר המצב החל להיראות מעט יותר ורוד, החליט בית הדין השמימי שוב להעמיד בניסיון את כושר העמידה של יוסף. מיד לאחר המפגש במועדון, כאשר יוסף פתח את דלת המכונית לאמו, החליק אביו, אפו נתקל במראה הצדדית של המכונית, והוא השתטח גונח על המדרכה.

"אוה, לא!" קרא יוסף כשראה את פניו שטופי הדם של אביו.

מבלי לדעת מה לעשות, התכופף יוסף אל אביו ובעדינות גלגל אותו על צידו. עיניו של הארי פרידמן היו קרועות לרווחה מרוב אימה. הוא נשם בכבדות, אך היה בהכרה.

"הארי, אתה בסדר?" שאלה ליזי בבהלה.

"איפה כואב לך, אבא?" ביקש יוסף לדעת.

"האף והראש", השיב אביו. הוא דימם חזק מהאף, מהמצח ומהסנטר. גם מתחת לעינו הימנית היה חתך עמוק. יוסף פשט במהירות את חולצתו. בידיים רועדות לא פחות משל אביו, הוא ניסה לנגב את הדם. יוסף מעולם לא שירת בצבא ולא עבר אימון בעזרה ראשונה. למעשה, רוב הפעמים שראה דם בימי חייו היה בסרטים, לכן היה עליו לשלוט בעצמו שלא להיתפס לבהלה. הוא לחץ בעדינות את חולצתו כנגד פצעי אביו כדי לעצור את שטף הדם.

יוסף הרגיש נורא. כמי שהתרשל. מדוע לא עזר קודם כל לאביו להיכנס למכונית? אמו, לפחות מבחינה פיסית, במצב טוב יותר, היה עליו להשגיח יותר על אביו.

למזלו, אחד הנהגים שהסיע קשישים ל"מועדון הזיכרון" הבחין במתרחש, ניגש אליהם ובקור רוח עזר ליוסף להכניס את אביו למכונית.

"לאן אנחנו נוסעים?" ביקשה אמו לדעת.

"לבית-חולים".

"לללל", ניסה האיש בן השמונים למחות.

"אתה תהיה בסדר, אבא", הרגיע אותו יוסף, "שברת את אפך, זה הכול".

"ידעתי שלא היינו צריכים לבוא לפגישה המטופשת הזאת", אמר אביו.

"אין לזה שום קשר עם הפגישה", השיב יוסף, "אנשים לפעמים מחליקים ונופלים, זה הכול".

"החזק את ראשך לאחור, הארי", אמרה ליזי פרידמן, כשהיא מתכופפת קדימה מהמושב האחורי של המכונית כדי להצמיד את החולצה הספוגה בדם לפניו של בעלה.

לא עברו יותר מעשר דקות עד שהגיעו לבית-החולים הקרוב ביותר. יוסף נסע במהירות כשהוא מפעיל את הצופר כל הדרך.

"בבקשה תיזהר", הזהירה אמו, "נהגי פלורידה איומים".

כעבור שעתיים יצא יוסף עם אביו מבית-החולים, עם אף שבור וחבוש, שישה תפרים במצחו, שנים מתחת לעינו וארבעה בסנטרו.

"אתה נראה כאילו השתתפת בקרב אגרוף", התבדח יוסף, מנסה לעודד את אביו.

"עדיף שתשתוק", השיב אביו, "אם היית זהיר יותר זה לא היה קורה".

"ג'ואי לא אשם שנפלת", אמרה אשתו.

"תשתקי גם את".

"תאשים רק את עצמך שהפכת להיות איש זקן", המשיכה ליזי פרידמן.

"אני אכן איש זקן. אני בן שמונים".

"גילו של אדם נקבע על-פי הרגשתו", התעקשה אשתו.

"קח אותנו לשדה התעופה", דרש פתאום אביו, "אני רוצה לחזור לפלורידה".

"אנחנו בפלורידה, הארי", אמרה אשתו.

"לא, אנחנו לא בפלורידה", השיב בתקיפות, "אולי כבר תכניסי לך את זה לראש?"

"אנחנו בניו-יורק, אמא", הזכיר לה יוסף, "באתם לבר-מצווה של אלי".

"אם כך, גם אני רוצה לחזור לפלורידה. מי מטפל בגינה שלי?"

"אולי אני באמת צריך להחזיר אותם לפלורידה", הרהר יוסף לעצמו. אולי הייתה זו החלטה שגויה. אולי דיור מוגן הוא באמת פיתרון טוב יותר. אחרי הכול, לו אין האמצעים והמיומנות לטפל בהורים חולים.

"מה קרה סבא? הלכת מכות?" שאל מוישי כשראה אותם נכנסים הביתה.

"סבא נראה כמו נשר קירח", הודיע אלי.

"מה קרה, סבא? הלכת מכות?" שאל מוישי.

אכן, התחבושת שהזדקרה על אפו של הארי פרידמן נראתה כמו מקורו הגדול והלבן של נשר. יחד עם התחבושות הנוספות על פניו, הוא נראה כמי שעוטה מעין מסיכה שבטית שנועדה להרחיק רוחות רעות.

"מה קרה?" שאלה רבקה בבהלה כשראתה את חמיה הפצוע.

"אני בסדר", השיב לה, "מעדתי בכניסה למכונית. אני מצטער שאנחנו גורמים לכם כל-כך הרבה טרדה. אני אסיר תודה על כל מה שאתם עושים למעננו. עכשיו אני מוכרח לשכב ולנוח. אחר-כך הייתי רוצה לעשות משהו למען שניכם כדי להביע את הערכתנו. אולי במקום לטרוח ולהכין פסח בבית, תרשו לאמכם ולי לקחת את כל המשפחה למלון כשר לכל החג. אני בטוח שתהיו עייפים מאוד מהבר-מצווה ומההריון, אז מה אתם אומרים?"

"תודה, אבא זה מאוד יפה מצידך, אבל עלינו לחשוב על זה", ענה יוסף.

"אם רוצים לנסוע צריך להזמין כבר עכשיו. במיאמי ביץ' מזמינים בתי מלון שנה מראש".

יוסף הביט באשתו.

"אנחנו נדון על כך", אמרה.

"תודה, אבא, זו הצעה מאוד מתחשבת", אמר יוסף לאביו כשהוא מלווה אותו לחדרו. אביו גרר את רגליו באיטיות, בוחן בזהירות כל צעד שהוא עושה כמי שחושש להיתקל בדבר מה. ביד רועדת אחז בזרועו של יוסף בלפיתת פלדה לתמיכה נוספת.

"אני צריך מקל", אמר.

"למה לא הליכון?" דרבנה אותו אשתו.

"אולי את צודקת", אמר, "זה אולי ייתן לי יותר שיווי משקל".

יוסף נאנח. כשדודה פיצ'י צלצלה בפעם הראשונה וסיפרה לו על הוריו, חשב שאמו היא הבעיה מספר אחת, אולם עתה נוכח לדעת שאביו זקוק גם כן להרבה מאוד תשומת לב. בשנים שלאחר פרישתו הייתה אמו מתלוננת שהוא הופך עצמו לזקן עצוב שעליה מוטל לטפל בו. עתה ירד יוסף לסוף דעתה. גלגל החיים הוא דבר שלא ייאמן, חשב. קודם ההורים צריכים לטפל בילדים, ואחר-כך הילדים צריכים לטפל בהורים.

לאחר שעזר לאביו להיכנס למיטה למנוחה קצרה, הלך יוסף לחפש את אשתו. הוא מצא אותה בחדר השינה אורזת מזוודה.

"מה את עושה?" שאל.

"אני עוזבת", אמרה, "אני לא בנויה לזה. אתה יכול לטפל בהוריך לבד".

"אל תהיי מגוחכת", אמר.

רבקה לא ענתה. במקום זאת דחפה למזוודה מספר חולצות מבלי לקפלן אפילו.

"ומה עם הילדים?" שאל.

"אתה יכול לטפל גם בהם".

"והעבודה שלי? כשאהיה עסוק בטיפול בכל העולם, מי יעשה את העבודה בשבילי?"

"זו הבעיה שלך. התורה אומרת שעל האיש לעזוב את אביו ואת אמו ולדבוק באשתו. כנראה שמעולם לא למדת את זה".

"התורה גם אומרת שצריך לרחם על הזולת".

אשתו תפסה בערימת לבנים מהמגירה וזרקה אותם למזוודה.

"לאן את הולכת?" שאל.

"לאן שהוא. למלון. לחוף הים. למקום של שקט ושלווה".

"ומי ישלם את החופשה שלך? אולי הורי, עם כרטיס האשראי שנתנו לך?"

"זו לא אשמתי שאתה תלוי בהוריך מבחינה כספית ורגשית. למה אתה לא משיג לך עבודת עריכה אמיתית במקום להיות עובד מתרפס במוזיאון יהודי?"

"את רוצה שאחזור להוליווד?"

"אני רוצה שבעלי יהיה בוגר עצמאי, ולא הילד הקטן של אמא שלו, זה מה שאני רוצה", אמרה, משחררת סילון של זעם עצור.

"ומה עם מעט הכרת תודה על כל הדברים שהורי נתנו לנו", החזיר לה, "כמו הבית הזה, למשל".

"אתה והוריך יכולים לקבל את הבית הזה", אמרה, כשהיא זורקת עוד בגדים לתוך המזוודה, "אני עוזבת".

"אולי אם את היית מוצאת עבודה, לא היינו צריכים להיות כל-כך תלויים בהורי", השיב לה בנימה מאשימה.

"אוה, בוודאי", השיבה, "לגדל חמישה ילדים מופרעים וגם ללכת לעבודה במקביל. חפש לך סופרוומן אחרת אם אתה רוצה".

"אל תאשימי אותנו אם את לא יכולה להתמודד עם לחץ", המשיך יוסף את הוויכוח.

תגובה זו של יוסף הגבירה את כעסה של רבקה. היא נטלה בקבוק בושם והשליכה אותו עליו. יוסף התכופף, הבקבוק פגע בקיר והתרסק לרסיסים.

"אמא היפראקטיבית! אמא היפראקטיבית!" צווח אלי בפתח הדלת.

"צא מכאן!" צעקה רבקה, תוך שהיא מעיפה בקבוק נוסף. היה זה בושם יקר של ג'יבאנשי שאמו נתנה לה, והיא מעולם לא השתמשה בו, כי לא הייתה מחובבות הקוסמטיקה והבשמים הכבדים. הפעם היה על אלי להתחמק בזריזות. הבקבוק פגע בקיר והמרסס המופעל בלחץ אוויר התפוצץ כמו היה רימון יד.

יוסף סגר את דלת חדר השינה כדי שהילדים לא יהיו עדים למחזה. לפתע התמוטטה אשתו לתוך כיסא נוח ליד החלון. הניחה את ידיה על כרסה התפוחה והתעוותה.

"מה קורה?" שאל יוסף.

גבה התקמר כשכאב חד גרם לה להתרומם מעט מהכיסא.

"מה זה?" חזר ושאל בבהלה.

"כאב", לחשה.

"אולי היא בועטת?"

רבקה הנידה בראשה לשלילה, "הגיע הזמן", אמרה.

"זה רק החודש השמיני".

"אני מרגישה שזה בא".

"אולי אלה רק צירים מדומים", אמר, נזכר במושג שלמדו בקורס הכנה- ללידה הראשון שעברו.

"אלה לא צירים מדומים, ואתה לא רופא, ואני רוצה לנסוע לבית-חולים עכשיו".

התקף של כאב נוסף גרם לה לקום מהכיסא. לפני שזאב נולד, הם רצו לבית-חולים שלוש פעמים בגלל צירים מדומים. עם שמעון היה זה פעמיים. כשהגיע תורו של דניאל, רבקה התאשפזה במחלקת יולדות יומיים לפני הלידה. לפני שאבי ומוישי נולדו הם שכרו את שירותיה של מיילדת פרטית שהתמחתה בשיטות הוליסטיות, כולל אמבטיות ג'קוזי, מסאז'ים לרגליים, ותרגילים על כרית רצפה – הכול כדי לעזור לאשתו של יוסף להתגבר על טראומות מלידות קודמות. לזכותה של רבקה ייאמר, שלמרות סף הלחץ והכאב הנמוכים שלה, היא אף-פעם לא נעזרה בזריקת אפידורל. לקראת סופם של ההריונות הראשונים נעשה גם יוסף היסטרי כמעט כמוה, אולם עתה, לאחר ניסיון של חמש לידות, הייתה לו תחושה שגם קריאת החירום הנוכחית אינה אלא אזעקת שווא כמו אלה שקדמו לה.

"לפחות את ארוזה כמו לאשפוז בבית-חולים", התבדח.

"אני שונאת אותך", אמרה.

"הרגעי", אמר לה, "חשבי על הים. הקשיבי לקול הגלים. הרגשי את המים החמימים שוטפים אותך. קחי נשימה עמוקה כמו שלמדנו. התרכזי באנרגיה מרפאת וכווני אותה מטה אל הבטן".

"אולי תשתוק בבקשה", הטיחה בו, "אם אתה לא לוקח אותי לבית-חולים, אני מזמינה מונית".

"את רוצה שאצלצל למרשה?" שאל יוסף, בהתכוונו למיילדת.

"כן", אמרה, "עכשיו".

"נצטרך לשלם לה, את יודעת, אפילו אם זו אזעקת שווא".

"קמצן עלוב", סיננה בזעם כשכל גופה מתעוות בציר נוסף.

"בסדר", אמר, "בואי נלך. אבל אני מבטיח לך שאנחנו חוזרים בתוך שעתיים".

יוסף הורה לדני להשגיח על סבא וסבתא שלו ולצלצל אם תהיה בעיה. בדרכם אל המכונית צלצל יוסף לזאב וביקש ממנו לבוא הביתה ולהצטרף לדני ליתר ביטחון עד אשר ישובו מבית-החולים.

"אתה לוקח את אמא לבית-חולים של אמהות היפראקטיביות?" שאל אלי, "אולי רק תיתן לה ריטאלין".

זה מה שקורה כאשר הורים מדברים ביניהם בנושאים כגון אלה בנוכחות ילדיהם, ציין לעצמו יוסף. ילדים קולטים הכול.

"הקשיבי רבקי", אמר יוסף בנימה מתקתקה, כשהיו בדרכם אל העיר, "במקום לנסוע לבית-חולים, למה שלא נלך לראות סרט ביחד? אולי את רק מתוחה, ואת זקוקה להסיח את דעתך מדברים מסוימים".

"אל תעשה עלי תרגילים של פסיכיאטר", אמרה רבקה קצרות.

"את עדיין מרגישה צירים?" שאל.

"לא בדקות האחרונות", הודתה.

"את רואה. זה רק מתח, זה הכול".

"עכשיו אתה מיילד. ספר לי איך הפכת להיות מומחה כזה לנשים?"

"עברתי איתך חמישה הריונות", הזכיר לה.

"אולי אתה צודק", אמרה, "אולי עדיין לא הגיע הזמן. אבל אני לא רוצה לקחת שום סיכון. קח אותי לבית-חולים. אתה לא חייב לעלות איתי. אני יכולה להסתדר לבד".

"אל תהיי טיפשה", אמר לה, "בוודאי שאבוא איתך".

ליוסף הייתה תחושה של דז'ה וו. הוא כבר היה בבית-חולים "הר-סיני" עם אמו מספר ימים קודם לכן. בהיותו במעלית שטיפסה מעלה הרגיש קצת כמו משה החוזר להר סיני לקבל את לוחות הברית.

כמו ששלום עליכם אמר, "קיצורו של סיפור", הכאבים היו אזעקת שווא, אפילו לא צירים מדומים. צוואר הרחם לא היה פתוח, האולטרה סאונד היה תקין, לא היו סימנים לדימום, לחץ הדם שלה היה מעט גבוה, אולי בגלל מתח. הרופא המליץ לה לשתות הרבה מים ולנסות מספר ימים של מנוחה במיטה.

בדרכם החוצה ממחלקת נשים, בעת שהמתינו למעלית, אמרה לפתע רבקה: " אני מתערבת איתך, שאתה מת לומר לי, 'אמרתי לך'".

"אני פשוט שמח שהכול בסדר", השיב יוסף, שאכן חש הקלה אמיתית מתוצאות הביקור.

"אתה עושה ממני סוג של מפלצת, אבל מעבר לכול, קשה לי לראות את הוריך סובלים כל-כך. הם היו לי כמו אב ואם".

"אני יודע", אמר.

מבלי לומר אף מילה נוספת בנושא, הם ירדו במעלית הצפופה ללובי של בית-החולים. בעברם ליד חנות מתנות, ביקש יוסף מאשתו לחכות. הוא נכנס לחנות ויצא ממנה כעבור דקות מספר כשהוא אוחז בידו חוט של בלון הליום גדול בצורת לב ועליו כתוב, "אני אוהב אותך". רבקה הסמיקה. היא הייתה ביישנית מטבעה ולא נהנתה מגילויי אהבה פומביים. בעלה, לעומתה, על-אף הלהט הדתי שלו, היה בו גם פן של שחקן קולנוע, וכך נאלצה מדי פעם לסלוח לו על ההבזקים ההוליוודיים שלו.

"שמעי, מותק", אמר לאחר שיצאו מבית-החולים, "אני חייב לקפוץ לעבודה למספר דקות. אנחנו ממש פה על יד המוזיאון, וכבר לא הייתי

כאן יומיים. אני מוכרח להראות להם את פניי, שלא ישכחו שאני עדיין עובד כאן. תוכלי לשבת בבית הקפה שבלובי ולקחת לעצמך איזשהו חטיף עד שאסיים. חמש, עשר דקות, לא יותר״.

רבקה הסכימה, אך היה עליה ללכת לאט. יוסף רצה לרוץ קדימה, אולם הפעיל מעצורים מתוך התחשבות באשתו. לאור סיכוייו הטובים לקידום, חש מתוסכל לנוכח העובדה שהזניח את עבודתו כמעט שבועיים, שבהם היה עליו לטפל בהוריו החולים, באשתו הנמצאת בהריון ובילדיו ההיפראקטיביים. היה זה כאילו קשר היושב במרומים את ידיו ואת רגליו בחבלים, חיבר אותם לארבעה סוסים והצליף בכל אחד מהם על אחוריו כדי שיפתחו בדהרה לארבעה כיוונים שונים. וכך, כשהוא הולך בצעדי צב לצד אשתו הנמצאת בהריון, לחש יוסף בעל-פה מזמור תהילים כמו מנטרה כדי להירגע.

לאחר שליווה את רבקה לבית הקפה הכשר בלובי המוזיאון, מיהר יוסף לעלות למשרדים. כשיצא מהמעלית בקומת המולטימדיה, נתקל בעמיתו לעריכה, וואלי, שעבר בפרוזדור.

״הגעת בדיוק בזמן, אחי״, אמר האיש החביב, כהה העור, ״האסיפה הגדולה כבר החלה״.

״איזו אסיפה?״ שאל יוסף.

״הדו״ח השנתי״.

״אוה״, גנח יוסף, ״לגמרי שכחתי מזה״.

הפגישה השנתית הייתה שעמום אחד ענק. מנהל המוזיאון נתן תמיד פתיחה ארוכה ורחבה. אחריו עלה ודיבר המנהל הפיננסי, ובעקבותיו באו מנהלי מחלקות חשובות, וכמובן היה נאום ללא סוף של אורח כבוד. אחר-כך, כרגיל, הוענק פרס לתורם נכבד, וגם הוקרן סרט קצר שסקר את פעילויות השנה שחלפה. האסיפה נערכה באודיטוריום המרווח של המוזיאון, ובדרך כלל נמשכה שעתיים אין סופיות.

״רבקה תהרוג אותי״, חשב יוסף.

״מה קורה איתך?״ שאל וואלי בעת שהמתינו עד שכל העובדים ייכנסו לאודיטוריום, ״אתה נראה לגמרי מותש״.

"יש לי הרבה כאב ראש עם הטיפול בהורי", השיב יוסף.

"אתה בר מזל, אחי, שיש לך בעיה כזאת. הורי כבר נפטרו. הלוואי שהייתה לי המצווה שיש לך. במקום להתלונן עליך להיות אסיר תודה שהוריך בחיים".

יוסף ידע שידידו השחור צודק. הוא הרגיש נכלם. כל אחד ממשתתפי המפגש השנתי היה נינוח ובמצב רוח מבודח, כך שגם על יוסף היה לשחק את התפקיד של עובד שמח, הוא הסתובב בין האנשים ובירך לשלום את כל מי שפגש כדי ליצור את הרושם שהוא נוכח כמו כל אחד אחר. אך למעשה התכונן לברוח ברגע שיוכל כדי לחזור לאשתו. הוא לחץ ידיים עם המנהל, עמד ליד המנהל הפיננסי בעת שזה התבדח עם פקידי ההנהלה, נפנף בידו לראש המחלקה שלו, שעתיד לקבל תעודת הוקרה בערב פרישה מיוחד שיערך לכבודו, והחל להתקדם בכיוון היציאה האחורית, כשחש את ידו של וואלי ננעלת על זרועו כאילו הייתה כדורסל, ומובילה אותו בחזרה אל מושב בקדמת האולם.

"אתה אחד הכוכבים של המופע", הודיע לו חברו, "אתה עשית את הסרט".

"אתה חושב שהוא יזכה אותי באוסקר?" שאל יוסף, כשהוא מתיישב במקומו יחד עם שאר העובדים.

מנהל הטקסים ביקש מכולם לעשות לעצמם שבת באמצע השבוע ולכבות את הטלפונים הסלולאריים. אחר-כך העביר את רשות הדיבור לאוצר המוזיאון לְמה שנראה היה כנאום ללא סוף. יוסף עקב אחר שעונו מבלי לשמוע אף מילה מהנאום. אפילו אם רבקה הזמינה לעצמה סנדוויץ' עם סלט היא בוודאי סיימה כבר לאכול. יוסף הבטיח לה לשוב כעבור עשר דקות גג, וכבר חלפה חצי שעה.

"אני חייב ללכת", לחש יוסף לוואלי, "אשתי מחכה לי בבית הקפה".

"זה לא יתקבל טוב", אמר עמיתו העורך, "תוכל לחתוך אחרי הקליפ".

"אני באמת מוכרח ללכת", התעקש יוסף. אולם חברו לא זז מכיסאו שליד המעבר. רגליו היו מתוחות קדימה כמו מחסום. כדי לצאת בכיוון השני היה עליו להקים עשרה או שנים-עשר אנשים ולמשוך אליו המון

תשומת לב. למרבה המזל, סרטון הווידיאו באורך של חמש דקות היה הבא בתור על-פי התוכנית. מבחינה יצירתית לא היה בו שום דבר מיוחד. נראו בו תצוגות מסודרות של תערוכות עיקריות שהוצגו במוזיאון במשך השנה, שבהן שולבו אפקטים אחדים מושכי תשומת לב, ומונטז' של צילומים שאותם חתכו באופן קומי. צילומים של מבקרים במוזיאון המסיירים בו בתנועה מהירה. כולם צחקו במקומות המתאימים ומחאו כפיים בסיומו של הסרט, כך שמבחינת מטרות המפגש ומה שקשור לקריירה של יוסף, הרי שההקרנה הייתה סיפור הצלחה. הוא אפילו התבקש לקום ולקוד קידה.

"עכשיו אתה יכול להיעלם", אמר לו חברו כשהוא מזיז את רגליו כדי לפנות לו מעבר.

"ומה עם האוסקר שלי?"

"תקבל אותו בדואר".

ברגע שהוצג אורח הכבוד, קם יוסף ממקומו והתקדם אל המעבר. במקום לעשות את כל הדרך הארוכה אל היציאה האחורית, הוא עלה במדרגות שהובילו אל הבמה ועבר לאורך שורת המכובדים של המוזיאון, לוחץ את ידי כולם, כאילו היה זה חלק מהתוכנית. אחר-כך נמלט מהבמה ורץ למעלה, לתוך המוזיאון עצמו. רבקה לא הייתה בבית הקפה. היא לא הייתה בלובי. הוא ניסה להתקשר לטלפון הסלולרי שלה, אבל היא לא ענתה.

"אני יודע שבוודאי נמאס לך ממני", אמר יוסף בהודעה הקולית שהשאיר לאשתו, "אבל האסיפה השנתית הייתה היום, ושכחתי לגמרי ממנה. אז התקשרי אלי אם את שומעת אותי ונסי להבין". בחוץ על המדרכה של השדרה החמישית, יוסף פלט אנחה, עצם את עיניו ונשען על קיר המוזיאון. הוא הרגיש מותש פיסית ומרוקן מבחינה רגשית. איש הביטחון ניגש והתעניין אם הוא בסדר.

"משתזף, זה הכול", השיב יוסף.

בדרכו חזרה למכונית במגרש החנייה של בית-החולים, קיבל הודעת טקסט במכשיר הטלפון שלו. היה זה מרבקה. "בשמונה בערב יש לנו פגישה עם הרב, אם אתה רוצה להישאר נשוי".

כשהגיע הביתה מצא את אשתו במיטה.

"אתה לא בן-אדם", התפרצה לעברו.

כאשר ניסה להסביר, הפסיקה אותו. "שמור את הסבריך עבור הרב הערב", אמרה.

"מה קשור הרב לכל העניין הזה?" שאל.

"או שאתה לגמרי מטורלל, או שההבנה שלך בנישואין וביהדות שגויה לגמרי. אני יודעת שלי אתה לא תקשיב, אז אתה הולך לשמוע את זה ממנו. אני לא רוצה לחלות ולאבד את התינוקת בגלל הוריך, ולא משנה עד כמה הם היו טובים אלינו כל השנים. ברור לך?"

יוסף הנהן בראשו.

"טוב", אמרה, "עכשיו עזוב אותי. אני רוצה לנוח ולהוריד את לחץ הדם שלי".

"שתית מים?" שאל אותה.

"להתראות בשמונה", השיבה, כשהיא מסתובבת על צידה.

יוסף ירד למטה ופתח את בר המשקאות. בדרך כלל הרשה לעצמו כוסית של ויסקי כדי לעשות "לחיים" בשבת. לפתע שמע זוג נעלי בית משתרכות לאורך המסדרון, וכשהרים את עיניו ראה את אביו עומד בפתח דלת חדר המגורים.

"מזוג גם לי אחת", ביקש.

הארי פרידמן גרר עצמו לאחת הכורסאות וצנח לתוכה כמי שאיבד את שיווי המשקל. עם התחבושות על פניו הוא נראה כמי שהוכה קשות בהארלם. יוסף חשב לעצמו שכך הוא כנראה חש גם בפנים, חבול כולו וכואב.

"בטוח שתוכל להסתדר עם זה?" שאל יוסף.

"מי כאן האבא של מי?" השיב הקשיש.

בחוסר רצון מזג לו יוסף כוסית. "מה עושה אמא?" ביקש לדעת.

"מנמנמת".

"איך אתה מרגיש, אבא?"

"כמו זבל. מה אומר לך? אני מצטער שאנו הופכים להיות לנטל מעיק כל-כך".

יוסף החליק דיסק של פרנק סינטרה למערכת הדיגיטאלית. הקול המלודי, המתוק, פשט בחדר כמו מסאז' מרגיע. פרנקי הזקן היה חביבו של אביו מאז שיוסף זוכר. למעשה, יוסף ידע את רוב שיריו על-פה.

"זוכר שראינו את ההופעה שלו בפורסט-הילס, באצטדיון הטניס?" נזכר אביו בגעגועים.

"בוודאי שאני זוכר, אבא".

"אתה יודע, ראיתי אותו שר לפני שישים שנה באיטליה בזמן המלחמה".

יוסף הנהן בראשו.

"לא רק זה, גם לקחתי את אמך למופע שלו בפאראמונט כשהייתה רק בת חמש עשרה. חששתי שלא יתנו לנו להיכנס, אבל אמך נראתה כמו בת עשרים. היא הייתה יפהפייה. כשדודך הֶרבי התחתן, בגסי סיגל, המפיונר היהודי, בא לחתונה. הוא רקד עם אמך. זה מה שהיא כתבה לי. אני הייתי במלחמה".

"בגסי היה בר-מזל", גיחך יוסף.

"אני רוצה להודות לך שוב, בן, על שאתם מארחים אותנו כאן. אני מרגיש בבית. בהתחשב במצב של אמך, לא הייתי רוצה להיות בשום מקום אחר".

"אני דווקא כן", הודיעה ליזי פרידמן מכיוון דלת הכניסה לסלון, "אני רוצה ללכת הביתה".

"זה הבית שלנו עכשיו, יקירה", אמר בעלה.

"מי אתה?" שאלה, לוטשת בו עיניים.

"זה אבא", אמר יוסף.

"מה קרה לפנים שלו?"

"נפלתי. בגלל זה אני חבוש. את לא זוכרת?"

"אולי כן ואולי לא. עכשיו אני רוצה ללכת הביתה".

אני אקח אותך לשם, אמא", אמר יוסף.

בשעות אחר הצהריים המאוחרות, כשהייתה מגיעה השעה המכושפת, היה יוסף יוצא עם אמו להליכה מרתונית עד שהייתה עייפה מכדי להמשיך. נראה היה שהתעסקותה בפעילות מחוץ לבית דיכאה את השדים שבקרבה. כל זמן שהאמינה שהיא בדרך לביתה נותרה רגועה. אבל כשניסו לשכנע אותה שהיא בעצם כבר בבית לא האמינה, והתסכול שהדבר עורר בה גרם לה להתפרצות אלימה.

הבעיה הייתה שיוסף התעייף לפניה. אמו הייתה מסוגלת ללכת וללכת כמו מתוך איזשהו דחף דימוני. על-אף שיוסף היה בכושר טוב כתוצאה מהריצות שהקפיד לעשות, לא עמד בקצב של אמו בת השבעים וחמש.

בשעות הערב המוקדמות יוסף ורבקה נפגשו עם הרב מרכוס במשרד של בית-הכנסת, לאחר שהגיעו לשם בהליכה מתוך שתיקה. הרב מרכוס היה אחד משני הרבנים שהקהילה, הגדולה והעשירה דיה, יכלה להרשות לעצמה להחזיק. הוא היה הבכיר מבין השניים, תלמיד חכם מוערך עם ניסיון רב בהוראה. הוא גם כיהן כדיין בבית-הדין הרבני העליון. המנהיג הרוחני השני של הקהילה, הרב ג'ייקובס, כיהן כסגנו במשך עשרים שנה, והיה אחראי על הניהול היומיומי של בית-הכנסת, עריכת חופות, טקסי בר-מצווה ולהבדיל הלוויות. הייתה לו השכלה רחבה, והדרשות שלו שימשו מקור השראה. הוא השתייך לליגה אחרת מזו של הרב מרכוס בעל המוניטין והמבוגר יותר. רבקה ידעה שבעלה רוחש כבוד רב לתבונתו של הרב מרכוס ויקשיב לעצתו.

המדפים בחדר עבודתו של הרב היו עמוסים בכרכים כבדים של התלמוד ובספרי הלכה מהתקרה ועד לרצפה. יוסף החל את השיחה בספרו לרב על שיחת הטלפון של הדודה פיצ'י, שבעקבותיה נסע לבוקה ראטון. הוא תיאר את התנהגותה של אמו וסיפר על אבחוני הרופאים ועל ביקורו בבית האבות בפלורידה. לסיכום הדגיש, כי בשיחת הטלפון עם אשתו היא הסכימה עם החלטתו לקחת את הוריו עמו חזרה לניו-יורק, ואף עודדה אותו לעשות כן.

"מעולם לא התכוונתי שיישארו לגור איתנו לנצח", הבהירה רבקה.

"כמה זמן זה כבר נמשך?" שאל הרב.

"שבועיים".

"וזה כבר מדי קשה?" ביקש לדעת התלמיד חכם בן השבעים וחמש.

"זה בלתי אפשרי", השיבה רבקה. "יש לנו ילד היפראקטיבי בבית, ואני צפויה ללדת בעוד חודש, בעזרת השם".

"תבורכי בלידה קלה", אמר הרב, "ובהרבה נחת מילדיכם. ולוואי ויגדלו כולם להיות אוהבי תורה".

יוסף הודה לו. שמח לקבל ברכה שכזו.

"אין ספק שהמצב מאוד מסובך", פתח הרב ואמר, "אני יודע זאת מניסיון אישי. אמי, עליה השלום, גרה איתנו חמש עשרה שנה, בעת שגידלנו את שמונת ילדינו".

יוסף העיף מבט לעבר אשתו כאומר, "איך את עושה עניין משבועיים כשהרב עשה בדיוק אותו הדבר במשך חמש עשרה שנה?"

"לעיתים קרובות יש לנוכחות של סבא וסבתא השפעה מרגיעה על ילדים", המשיך הרב, "זה מקנה להם את תחושת העבר, ולא רק של כאן ועכשיו, שהיא מחלתה של התרבות המערבית המודרנית. למעשה, ייתכן שנוכחותם בביתכם עשויה להרגיע את הבן שלכם".

יוסף הבחין שדברי הרב עוררו תגובה של דאגה בעיניה של אשתו, שחשה אולי כי הרב נוטה לצד בעלה.

"אשתי אלרגית לעצבנות, הסביר יוסף, "כבר לפני שנפגשנו הזהיר אותי השדכן, שעשה את השידוך בינינו, שרבקה אינה אוהבת להילחץ".

"לחץ?" ביקש הרב הבהרות.

"ילדים היפראקטיביים, וחמות עם אלצהיימר, וחם מתוח עם חרדות כפייתיות, ובעל עצבני, ובר-מצווה באופק ותינוק בדרך", הסבירה רבקה.

"אני בעל עצבני?" שאל יוסף.

"ועוד איך!" השיבה.

"אולי בגלל רגישות היתר שלך עלי ללכת כמו על קליפות ביצים", אמר, מנסה להתגונן.

"רבקה, מה הוא, לדעתך, הפיתרון הנכון?" שאל הרב, מפסיק את הוויכוח ביניהם.

"אני רוצה שיוציא את הוריו מהבית שלנו".

"ואתה, יוסף, מה אתה חושב?"

"אני זקוק לעוד זמן כדי ליישב אותם, או בדירה משלהם עם עזרה צמודה, או בדיור מוגן שבו יאפשרו להם לגור ביחד".

"כמה זמן אתה חושב שזה ייקח?"

"אני לא יודע בדיוק. עוד שבועיים. אולי חודש".

"יש לנו הבר-מצווה של דני בעוד חודש, זוכר? ותינוק חדש, ופסח", אמרה רבקה שנזכרה בחג המתקרב ובהכנות המרובות הכרוכות בו.

"אבי הציע לארח את כולנו בבית מלון בפסח", סיפר יוסף לרב.

"אין ספק שכיבוד אב ואם הוא מצווה חשובה ביותר", פתח הרב ואמר, "ועל כל מה שאתה עושה, יוסף, אתה בוודאי ראוי להערכה. לכבד הורים צעירים ובריאים אינו מבטא את מלוא המשמעות האמיתית של המצווה. הטיפול בהם כשהם מזדקנים הוא המבחן האמיתי. מצד שני, המחויבות הראשונה של הגבר היא כלפי אשתו ומשפחתו. וכמובן שלום בית, והשמחה בבית, שבאים לידי ביטוי בקשר אוהב בין בעל לאשתו, הם שיקולים הדוחים כל דבר אחר. אני חושב שאת, רבקה, מבינה את מצבו העדין של בעלך, ושאתה, יוסף, מבין את דאגותיה המוצדקות של רעייתך. השאלה היא, רבקה, האם תוכלי לתת ליוסף את הזמן שהוא זקוק לו כדי למצוא סידור מתאים להוריו?"

יוסף חיכה לתשובת אשתו. היא נראתה מופתעת כמי שתוכניתה סוכלה. לדעתה, היא הפכה ממתלוננת לנאשמת. על אף הנימה השיפוטית וההוגנת שבדברי הרב, רבקה חשה שהוא התייצב לצידו של בעלה. מדבריו השתמע שהיהדות היא עולמו של האיש, ובשעת הדחק מצפים מאישה נאמנה לשרת את בעלה, להקריב את עצמה ולשמש במסירות עזר כנגדו.

"אני לא בטוחה", השיבה.

"אולי אם נוכל להסכים על פרק זמן קצוב", הציע הרב, "נאמר עוד שלושה שבועות. כך תדעי שיש לעניין סיום מוגדר נראה לעין".

"שלושה שבועות זה הרבה זמן", השיבה.

"אז שבועיים. האם את מסכימה לתת לבעלך שבועיים כדי למצוא להוריו סידור אחר?"

"אני חושבת שכן", אמרה רבקה.

"האם זה מקובל עליך, יוסף?" ביקש הרב לדעת.

"אעשה כמיטב יכולתי", הבטיח יוסף ביודעו שההחלטה תפיל אימה על אביו.

"אין די בכך", אמר הרב, "זהו הסכם שאני עומד לנסח בכתב ולבקש משניכם לחתום עליו. עליכם לעשות את מה שהתחייבתם לעשות ולא רק להשתדל".

"ומה אם לא אצליח?" שאל יוסף, "האם אצטרך לזרוק את הורי לרחוב?"

"אתה יודע שלא אכריח אותך לעשות זאת", השיבה רבקה, "אני לא מפלצת".

"נו, יוסף?" סיכם הרב, מחכה לתשובתו.

"בסדר, אני מסכים", אמר יוסף.

הבורר חייך אל שניהם.

"אם כך השגנו הבנה הדדית ששניכם יכולים לחיות איתה. תודה לאל. אני בטוח שהדברים יסתדרו לטובה. לשניכם מגיע שפע ברכות. המשיכו לאהוב זה את זו ואל תתנו לשום דבר לעמוד בדרככם, התפללו לעזרתו של ה', ותשרה הברכה על משפחתכם ועל ביתכם".

הם הגיעו להסכם, קיבלו את ברכתו של הרב, שניהם חתמו על המסמך התמציתי, אך הבעל ואשתו הלכו לביתם מבלי להחליף ביניהם אף לא מילה אחת.

יוסף החליט שלא לספר עדיין לאביו על ההסכם שהושג אצל הרב עד שימצא בשבילם סידור למגורים. הוא ידע שתחושת החרדה של אביו תרקיע שחקים אם ייווכח לדעת שהוא מסולק מבית בנו, מקום בו חש ביטחון, כדי לגור במקום חדש וזר. הקשיש בן השמונים נראה כל-כך חלש ומוכה כתוצאה מהנפילה, שלא היה ליוסף לב להנחית עליו מכה נוספת. בינתיים הסכים אביו ללכת ל"מועדון הזיכרון" שלוש פעמים בשבוע למען אשתו. בחוסר רצון הסכימה גם אמו עם ההחלטה, וזאת למען בעלה, כדי למנוע ממנו לישון כל היום בכורסא מול הטלוויזיה. אולם היא לא אהבה את הרעיון כלל וכלל. לדעתה, הנשים במועדון היו זקנות מדי, והמקום היה יהודי מדי.

מיד לאחר הפגישה עם הרב החל יוסף לחפש דירה פנויה בשכונה, שתהיה קרובה ככל האפשר לביתם. הוא עבר על כל העיתונים, נכנס לאתרי אינטרנט מתאימים ונרשם בכל משרדי התיווך. במקביל החזיר לסוכנות התעסוקה בפקס את הטפסים שמילא והתמיד לצלצל אליהם כדי לבדוק אם קבעו לו ראיונות עם מועמדים כלשהם. הוא הִרבה לשוחח עם אנשים בבית-הכנסת שהוריהם נעזרו בעובדים, מקווה למצוא עובד זר באמצעות שמועות העוברות מפה לאוזן. הוא אפילו דיבר עם מספר פיליפינים שטיילו עם מעבידיהם הקשישים בפארק השכונתי על אפשרות שאחד מחבריהם מחפש עבודה.

וואלי צלצל מהמוזיאון, ועדכן את יוסף שראש המחלקה החל לשאול שאלות בנוגע להיעדרויותיו. למחרת, לאחר שהביא את הוריו ל"מועדון הזיכרון", עשה יוסף מאמץ מיוחד להגיע לעבודה כדי להסביר לבוס את סיבת היעדרותו, אלא שראש המחלקה היה בפגישה מחוץ לעיר. מאחר שלא יכול היה להתרכז בעבודה, הזמין יוסף מונית, נסע לסוכנות התעסוקה והסתובב במקום כמו טרדן עד שהואילו להפגיש אותו עם מועמדת לעבודה, אישה מטהיטי, קטנה ומזדקנת. יוסף החליט שהייתה מבוגרת מדי לתפקיד. על-פי דבריה של סוכנת התעסוקה, המועמדת הבאה, מישל, "ירדה זה עתה מהרציף". היא נראתה בשנות השלושים

לחייה, שיער שחור כפחם, מבנה גוף עגלגל ועיניים המביעות ביטחון עצמי שגרמו ליוסף להירתע. "או, אוה", חשב, נבהל מתגובתו הגברית.

"ריבונו של עולם, כמה ניסיונות מסוגל בן תמותה לשאת?" תמה בשקט.

נראה, שאין זה משנה עד כמה הבן-אדם טרוד, המראה של אישה יפה גורמת לו לשכוח כל דבר אחר בעולם. יוסף קיצר את הראיון ככל שיכול היה, הודה לצעירה ואמר לסוכנת שהוא מחפש מועמדת בוגרת ומנוסה יותר. בעת שחיכה לראיין עובדת נוספת, רבקה התקשרה ובישרה לו שדני השתולל בבית-הספר. בנו דני, העומד להיות בר-מצווה, יצא מכליו, הִכה תלמיד אחר על ראשו במקל הוקי וקילל את מורתו. מנהל בית-הספר עמד על כך שיוסף יבוא מיד כדי לדבר עם המורה.

"נהדר", מלמל יוסף. זה בדיוק מה שהוא צריך, חשב לעצמו, מלחמה חדשה בחזית נוספת, הפעם מכיוון בנו בן השלוש-עשרה.

"ודבר נוסף", המשיכה וסיפרה אשתו, "הנהג לא הגיע כדי לקחת את הוריך מ'מועדון הזיכרון', כך שאני הייתי צריכה לקום מהמיטה ולנסוע לאסוף אותם".

"אני מצטער, מותק", השיב, "איך את מרגישה?"

"לפחות כבר אין לי כאבים".

"תודה לאל על כך".

"יש עוד חדשות טובות", סיפרה, "שמעון חזר הביתה. הוא נעל את עצמו בחדרו מבלי לדבר, אבל לפחות הוא חזר".

יוסף כבר היה במסדרון, בדרכו למעלית, כאשר אחת הסוכנות קראה לעברו, "מר פרידמן?" היא אמרה שיש להם עוד מועמדת שיוכל לפגוש אם יש לו זמן, כמובן. הוא חשב לרגע וענה בחיוב. יוסף הלך בעקבות הסוכנת בחזרה למשרד, שם ישבה וחיכתה אישה פיליפינית. עובדת הסוכנות הציגה אותה בשם טס והשאירה אותם לבד בחדר. היא הייתה אולי צעירה במעט מיוסף, תווי-פניה פשוטים וגלויים, לא נמוכה במיוחד, אך גם לא בעלת מבנה של דוגמנית. היא הקרינה ביישנות וצניעות והשפילה את מבטה כאשר דיברה. באנגלית חלשה הסבירה שהיא נמצאת

בארצות-הברית קצת פחות משנה, שמעבידה הקודם מת לפתע מהתקף לב ושהיא מחפשת משפחה חדשה שתשכור אותה לעבודה לפני שתפוג תוקפה של הוויזה שברשותה.

"את נשואה?" שאל יוסף, מנסה ללמוד עליה מעט יותר.

"כן", השיבה בנימה של נערה משרתת העומדת לפני אדונה.

"יש לך משפחה כאן באמריקה?"

"לא, אדוני, רק בפיליפינים".

"כמה ילדים יש לך?"

"שלושה".

"את מחפשת עבודה עם מגורים?"

"כן, אדוני, זו העבודה שהייתה לי".

"איפה זה היה?"

"רחוב תשעים-ושתיים וברודוויי".

הוא עשה מאמץ לא להביט בה ישירות, אבל הוקל לו כשלא חש כלפיה שום משיכה. היא נראתה נמרצת דיה כדי להחזיק מעמד בריצות אחר הצהריים של אמו. היא גם עשתה רושם שהיא די חזקה כדי להיות מסוגלת להושיט עזרה לאביו, אם יהיה לו קשה להסתדר בכוחות עצמו.

יוסף סיפר לה בקצרה על הוריו, על אשתו ועל ילדיו, וכמו כן על תוכניותיו לשכן את הוריו בדירה בסמוך לביתו.

"איך זה נשמע לך?" שאל אותה.

"זה בסדר. גם לגברת שעבדתי אצלה היה אלצהיימר. לקראת הסוף הייתה מאוד חלשה. היא הייתה במיטה, והייתי צריכה לרחוץ אותה ולהאכיל אותה ולעשות הכול, אז זה בסדר".

הוסכם שיוסף ישוב בתוך שעתיים כדי לאסוף אותה מהסוכנות ולהביאה אל ביתו לפגישת היכרות עם הוריו ועם בני משפחתו האחרים. הוא רשם את מספר הטלפון הסלולארי שלה, והבטיח לצלצל מהמכונית כאשר יהיה למטה ברחוב. אחר-כך, לאחר שסיכם את העניין עם עובדת הסוכנות, מיהר אל בית-הספר של דני, מרחק נסיעה קצרה לרחוב ה-85 מזרח. "רמז" היה בית-ספר אורתודוקסי, מודרני ששילב לימודי ישיבה

עם לימודי חול. המוסד שנהנה מתורמים עשירים העסיק מורים מצוינים, נחשב לבית-ספר בעל מוניטין והיה קשור בקשר חזק לישראל. מאחר שבית-הספר היה קרוב למוזיאון, היה יוסף אחד מההורים שנטלו חלק בהסעתם של התלמידים מריברדייל לבית-הספר ובחזרה. כך הייתה ליוסף הרגשה שהוא פוקח עין מקרוב על התקדמותו של דני. אמנם, בנו האמצעי לא היה תלמיד מצטיין כמו אחיו הבוגר ממנו, זאב, אולם הייתה לו מוטיבציה יותר מאשר לאחיו שמעון, ציוניו היו נאים ודו״חות המורים עליו היו בדרך כלל טובים.

באיזשהו אופן הזכיר דני ליוסף את ימי הילדות שלו עצמו. דני הִרבה לבחון את עצמו, התבודד, ובמקום לצאת לשחק עם חברים העדיף להיות בבית. אהב מאוד את המחשב והיה מסוגל להשתעשע במשחק ״פקח טיסה״ במשך שעות ארוכות. הוא גילה אתר שהקליט את כל הנחיתות וההמראות מנמלי התעופה לה-גרדיה וקנדי, וכאשר המטוסים חלפו מעל הבית היה יוצא למדשאה עם המשקפת שלו ומודיע, ״הנה מטוס קונטיננטל שהמריא בשעה חמש לדטרויט״. בסך הכול היה דני ילד מחונך, ולכן לא היה יוסף מוכן לתלונות של המורה.

המורה היה איש צעיר שזקנו מטופח וכיפה שחורה על ראשו. ״בשבועות האחרונים הוא ילד שונה״, סיפר ליוסף כשנפגשו בכיתה בעת שדני ישב וחיכה בפרוזדור, ״הוא לא מקשיב בשיעורים, מפריע לתלמידים אחרים, והוא אף התחצף אלי כשנאלצתי להטיף לו מוסר. שמתי לב שהוא לא מוסר את שיעורי הבית שלו, והיום אף הסתבך בקטטה בשיעור התעמלות והִכה את אחד התלמידים במקל הוקי. אולי תוכל אתה להסביר את השינוי הפתאומי בהתנהגותו?״

יוסף ישב שקוע במחשבות. השינוי הגדול שהתחולל בשבועות האחרונים היה שהוריו הגיעו והם מתגוררים איתם בבית, אולם יוסף לא רצה להיכנס לנושא.

״אולי הוא לחוץ בגלל הבר-מצווה שתהיה בעוד שבועיים״, השיב.

״זה בהחלט יכול להיות״, הסכים המורה, ״אולם עברתי איתו על הפרשה והתרשמתי שהוא מוכן היטב״.

"אשוחח איתו מלב אל לב", הבטיח יוסף.

"טוב. ייתכן שהוא צריך להרגיש את המעורבות שלך באופן יותר קרוב בשלב החשוב הזה של חייו. לעיתים נדמה לנו שאם אנו שוכרים לבן מורה שיכין אותו ליום הגדול, הרי שתרמנו את חלקנו לבר-מצווה. אולם, אך טבעי הוא שהילד רוצה להרגיש שאביו לוקח חלק פעיל במסע הכניסה שלו לבגרות. התפקיד של האב אינו מסתכם רק בתשלום עבור האולם. כדאי אולי שתעבור איתו על הפרשה".

"מעולם לא למדתי טעמים", הודה יוסף.

"אם כך אולי תלמדו יחד בנושא התפילין. חשוב ביותר שתהיה לו ההרגשה שאתה איתו, שאתה תומך בו".

יוסף הנהן בראשו. למען האמת השתדל להעניק לכל אחד מילדיו תשומת לב אישית. אולם, עם חמישה בנים, אישה בהריון, ועבודה, הדבר לא תמיד עלה בידו.

"אני מבין שהוריך באו לגור איתכם", אמר המורה.

"עד שאמצא להם סידור אחר".

"אתה עושה מצווה גדולה, ומעשיך הם דוגמא נפלאה לילדיך, אבל עכשיו על דניאל לחוש שהוא גאוותך ומרכז התעניינותך, ואסור שתהיה לו התחושה שהוא במקום השני, אפילו אם מדובר בסבא וסבתא שלו".

דבריו של המורה היו בהחלט מתקבלים על הדעת. אולם אם דני ניצב במקום הראשון והוריו באופן זמני במקום השני, כי אז תופסת אשתו את המקום השלישי המרוחק יותר. עם כל הכבוד לחכמתו של המורה הצעיר, חשב יוסף בליבו, רבקה לא תהיה מאושרת במצב הזה.

שני הגברים לחצו ידיים. דני המתין בפרוזדור כשהבעה תמימה נסוכה על פני הילד היפים שלו, כאילו הסיפור כולו היה אך מקרה של טעות בזיהוי. המורה הלך לדרכו מבלי לומר מילה לדני.

"מתי השיעור הבא?" שאל יוסף.

"הם כבר באמצע".

"נלך לשתות קולה?"

"בטח, למה לא".

יוסף הוביל את דני אל מחוץ לבניין, חלפו על פניו של שומר הביטחון ודרך השער אל הרחוב. הוא קנה שני בקבוקי שתייה במכולת פינתית, והאב ובנו עמדו על מדרכה סואנת ולגמו את המשקה בשעה שאוטובוסים של העיר ניו-יורק והמוניות הצהובות המפורסמות חלפו במהירות ברחוב.

"לחיים", התבדח יוסף.

"לחיים", השיב דני בהרמת בקבוק.

"למה עם מקל הוקי?" שאל האב.

"הוא התחיל להציק לי", השיב הילד.

"אז תציק לו בחזרה. למה אתה צריך להכות אותו עם מקל הוקי?"

"הוא מבוגר ממני בשנתיים".

"אז ספר למורה שלך".

"הוא אף פעם לא עושה כלום".

"או.קיי, אנחנו נדבר על כך יותר כשנגיע הביתה. אולי תצטרף אלי לריצה, ובפארק אראה לך כמה טריקים לשעת צורך. כמו, למשל, איך למסמר ברנש גדול ממך במכת אגרוף חמקמקה מבלי שתצטרך לחבוט בו במקל הוקי או במחבט בייסבול".

"באמת?" שאל הילד.

"כן, הגיע הזמן שתלמד להתגונן מפני אלוף אגרוף חובבני".

"אתה נהגת להתאגרף?"

"בתיכון, קצת. עד שחטפתי בישבן".

הילד נשנק מצחוק וירק את הלגימה האחרונה של הקולה שהייתה בפיו. יוסף טפח לו על גבו בתנועות של ליטוף.

"מה עם סבתא? אתה תצטרך לקחת אותה לטיול כשאני מגיע הביתה", הזכיר לו בנו.

"אז תבוא איתנו".

"לא".

"אל תדאג. נסתדר. נלך אחרי שאחזור עם סבתא, או לפני-כן. נבלה קצת זמן ביחד. והערב אני רוצה ללמוד איתך בנושא התפילין, בסדר?"

"בטח, אבא".

"ואני רוצה שתבדוק באינטרנט לגבי משקפות משוכללות, ואיפה סבא יכול לקנות לך לבר-מצווה את המשקפת הכי מקצועית שקיימת בשוק. לא איזה צעצוע, אלא כזו שמשתמשים בה בנאס"א, כדי שתוכל לקרוא לא רק את שם חברת הטיסה, אלא תהיה מסוגל לזהות את צבע העיניים של הטייס".

"אתה באמת מתכוון לזה?"

"בהחלט".

"וואו, זה עצום. אתה האבא הכי גדול בעולם וסבא הוא הסבא הכי-הכי טוב".

כשסיימו לשתות נתן יוסף לדני טפיחה אוהבת ונפרד ממנו לשלום. הוא הלך למכונית שנותרה במוזיאון ונסע במהירות לאסוף את העובדת הפיליפינית. כשקרב לשפת המדרכה הבחין במישל הצעירה והיפה עומדת שם, מחכה לאוטובוס. מבלי לחשוב הצטלצל לו לפתע באוזניו שירם של הביטלס, "Michelle, my belle, these are words that go together well".

למרות שיוסף השתדל בכל מאודו להחליף את הקלטות הישנות והמזוהמות בראשו בקלטות חדשות, מטוהרות יותר, הרי שהפסולת ההוליוודית הייתה תקועה בתודעתו כמו זבל שמתאסף ונדבק למקל הצף בנהר הגנגס. בדרך כלל היה יוסף מאושר עם אשתו ולא חשב על נשים אחרות. פה ושם היה חש משיכה לאי-אלו נשים במקום עבודתו, אך הדבר היה חולף במהירות, שכן שמח עם האישה הנפלאה שאיתו בבית. אולם לאחרונה, אולי בגלל שרבקה החלה לרדת עליו, החלו עיניו ומחשבותיו לנדוד. מה יכול היה לעשות? על-אף התורה, השבת, והתפילות בבית-הכנסת שלוש פעמים ביום, גבר הוא גבר.

צפירת אוטובוס קטעה את הרהוריו. יוסף נהג את מכוניתו מעבר לתחנה ובמראה האחורית ראה את מישל עולה לאוטובוס מקומי. דקה לאחר שצלצל לטס, היא הופיעה על המדרכה. יוסף חש הקלה כאשר התיישבה במושב האחורי של המכונית. הוא חשב לעצמו שיהיה זה חשוב

לקבוע קוד התנהגות ראוי כבר מן ההתחלה, ולהבהיר באופן חד משמעי שהוא המעביד ושהיא העובדת, ואין היא שווה לו, ולכן אין באפשרותה לשבת לידו במושב הקדמי של המכונית – אלא שהיה נבוך מכדי לומר לה את הדברים באופן ישיר. למרבה המזל הבינה זאת בעצמה ונהגה בהתאם. למען הנימוס פתח עמה בשיחה קלילה ולא מחייבת, כשהוא מתאר את משפחתו, את הוריו, ושואל אותה שאלות פשוטות על ניסיונה בעבודה. אחר-כך, כדי לתת מנוחה למוחו המאומץ, הכניס דיסק של רבי שלוימה קרליבך למערכת הנגינה וזמזם יחד עמו את מילות השיר, מנסה לדחוק הצידה לרגע את כל בעיותיו.

רבקה נראתה ברגע הראשון מופתעת כשיוסף נכנס הביתה עם האישה הפיליפינית הזרה, בוחנת אותה כפי שאישה בודקת יריבה, סריקה מהירה מכף רגל ועד ראש. לאחר שחושיה אמרו לה שהאישה פשוטת המראה אינה הטיפוס של בעלה, היא קיבלה אותה בחביבות, מרוצה מכך שבעלה עושה צעדים בכיוון הנכון. יוסף שמע את שאגת מוסיקת הרגאיי מהקומה השנייה, סימן ודאי לכך שבנו המשוטט שב הביתה. אמו ישבה בחדר המגורים וצפתה בטלוויזיה. אביו השתרע בכיסא-נוח לצידה אוחז במקל האלומיניום החדש שלו. מאז שהגיע תפס בעלות על הכיסא כמו שצבא משתלט על שטח כבוש, פורס את ז׳קט הגולף של לקוסט שלו על גב הכיסא כמו הדגל שהמרינס תקעו באיוו ג׳ימה. במובן מסוים הכיסא אכן היה שלו. אביו קנה להם אותו במתנה, כפי שקנה להם את הבית ואת יתר הרהיטים.

הארי פרידמן נופף לעבר בנו שייגש אליו וסימן לו להתכופף, כך שיוכל ללחוש דבר מה על אזנו. ״תגיד לה לנקות את רצפת האמבטיה שלנו ולשפשף את הכיור. הכול מלוכלך״.

״היא לא עובדת ניקיון. אני חושב לשכור אותה כדי שתעזור לנו להשגיח על אמא״.

ייתכן שיוסף דמיין, אולם נדמה היה לו שהבחין באביו המעיף מבט באישה כמו היה עדיין באביב שנותיו. אפילו בגיל שמונים, היצר אינו

נרגע, הרהר בינו לבין עצמו, בדיוק כמו ויסקי עתיק יומין שחריפותו אינה פגה עם חלוף הזמן.

"עם לינה?" חקר אביו.

"כן".

"יש לך מספיק מקום?"

"אנחנו נעשה מקום", השיב יוסף, מנסה עדיין להסתיר מאביו את התוכנית להוציא את הוריו מביתו.

פעמון הכניסה צלצל. אלי ומוישי פתחו בריצה לכיוון הדלת, מתחרים ביניהם מי יגיע ראשון.

"זה המשטרה! זה המשטרה!" צעק אלי בהתרגשות.

ואמנם, שני שוטרים חשאיים ניצבו בפתח. מכונית ללא לוחית זיהוי חנתה ברחוב, סמוך לבית. אחד מהשוטרים הציג ליוסף תעודת זיהוי ואמר שהם ממחלקת הבילוש. יש להם פקודת-מעצר נגד שמעון פרידמן וגם צו-חיפוש בחדרו.

יוסף היה המום. תחושת אימה מילאה את בטנו, כמו הצמיד מישהו קת של רובה לצלעותיו.

"מה העניין?" שאלה רבקה את בעלה בחרדה. אביו, אמו והפיליפינית – כולם חיכו לתשובתו.

"יש להם צו לעצור את שמעון", הסביר לה.

"לעצור אותו על מה?" שאלה.

"גניבה וסחר ברכוש גנוב", השיב אחד הבלשים בכובד ראש. לגנוב זה דבר אחד, אבל לגנוב ואחר-כך לסחור ברכוש הגנוב זו כבר עבירה רצינית.

"איפה הוא?" שאל השוטר השני.

"למעלה בחדרו", ענתה רבקה.

מבלי לומר מילה נוספת, כמו אנשי קומנדו מאומנים היטב, שלפו השניים את האקדחים שלהם ודילגו במהירות במעלה המדרגות. יוסף רץ אחריהם. הם פתחו באלימות את כל דלתות החדרים עד אשר מצאו את שמעון, יושב על מיטתו ומנגן בגיטרה. בעת ששוטר אחד חיפה באקדח מכוון לעבר שמעון, לפת חברו את הילד ההמום, סובב את ידיו מאחורי

גבו ושם עליהם אזיקים. שמעון נאנח מכאב. עיניו נעו בפראות. מבע של פחד היה נסוך על פניו.

"מה לע..." החל לומר, אך השוטר דחף אותו חזרה למיטה והחל לחפש עליו.

"שכב על הבטן", פקד, "יש לנו צו-מעצר נגדך".

"אתם מלאים זבל", החזיר להם שמעון, "לא עשיתי כלום".

"תוכל לומר הכול לחוקרים בתחנה. אותנו לא מעניין מה שיש לך לומר. אז סתום את הפה".

השוטר השני החל לפתוח מגירות ולרוקן את תוכנן על הרצפה. הוא גרף את הספרים מעל המדפים, השליך את תיק הגיטרה לקצה החדר והחל לרוקן את ארון הבגדים.

"למה כל האלימות הזאת?" מחה יוסף.

רבקה עם כרסה הגדולה פערה עיניים אל מול המתרחש מבלי להוציא הגה. כעבור פחות מדקה היה חדרו של שמעון הפוך לגמרי.

"על מה כל זה?" שאל יוסף.

השוטרים לא ענו. אחד מהם חיפש בכיסיו של הילד והחרים את ארנקו ואת מכשיר הטלפון שלו.

"שמעון, מה קורה פה?" דרש יוסף לדעת.

"זה שטויות", השיב שמעון, "הם מעלילים עלי, לא עשיתי כלום".

"נלך", פקד אחד השוטרים, כשהוא מושך את שמעון מהמיטה.

שמעון נראה מרוגז, אך לאחר שההלם התפוגג מעט, חזר אליו קור רוחו. "אל תדאג, אבא. הם מטורפים. זה הכול טעות".

הם דחפו אותו לעבר הדלת. יוסף ורבקה פינו דרך. "לאן אתם לוקחים אותו?" שאלה רבקה.

"פרנסינקט עשרים ואחת, מנהטן. פירסט אבניו ורחוב ארבע-עשרה".

רבקה נעצה עיניים בבעלה. "אני אלך גם כן", אמר לה, "את תלכי לנוח".

"שמעון, אל תדאג", אמרה לילד, "נשיג לך עורך-דין".

"אל תגיד להם אף מילה עד שתדבר איתו", ציווה עליו יוסף, "הוא ייעץ לך מה לעשות. אתה תעשה מה שהוא יאמר לך".

"אל תדאג, אבא. לא עשיתי כלום. אתה תראה".

השוטרים החלו להוריד את שמעון במדרגות כמו אסיר, כבול באזיקים. הורי יוסף עמדו שם יחד עם טס. כאשר ראתה ליזי פרידמן שהשוטרים לוקחים את נכדה, היא קפצה עליהם.

"עזבו אותו!" זעקה, ושרטה את פניו של אחד השוטרים.

השוטר דחף אותה הצידה, אולם היא הייתה נחושה לעצור אותם. בעוצמה על-טבעית, כזו המשתחררת בהתפרצויותיה, היא תפסה את אחד השוטרים בצווארונו ולא שחררה אותו.

"ליזי!" צווח אביו של יוסף.

כאשר השוטר השני דחף אותה בכוח רב אל רצפת המסדרון, הניף הארי פרידמן את מקלו והנחית עליו מהלומה. השוטר הרים את ידו מאוחר מדי. המקל נחת על ראשו בקול נפץ. שותפו תפס את המקל ונתן לקשיש בעיטת ג'ודו ששלחה אותו מתגלגל לרצפה. יוסף מיהר להגן על הוריו, תקף את השוטר וסטר לו על פניו בכל כוחו. רבקה צרחה. השוטר המזועזע איבד את שיווי משקלו, התמוטט והצטרף אל אביו של יוסף על הרצפה.

"כל הכבוד, אבא!", צעק דני בגאווה.

"תברח שמעון!" צעק אלי, תוך שהוא בועט בשוטר על הרצפה.

לפתע, שלף השוטר, שעדיין עמד על רגליו, את אקדחו וירה ירייה אחת לכיוון התקרה.

"הירגעו כולכם", שאג, "לפני שמישהו באמת ייפגע".

בכוונו את האקדח לעבר הפרידמנים, הורה להם לעמוד ליד הקיר. הוא הוציא מכשיר ווקי-טוקי זעיר והזמין מכונית נוספת לגיבוי. לאחר ששותפו קם על רגליו, הוא תפס את שמעון ודחף אותו אל מעבר לדלת הכניסה.

"אתה בסדר, אבא?" שאל יוסף כשהוא כורע לצידו של אביו.

עתה הגיע תורו של יוסף להיתפס בצווארונו, ובמשיכת פתע לא ידידותית, השוטר שקודם לכן ספג ממנו סטירה, הקים אותו על רגליו.

"אתה בא איתנו", הודיע ליוסף, "על תקיפת קצין".

הוא דחף את יוסף בגסות וחמק החוצה דרך הדלת מבלי להסיר את מבטו הזהיר מליזי פרידמן.

"אתה עוד תשמע מהבת שלי על זה", איימה, "היא עיתונאית. אתה תראה את תמונתך בכל העיתונים על הכאת שני אנשים זקנים וחסרי ישע".

"תתקשרי לאהרון בלקמן מבית-הכנסת!" צעק יוסף לאשתו, מזכיר לה את שמו של עורך-הדין בעת שהאזיקים חרצו את מפרקי ידיו.

מכונית אסירים עלתה על המדרכה בחריקה. שני קצינים קפצו מתוכה, בדיוק כמו בסרטים.לפני שדחפו את יוסף פנימה, הוא עוד הספיק להעיף מבט אל הבית. העובדת הפיליפינית, טס, עמדה בין אביו לאמו, מחזיקה אותם בזרועותיהם. לפחות מצא מישהו שישגיח על הוריו, חשב.

פרק 10

בתחנת המשטרה הזכיר יוסף לבנו לשמור על זכות השתיקה עד שייפגשו עם עורך-דין.

"אני מצטער, אבא", אמר, "הייתי צריך לשמוע לך. אבל לא עשיתי כלום".

האב ובנו הוכנסו לשני חדרי חקירה נפרדים. יוסף צולם ונלקחה ממנו טביעת אצבעות. הוא סירב לדבר עם חוקריו ולא הסכים לחתום על טופס הצהרה כלשהו.

"אני דורש להשתחרר", היה כל מה שאמר, "יש לי הורים חולים ועלי לטפל בהם".

"אתה תקפת קצין, חבר", אמר לו אחד השוטרים.

"הקצין תקף את הוריי", השיב יוסף.

"הוא משקר", טען הקצין שאסר את יוסף.

למרבה המזל, דני צילם את כל ההתרחשויות במצלמת הווידיאו הדיגיטלית של המשפחה. עברו שעות אחדות עד שעורך-הדין הכין העתק והביאו לתחנת המשטרה. בינתיים נכבל יוסף באזיקים, ושוטר דחף אותו לתוך תא המעצר יחד עם אסיר פורטוריקני שהיה לבוש בבגדים צבעוניים ונראה כמו סרסור טיפוסי, וחסר בית מהאיסט ווילג' שישן על אחד הדרגשים החשופים. שמעון ישב קודר על הדרגש לצידו.

"על מה כל זה?" שאל אותו יוסף.

"תהיה חכם, אחי", אמר הבחור עם הלבוש הצעקני, "יש פה מיקרופונים בכל הצינוק הזה. תהיה בטוח שהחברים שלנו מקשיבים לנו שם למעלה".

"הוא הבן שלי", סיפר לו יוסף.

"אז אשיר לכם שיר כמוסיקת רקע, אם אתה מבין למה אני מתכוון".

כדי להחריש את השיחה שלהם, החל חברם לתא לשיר שיר ישן של זמר הנשמה השחור אוטיס רדינג. האסיר על הדרגש אמר לו בקול מנומנם לשתוק, וחזר ושקע בשינה. שמעון סיפר לאביו כי היה לבד בדירת חבר, כשהבחור צלצל וביקש ממנו להעביר למישהו תמורת מאתיים דולר מערכת די-וי-די חדשה שחברו כנראה גנב. הקונה, כך נאמר לו, יעמוד מתחת לקשת בכיכר וושינגטון, ויחבוש ברט ירוק לראשו. שניהם לא ידעו כי הקונה היה בעצם שוטר סמוי. ליוסף זה נשמע כמו מלכודת, אבל הוא לא הכיר את החוק. לדעתו, בכל מקרה הסיפור לא נחשב למשהו חמור.

"זה נשמע שהם בעצם רצו לתפוס את החבר שלך ולא אותך", לחש חזרה לבנו.

חברם לתא המשיך לשיר בקול רם את הבלדה שהייתה פעם מאוד פופולארית. היה לו קול לא רע, אך הוא לא היה אוטיס רדינג. אולי הוא גם שוטר סמוי, חשב יוסף בליבו, והחליט שהם דיברו די.

"למה אתה כאן?" שאל יוסף את ה"זמר".

"תאמין לי", השיב זמיר הכלא "בחיים שלי לא עשיתי משהו נגד החוק".

החיוך הרחב שפשט על פניו מצד לצד, מגלה שיניים חסרות וסתימות זהב מנצנצות, אמר בדיוק את ההיפך. כאשר נכנסו לתא שני סוהרים כדי לקחת את הסרסור, ניצל יוסף את ההזדמנות ואמר שהוא רוצה לדבר עם עורך-הדין שלו.

"שתוק, יהודון", צעק לעברו אחד מהם.

"אני מצטער, אבא, שהכנסתי אותך לצרה הזאת", אמר שמעון כשנותרו לבד עם העציר השתוי.

"לפחות יש לנו הזדמנות לדבר", השיב יוסף, "לא עשינו זאת בזמן האחרון".

הוא נזכר בשיחה עם המורה של דני מוקדם יותר באותו יום. ייתכן שגם שמעון הלך לאיבוד בתוך המצב הלחוץ בבית, בדיוק כמו אחיו האמצעי. אולי יוסף הזניח אותו, ולא הקדיש לו באופן אישי זמן איכות שכל אחד מהבנים כה זקוק לו. למען האמת, יוסף לא זכר שום דבר מיוחד שהם עשו ביחד כאב ובן. הוא כמובן לימד אותו לרכב על אופניים, הם שיחקו מדי פעם טניס ביחד, מספר סיבובי גולף, הלכו פעמים אחדות לבאולינג ואולי משחק שחמט פה ושם. כבר שנים שיוסף מקפיד ללמוד תורה בקביעות עם בנו הבכור, זאב. הוא ניסה להנהיג זאת גם עם שמעון, אך הילד מעולם לא גילה עניין. פשוט, לא הייתה ביניהם אותה כימייה שהייתה קיימת בינו לבין בנו הבכור. יוסף איבד קשר עם הבן הזה, הרגיש והיצירתי. הדבר אולי קרה בגלל תחושות התסכול והכישלון שלו שהניבו ניסיונותיו לתקשר איתו ובגלל ששלושת בניו הקטנים היו תובעניים יותר.

"הבה נקווה שהצרה הזאת היא רק אות אזהרה", אמר, "ואבן מִדרך כדי לעלות על דרך טובה יותר. אולי עכשיו תחשוב על חזרה לבית-הספר. אתה לא צריך להיות רב. אם אתה לא רוצה להיות דתי בשלב הזה של חייך, כמובן שזה יעציב אותי, אבל העניין נתון להחלטתך. בכל מקרה, אני אוהב אותך בדיוק אותו הדבר".

"אולי אמצא איזשהו בית-ספר עם פנימייה, בסגנון יותר חופשי, מקום שבו אוכל להתרכז במוסיקה שלי תוך כדי הלימודים".

"אני בטוח שישנם מקומות כאלה", השיב יוסף, "אוכל לעזור לך למצוא אחד כזה אם תרצה. כיום אפשר למצוא הכול באינטרנט. אולי ניקח כמה ימי חופש, רק אתה ואני, ונבקר במספר בתי-ספר".

"נשמע מגניב. אבל מה עם סבא וסבתא? נצטרך לקחת אותם איתנו?"

"אני שוכר עובדת שתטפל בהם, כך שלא אצטרך להיות איתם כל הזמן".

"אמא בוודאי תשמח על כך".

לפני שיוסף הספיק לענות, משך את תשומת ליבו קול מוכר. אמנם, קולות הנחירה של שותפם לתא הפריעו לזיהוי המלא, אבל לא היה עוד קול כזה בעולם.

"אני רוצה לראות את בני! אני רוצה לראות את בני!" צווחה ליזי פרידמן למעלה, בתחנת המשטרה. היא ובעלה בליווי טס הגיעו יחד עם עורך-הדין אהרון בלקמן. "למה עצרתם אותו?" צעקה, "הוא הגן על אמו ועל אביו. היה עליכם לעצור במקומו את השוטר בגלל שהתנהג כמו מטורף ותקף אישה זקנה".

"זה נכון", אישר עורך-הדין, "רק לאחר שהקצינים תקפו את הוריו המבוגרים של הלקוח שלי, הוא ניסה להתערב".

"שטויות", השיב השוטר שעצר אותם.

"יש לנו סרט וידיאו המתעד את כל התקרית", השיב עורך-הדין, תוך שהוא מושיט את הדיסק למפקד האזור, שכבר שמע על הסרט שצולם. שכן, בעשרים הדקות האחרונות, לפני שהדיסק הגיע לתחנה, הוא קיבל קריאות טלפוניות מחדשות אי-בי-סי, מהניו-יורק פוסט, מהירחון פיפל וממפקד רובע מנהטן. המהומה התקשורתית פרצה לאחר שדני, שבנוסף לדיסק שצרב לעורך-הדין, גם שלח את הסרט באי-מיל לאיילין. היא מיד הפיצה בין חבריה העיתונאים בחלונות הגבוהים את הסקופ אודות וידיאו סנסציוני המנציח מקרה מביש של התאכזרות שוטרים ממשטרת ניו-יורק לקשישים.

לאחר שהמפקד הבכיר צפה בסרטון בן שתי הדקות, הוא הניע בראשו בהבעת צער. פניהם של שני השוטרים שעצרו את יוסף האדימו.

"בתי היא עיתונאית בכירה", איימה ליזי פרידמן, "היא תעלה לאוויר את הווידיאו הזה במהדורות החדשות הפופולאריות ביותר מניו-יורק ועד לוס-אנג'לס. אולי שמעתם עליה. איילין פרידמן".

"איילין פריד", תיקן בעלה.

"אני אטפל בכם, ליצנים, מאוחר יותר", אמר הקודקוד הראשי לשוטרים. אחר-כך קם ונכנס למשרדו. כעבור דקה הזמין את עורך-הדין להיכנס אליו לדיון פרטי.

"מה עם ג'ואי שלי?" זעקה ליזי פרידמן, "איפה הבן שלי? אני רוצה לראות אותו עכשיו".

בדיוק באותו הרגע מיהרו להיכנס לתחנה צלם וכתב חדשות. מבלי לבקש רשות, החל הצלם לצלם את פניו החבושות כמעט לגמרי של הארי פרידמן.

"תראו מה המשטרה עשתה לבעלי", קראה אמו של יוסף, על-אף שפניו החבושות של בעלה היו תוצאה של הנפילה ולא של התקרית עם השוטרים.

ללא שום צורך בשכנוע נוסף החליט מפקד האזור לשחרר מיד את האב ואת הבן, לקרוע לגזרים את צו המאסר ולבטל את כל ההאשמות. כל זאת, בתמורה להבטחתו של עורך-הדין שסרט הוידיאו לא ישוחרר לתקשורת.

ליזי פרידמן חיבקה בהתרגשות את בנה כשהובא לחדר יחד עם שמעון. השניים שוחררו מהאזיקים ונאמר להם שהם חופשיים ללכת לביתם.

אילו היה זה סרט, דמיין יוסף לעצמו, התמונה הבאה הייתה מראה אותנו יוצאים מתחנת המשטרה יחד עם עורך-הדין. אחר-כך הייתי מביט למעלה לשמים ואומר, "נו, מה יש לך עוד באמתחתך בשבילי?" וזה בדיוק מה שעשה יוסף כשהיו שוב בחוץ ברחוב.

הארי פרידמן הביט בשמיים לראות על מה בנו מסתכל, אך לא היה שם דבר מלבד עננים. "אני חושב שעליך לצלצל לאחותך ולהודות לה", אמר.

"אתה צודק, אבא, אבל קודם אני רוצה לצלצל לרבקה ולספר לה שהכול בסדר".

בעת שיוסף הרגיע את אשתו בטלפון הבחין באביו הקורא לטס שתעזור לו לטפס למושב הקדמי בג׳י-אם-סי של עורך-הדין. תחילה נתן לה את מקלו, אחר-כך נאחז בידית והיא הרימה את אחת מרגליו לתוך המכונית, לאחר מכן חיכה שתיתן לו מעין הגבהה הידראולית מאחור. היה זה מבצע שלם. לבסוף, לאחר שהתיישב במושב הרכב, לקח ממנה את המקל. הוא נראה מרוצה מהסייעת החדשה שלו, על אף שנועדה לעזור לאשתו ולא לו.

״אני לא אוהבת איך שאביך מסתכל עליה״, לחשה אמו באוזנו של יוסף, ״היה עליך להשיג לו גבר שיעזור לו״.

״היא לא בשביל אבא, אמא, היא בשבילך״.

״בשבילי? אני לא צריכה עוזרת. זה בזבוז כסף״.

לאחר ששבו הביתה מצא יוסף הזדמנות לשוחח עם אשתו בחדר השינה שלהם שבקומה השנייה. הוא תיאר בפניה את שעבר עליו בשעתיים שהיה בבית-הסוהר, וסיפר לה על שיחת הפיוס מעוררת התקווה שהייתה לו עם שמעון, אחר-כך שאל אותה את שאלת מיליון הדולר: ״מה את חושבת על העובדת הפיליפינית?״

״עושה רושם שהיא בסדר״, השיבה.

״את חושבת שהיא יכולה להסתדר גם עם אמי וגם עם אבי?״

״כלומר, אתה חושב להביא עובדת נוספת?״

״לא. אבל למען האמת זה לטפל בשני אנשים, לא רק באמי״.

״כמה זה יעלה?״ שאלה רבקה.

״המחיר של עובדת צמודה מתחיל ב-1,800 דולר לחודש, לא כולל ימי ראשון וחגים פיליפיניים״.

״נשמע הגיוני״.

״בימי ראשון יש לה אפשרות לקחת חופשה, או שאנו יכולים להוסיף לה תשלום מיוחד כדי שתעבוד״.

״נראה שאביך מחבב אותה״.

״ניצחנו בחצי קרב״, השיב יוסף, ״אני בטוח שגם אמי תתרגל לרעיון שזר מסתובב בבית״.

"רוב הזמן נדמה שהפיליפנית מתמזגת עם הטפט שעל הקיר, כאילו למדה להסתוות", העירה רבקה.

בדיוק באותו רגע הופסקה שיחתם על-ידי צווחות שעלו מלמטה. זו הייתה אמו של יוסף. הדלת הקדמית נטרקה בברכת שלום ולא להתראות.

"השעה המכושפת", מלמל יוסף.

דני נקש על דלת חדר השינה של הוריו. "סבתא שוב ברחה", דיווח, "הפיליפינית הלכה אחריה. סבא רוצה שתבוא לעזור".

"מה אתה מתכונן לעשות?" שאלה רבקה.

יוסף יכול היה להרגיש את מבטיהם החודרים של אשתו ושל בנו כמו היו קרני לייזר. "זהו מבחן טוב לעובדת החדשה", השיב, "נראה מה היא תעשה".

הוא רצה לתת לאשתו את ההרגשה שדברים באמת השתנו. עתה, כשיש עובדת זרה בבית, הוא לא יצטרך לרדוף אחרי אמו בכל פעם שהיא תברח.

"אז אתה יכול לתת לי שיעור באגרוף עכשיו?" שאל דני.

"בטח, חבר", השיב יוסף בנימה זחוחה, למרות שבתוך תוכו היה מלא חששות באשר ליכולתה של טס להתמודד עם אמו. בעודו קורץ לאשתו, לקח יוסף את בנו למטה, למרתף, כדי להראות לו מספר תכסיסי אגרוף. הארי פרידמן כעס על בנו על שלא רדף אחרי אמו, אך יוסף לא נכנע לתחינותיו, כדי להוכיח לאשתו שהוא אכן מתכוון ברצינות למה שאמר.

"אולי תלך כבר לחפש את אמך?" צעק לו אביו מראש המדרגות. "לעזאזל, אולי תקשיב לי? מה לכל הרוחות קורה איתך? לא איכפת לך מאמך? אתה רוצה שאמות מהתקף לב?"

"הכול יהיה בסדר", הרגיע יוסף את אביו, על אף שלא היה לו קל לעמוד בפני מפולת של רגשות אשמה שהציפו אותו כמו לבה רותחת שהגיעה אליו במורד המדרגות למרתף. אחרי הכול, מצבו של אביו לא היה מזהיר. מי יודע מה עלולה לגרום לו חרדה מרקיעת שחקים כמו זו שלו, וכיצד יגיב ליבו, שעורקיו כמעט סתומים לגמרי, ללחץ מתגבר.

מאידך, הבטיח לבנו להקדיש לו קצת זמן, ויוסף לא רצה לאכזב אותו ולגרום להרעה ביחסים שביניהם כמו זו שגררה בעקבותיה את התנהגותו המרדנית של שמעון.

"תודה לא-ל הטוב", אמר יוסף בקול רם כשראה את טס חוזרת הביתה עם אמו. היא חייכה ונראתה שמחה. נראה היה כאילו השד שלה החליט למצוא לו קורבן חסר אונים אחר. מבע פניה של הפיליפינית היה רגוע כתמיד. היא לא נראתה עייפה או חסרת נשימה. הארי פרידמן חיבק את אשתו כשהוא מתייפח כמו ילד קטן שהלך לאיבוד ועתה הוא אסיר תודה על שמצא את אמו.

"אתה ממזר", התפרץ כשיוסף עלה למעלה.

יוסף נאנח. הוא אף פעם לא יהיה צודק. אם הוא טוב להוריו, אשתו וילדיו כועסים; ואם הוא טוב לאשתו ולילדיו, כי אז אביו כועס עליו על שהוא אינו עוזר מספיק.

כשישבו לאכול ארוחת ערב טס נשארה במטבח. יוסף הזמין אותה להצטרף למשפחה אבל היא סירבה בביישנות, כאילו ייחשב הדבר להפרה של יחסי עובד-מעביד ראויים.

"היא ממש לא מדברת הרבה", העירה רבקה לאחר הארוחה, "אתה חושב שזה בגלל שהיא לא מדברת אנגלית טובה, או בגלל שכך מחנכים אותם?"

"אולי בגלל שתי הסיבות", ענה יוסף, "אבל אנחנו לא מעסיקים אותה כדי שתנאם. מה שחשוב שתהיה לה סבלנות להסתדר עם הורי".

"עושה רושם שהיא מסתדרת".

"אז נשכור אותה?"

"אני לא רואה כל סיבה שלא. אם זה לא יהיה מוצלח תמיד נוכל לחפש מישהי אחרת".

יוסף חש הקלה. עתה נותר לו עוד למצוא להוריו דירה בקרבתם.

מתוך רצון לתת לאשתו את ההרגשה שהיא שותפה מלאה ויחידה בכל המהלך, ביקש ממנה יוסף להצטרף אליו כשיצא ללוות את טס לתחנת האוטובוס.

"איפה היא גרה?" שאלה רבקה.

"בצ'יינה טאון. לאחר שמעבידה הקודם מת, סיפרה, היא עברה להתגורר בדירה יחד עם עובדות פיליפיניות נוספות".

"אני לא יכולה לדמיין איך הן עושות את זה", הרהרה רבקה בקול, "להשאיר בעל ושלושה ילדים ולעבוד במרחק אלפי קילומטרים, במדינה זרה לגמרי".

"אני מניח שהן זקוקות לכסף".

"היא בוודאי בודדה מאוד".

"ישנן עוד הרבה פיליפיניות סביב".

ליוסף היו די והותר בעיות משפחה משלו מבלי להוסיף גם את צערה של העובדת הפיליפינית על כתפיו. יפה היה מצידה של רבקה שגילתה הזדהות עם הקשיים של זולתה, אך קיים סדר עדיפויות. טס הסכימה להגיע כל יום לריברדייל עד שיוסף ישכור דירה להוריו, ואז תעבור להתגורר איתם.

עד אז ישיג יוסף את המסמכים והאישורים החוקיים הדרושים, כדי שהוויזה של טס תוקצה לה מחדש בשביל אמו. פירושו של דבר היה להשיג מכתב מפסיכיאטר, אבטחת אישור ממלקת הסעד והרווחה ורישום הסכם ההעסקה במשרד ההגירה של ארה"ב. סוכנות כוח אדם הבטיחה שביכולתה להקל בעניין האגרה הנהוגה.

כשהגיעו עם טס לתחנת האוטובוס, התברר שהיה זה אותו האוטובוס שאמו עלתה עליו באותה השבת שברחה. יוסף שילם לטס את כרטיס הנסיעה ונתן לה כסף לנסיעות של השבוע הקרוב. בדרכם הביתה הבחין יוסף שאשתו מתנשמת תוך כדי הליכה בעלייה בפארק. הוא הציע לשבת על ספסל ולנוח. כרסה התעגלה לממדי אבטיח של אמצע הקיץ, והיא נראתה כמי שמימיה עשויים לבקוע בכל רגע. היה זה ערב אביב יפה עם משב רוח רענן מהנהר. ניתן היה לראות כוכבים בשמים.

"איזה רוגע", אמר.

"למה אנחנו לא עושים זאת לעיתים קרובות יותר?" שאלה, "הפארק כל-כך קרוב וחשוב להתעמל".

"את צודקת", הסכים יוסף, "בואי נקבע לנו לצאת להליכה ביחד מספר ערבים בשבוע".

"אתה באמת מתכוון לזה?" שאלה, כמו היה זה חלום העומד להתגשם.

"למה לא?"

"העבודה שלך, הילדים ועכשיו הוריך".

"אנו חייבים למצוא זמן לעצמנו", השיב, "אחרת הסוללות שלנו יתרוקנו".

"אני שמחה שאתה מבין זאת, יוסף", אמרה בחיוך מאושר.

יוסף אמר לה שהוא אוהב אותה. רבקה אמרה לו שהיא גם כן. הם ישבו והחזיקו ידיים, נהנים מאי האחווה שלהם. מרחוק נשמעה צפירתה של אוניית משא שעשתה את דרכה בהדסון. או אולי הייתה זו ספינת נוסעים שיצאה למסע באוקיינוס הרחב. ראשיהם נצמדו. אכן, עליהם לעשות זאת לעיתים קרובות יותר, הרהר לעצמו, שמח בליבו שהיא אשתו ואסיר תודה לאלוקים על כך שהפגיש ביניהם.

פרק 11

בבוקר נפגש יוסף עם סוכן נדל"ן כדי לראות דירה המוצעת להשכרה בשכונה. זו הייתה דירה קטנה, חשוכה, בעלת חדר שינה אחד, שפנתה לעבר קיר צדדי של בניין סמוך. המיקום היה באחד המתחמים היותר ישנים של דירות-להשכרה בריברדייל. יוסף ידע מיד שאין היא מתאימה לאמו. לאחר ביתם היפה בבוקה, על חדריו המאווררים ושטופי השמש, זו נראתה כמו כוך, כמו חדר ארונות. כמו כן, בדירה זו הייתה טס נאלצת לישון על כורסה מתקפלת בסלון. בעודו בוחן את האפשרויות האחרות שהציע הסוכן, צלצל הטלפון שלו. כששמע את קולו של וואלי, ידע יוסף כי חדשות בפיו. בין אם טובות ובין אם רעות. הוא ועמיתו לעבודת העריכה היו חברים, אך לא במובן של משחקי טניס משותפים, או

מפגשים עם נשותיהם. כך שאם הוא טרח לצלצל הסיבה בוודאי קשורה לעבודה. ומאחר שוואלי מעולם לא הטריד אותו בעניין בעיות עריכה בעת שיוסף שהה מחוץ למשרד, הוא הבין מיד כי הדבר קשור בקידומו המקווה. יוסף התנצל בפני הסוכן ונכנס למטבחון הקטן והריק כדי שיוכל לשוחח בדיסקרטיות.

"הלו, אחי", אמר האיש השחור, "אני מצטער להיות מבשר רעות".

"לא קיבלתי את הקידום?"

"לא רק זה".

יוסף ביקש לשמוע את ההמשך.

"העסקתך במוזיאון הסתיימה".

"מה?"

"מצטער, אחי. המזכירה של הבוס התקשרה וביקשה להודיע לך זאת. היא אמרה שתקבל בדואר מכתב בעניין".

"למה?" שאל יוסף, "למה הוא לא דיבר איתי קודם?"

"על כך אין לי תשובה בשבילך, אבל אם תשאל אותי, בזמן האחרון לא גיהצת כרטיס עבודה באופן מסודר כל-כך, אם אתה מבין למה שאני מתכוון".

"עזרתי להוריי", מחה יוסף.

"סיפרתי לה".

"נו, ו...?"

"המזכירה ענתה שהיא רק מעבירה את המסר מגבוה".

"מסר מגבוה! חשבתי שמדובר במוזיאון יהודי. איפה, לעזאזל, הרחמים שלהם?"

"אתה צודק, אחי. אבל הם גם מנהלים עסק. ואתה יודע שיהודים אוהבים לשמור מקרוב על הקופה".

האבחנה שלו הייתה סטירת לחי נוספת, בלתי צפויה. וואלי היה ברנש מקסים, ישר ואמיתי מאין כמוהו, ואולם הערתו הייתה בבחינת חבטה גבית, כאילו רמז כי בכל יהודי יש משהו משיילוק היהודי – אחת הדמויות המפורסמות של שקספיר.

"קרה משהו?" שאל סוכן הנדל"ן, כשראה את הבעת פניו הנפולות של יוסף.

"אני חושב שאנו צריכים דירה יותר גדולה ויותר מוארת", השיב.

"הבעיה היא שאין הרבה דירות פנויות באזור הזה, ואמרת שהעניין דחוף לך מאוד".

"יהיה עלינו להמשיך לחפש", השיב לו יוסף.

הוא היה נסער מאוד. תחושת הדכדוך שהציפה אותו הייתה מעורבת בכעס כלפי אלה במוזיאון שהחליטו לפטרו. הדבר היה קשה לו שבעתיים, שכן הבשורה ניחתה עליו בדיוק בערב פורים, היום העליז ביותר בשנה, היום שבו מצווה היהודי לשמוח. יהיה זה עוול לקלקל את שמחת החג לילדים בגלל מצב רוחו הרע. אם זה יקרה, רבקה בוודאי תאשים את הוריו, דבר העלול לדרדר את המצב. אז, לא יהיה די בהעברתם של הוריו לדירה נפרדת בשכונה, והוא יידרש להרחיקם לרובע אחר לחלוטין כדי לפייס את אשתו. במקרה כזה יאלץ לנסוע הלוך ושוב בין בית הוריו לביתו, כמו יו-יו.

בנוסף לתחפושות ולקריאת המגילה בבית-הכנסת, מצוות היום היא, כידוע, לשתות לשכרה מתוך שמחה, כדי לחוות את המהפך הניסי של האירועים, אשר הותירו את המן תלוי על אותו העץ שהכין למרדכי היהודי. כמו בכל שנה, גם הפעם הזמינו רבקה ויוסף חברים רבים לסעודת פורים. בנוסף למאכלים רבים היה השולחן עמוס גם במגוון של משקאות חריפים – מיני ויסקי, בורבונים, ויינות שונים.

אולי בגלל הלחץ שיוסף היה נתון בו, או בגלל מצב רוחו המדוכדך עקב פיטוריו, או שמא הייתה זו הוודקה הקרה שזרמה הישר לחלק האחורי של מוחו – מכל מקום, באמצע סעודת הפורים העליזה והקולנית שנערכה בביתם, קם לפתע יוסף כשהוא שתוי והודיע שהוא הולך לבקר את הרב.

"אבל, יוסף, כולם נמצאים פה", מחתה רבקה.

"למי איכפת?" השיב, "נמאס לי ואני עייף מלדאוג לכול העולם. גם אני רוצה קצת ליהנות".

"יוסף, אתה שתוי", אמרה רבקה במורת רוח, למראה בעלה שהיה במצב של איבוד שליטה עצמית.

"לא שתיתי כלום", גמגם יוסף וחייך אליה חיוך רחב כמו חתול צ'שייר.

הוא דחף את עצמו מעם השולחן, נפל על הכיסא, התמוטט לרצפה, התגלגל באוויר וחזר לעמוד על רגליו.

"מה בקשר להוריך?" קראה אחריו רבקה.

"תני להם משהו לשתות", השיב.

"לפחות קח לרב משלוח מנות".

יוסף פנה לעבר הדלת מבלי להתייחס לדברי רבקה.

"זאב, לך עם אביך", הורתה רבקה לבנה, ונתנה לו סל מוכן עם עוגות מאפה בית, בקבוק יין יקר וחבילה של חטיף "ביסלי" מתוצרת ישראל.

"הוא יהיה בסדר לבד", השיב זאב, "פורים היום".

"אני יודעת שהיום פורים, לכן איני רוצה שינהג".

בנם הבכור קם מהשולחן בחוסר רצון בולט. יוסף נעלם מעבר לדלת. בחוץ התפרצה מפיו צווחה פראית של שמחת שחרור, וכשהוא מתנדנד מצד לצד בהליכת זיג-זג פנה לעבר ביתו של הרב מרכוס, כשבנו המסור, זאב, נצמד לצידו כדי למנוע ממנו לרדת לכביש.

משפחת מרכוס הסיבה לשולחן, נהנית מסעודת פורים, כשיוסף פרץ פנימה. סביב השולחן הארוך ישבו בנים נשואים, בנות, נכדים ותלמידים של הרב הידוע. יוסף צעד הישר לעבר הרב לבן-הזקן ועשה תנועה כמי שמתיישב, למרות שלא היה שם כיסא פנוי. באופן ניסי, כמו מהאוויר, הופיע כיסא, החליק תחתיו ומנע את נחיתתו על הרצפה.

"למה אלוקים פיטר אותי מהעבודה?" ביקש יוסף לדעת.

הרב מצמץ בעיניו. התלמיד-חכם המכובד לגם אולי כוס או שתיים של יין, אך הוא בוודאי לא היה שתוי.

"מדוע אתה חושב שאלוקים פיטר אותך מהעבודה?" השיב לו הרב בשאלה, כפי שרבנים נוהגים לעשות.

"מפני שלא באתי לעבודה".

"הנה התשובה לשאלתך", אמר הרב בחיוך.

"טיפלתי בהורי", מחה יוסף.

"לטפל בהורים זוהי מצווה חשובה מאוד", הסכים הרב מרכוס, "אבל להתייצב בעבודה זה גם-כן מצווה חשובה".

"לא באתי הנה כדי לשמוע פטפוט מהסוג הזה", הכריז יוסף.

עם כניסתו התיאטרלית של יוסף השתרר שקט סביב השולחן. אולם מאחר שהיה זה פורים התייחסו כולם בקלילות לכל העניין. זאב היה היחיד שחש נבוך בשל התנהגות אביו. בתוך כך נמצא כיסא פנוי גם בשבילו, וצלחות עם אוכל חם וכוסות מלאות יין אדום הוגשו לו ולאביו.

"אולי תיגשו ליטול ידיים לארוחה", הציע הרב.

"אנחנו באמצע הארוחה שלנו בבית", השיב זאב.

"למה אלוקים דורך עלי כמו על נמלה?" דרש יוסף לדעת.

"זה ברור. הוא אוהב אותך מאוד", אמר הרב הקשיש.

"זוהי אהבה? להיות מפוטר מהעבודה, לקבל איומים בגירושין מאשתך, לשמוע קללות מאמך ודברים קשים מאביך האומר לך שעדיף להם לחזור לפלורידה, ובנוסף לכך גם להיעצר ולהיזרק לכלא. לזאת יקרא אהבה?"

"אלוקים מלקה את אלה שהוא אוהב", חזר שוב הרב ואמר.

"אוה, זה ממש הגיוני", פקפק יוסף בקול רם. לפתע הביט סביבו כמי שמבחין בפעם הראשונה באנשים הנוספים המצויים בחדר.

"כאשר אדם עובר עבירה נוצר מזיק רוחני", הסביר הרב, מנצל את ההזדמנות להעביר לכל הנוכחים מסר כלשהו, "מעין מלאך חבלה. נכנה אותו כדור שלג. אם אותו אדם ממשיך ועובר עבירות רבות נגד התורה, הוא יוצר עוד ועוד כדורי שלג. אם נתייחס לאדם כמוך, יוסף, שגילה את היהדות בשלב מאוחר בחייו, קיים סיכוי שכול כדורי השלג מן העבר שלך התאחדו לכדור שלג אחד ענק שעלול היה להפוך למפולת. ומה עושה אלוקים? במקום לקבור את האדם מתחת למפולת כעונש על חטאיו, הוא בטובו מפרק את כדור השלג העצום הזה לכדורים קטנטנים, ואותם הוא זורק, אחד בכל פעם, על החוזר בתשובה כדי לזכך אותו מחטאיו. כל

ויכוח עם אשתך, כל בעיה שיש לך עם ילדיך, או בעבודה, או עם הבריאות, חס וחלילה, כולם נועדו לטהר אותך ולשטוף את פגמי העבר. לכן, אם אתה מוכה בהרבה כדורי שלג קטנים, דע לך שזוהי מפולת של אהבה״.

כל המסובים לשולחן האזינו בדממה. אפילו הילדים הקטנים נראו כמי שנהנים מההסבר שלבש צורה של סיפור.

״תודה רבה לך, הרב״, אמר יוסף, ובאותו אופן אימפולסיבי כפי שנכנס, קם על רגליו, התכופף ונשק לרב. אחר-כך הרים עיניו לתקרה וקרא בקול צלול וברור, ״אלוקים, עשה לי טובה ועצור את יתר כדורי האהבה שלך עד שאצא מתוך השלג״.

בדרכו אל הדלת יוסף נתקל בילד קטן, אך זאב תפס אותו בזרועו ומנע ממנו ליפול. רעיית הרב המתינה להם ליד הדלת כדי לתת להם משלוח מנות עטוף וארוז היטב.

״פורים שמח!״ קרא אחריהם הרב.

עתה, משהיה מובטל, יכול היה יוסף להקדיש יותר זמן לחיפוש אחר דירה מתאימה להוריו. כאשר סוכן נוסף צלצל והזמין אותו לראות דירה מן העבר השני של הפארק, ביקש יוסף מאשתו להצטרף אליו, כדי שתוכל להיווכח באיזו רצינות הוא משתדל לעמוד בהסכם ביניהם. הייתה זו דירה חדישה, מאוררת, עם שלושה חדרי שינה המשקיפים על הפארק. שכר הדירה היה גבוה, אך לדעת רבקה היה זה הפתרון האידיאלי. לעובדת הפיליפינית תהיה הפרטיות שלה, והחדר הנוסף ישמש לאירוח הנכדים, למקרה שירצו להישאר ללון בבית סבא וסבתא, או לאיילין אם תבוא אי-פעם לבקר.

״את לא חושבת שעדיפה הייתה דירה מרוהטת?״ שאל יוסף, ״הדוד הֶרבי מוכר את כל הריהוט שלהם יחד עם הבית בבוקה, וזו תהיה טרחה גדולה לרהט דירה גדולה כמו זו ברהיטים חדשים״.

״קשה למצוא דירה מרוהטת בריברדייל״, הסביר סוכן הנדל״ן, ״זה לא כמו במנהטן שהתושבים שם כל הזמן מתעופפים למקומות אחרים ומשכירים את דירותיהם. חוץ מזה, עם מראה כמו שיש מהדירה הזו,

אפשר לשבת שעות ולהתבונן במתרחש בפארק. זהו גם הבניין היחיד בשכונה שיש בו שוער עשרים וארבע שעות. מבחינת ביטחון זה דבר חשוב מאוד, בעיקר לאנשים מבוגרים כמו הוריך״.

״ריהוט הדירה יכול להיות ריפוי בעיסוק לאמך״, הציעה רבקה, ״היא אוהבת עיצוב פנים״.

אמנם כן, אמו הייתה מעצבת פנים בנשמתה.

״יעלה הרבה כסף לרהט דירה גדולה כל-כך״, טען יוסף שהתקשה להחליט.

״הם עומדים לקבל הרבה כסף תמורת הבית שלהם, יוסף״, הזכירה לו אשתו, ״ותודה לאל יש להוריך גם חסכונות. ואולי לא מאוחר מדי לבקש מדוד הֶרבי לשלוח חלק מהציוד לניו-יורק, כך יהיו להם רהיטים שהם מכירים והמעבר יהיה להם פחות דרסטי״.

״זהו רעיון טוב״, הסכים הסוכן.

בסופו של דבר אמר יוסף כן לעסקה. הוא ידע מן הרגע הראשון שהדירה מושלמת. אולם המחשבה בלבד על תגובת אביו גרמה לו לרגליים קרות.

הוא סיפר את החדשות לאביו באותו ערב.

״אתה רוצה להרוג אותי?״ הייתה תגובתו. הוא נראה חיוור ומפוחד עד אימה. ״איך אתה יכול לעולל לנו את זה?״

״אתה לא יכול לצפות שתגורו איתנו לנצח״, הסביר יוסף.

״מדוע לא? זהו בית גדול. יש הרבה מקום. אימך ואני מרגישים פה כל-כך נוח״.

״ אני יודע, אבא, ואני שמח. אבל אתה יודע איך זה כשנשואים״.

״אשתך לא רוצה אותנו?״ תיחקר אותו אביו, כשהוא מחבר שתים ועוד שתים.

״זה לא כך. רבקה אוהבת מאוד את שניכם. אבל אתה יודע, אי-אפשר שתהיינה שתי נשים בבית אחד״.

״איך אתה יכול כך לזרוק אותנו לרחוב ולהשאיר אותנו לבד?״

"אף אחד לא זורק אתכם לרחוב. זהי דירה יפה עם שלושה חדרי שינה ושוער עשרים וארבע שעות. ואתם לא תהיו לבד. יש לכם את טס. היא תגור איתכם".

"אני לא יכול לטפל באימך לבד".

"לכן יש לנו את טס. היא תטפל באמא".

"למה לא אמרת לי זאת לפני שעזבנו את פלורידה? לעולם לא הייתי מסכים".

"אבא, תהיה הגיוני. הדירה נמצאת מעבר לפארק, במרחק הליכה של שתי דקות מהבית שלנו. זה כמעט כמו שאתם גרים איתנו. אני אהיה אצלכם כול יום, וגם הילדים יארחו לכם לחברה כל הזמן. הם אפילו יכולים לבלות אצלכם את הלילה בחדר השינה הנוסף".

"אמך לא תאהב את זה", אמר אביו.

יוסף חש כמו היה מפלצת. בועט את הוריו החוצה מהבית, במיוחד שמדובר בבית שהם קנו לו. המעשה היה בניגוד לאופיו הטוב. אך מה יכול היה לעשות? היה עליו לחשוב על נישואיו ולא לאבד את אשתו.

למחרת, לאחר שיוסף מסר צ'ק ביטחון ותשלום שכירות עבור חודשיים מראש, הוא לקח את הוריו לראות את הדירה.

"בשביל מה אנו צריכים דירה?" ביקשה אמו לדעת, "כבר יש לנו בית יפה".

"בזמן שאתם פה לבר-מצווה", הסביר יוסף, "זה יהיה יותר נוח".

הבעת זעם הייתה נסוכה על פני אביו לאורך כל הביקור בדירה. הוא עמד בסלון הריק בעת שיוסף סייר בחדרים עם אמו והפיליפינית.

"בוא, אבא", הזמין אותו יוסף להצטרף.

"אני לא מעוניין", השיב הארי פרידמן.

יוסף הראה לאמו את חדר השינה המרכזי, את החדר של טס, ואת החדר הנוסף שיהיה לאיילין כאשר תבוא לבר-מצווה.

"צריך הרבה מאוד רהיטים", העירה אמו בעת שעמדו במובלעת הריקה של חדר האוכל.

"תבלי זמן נפלא בריהוט הדירה. יש כאן באזור מספר חנויות רהיטים מצוינות. הפרויקט ייתן לך תעסוקה מהנה".

במטבח, ליזי, האיסטניסית מאז ומעולם, פתחה את אחד הארונות והעבירה אצבע על המדף. "מצב הניקיון לא מזהיר", העירה קצרות.

"הדירה כולה תעבור ניקיון יסודי לפני שתיכנסו אליה", הבטיח לה יוסף.

"נדמה לי שיש כאן הרבה עבודה מיותרת בשביל הזמן הקצר שאנו מתכוננים להישאר כאן", אמרה.

"בבקשה, בן", התחנן אביו, "תן לנו להישאר איתך".

"הכול יהיה בסדר, אבא, אל תדאג. אתה רואה כמה הדירה קרובה אלינו. אפשר כמעט לראות את הבית שלנו מחלון הסלון שלכם".

הוא הוביל את אביו אל החלון המרהיב שהשקיף על הפארק. לא רחוק, אכן ניתן היה לראות את הרחוב שבו התגורר יוסף.

מסע הקניות החל מיד. דוד הֶרבי לא רצה להתעסק עם משלוח רהיטים מיו-יורק. סוכן הנדל"ן הציע למכירה את הווילה של הפרידמנים על כל תכולתה, והיה לו מועמד רציני מדרום אמריקה שהתאהב בריהוט.

כל יום הם ביקרו בחנות רהיטים אחרת. ברגעים של צלילות הדעת, אמו עדיין הפגינה טעם טוב, וידעה בדיוק מה היא רוצה, והיכן יעמוד כול שטיח, כל כיסא וכל מנורה. אך ברגעים שבהם חזר והשתלט עליה הדיבוק, הייתה עומדת בחנות, מתבוננת סביבה ושואלת, "מה אנו עושים פה?"

הארי פרידמן הסתגל בהדרגה למצב החדש. הוא לא היה מאושר, אך הבין שאין לו ברירה. "זה עולה הון", חזר ואמר שוב ושוב, "יוסף, בבקשה, שקול מחדש את כל העניין".

חלק מהזמן היה יוסף עסוק בקניות עם הוריו – סירים, מחבתות, כלי אוכל, גופי תאורה, מגבות רחצה, פחי אשפה, אגרטלים וחיקויים של ציורים מפורסמים. וכשלא הסתובב בחנויות היה עליו לחכות בדירה החדשה למשלוחי המוצרים שרכשו. הוא היה עסוק עד מעל הראש.

יוסף עשה זאת למען רבקה, ובכל זאת רעייתו התלוננה.

"אני מכינה מסיבת בר-מצווה גדולה, ואתה עסוק בלהתרוצץ עם הוריך כל היום".

בלילה היה כל-כך מותש עד כי נפל על המיטה לבוש בבגדיו, בעת שאשתו טרחה במטבח באפיית עוגות לשמחה הקרבה. כשהגיע סוף-סוף היום שבו אמורים היו הוריו להיכנס לדירתם המרוהטת, יוסף חש מרוקן מכוחות. טס הייתה לעזר במידה שלא תתואר, תמיד נוכחת, תמיד בתנועה, עוזרת בכל דבר שיכלה, אולם כובד האחריות בכל זאת היה מוטל עליו בלבד.

אכן, היה עליו להודות, אמו עשתה עבודת עיצוב נפלאה. אמנם, גם הוא תרם את חלקו בהצעותיו, אך היא החליטה את ההחלטות החשובות. לכל חדר היה המראה הייחודי לו, ובדירה כולה שררה אווירה של בית. לאביו הייתה טלוויזיה צבעונית גדולה וכיסא נוח זהה למה שהיה לו בבוקה. יוסף תלה את תמונות המשפחה שהביא עמו מפלורידה, והן נראו כמו היו שם מאז ומעולם. היה שם אפילו שטיח לבן בסלון, שהיה במפורש מחוץ לתחום, וספה יקרה מרופדת לבן, שמורה לאורחים מיוחדים. לאחר שחיממו במיקרו-גל החדש את ארוחת הערב הטלוויזיונית הכשרה הראשונה, יוסף חלץ את הפקק מבקבוק של שמפניה כשרה כדי לעודד את רוח כולם.

"לשכחת המכרים הישנים", אמר אביו בקול קודר, מפגין את אי שביעות רצונו מההסדר החדש. כשהגיע הרגע לומר לילה טוב, ויוסף התכונן לעזוב ולהשאיר את הוריו לבד, הסתכל בו אביו בעיניים מלאות חרדה וביקש ממנו להישאר. יוסף נזכר בלילה הראשון שלו בפנימייה. כמה נפחד ובודד הרגיש בשעה שראה את הוריו נוסעים לדרכם.

"אני לא יכול, אבא", השיב.

"רק הלילה", התחנן אביו, "תוכל לישון בחדר האורחים. לכן יש לנו עוד מיטה".

"המיטה הנוספת איננה בשבילי, אבא", אמר, "אם תהיה זקוק לי, אני נמצא במרחק של שתי דקות בלבד, אבל עלי ללכת הביתה".

"זה יותר משתי דקות", התעקש אביו.

"אוה, תן לג'ואי ללכת הביתה לאשתו", אמרה אמו.

בתחושה של חור בלב, ירד יוסף במעלית אל קומת הקרקע. הוא השאיר את מספר הטלפון שלו הן לאביו והן לטס. מספרי הטלפון של המשטרה ושל שירותי האמבולנס היו רשומים בפנקס ליד מכשיר הטלפון. יוסף אף דאג להתקין אינטרקום רפואי לשעת חירום, שניתן היה לדבר בו מכל נקודה בדירה. כל שהיה צריך לעשות הוא ללחוץ על כפתור, ומיד היה עונה חובש, מוכן לשגר רופא או צוות חירום מקצועי. כך שמבחינת השגחה רפואית וביטחון היה להוריו כל מה שהיו זקוקים לו. אולם אביו הפך להיות במשך השנים דאגן כרוני, לכן, אף-על-פי שיוסף נקט במרב אמצעי הזהירות האפשריים כדי שהוריו יחושו בטוחים, אביו שידר את הרושם שבנו לא עשה דבר.

בעת שיוסף חצה את הפארק בדרכו לביתו, צלצל הטלפון הסלולארי שלו. היה זה, כמובן, אביו.

"אתה יכול לראות אותי?" שאל.

"לראות אותך, איפה?" שאל יוסף.

"בחלון".

כשהרים את עיניו אל הבניין הגבוה, יכול היה יוסף לזהות את דמות אביו המנופף בידו מחלון הסלון.

"אני רואה אותך, אבא", הרגיע אותו יוסף.

"לילה טוב, בן", אמר, "אני מצטער שאנחנו לנטל".

הדבר לא היה קל, אך יוסף הפנה את גבו, והמשיך ללכת. לא ייאמן, אך יוסף הגיע הביתה. הוא אפילו הצליח לשבת לצד רבקה על הספה שבסלון, לפני שהטלפון שלו צלצל שוב.

"אמך מאיימת לקפוץ מהחלון", הודיע לו אביו.

"אוה, לא", מלמל יוסף. הוא קם מהספה. "אני מוכרח ללכת", אמר לאשתו.

"רק עכשיו הגעת", מחתה רבקה.

"זה בגלל שזה היום הראשון", אמר מבלי להסביר.

יוסף לא חשב כלל לנסוע במכונית לדירת הוריו. הוא החל לרוץ. כשהגיע לפארק יכול היה לזהות את הדמויות של אביו ואמו עומדות ליד החלון בקומה השישית. כשחיפש דירה להוריו השתדל יוסף לחשוב על הכול, אך לא על אמו שעלולה לקפוץ מהחלון. מאחר שהדירה הייתה ממוקמת בקומה גבוהה לא היה צורך בסורגים נגד פורצים. באשר לילדיו הם כבר היו בגיל שידעו להיזהר. עם כל עומס הדברים שהיה צורך לטפל בהם, הוסחה דעתו של יוסף מהאפשרות שעם הופעתן של השעות המכושפות עלולה אמו להחליט שקפיצה דרך החלון היא הדרך המהירה ביותר לחזור הביתה.

כשנכנס לדירה, אף לא אחד מהם עמד ליד החלון. אמו הסתגרה במקלחת. בבוקר יזמין מתקין סורגים, ומסגר שיסיר את המנעולים מדלתות החדרים. אך באותו רגע היה עליו לשדל את אמו לפתוח את הדלת ולהכניס אותה בצורה שלווה למיטה. טס, על-אף יעילותה, לא ידעה כיצד לטפל במצבים כמו אלה, ואביו היה נעשה במקרים כאלה כל-כך עצבני שיוסף חשש שהוא עצמו עלול לקפוץ מהחלון.

"אתה רואה למה עליך להיות פה?" אמר הארי פרידמן לבנו.

חלפו עשרים דקות, ואמו התבצרה עדיין באמבטיה. רבקה צלצלה וביקשה לדעת מתי ישוב הביתה. סיפרה כי הילדים משתוללים, לה יש כאב ראש, ועדיין עליה לכתוב את כרטיסי הישיבה של האורחים באירוע הבר-מצווה, התינוקת בבטנה בועטת בעוז, והיא חוששת שלחץ הדם שלה יעלה אם לא תלך לנוח מיד.

"היכנסי למיטה, ואני אהיה בבית בתוך חמש דקות", הבטיח לה יוסף.

אביו הביט בו במבע שאמר, "אמרתי לך שהסידור הזה לעולם לא יעבוד".

"אמא, את שומעת אותי?" קרא, "זה ג'ואי. אם את לא פותחת את הדלת עכשיו, אצטרך לשבור אותה, אחר-כך יעלה לנו הרבה כסף לתקן אותה. בואי, תהיי חברמנית ותפתחי את הדלת. הלכתי את כל הדרך לפה כדי לראות אותך, אז בואי תני לי חיבוק. אנא, בבקשה ממך".

כעבור מספר שניות הדלת נפתחה. "היא כנראה נתקעה", אמרה ליזי פרידמן. על-פי הבעת פניה הבין יוסף כי הסערה חלפה. לזכותה של התרופה החדשה ייאמר כי למרות שלא מנעה את ההתפרצויות הרי שקיצרה בחצי את משך הזמן שלהן.

טס ליוותה את אמו לחדר השינה להכין אותה למיטה.

"היא תהיה בסדר עכשיו", אמר יוסף לאביו, "אחזור מעט מאוחר יותר כדי לבדוק".

"אתה מבטיח?"

"מבטיח".

"תודה, בן. אני מעריך זאת. אני יודע שלא קל לך ולאשתך. אבל גם לנו לא קל".

"אנחנו נעבור את זה", הרגיע אותו יוסף, "למה לא תיכנס גם אתה למיטה?"

"אני אצפה קצת בטלוויזיה. מי יכול לישון?" השיב אביו.

יוסף לעומתו דווקא היה מסוגל להירדם, ועוד איך. הוא מיהר לרדת במעלית, אמר פעם נוספת לילה טוב לשוער, ורץ כל הדרך לביתו. מיד לאחר שפתח את דלת הכניסה התכונן גם לפתוח בצעקות על הילדים. אולם, שמעון ציפה לו בפרוזדור, רומז לו באצבע צמודה לשפתיו.

"ששש, הם כבר ישנים", אמר.

"אז מדוע אמך הזעיקה אותי בבהילות שכזו?"

"הם עשו מהומה, אבל הכנסתי אותם למיטה אחרי ששרתי להם כמה שירים. גם אמא ישנה עכשיו".

אכן אשתו הייתה שקועה בתרדמה עמוקה על מיטתה, עדיין לבושה בסינר המטבח. יוסף כיבה את מנורת הלילה ויצא בשקט מהחדר. הוא הבטיח לאביו לחזור אליהם כדי לוודא שהכול כשורה, ועתה כשרבקה ישנה זוהי הזדמנות לחמוק מהבית ללא ליווי של צעקות. ושוב חצה את הפארק בריצה, מהרהר, כי סך כל הריצות שלו הלוך ושוב הוא הריצה היומית שהשתדל תמיד לעשות. השוער פתח לו את הדלת, כמו חיכה לו. בדירה מצא את אביו ישן בכיסא-נוח. טס שאלה אם תוכל לצאת למרכול

הפתוח כל הלילה כדי לקנות חלב לבוקר. הוא השיב לה כי יחכה עד שתשוב, נכנס לחדר האורחים החשוך, התמוטט על הכורסה המתקפלת החדשה וכעבור דקה החל לנחור.

פרק 12

הטלפון הסלולארי של יוסף העיר אותו בחמש לפנות בוקר. תחילה לא ידע היכן הוא נמצא. אחר-כך נזכר שישב לנוח בחדר האורחים שבדירת הוריו החדשה. הייתה זו רבקה.

"איפה אתה, לעזאזל?" שאלה.

"אני חושב שנרדמתי בדירה של הוריי", השיב.

"אתה שקרן מלוכלך", צעקה אשתו.

"מה אני משקר?"

"יש לך רומן עם הפיליפינית".

"מה?" הזדעק יוסף.

"אני רואה איך היא מסתכלת עליך".

"את יצאת מדעתך", אמר.

"זו אני או היא", איימה רבקה, וניתקה את השיחה.

אשתו מגזימה. היא באמת השתגעה, חשב לעצמו יוסף. ייתכן שהסיבה היא הבר-מצווה הקרבה וההכנות הכרוכות בכך, הקידוש בשבת בבוקר ל-600 איש, והאירוע בערב ליותר מ-200 מוזמנים. או אולי בגלל פחדיה מהלידה הצפויה גם היא בקרוב. תהא הסיבה אשר תהא, היום בקושי החל ויוסף מצא עצמו שוב חוצה בריצה את הפארק אל ביתו.

"מתוקה", אמר לפני שניגש להעיר את הילדים, "אני אוהב אותך. אני לא רוצה אף אחת אחרת בעולם".

"אל תתקרב אליי", אמרה כשהיא מתרחקת לקצהו השני של חדר השינה שלהם, "אני לא רוצה לשמוע את הנאומים ההוליוודיים שלך. עכשיו אני מבינה למה אתה נמצא עם הוריך יום ולילה. זה לא כדי לעזור להם, זה בגלל שיש לך פרשיית אהבים עם האישה ההיא".

על פני אשתו הייתה נסוכה הבעת טירוף של קנאה – כמעט כמו על פני אמו כשהייתה נתונה בהתקף.

"אני אפילו לא נמשך אליה", נשבע יוסף.

"אל תשחק לי את התמים. גבר הוא גבר. יש לה גזרה הרבה יותר יפה משלי".

"אוה, באמת, רבקה", ניסה להרגיע את אשתו המצפה ללידה, "אל תהיי מגוחכת".

"אז מה עשית שם כל הלילה?"

"הייתי תשוש. נרדמתי בחדר האורחים. זה הכול".

"אתה שקרן", המשיכה בעקשנות, "אני יכולה לראות זאת על פניך. לא נולדתי אתמול. אתה לא חייב להיות עם הוריך כל רגע. זה בגלל המופקרת היפנית ההיא".

"היא לא מופקרת והיא מהפיליפינים".

"לא איכפת לי מאיפה היא. אתה רואה, אתה כבר מגן עליה. אני לא רוצה אישה אחרת סביב בעלי יום ולילה. או שאתה מתפטר ממנה היום או שאני עוזבת אותך".

"אוה, זה נפלא", אמר יוסף, "אני אפטר אותה ואכנס לגור עם הוריי בתור מטפל שלהם. לפחות כך לא אצטרך לחפש עבודה חדשה".

"אל תתחכם איתי. אני מכירה את המשחקים שלך. עבדת עלי להתחתן איתך, וגם עכשיו אתה עובד עלי".

יוסף הרהר בדברי הרב על כדורי השלג הניחתים על הראש. ייתכן שהחבטות שהוא חוטף עכשיו הן בגלל החברות שהיו לו בעבר ובגלל התנהגותו הבוהמיינית קודם שפגש באשתו. לפתע נזכר שעדיין לא התפלל הבוקר, וכי עליו להכין את הילדים לבית-הספר.

"רבקה, אני אוהב אותך", חזר יוסף ואמר, "בבקשה, נסי להאמין לי. אין לי רומן. אף פעם לא נגעתי בה. אף פעם אפילו לא חשבתי על כך. אבל אם תמשיכי כך, אולי אתחיל לחשוב על זה".

"אם אתה מתכוון למה שאתה אומר, אז תפטר אותה. אתה יכול להמשיך ולדבר עד שפניך יכחילו, אבל אני רואה איך היא מביטה בך.

אולי לא קרה ביניכם שום דבר עדיין, אבל אם היא תמשיך להביט בך כך, זה יקרה. אני יכולה לדמיין מה יקרה כשאהיה בבית החולים לאחר הלידה. שמעתי הרבה סיפורים מהסוג הזה״.

יוסף לא הבין מה קרה לאשתו. הוא לא הבין על איזה מבט היא מדברת. ייתכן שהיה עסוק מדי עם הוריו מכדי להבחין. אמנם יוסף לא היה קדוש שנמנע מלפזול לעבר נשים יפות פה ושם, כפי שאשתו אמרה, גבר הוא גבר. אולם האמת הייתה שבניגוד למשיכה הפיסית שחש בסוכנות התעסוקה כלפי לוכדת-העיניים, מישל, הרי שלטס הפשוטה לא נמשך כלל.

״תני לי זמן למצוא עובדת אחרת״, אמר.

רבקה חשבה לרגע לפני שהשיבה. ״בסדר״, אמרה לבסוף, ״אבל אם אתה לא מסלק אותה השבוע, אתה יכול לעבור לגור עם הוריך, לא איכפת לי״.

רבקה נשארה בחדר השינה שלהם כל הבוקר. יוסף פיזר לבד את הילדים בבתי-הספר, חוץ מאשר את אלי, שהמשיך להיות מושעה עד שיימצא פתרון תרופתי לבעייתו. אחר-כך הלך להתפלל. הוא החליט לא לספר לטס שעבודתה עמדה להסתיים עד אשר ימצא עובדת אחרת. הוא בכל זאת קיווה שרעייתו תתעשת ותשנה את דעתה.

רבקה לא דיברה אתו במשך כל הבוקר. יוסף הסיע את הוריו ל״מועדון הזיכרון״, אחר-כך לדירתם לארוחת צהריים. לאחר שאף אחד מהם לא רצה לנמנם הוא לקח אותם למרכז קניות בניו-ג׳רסי כדי לקנות עוד מספר אביזרים למטבח וגם כדי לעייף אותם. כשהגיע הביתה רבקה המשיכה במדיניות השתיקה שלה. היא לא תדבר אתו, כך אמרה לדני, עד אשר יעשה את שהבטיח לעשות. כך שלמחרת, על אף שחש נבוך ומטופש, שוב ישב יוסף מעבר לשולחן, מול סוכנת במחלקת עובדים זרים של סוכנות התעסוקה בשדרות לקסינגטון, וביקש להחליף את העובדת ששכר להוריו. על פי תמונת המצב היה מעדיף לשוחח עם גבר, אולם הטיפול בלקוחות הופקד בידי נשים דווקא.

״אתם לא מרוצים מהתפקוד שלה?״ שאלה הסוכנת.

"זה לא זה", השיב יוסף, שלא רצה לסבך את טס בבעיה. "היא עובדת טובה מאוד, אבל, את מבינה, להיות גלוי איתך, אשתי היא טיפוס קנאי. אנו צריכים מישהי שמנה ומכוערת".

הסוכנת הביטה ביוסף והנהנה בראשה.

"אני לא מתכוון ליצור אפליות", אמר יוסף, "בדרך כלל הבקשה הפוכה, אני מניח. רוב האנשים מעוניינים בעובדות נאות. אז ייתכן שכך יהיה איזון".

"אתה לא צריך להתנצל", ענתה הסוכנת, "כבר היו לי בקשות כמו שלך בעבר. זה לגמרי מובן. השאלה היא אם עובדת בעלת משקל תוכל לתפקד כראוי?"

היא בדקה שוב את טופסי הבקשה של משפחת פרידמן שהיו מונחים על שולחנה.

"לאמי יש אלצהיימר", אמר יוסף, מנסה לקצר את התהליך.

"באיזה שלב של המחלה?" שאלה.

"בדרך כלל היא די בסדר. היא רק מתרגזת לעיתים קרובות ובורחת. צריך להיות אצן מרתון כדי לעמוד בקצב שלה".

"זו הבעיה. אני לא בטוחה שעובדת בעלת משקל עודף תתאים לעבודה. מה בנוגע לגבר?"

"לא בא בחשבון. כרגע אמי מסוגלת לטפל בעצמה, אבל אני לא יודע מה יהיה בעתיד".

"כמובן", השיבה הסוכנת, "לא צריכה להיות בעיה למצוא עובדת אחרת. נערוך רשימה של מספר מועמדות ונראה מה ניתן למצוא".

התחנה הבאה של יוסף הייתה אצל נוירולוג ילדים. התוצאות של המבדק לאבחון הפרעות קשב וריכוז שאלי עשה הצביעו על כך שעליו לקבל ריטאלין, כדי שיוכל לשוב לבית-הספר. בלתי אפשרי היה להמשיך ולהחזיק אותו בבית.

מעבר לכך שהילד בְּזבז את זמנו ושיגע את אמו, הוא גם לא למד דבר. אי לכך, יוסף חזר הביתה, לקח את אשתו ואת בנו ההיפראקטיבי, וכולם יחד נסעו לרופא.

"אתה נראה מתוח", הבחינה אשתו באמצעות הרדאר הנשי שלה.

"אני רוצה להגיע לרופא בזמן, זה הכול".

"בבקשה אל תהפוך להיות כמו אבא שלך", אמרה.

"עזבי את הוריי לשם שינוי".

"אנו פגיעים, מה? אני תוהה למה. כל-כך קשה לפטר את טס?"

"הפסיקי כבר", אמר, "אני לחוץ כי אחרי שנסיים עם אלי, עלי לקחת את הוריי לקרדיולוג החדש שלהם, ואני לא רוצה לאחר".

"מדוע לא סיפרת לי שיש להם תור לרופא היום?"

"מה זה היה משנה?"

"יש לנו בר-מצווה בשבוע הבא, זוכר? אני רוצה לעבור איתך על התפריט. איש הקייטרינג רוצה שנפקסס לו עד הערב את התפריט שבחרנו".

"מה שתבחרי זה בסדר מבחינתי", השיב לה.

"אני רוצה שגם אתה תהיה מעורב בזה", אמרה, "לא די שהיה עלי לארגן את הצלם, את איש הווידיאו, התזמורת, הקייטרינג והאולם כשהיית בפלורידה, עכשיו עלי גם להחליט אלו מנות ראשונות ואלו קינוחים נגיש?"

"קחי מעט מכל דבר", הציע.

"אני רוצה גלידה", צעק אלי, "גלידה! גלידה! גלידה!"

יוסף הרים בכעס יד מאיימת לעברו. "אל תצווח כשאני נוהג!" צעק. כשהבחין בכלב שקפץ אל הכביש לפני המכונית, סטה בחדות כדי לא לפגוע בו.

"אולי גם אתה זקוק לריטאלין", העירה רבקה.

"ואולי את זקוקה לזמם כדי לחסום את הפה ולרדת ממני", החזיר לה יוסף, שאיבד את קור רוחו.

"אני לא אקח את התרופות שלי", הודיע אלי, "אני לא אבלע אותן. אני אירק אותן. אני אזרוק אותן".

"ריטאלין היא לא תרופה", הרגיעה אותו אמו.

"זו כן תרופה. שני חברים שלי לוקחים את זה ואומרים שהם מרגישים בחילה".

"כל אחד מגיב באופן שונה", הסבירה לו אמו, "להרבה אנשים אין תופעות לוואי בכלל".

"למה אני צריך לקחת תרופות בגלל ששניכם רבים כל הזמן", ביקש בנם לדעת.

יוסף העיף מבט מהיר אל אשתו, תוהה מאין באה לילד ההברקה הזו. מאחת מתוכניות הטלוויזיה? מאחד מחבריו? או אולי מהמורה שלו?

"זה לא בגללנו", הסבירה רבקה לילד, "אתה נולדת עם הרבה מרץ, זה הכול. כשתלמד איך לתעל אותו נכון תהיה משהו מיוחד, כמו נפוליון, וינסטון צ'רצ'יל, אלברט איינשטיין ועוד הרבה אנשים שהיו להם הפרעות קשב וריכוז".

"גם למייקל ג'ורדן יש?" שאל הילד.

"בוודאי", השיב יוסף.

"אז כשיש הפרעות קשב וריכוז זה מגניב".

לאחר הביקור אצל הנוירולוג לילדים, מיהר יוסף אל דירת הוריו כדי לקחת אותם לקרדיולוג החדש שלהם, יהודי אורתודוקסי שהתפלל בבית-הכנסת של יוסף. הארי פרידמן היה מתוח כמו תמיד לפני ביקור אצל רופא, כמי שמצפה לשמוע בשורות איומות. הרופא לא גילה שום דבר יוצא דופן, ולכן קבע שעליהם להמשיך עם אותן התרופות. לאחר שיוסף הסיעם בחזרה לדירתם הוא חש עייפות ולא חשב לעלות איתם, אך אמו התעקשה, באמרה שהיא זקוקה לעזרתו כדי להעביר מכשיר מיקרוגל לנקודה אחרת במטבח.

"אני רוצה אותו בצד ההוא של השיש", הסבירה אמו.

יתרונו של המיקרוגל הענקי היה שניתן לחמם בו במקביל את כל שלוש ארוחות הטלוויזיה. הוא היה ממוקם בתוך יחידת ארון, מעל לתנור והגריל החדשים.

"הוא מדי גבוה", הסבירה אמו, "אני לא מגיעה אליו כדי לנקות אותו".

"אינך צריכה לנקות אותו", אמר לה יוסף, "לשם כך יש לך עובדת. היא תעשה את עבודות הניקיון בשבילך".

"מאז שאני נשואה לאביך, אני עשיתי את כל עבודות הניקיון", השיבה.

"הייתה לנו עובדת ניקיון בפלורידה", הזכיר לה בעלה.

"בטוח שלא הייתה לנו", השיבה לו.

אביו זרק מבט קצר לעבר יוסף, וגלגל את עיניו בחוריהן.

המובילים הם שהתקינו את אביזרי המטבח, לכן יוסף לא היה מודע לכובדו של המיקרוגל, ולא היה מוכן למשקל הכבד שנחת לפתע בזרועותיו כששלף אותו ממקומו. ראשית חש את חלקו התחתון של עמוד השדרה שלו יוצא ממקומו, אחר-כך פשט כאב חד בצווארו. תוך צעקה הצליח להניף את המכשיר באוויר ולהניח אותו על השיש. הוא נאחז בטס ההמומה כדי שלא ייפול, ופלט צווחה כמו אישה בשעת לידה.

"ג'ואי, אתה בסדר?" שאל אביו.

"אחחחחחח", נאנק. משותק החזיק בידיה המושטות של טס. הם נראו כמו שתי בובות בחלון ראווה.

"מה קרה?" שאלה אמו בבהלה.

"רוצה שנזמין רופא?" ביקש אביו לדעת.

"לחץ על הכפתור של אינטרקום החירום", לחש יוסף, חרד לנשום עמוק.

בכל חדר הייתה קופסה קטנה. הארי פרידמן נגע בכפתור האדום באצבע רועדת. כעבור עשר שניות הם שמעו קול רגוע של גבר.

"הלו, מר פרידמן", אמר הקול.

"הלו", השיב הארי פרידמן.

"איך נוכל לעזור לך?"

ליז פרידמן התבוננה סביב, מנסה לגלות מהיכן יוצא הקול המסתורי.

"לבני נתפס הגב כשהרים מיקרוגל, ועכשיו אינו יכול להתיישר".

"הצוואר שלי", לחש יוסף בכאב.

"ונראה שהוא גם נקע את צווארו", דיווח אביו.

לפתע שמע יוסף את קולות ילדיו. הם פרצו למטבח כשרבקה בעקבותיהם נושאת עוגת שוקולד בידיה.

"הפתעה", קראה, "מזל-טוב לחנוכת הבית!"

כשראתה את בעלה מחזיק ידיים עם האישה הפיליפינית כמו היו באמצע ריקוד ולס, החלה מתנשפת באימה.

הדרך היחידה שבה יכול היה יוסף, איש הקולנוע, להתמודד עם מה שהתרחש באותו רגע הייתה להפעיל את דמיונו ולהפוך הכול לסרט. בתצלום תקריב גדול נראתה לו העוגה נופלת ונמרחת על הרצפה. בתקריב דרמטי נוסף ראה את הבעת פניה המבועתות של רבקה. אחר-כך כמו מנקודת מבטה של רבקה שרטט בדמיונו את עצמו ואת טס מחזיקים ידיים, עומדים ללא תנועה כמו גנבים שנתפסו על חם.

תוך השמעת צווחה רמה נמלטה רבקה מהדירה.

"האם הכול בסדר?" שאל הקול מהשירות הרפואי לשעת חירום.

"לעזאזל, תגיעו כבר לפה!" צעק הארי פרידמן. "אתם מקבלים תשלום מספיק גבוה. תבואו, לעזאזל, מהר!"

"אל תדאג, מר פרידמן", הרגיע הקול השליו, " צוות רפואי בדרך".

"מי מדבר?" ביקש אלי לדעת.

"איפה הוא?" שאל מוישי.

"בן, אתה מסוגל לזוז?" שאל אביו של יוסף.

"יש לי כאבי תופת", השיב יוסף כשהוא מעווה את פניו.

הכאב היה כל-כך חד עד כי נשימתו נעתקה, והסבל כה גדול עד כי לא היה מסוגל כלל לחשוב כיצד יסביר לרבקה את שראו עיניה.

"עליך לשבת", יעצה אמו.

"אלי, לך לחדר השינה בקצה המסדרון", אמר יוסף לבנו, "והבא לי את כיסא הגלגלים".

שני הילדים נעלמו בריצה. יוסף רכש את כיסא הגלגלים רק למקרה של שעת חירום כמו זו, במסגרת "חבילת עזרה-ראשונה ובטיחות", שהמליץ עליה "מועדון הזיכרון". אלי חזר בן-רגע מסיע את אחיו כמו במכוניות מתנגשות, כשלקחו את הסיבוב החד לתוך המטבח.

"זהירות!" צעק סבם, "הביאו את זה לפה".

הוא אחז בכיסא ומיקם אותו מאחורי בנו.

"אני לא יכול לשבת", אמר יוסף.

"נסה".

"אני לא יכול".

עם כל נשימה הכאב בצווארו גרם לו לרעד בכל גופו. ראשו היה נטוי על צידו בזווית של 180 מעלות.

"ישר את ראשך", אמר לו אביו.

"אני פוחד".

"מה קרה, אבא?" ביקש לדעת מוישי הקטן.

"אביך נפגע כשהרים את המיקרוגל", הסביר סבו.

"הובילי אותי אל השיש", לחש יוסף לטס, "אני רוצה לנסות לעמוד בכוחות עצמי".

טס החלה ללכת לאחור באטיות לעבר השיש. יוסף הלך אחריה בגרירת רגליים.

"שימי את ידיי על השיש".

העוזרת הפיליפינית הנמיכה את זרועותיו בזהירות. תוך שהוא נאנק, עזב את ידיה והשעין את כובד גופו על השיש. כשזרועותיו מושטות קדימה, ראשו כפוף מטה ואחוריו מזדקרים באוויר כלפי מעלה, הוא נראה כמו שחקן גולף הנערך לקראת חבטה ארוכת מסלול. "ועכשיו, מה הלאה?" שאל אביו.

"אני לא יודע", השיב יוסף.

"אתה לא יכול לעמוד כך לנצח", אמרה אמו, "נסה להתיישב בכיסא".

היא הסיטה את הכיסא אל מאחוריו.

"איפה הם כבר לעזאזל?" התעצבן אביו והלך בדאגה אל החלון, כאילו אם יביט אל הרחוב למטה הוא יביא את האמבולנס מהר יותר.

זרועותיו של יוסף רעדו מהמאמץ שהשקיע להיאחז בשיש בעת שרוב משקלו היה מאחוריו.

"החזיקי בי מתחת לזרועותיי", פקד.

טס מיהרה לאחוז בו. כשהוא מעוות את פניו כמו שזיף מיובש, שיחרר יוסף את אחיזתו, נפל אחורנית ונחת לתוך כיסא הגלגלים כשהוא משמיע "אוופפף!"

"מים", ביקש. הרגיש שהוא קרוב להתעלף.

"באיזו כוס?" שאלה טס, שלא רצתה לטעות, "בשרית או חלבית?"

"לא משנה", אמר.

יוסף דאג לציין על ארונות המטבח "בשרי" ו"חלבי" ונתן בשעתו לטס שיעור כיצד לשמור על כללי הכשרות. עתה יהיה עליו לחזור על הדברים עם העובדת החדשה.

טס מילאה כוס מים והגישה אותה לשפתיו, כמו האכילה איש זקן. יוסף לגם ממנה באיטיות. אולם מאחר שראשו היה מוטה הצידה, רוב המים נשפכו מפיו החוצה.

"נסה קשית", הציע אלי.

יוסף רמז באצבעו לבנו לגשת אליו. "צלצל לאמך וספר לה שנקעתי את הצוואר כשהרמתי מיקרוגל, ושאמבולנס בדרך לכאן".

"הם הגיעו", הודיע אביו כשקול צפירת אמבולנס נשמע מתקרב. כעבור כמה דקות פרץ לדירה צוות רפואי לשעת חירום. אחד החובשים החזיק מזוודה גדולה עם ציוד רפואי. השני פרס אלונקה מתקפלת על גלגלים. השלישי בצוות הציג עצמו כרופא.

"מה קרה?" שאל.

"הבן שלי הרים מיקרוגל כבד והגב נתפס לו".

יוסף הצביע על צווארו המעוקם.

"גם צווארו", הוסיף אביו.

מותשת מהמהומה שהתחוללה סביב, ליז פרידמן זזה הצידה ונתנה לבעלה לנהל את העניינים. תגובה שכזו כלל לא התאימה לאמו, ציין יוסף לעצמו. בדרך כלל התנהגה כלביאה כשהדבר היה קשור בהגנה על בנה. הוא נזכר במקרה שאירע כשהיה בן עשר, כאשר כלב רועים גרמני חשף את שיניו, קפץ מעל גדר והחל לרדוף אחריו בדרכו הביתה מבית-הספר. הוא רץ מהר ככל שרגליו הקטנות נשאו אותו, והצליח להגיע לחצר

הקדמית של ביתם. צעקותיו הזעיקו את אמו שיצאה להצילו. בעזרת מטאטא חבטה בכלב בחוזקה והבריחה אותו כשזנבו מקופל בין רגליו. אולם עתה, כל הפעילות הייתה מעמסה כבדה מדי על מוחה הפגום.

הרופא שאל את יוסף מספר שאלות כדי לקבל תמונה על המצב. הכאב, כך הבטיח, יפחת. הוא לא ראה צורך להעבירו לבית-חולים. הנסיעה באמבולנס עלולה להחמיר את מצבו, אמר. במקרה של פריצת דיסק, קריעת שריר, פגיעה בעצב או נקע בצוואר מנוחה במיטה היא התרופה הטובה ביותר. "אני לא אורתופד או כירופרקט", אמר, "אבל אם תרצה, אוכל לנסות להוריד לך מעט מהלחץ".

יוסף טלטל קלות את ידו, כמי ששואל "איך?"

"אתה תופתע, אבל אנו רואים את הדברים האלה לעיתים קרובות", המשיך הרופא, "הרבה פעמים טיפול במקום ומסז' מועילים מאוד. מוכן ללכת על זה?" בגלל הכאב העז יוסף לא יכול היה להניד בראשו לתשובה. מאחר שישב כפוף וצווארו נטוי באלכסון, הוא היה מסוגל רק להרים את עיניו כלפי מעלה ולראות את הרופא שראשו נותר מחוץ לשדה הראייה שלו.

"כדאי לנסות", השיב אביו.

קל לו להגיד זאת, חשב יוסף לעצמו.

הרופא נעמד מאחורי כיסא הגלגלים. "אני רק הולך לשים את זרועותיי מתחת לזרועותיך, ואחר-כך להרים אותך לאט, לאט".

רבקה חזרה לדירה. לאחר שקיבלה את שיחת הטלפון מאלי, סבה על עקביה ומיד הזדרזה לשוב, על-אף שבליבה קינן החשד שאין זה אלא סוג של תכסיס. אולם כשראתה את החובשים, את הרופא ואת האלונקה המוכנה להעביר את בעלה לבית-החולים, החלה לדאוג באמת.

"שלב את זרועותיך על החזה", פקד הרופא.

יוסף ציית כמו חייל טוב. ואז, בקריאת אווף, הרופא משך בבת אחת, הרים ושלף אותו מתוך כיסא הגלגלים. יוסף שמע את חוליות עמוד השדרה שלו חוזרות זו אחר זו למקומן כמו הקלידים על לוח פסנתר.

"אתה בסדר?" שאל הרופא.

"אני חושב שכן", השיב יוסף, כשמצחו מכוסה זיעה.

"לאט", הזהיר הרופא, "חזור לשיווי המשקל שלך. תראה אם אתה מסוגל לעמוד".

הרופא שיחרר בהדרגה את אחיזתו ביוסף, שהתנדנד קלות אך הצליח לעמוד זקוף.

"איך אתה מרגיש?"

"כמו מגדל פיזה", השיב כשהוא מניח את ידיו על השיש לשם איזון.

"אם אתה מסוגל להתבדח, אתה בסדר", העיר אחד החובשים.

"הגב שלי הרבה יותר טוב", הודה יוסף, "אבל הצוואר שלי עדיין כואב, תופת".

"אין לי כל-כך ניסיון עם צוואר", הודה הרופא, "אבל אני יכול לנסות".

"זה בסדר", התערבה רבקה. "אני חושבת שננסה קודם כל קומפרס חם וכרית חימום, כדי לשחרר את השרירים. אם זה לא יעזור, אנו מכירים רופא כירופרקט".

"אני שמעתי שדיקור סיני עוזר בהרבה מקרים קשים", הוסיף החובש השני.

"אולי אם אתה סיני", אמר הרופא בספקנות.

"פעם נתפס לי הצוואר", סיפר החובש הראשון, "הסתובבתי עם תומך צוואר במשך חודשיים. לבסוף מצאתי פיזיותראפיסט שנתן לי לעשות תרגילים. הוא גם עשה לי סדרת מתיחות של עמוד השדרה בסוג של מכונת גלגלת. כעבור מספר שבועות הרגשתי הרבה יותר טוב. נדמה לי שיש לי עדיין כרטיס הביקור שלו בארנק, אם תרצו".

"הכול שטויות", התערב הארי פרידמן, "אני סבלתי מעצב שלחץ שנים כתוצאה מנהיגה ברחבי ניו-אינגלנד ומדינת ניו-יורק כשהייתי סוכן מכירות. את זוכרת, מותק", פנה אל אשתו, שהתכנסה לה בעולמה הפרטי.

"אני זוכר, אבא", אמר יוסף.

"בוודאי, אתה היית ילד. לבשתי תומך צוואר במשך כמעט שנה. וויסקי היה הדבר היחיד שהטביע את הכאב. הייתי צריך לשתות לשכרה בלילה כדי להירדם. כך התמכרתי לטיפה המרה".

"מוטב אולי שאשב", הציע יוסף, "אני עדיין מרגיש לא כל-כך יציב".

"שב בכורסה שלי", אמר הארי פרידמן, "צפה קצת בטלוויזיה. הרגש בבית".

ברגע שיוסף עשה צעד הססני לכיוון הסלון, הזדרזה טס באופן אינסטינקטיבי לעזור לו, אך רבקה הקדימה אותה ולפתה את בעלה בזרועו.

"אתה תנוח בביתנו", אמרה, "מקלחת חמה תעשה לך טוב יותר מכל דבר אחר".

"הורידו אותו למכונית בכיסא הגלגלים", הציע אביו.

כשהחובש רשם על פתק את מספר הטלפון של הפיזיותראפיסט עזר שותפו ליוסף להתיישב בכיסא הגלגלים.

"אתה יודע, אמך ואני היינו בפיזה", אמר הארי פרידמן אחרי שצוות העזרה הראשונה עזב. "צילמתי את אמך שם, כאילו היא תומכת במגדל הנטוי".

"אני זוכר, אבא", אמר יוסף, בעת שאשתו הובילה אותו בכיסא אל הדלת.

"צוות החירום הזה היה מצוין", העיר אביו, שלא הִרבה במילות שבח. "התרשמתי לטובה. וכל זה רק תמורת חמישים דולר לחודש, זה כדאי. יש דבר דומה גם בבוקה, אבל מעולם לא נרשמנו. מכל מקום, נקווה שלעולם לא נצטרך להזמין אותם שוב".

"אפשר להישאר ולצפות בטלוויזיה עם סבא וסבתא?" שאל אלי.

"בוודאי", השיבה סבתם.

"איך יחזרו הביתה אחר-כך?" שאל סבם.

"הם יכולים ללכת", אמר יוסף, "אנחנו פה מעבר לפארק".

"אולי כולנו נעשה טיול אליכם הביתה מאוחר יותר", אמר אביו.

"אתה מתכונן לצאת לטיילי? בערב?" שאלה ליז פרידמן את בעלה בסרקסטיות.

מדהים, הרהר יוסף בעת שעזבו את הדירה. רגע אחד אמו מנותקת לגמרי מהמתרחש סביבה, וברגע השני היא חדה וממוקדת ככל שאפשר להיות.

"אנחנו המשפחה היחידה שאני מכירה שיש לה שתי עובדות זרות", אמרה רבקה, מגייסת מעט גם מהסרקזם שלה, בשעה שדחפה את בעלה על כיסא הגלגלים לתוך המעלית של הבניין, "אני והפיליפינית".

"הפסיקי", נאנק יוסף, "כואב לי לצחוק".

"מגיע לך", אמרה, רומזת שהיא עדיין חשה קנאה.

"אולי כבר תפסיקי עם זה? היא לא הטיפוס שלי".

"אבל אם היא כן הייתה הטיפוס שלך הייתה לי סיבה לדאוג – זה מה שאתה מתכוון? האם הפכתי להיות כל-כך שמנה ומכוערת?"

"את יפה", הרגיע אותה, אך לא היה מסוגל להרים את ראשו ולהעניק לה מבט אוהב.

המעלית עצרה בקומה השנייה. הדלת נפתחה וכלב בולדוג ענק ושרירי קפץ פנימה, בעקבותיו נכנס גבר ענק ושרירי גם הוא, מחזיק את הכלב ברצועה. הם נראו כל-כך דומים עד כי רבקה ויוסף ביקשו לפרוץ בצחוק. אך פניו של יוסף רק התעוותו בכאב. עד כמה יכול אדם לסבול, חשב לעצמו, כשאפילו לצחוק מכאיב לו?

"לילה טוב, מר פרידמן" אמר השוער, כשהוא פותח את דלת הלובי כדי שרבקה תוכל לדחוף את הכיסא החוצה.

"תודה לך", אמרה רבקה בחיוך. בפעם הראשונה זה ימים רבים, חשה באמת מאושרת. אמנם, היה זה מעט מוזר להוביל את בעלה הביתה על כיסא גלגלים, אך לפחות הוא היה כולו שלה ללילה.

פרק 13

שנים מאוחר יותר, כשיוסף הביט לאחור על אותה תקופת ניסיון כאובה בחייו, תמונת אמו שהיה רוצה שתישאר חרוטה בזיכרונו הייתה זו כפי שראה אותה במסיבת הבר-מצווה של בנו דניאל. ניצוץ של האור הישן, היפה, בעיניה, מחייכת בגאווה מעל אפרוחיה, בתחושת נחת של ידישע מאמע. שמלת הערב שלבשה לאירוע הלמה אותה באופן מושלם. לאחר ביקור במכון יופי, היה שיערה סרוק בקפידה. מי שלא ידע על מחלת האלצהיימר שלה, לעולם לא היה מנחש זאת, כך לפחות בחלקו הראשון של הערב. רק יוסף, שהכיר את אמו כל-כך מקרוב, יכול היה להבחין שמבע פניה היה שונה במקצת. שמץ של מתח פנימי היה נסוך עליהן, והוא שהסגיר את האמת העצובה, שדבר-מה מתרחש במוחה פנימה שאין לה עליו שליטה.

היה פרט נוסף שרק יוסף הבחין בו, והוא שאמו לא לבשה שמלה בעלת צווארון גבוה כדי לכסות את צלקת הניתוח הישן, גם לא צעיף ואף לא מחרוזת עבה רבת שורות. מה שרדף אותה במשך שנים ארוכות, עתה לא הייתה מודעת לו כלל.

להפתעתו הגדולה של יוסף, ברגע מסוים באותו ערב מיוחד, אחז אביו בידה של אמו והוביל אותה אל רחבת הריקודים. לבקשתו של הארי פרידמן התזמורת עברה ממחרוזת המנגינות החסידיות לשיר הנוסטלגי "הלילה טוב לרקוד" מתוך "גברתי הנאווה". אביו ואמו רקדו יחד במשך יותר משישים שנה, והדבר היה ניכר בהם היטב. עיני כל האורחים היו נעוצות בהם בעת שריחפו בצעדי הוואלס ללא כל מאמץ מסביב לרחבת הריקודים.

מאחר שחל איסור על גברים ונשים לרקוד ביחד באירוע אורתודוקסי, יוסף חש אי-נוחות והעיף מבט עצבני אל הרב. תנועת הראש הפתאומית שעשה גרמה לו לכאב חד בצווארו שירד מטה לאורך עמוד השדרה. תומך-הצוואר שלבש לא עזר להקלת הכאב. כמו כן לא הועילו לו משככי הכאבים שלקח ארבע פעמים ביום, לא כדור הוואליום ואפילו לא הוויסקי. מאז ששתי החוליות, החמישית והשישית, בעורפו פרצו ממקומן בעת שהרים את המיקרוגל, הוא היה נתון בייסורים תמידיים. היה זה

כאילו יוסף מיניאטורי צווח בחרדה מתוך גופו. התנועה הקלה ביותר של ראשו גרמה לו להתכווץ מכאב. רק בעת מקלחת חמה היה חש הקלה זמנית.

הרב המכובד השיב בהטיית ראש דיסקרטית ובהינף יד דיפלומאטי, כאומר "אל תדאג בקשר לכך". ביהדות מותר לבעל לרקוד ביחידות עם אשתו בביתם, אך אסור להם לעשות כן באירוע חברתי, שכן הגבר עלול אחר-כך לרקוד גם עם אשתו של מישהו אחר, וכל אחד מבין לאן הדבר עלול להוביל. אולם הרב לא נראה מודאג. רוב האורחים הכירו את החוקים, והחלק הלא-דתי במשפחתו של יוסף כבר למד שבשמחות שלו, הגברים רקדו במעגלי הגברים, בעת שהנשים רקדו במעגלים משלהן מעבר למחיצה שהפרידה בין המינים.

במשך אותן דקות ספורות של השיר, הארי וליז פרידמן היו כוכבי הערב. ליז פרידמן נתנה לבעלה להוביל אותה כשחיוך נסוך על פניה וחן קליל בתנועותיה. באותן דקות ספורות הם נראו כמו זוג בירח דבש. בעת שהביטו זה בעיניה של זו היה נדמה כי הם היחידים במסיבה.

"הלילה טוב לרקוד,
הלילה טוב לרקוד,
עד בוקר אור לרקוד,
עד כלות הנשמה
ולעשות כל מה
שלא עשיתי עוד".

דמעות עלו בעיניו של הדוד הֶרבי. גם עיניהן של רבקה ושל איילין לא נותרו יבשות. מבע רך פשט גם על פניו של אביה של רבקה, שבדרך כלל היו חמורי סבר. הוא ישב בכיסא הגלגלים שלו והתבונן במופע. אפילו אלי הפסיק להתרוצץ סביב כמו אינדיאני פראי, עמד וצפה בסבו ובסבתו המרחפים על רחבת הריקודים. וולי מחה כפיים.

למיטב זיכרונו של יוסף, אחרי אותו ריקוד לא שבה עוד אמו להיות אותה האישה כפי שהייתה. רגעי הבהירות שלה הפכו להיות יותר ויותר נדירים. בחודשים שבאו לאחר מכן פחתו בהדרגה התפרצויות הזעם

והיא נסוגה והסתגרה בעולם פרטי משלה. אחר-כך הגיעו גם הימים שבהם הייתה לוטשת עיניים בבנה האהוב, יוסף, מבלי לזהותו. על פניה לא הופיע אף לא רמז קל שבקלים שהיא יודעת מי העומד מולה. מה היו מחשבותיה והרהוריה יוסף לעולם לא יידע. אולם באותו לילה, למשך שעה אחת קסומה ונפלאה, היא הייתה האמא האוהבת שזכר מנעוריו. וזו האם שהיה רוצה לזכור, עם החיוך המאושר על פניה, זוהרת מתוך שביעות-רצון וגאווה בעת שהתבוננה במשפחתה.

עד לאותו רגע הבר-מצווה הייתה הצלחה נפלאה. בשבת דני קרא בשטף את פרשת השבוע. לאחר התפילה נערך קידוש גדול, וחוץ מהקוגל שהיה קצת שרוף, והחצאית של איילין שהייתה יותר מדי קצרה, כולם היו במצב רוח מרומם. נראה היה שהדוד הֶרבי בילה בנעימים, ואיילין הצליחה לעבור את כל היום מבלי לענות לטלפון, לפחות לא בפומבי, מתוך הסכמה לדרישתו של אחיה. במשך דקות אחדות רבקה אחזה בבטנה המתפרצת, כמי שעומדת ללדת בכל רגע, אך הצירים פחתו ונמוגו. ולבסוף, המסיבה במוצאי שבת, שבה השתתפו יותר ממאתיים אורחים והייתה אירוע חגיגי מרשים ביותר – עד שיוסף קם כדי לשאת את דברו בפני המוזמנים.

בגלל תומך-הצוואר הקשיח שלו, שתמך את ראשו כך שפניו היו מכוונות קדימה בלבד, כמו סוס עבודה עם סכי-עיניים, לא הבחין יוסף באמו שהתגנבה לפתע מהצד. כשתפסה בזקנו ומשכה בו, חש בכאב חד המפלח את כל גופו עד כי עמד להתעלף.

"למה אתה לא יכול לגלח אותו?" אמרה, "אתה היית פעם כל-כך יפה".

מאחר שעמדה ליד מיקרופון שמעו הכול את דבריה. רעם של צחוק פשט באולם. האורחים אולי חשבו כי היה זה קטע הומוריסטי מבוים, כמו הלהטוטן שהופיע מוקדם יותר באותו ערב, ומקהלת הבנים שליוותה את דני כסולן.

"הוא גורם לך להיראות כל-כך מוזנח", המשיכה אמו, "בשביל מה אתה צריך את זה?"

ושוב משכה את זקנו. ברגע של סחרחורת חש יוסף כי הוא עומד למות מכאבים. דוד הֶרבי פרץ בצחוק רם. הצלם צילם, גם איש הווידיאו מיהר להנציח את הרגע. כולם צחקו כמו צפו בקטע מתוך אחד מסרטי "השמן והרזה".

פעם נוספת הזכיר יוסף לעצמו את ההלכה היהודית הנוגעת בכיבוד ויראת הורים.

חז"ל שואלים: עד היכן חייב אדם בכיבוד הוריו? והם משיבים בדוגמא: אם הבן, הלבוש בבגדים יקרים יושב בראש ישיבה, ואביו או אמו נכנסים, קורעים את בגדיו, מכים אותו על ראשו ויורקים בפניו, אסור לו להעליבם, לא להראות צער בנוכחותם ולא להפגין כעס נגדם. עליו להחריש ולירוא מפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, אשר גזר שמקרה עצוב זה יבוא עליו.

וכך, על אף שעיני יוסף יצאו מחוריהן מרוב סבל, כפי שנראה בבירור בתמונות, הוא לא הוציא הגה מפיו. היה לו ברור שהוא הביא את הדבר על עצמו. כפי שהרב אמר לו בפורים, במקום להעניש את האדם על חטאיו במכה אחת מוחצת, אלוקים ברחמיו מוציא לפועל את גזר-הדין בתשלומים קטנים. "כדורי שלג", כינה אותם הרב. אוה, כמה הצטער יוסף עכשיו על כל אותם לילות מבוזבזים, שתויים, בהוליווד.

לבסוף הרפתה אמו מזקנו. "זו הייתה מסיבה מאוד יפה", אמרה לתוך המיקרופון, "אבל עכשיו עלי לחזור הביתה".

במקום לשוב לשולחנה, היא פנתה לעבר דלת שהובילה למטבח, בחשבה שזו דלת היציאה. טס מהרה ללכת בעקבותיה. יוסף היה כאוב מדי מכדי להמשיך בנאומו.

"אין זה קל להופיע אחרי אמי, לכן אעביר את רשות הדיבור לדני", אמר יוסף.

בגֵו מתוח ונוקשה צעד בחזרה לשולחן הכבוד, מנסה בכל כוחו להיראות טבעי ככל שיכול היה.

"אתה נראה חיוור כמו רוח רפאים", העירה רבקה.

"אני חושב שאמך ואני צריכים להכריז על לילה", אמר הארי פרידמן, "היה זה יום ארוך".

אכן היה זה יום ארוך, אך עבור יוסף ורבקה היום הזה רק עמד להתחיל. עוד בטרם סיימו לפרוק מהמכונית את מתנות הבר-מצווה, נתקפה רבקה בשני צירים ארוכים שהותירוה רועדת בכל גופה.

"זה בא", הודיעה.

"את בטוחה?" שאל יוסף, שהיה מותש מעייפות וביקש למנוע ריצה מיותרת לבית-חולים בגלל אזעקת שווא, כפי שעשו מספר כה רב של פעמים בעבר.

"כן, אני בטוחה", השיבה רבקה.

"האם המים ירדו?"

"הפסק להיות הרופא שלי. אם לא תיקח אותי, אנהג בעצמי".

"בוודאי שאקח אותך, מותק", אמר, "הרגעי. רק רציתי להיות בטוח".

ציר נוסף, ורבקה נראתה כמי שנשימתה נעתקה.

"הוציאי אוויר", הזכיר לה יוסף, "נשמי".

"אל תגיד לי מה לעשות, אידיוט!" ענתה, "תביא כבר את המכונית".

"המכונית פה בחוץ".

"אז בוא ניסע".

"מה עם התיק שלך?" שאל, בהתכוונו למזוודה הקטנה שרבקה הכינה לשלושת ימי האשפוז שאחרי הלידה.

"לך תביא אותו".

בעצבים מרוטים עלה יוסף במדרגות מהר ככל שיכול היה ולקח את המזוודה. מאחר שהייתה כבדה מדי מכדי להרימה במצבו, הוא הקפיץ אותה במורד המדרגות, תוך שהוא צועק הוראות לילדים למקרה שיאלץ להישאר בלילה בבית-החולים. למרבה המזל היו למזוודה גלגלים וידית מתארכת שאִפשרה לו למשוך אותה בקלות.

"אמא הולכת ללדת תינוק!" צעק אלי.

"אני רוצה לבוא! אני רוצה לבוא!" צעק מוישי הקטן.

"שמור עליהם", אמר יוסף לזאב.

למרבה המזל, איילין כבר לקחה מונית בחזרה למנהטן יחד עם דוד הֶרבי ואדי, בנו. היא התאכסנה בסוויטה במלון "פלזה", שם הייתה אמורה לראיין כוכב רוק מזדקן לפני קונצרט שעמד להיערך בסנטרל פארק. "אני חושבת שאתה עושה עבודה נפלאה עם אמא ואבא", החמיאה לו לפני שעזבה את מסיבת הבר-מצווה, ממהרת לשוב לעיסוקיה הרבים.

כשהגיעו לבית-החולים התברר להם כי לרבקה עדיין ציפתה כברת דרך ארוכה עד ללידה. לאחר שאחות חדר הלידה בדקה אותה היא הסבירה להם ללא כל התרגשות ובנימה רגועה, כי אמנם הייתה כבר פתיחה קלה, אך אם הם מעדיפים, באפשרותם ללכת הביתה ולשוב בבוקר במקום לבלות את כל הלילה בבית-חולים. רבקה התעקשה להישאר. היא הייתה משוכנעת שהלידה קרובה יותר משחשבו.

"צלצל למרשה", אמרה.

מרשה הייתה מיילדת פרטית, שאת שירותה שכרו בלידות של אלי ושל מוישי. אישה גבוהה בעלת מראה אתלטי שהקרינה עוצמה וביטחון. היא השתמשה במסאז'ים, ברפלקסולוגיה, במדיטציה ובטכניקות יצירתיות אחרות כמו דמיון מודרך כדי להקל על צירי הלידה.

"אצלצל אליה בבוקר", השיב יוסף, "אין טעם שנהרוס גם לה את הלילה".

"צלצל אליה עכשיו, עקשן. זה ממש קרוב. לא איכפת לי מה שהם אומרים. אני רוצה אותה כאן עכשיו".

"תראי, בואי נשב בחדר ההמתנה ונעשה את תרגילי הנשימות שלמדנו, אני אהיה המאמן שלך. אם הצירים ימשיכו, אצלצל אליה".

"לא משלמים לה לפי שעה, אם זה הדבר שמטריד אותך".

"אני לא מודאג מהכסף. אני פשוט חושב שזה מטופש לשלוף את האקדח לפני הזמן כפי שעשינו תמיד בעבר. אחרי חמש לידות, אני חושב שאני מכיר אותך, זה הכול".

יוסף התעוות כשגל נוסף של כאב חד פילח את עמוד השדרה שלו לכל אורכו. הוא קפא על מקומו לשניות מספר עד שהכאב שכך.

"אולי היית יכול להשתמש בג'קוזי שיש פה", הציעה רבקה, שנזכרה באמבטיית הג'קוזי שנעזרים בה כדי להקל על צירים של טרם לידה.

"אני אהיה בסדר", השיב יוסף, "אולי נצא לטיול של זירוז-לידה?"

"אני לא עוזבת את בית-החולים".

"אנו יכולים לעלות ולרדת במדרגות, זה עשוי לעזור, זוכרת?"

"ומה איתך? איך אתה יכול לעלות ולרדת במדרגות במצבך?"

"אני אסע במעלית".

בדיוק באותו רגע נשמעו צעקות פראיות במסדרון בית-החולים. חמולת ערבים נכנסה בריצה למחלקה כשהם צווחים בערבית ובאנגלית גם יחד. בפמליה היו שלוש נשים, כולן היו לבושות בלבוש מוסלמי מסורתי. האישה בהריון, במרכז הקבוצה, צרחה עד קצה גבול יכולת ריאותיה, כמו חיה פצועה. הגברים נפוצו לכל עבר כדי להזעיק עזרה. חבורת ילדים הגיעה בעקבותיהם, כאילו היה זה טיול משפחתי למכה.

זה עומד להיות לילה ארוך, חשב יוסף בליבו. "אולי נרד לבית-הקפה וניקח לנו משהו לשתות?" הציע.

"שתיתי מספיק במסיבה", השיבה רבקה.

"זה היה אירוע נהדר", נזכר יוסף, "את עשית עבודה נפלאה. דניאל נראה מאוד מרוצה. אפילו הוריך נראו מאושרים".

הם התרחקו מהמהומה שהתחוללה במסדרון לעבר חדר ההמתנה. אב צעיר, מצפה, עמד ליד החלון והתבונן על הנהר שהקיף את מנהטן. חסיד ישב וקרא מזמורי תהילים. בהבחינו בכיפה על ראשו של יוסף, הניד בראשו לשלום. אם הערבים יפתחו באינתיפאדה במחלקת יולדות, כך הרהר יוסף לעצמו, לפחות, לא יהיה בודד במערכה. הם ניגשו אל ספסל פנוי ליד מכונת קוקה-קולה. כשהוא נעזר במשענת-היד של הספסל התיישב יוסף על מושב המתכת. תנועותיו הזכירו לו את האופן שבו מתיישב אביו. לאור היללות של הערבייה, החרדה של אשתו והספסל הקשה הבין יוסף שאפסו סיכוייו לעצום עין באותו לילה.

רבקה שוחחה בטלפון עם מרשה ותוך כדי כך לא הפסיקה להתהלך סביב. שלושת הערבים הופיעו בחדר ההמתנה וסרקו את החדר במבטם,

כמו ביקשו לסמן לעצמם את שטח המרעה לצאנם. בראותם את החסיד ואת יוסף חלף זיק של עוינות בעיניהם, אותה עוינות המתוחה על פני כל ההיסטוריה מאז יצחק וישמעאל עד לסכסוך על ארץ ישראל כיום. יוסף שלף מכיסו את חבילת משככי הכאבים, הוציא שני כדורים ובלע אותם ללא מים.

"מרשה תגיע לכאן בקרוב", דיווחה רבקה והתיישבה לצידו.

"יופי", אמר יוסף, "איך את מרגישה?"

"הרבה יותר בטוחה עכשיו כשאני יודעת שהיא באה", השיבה אשתו. ואכן, פניה היו שלווים יותר, והאור שב לעיניה.

"אני לא יודע אם אהיה מסוגל להישאר פה כל הלילה", התוודה יוסף, "אני מרגיש רע מאוד. אחרי שמרשה תגיע, אולי אלך הביתה".

"תלך הביתה? או תלך להוריך להיות עם טס?" שאלה.

"טס?!" התפרץ, נדהם מכך שאשתו עדיין מוטרדת בגלל העובדת הפיליפינית.

"מדוע לא פיטרת אותה עדיין? עברו כבר כמעט שבועיים".

החסיד היה עדיין שקוע בתפילותיו, האב הצעיר המצפה לא נראה בשום מקום.

"סוכנות העובדים עוד לא מצאה ממלאת מקום", השיב.

"אז תמצא סוכנות אחרת. יש בוודאי עשרות. אני בטוחה שכל אחד במסיבה ראה איך היא מביטה בך בעיניים של חולת אהבה. זה משפיל. אני לא יודעת למה אתה עושה לי את זה. אם היא עדיין תהיה אצל הוריך כשאצא מבית-החולים, כי אז לא אבוא הביתה".

"אבל, מותק, בבקשה, נסי להבין. לא אוכל לעזור לך עם התינוקת וגם לטפל בהוריי. ופסח במרחק של פחות משבועיים".

"אז תמצא מישהי חדשה. חייבות להיות אלפי פיליפיניות בעיר. אני מצטערת שהסכמתי להרשות לך להביא את הוריך איתך לניו-יורק. הם הורסים את חיינו".

לפתע האדימו פניה של רבקה במבוכה. מים החלו לזרום לאורך רגלה ויצרו שלולית קטנה על הרצפה. היא מיהרה לעבר עמדת האחיות.

"ילדנו השישי", אמר יוסף לחסיד.

"בשעה טובה ובבריאות", איחל לו החסיד, "בלי עין הרע שלנו יהיה מספר עשר, מניין".

מזל טוב", איחל לו יוסף. בגו נוקשה התרומם יוסף מהספסל והלך אחר אשתו שנעלמה יחד עם אחות לתוך חדר הלידה.

בסיכומו של ערב ארוך, התינוקת נולדה בשש בבוקר במשקל של שניים וחצי ק"ג. הייתה זו הלידה הקלה ביותר של רבקה. מרשה, המיילדת, יצאה מחדר הלידה כדי לבשר את הבשורה הטובה ליוסף, שישן במשך כל תהליך הלידה במיטה פנויה שמצא במחסן בקצה המסדרון.

אשתו נראתה תשושה אך חייכה. אם שעות ספורות קודם לכן בעלה היה בעיניה לא יוצלח, הנה ברגעים אלה הפך לגיבור. הוא נתן לה בת. איזו אישה אינה רוצה בת? במיוחד אחרי חמישה בנים. מרשה הרימה את התינוקת הזעירה, שהייתה עטופה בחיתולים, ומסרה אותה ליוסף. אחד מפלאי הבריאה, הרהר יוסף. בלב שמח בירך ברכת "שהחיינו" כנהוג לאחר הולדת בת, ועל שזכו להגיע למאורע מיוחד זה לו ציפו זמן כה רב. כמה נפלא הוא אלוקים בכל דרכיו!

בדרכו החוצה ממחלקת היולדות, פגש יוסף שוב את החסיד.

"מספר אחת-עשרה", הודיע האב הוותיק, "נולדו לנו תאומים".

בסיכומו של דבר – יום טוב ליהודים, חשב יוסף לעצמו, תוהה לדעת מה התרחש אצל הערבים.

יוסף הגיע בזמן כדי להצטרף למניין האחרון לאותו בוקר בבית-הכנסת שבשדרה החמישית, ברחוב שישים ושתיים, שם שאל לו טלית וזוג תפילין. אחר-כך קנה לעצמו עוגת "אנטנמאן" ובקבוק של מיץ תפוזים. יחד עם האוכל בלע גם את הוואליום ואת הכדורים לשיכוך כאבים. כדי להימנע מלהעמיד את איומיה של רבקה במבחן, לקח מונית ונסע לסוכנות התעסוקה לעובדים זרים. הוא היה הראשון בתור, אולם לסוכנת לא היה שום דבר חדש להציע לו. הם עדיין חיפשו עובדת שמנה ומכוערת. יוסף ירד ללובי, ניגש לדוכן העיתונים ושאל ספר טלפונים. לאחר שעלעל בו מצא שם של סוכנות תעסוקה שהייתה בקרבת מקום

והתמחתה בעובדים זרים. הוא הלך לשם ברגל, ולאחר המתנה של ארבעים דקות כדי לפגוש סוכן, היה עליו לעבור שוב אותו תהליך, שבסופו הציג להם את מבוקשו – עובדת לא מושכת שתטפל באמו. כשהגיע הביתה היה כבר כמעט צהריים, אך עדיין נותרו שעה-שעתיים עד לשובם של הילדים מבית-הספר, ויוסף יכול היה לנצלם לשינה. אלי חזר לבית-הספר לאחר שהחל את הטיפול בריטאלין. הוריו היו ב"מועדון הזיכרון", ונהג מהמרכז הקהילתי היהודי אמור היה להחזירם לדירתם. אמה של רבקה הייתה בבית-חולים בביקור אצל בתה, כך שיוסף יכול היה להוריד את תומך-הצוואר, לעשות מקלחת חמה וממושכת, לבלוע עוד וואליום ולצנוח על המיטה בלב מלא תודה.

פרק 14

יום לפני חג הפסח יצאה משפחת פרידמן לאתר הנופש בהרי הקטסקיילס בשתי מכוניות. זאב נהג במכונית האודי ואיתו היו שמעון, דני ואלי, ויוסף נהג במכונית הטרנזיט ובה נסעו גם רבקה, סבא וסבתא, מוישי והתינוקת החדשה, רחל. בהפרידם את שני הבנים הקטנים זה מזה הבטיחו לעצמם יוסף ורבקה שהנסיעה צפונה תהיה רגועה ככל האפשר. אולם, למען האמת רוגע לא היה התחושה שאפפה את יוסף באותה נסיעה, שכן נהיגה כשצווארו מקובע בתוך תומך לא הייתה הדבר הנוח ביותר. ובנוסף לכך, פיטר יוסף את טס כדי לפייס את אשתו, והמצב החדש יצר מתח רב.

סוכנות התעסוקה לא מצאה להם עדיין ממלאת מקום מתאימה, ולכן בינתיים מילא יוסף תפקיד של פיליפיני. משמעות הדבר הייתה שעליו יהיה לרוץ הלוך ושוב בין הוריו לבין משפחתו במשך כל זמן שהותם במלון. המצב היה מסובך עוד יותר, כי רבקה טרם התאוששה מהלידה, והייתה גם עייפה מאוד מהשכמותיה בלילות כדי להניק את התינוקת.

נוסף על כך, היא תמיד הייתה לחוצה כשהיה עליה לארוז לפני נסיעה. תמיד התלבטה מה לקחת. ומאחר שחג הפסח נמשך, כידוע, שמונה ימים הסתיימה מלאכת האריזה כשחצי בית ארוז במזוודות, כדי שלא יהיה מצב שיחסרו למישהו בגדים תחתונים, או גרביים, או משחת שיניים כשרה לפסח.

וכאילו לא די בכך, אביו של יוסף גם הערים קשיים משלו. מאז שיוסף פיטר את טס הרקיעו חרדותיו של אביו לשחקים.

"בבקשה, בן, אל תפטר אותה", התחנן.

"אני מצטער, אבא, אבל אני מוכרח".

"למה?"

"כי אשתי רוצה".

"למה? טס נפלאה. לא נוכל להסתדר בלעדיה".

"בוודאי שתוכלו להסתדר. נקבל עובדת חדשה בקרוב".

"זה לא הוגן", אמר.

"אני נותן לה משכורת של חודש כפיצוי", סיפר לו יוסף.

"זה לא הוגן כלפי אמך וכלפיי".

"זה רק לשבוע, אבא. מיד אחרי החג נקבל מישהי אחרת".

עזיבתה של טס החמירה גם את דיכאונו של אביו בנוסף לתסמונת חרדה כפייתית שממנה סבל ממילא. עם התקרב חג הפסח והאיסור לאכול לחם גברו חששותיו, עד כדי עינוי ממש, שהמצות יגרמו לו לעצירות. הוא דיבר על כך ללא הרף. לאחר חיפוש נרחב הצליח יוסף למצוא סיב משלשל כשר לפסח, אך אביו היה בטוח שזה לא יועיל לו.

"מה אעשה?" חזר ושאל הארי פרידמן תוך כדי נסיעה לקטסקיילס.

מתוך יחס של כבוד לגילו של חמיה ולמעמדו במשפחה, ובהתחשב בבריאותו הרופפת ובעובדה שהוא מממן את חופשתם היקרה מאוד – עמדה רבקה על כך שהוא יישב במושב הקדמי של המכונית לצידו של יוסף. היא ואמו של יוסף ישבו במושב האמצעי כשהתינוקת ביניהן, ומוישי ישב, או נכון יותר קיפץ מעלה ומטה, בחלק האחורי של מכונית

הטרנזיט המשפחתית, מרכיב אוזניות ומאזין לקלטת לילדים על סיפור יציאת מצרים.

"מה אני אעשה?" שאל שוב הארי פרידמן.

"מה תעשה בקשר למה?" שאל יוסף.

"בקשר לעצירות שלי".

"מי אמר שתהיה לך עצירות?"

"אני יודע שתהיה לי".

"נסה לחשוב חיובי, אבא. אמור לעצמך שלא יהיה לך ואז לא יהיה לך. נכון, רבקה?"

אשתו לא השיבה. היא התעייפה מלשמוע כל-כך הרבה על העצירות של חמיה.

"כבר אכלתי מצות בעבר", המשיך הארי פרידמן, "אני כבר אוכל מצות שמונים שנה. אפילו כששירתי בצבא מעבר לים, במלחמת העולם השנייה, אכלתי מצות בפסח וגם אז סבלתי מעצירות, וגם עכשיו זה יקרה".

"שרדת עד עכשיו, אבא, וגם הפעם תצא מזה בשלום. בטח באלוקים. הוא הרופא הטוב היותר. אם הוא ציווה על היהודים לאכול מצות בפסח, תהיה בטוח שזה אינו מזיק. חוץ מזה, תוכל לאכול שזיפים ופירות יבשים במשך החג כדי לאזן את ההשפעה", ניסה יוסף להרגיעו.

"הם נתקעים בשיניים התותבות שלי", השיב.

"אתה לא חייב לאכול מצות כל השבוע", התערבה רבקה בשיחה, "חובה לאכול מצות רק בליל הסדר. אם לא תרצה לאכול בהמשך השבוע אתה לא מוכרח".

"בוודאי, אני יכול לרעוב".

"אתה לא תרעב, אבא", הבטיח לו יוסף, "יהיה כל-כך הרבה אוכל במלון, אתה תתלונן שזה בזבוז כשלא תוכל לאכול הכול. בכל מקרה, יהיו שם הרבה סוגי פשטידות מתפוחי אדמה, עוגות שקדים, עוגות קוקוס. במקרה הכי גרוע תוכל לאכול גלידה כל השבוע. אתה אוהב גלידה, נכון? מה רע בזה?"

"אני יודע שאסבול מעצירות", רטן אביו, "מוטב שיהיה שם בית-חולים קרוב".

למקרה שלא יהיה שם בית-חולים, הכריח הארי פרידמן את בנו להצטייד בפתילות, בחוקן מהיר ובמספר בקבוקי מיץ שזיפים כשר לפסח ליתר ביטחון.

במשך כל אותו הזמן ישבה אמו בשקט מצמרר. במצב רגיל הייתה בוודאי צולפת לעברם הערה סרקסטית כלשהי, אולם מאז שהפסיכיאטר הכפיל לה את המינון של תרופות ההרגעה, היא הסתגרה יותר ויותר בתוך עצמה. בחלק מהיום תפקדה בסדר, אך היו שעות שבהן התנתקה לגמרי מכל הסובבים אותה. הרופא הזהיר את יוסף שטיפול תרופתי חזק יותר עלול לגרום לתשישות ולאדישות, והוסיף, שבדרך כלל עוברים מספר חודשים עד שמתאימים את המינון המאוזן של התרופה לחולה. תנודות במצבי הרוח שלה עלולות להופיע גם בגלל ההידרדרות הבלתי נמנעת במצבה, דבר האופייני לחולי אלצהיימר. לפעמים, כך הסביר, ההידרדרות היא תהליך איטי שנמשך שנים אחדות. ואילו במקרים אחרים המצב שבו החולה הופך להיות "זומבי" מתרחש אצלו בבת אחת ללא כל אזהרה מוקדמת.

לאחר שסיימו את הליך הקבלה למלון-חמישה-כוכבים הכשר, אמר יוסף לרבקה שהוא הולך ללוות את הוריו לחדרם בקומה השנייה של אגף הגן שהיה צמוד לבניין הראשי. אשתו נתנה בו מבט זועף, כאילו החליט לנטוש אותה, להסתדר לבד. אך לאמיתו של דבר היו שם זאב ושמעון שעזרו לה וכן עמד לרשותה שרת של המלון שהעמיס את המטען שלהם על עגלה והעביר אותו לאחד הקוטג'ים המשפחתיים הגדולים בקצהו השני של מתחם הנופש שהשתרע על פני כ-80 דונם.

"אביא את המטען של הוריך לחדרם בדרכי חזרה", הודיע השרת ליוסף. יוסף, שהעריך כי יוכל לקחת את תיק הצד של אמו שהכיל את נרתיק האיפור שלה ואת תכשיטיה, הרים אותו בעזרת הרצועה ותלה אותו סביב לצווארו. הייתה זו התנועה שעשה ולא המשקל של התיק, שהציתה שוב את הכאב העז בגבו. כאב זהה לזה שחש אצל הכירופרקט.

"כמה טיפולים כירופרקטיים נחוצים כדי להבריג נורת חשמל אחת קלילה?" שאל המטפל השרירי את יוסף, כדי להסיח את דעתו מהתמרון הפראי שעמד לבצע.

עד לאותו רגע הוא רק הניע את ראשו של יוסף בעדינות הלוך ושוב, כמו היה זה מֶלון שהתנדנד על משקל.

"אני לא יודע", השיב יוסף, "כמה טיפולים כירופרקטיים נחוצים?"

"אחד", המשיך הכירופרקטור, "אבל עליך יהיה לשלם עבור סדרה של עשרה מפגשים במחיר של מאתיים דולר לאחד".

בעת שיוסף צחקק חרישית, הפעיל המטפל את שריריו במשיכה עזה בניסיון להחזיר את חוליות הצוואר למקומן. למזלו של יוסף לא נתלש ראשו ממקומו.

"אייייייי!" צווח יוסף, מתייסר.

"מצטער", הודיע המתאבק המקצועי, "לפעמים זה עובד ולפעמים לא".

נאמן לבדיחה שסיפר קודם לכן, הוא אכן המליץ על סדרה של עשרה טיפולים. להבא, כך הבטיח ליוסף, הוא רק יעשה לו מתיחות על שולחן "הפלאים" שלו שנע מעלה ומטה ומצד לצד, כדי לתרגל את עמוד השדרה. אך יוסף החליט שלא לחזור אליו. במקומו הלך לפיזיותרפיסט שהחובש מצוות החירום המליץ עליו. שם חיברו את ראשו למכונת גלגלת שמתחה בעדינות את צווארו למעלה ואחורה במשך עשרים דקות. לאחר הטיפול הראשון נותרו לו עוד חמישה טיפולים.

הארי פרידמן לקח את תיק הצד מבנו, ויוסף הוביל את הוריו לחדרם. היה זה חדר מרווח ונקי ומרפסת שהשקיפה על גן יפהפה מטופח להפליא. מרחוק יכול היה יוסף לשמוע את קול החבטות המונוטוניות של כדורי הטניס מתריסר המגרשים של המלון.

"תראי את הגן הזה, אמא", אמר יוסף בהתלהבות, כשהוא מוביל אותה אל המרפסת, "נכון שהוא יפה?"

אמו הסתכלה במבט בוהה לעבר הרי הקטסקיילס המיוערים.

"את תיהני מאוד כאן", הבטיח לה יוסף.

"תראה את כיסאות המרפסת האלה", אמר אביו, "הם מכוסים בצואה של ציפורים".

אביו הגזים. היו נקודות לבנות אחדות של לשלשת ציפורים על המושבים ועל הידיות של הכיסאות, אך לא לכלוך שמטלית לחה לא מסירה בקלות.

"אני אנגב אותם", אמר יוסף.

"למה אתה צריך לנקות?" התרעם אביו, "עליהם לשלוח עובד משירות חדרים. אנחנו משלמים מספיק על החדר".

"אומר להם כשאחזור ללובי. אחר-כך נצא להליכה בגן. בסדר, אמא?"

אמו לא ענתה. היא המשיכה לבהות בשקט לכיוון ההרים.

אמנם, קל היה יותר לטפל בה כשהייתה במצב של הסתגרות מאשר במצב של התפרצויות, אך יוסף נאכל מבפנים כשראה מה המחלה מחוללת לאמו. מאחר שהתקפי הכעס הפתאומיים שלה לא שככו לגמרי, אמר יוסף לאביו לנעול את דלת החדר מבפנים כדי שלא תוכל לברוח אם תיתקף בדחף פתאומי.

"לאן אתה הולך?" שאל אביו.

"לאשתי ולילדיי", השיב.

"ומה איתנו?"

"תראה קצת טלוויזיה. אחזור אחרי שאעזור לכולם להתמקם".

"באיזה מרחק אתה נמצא?" ביקש אביו לדעת.

"במרחק של שתי דקות", הרגיע אותו.

"למה לעזאזל היית צריך לפטר את טס?" שאל אביו בפעם המאה, "הכול התנהל כל-כך בסדר".

יוסף עזב את החדר וחיכה במסדרון עד ששמע את אביו נועל את הדלת. אחר-כך כמו בסרט ישן של קארי גרנט אודות גבר שהיו לו שתי נשים, הוא הזדרז לרוץ בחזרה למשפחתו. באותו רגע לא יכול היה להימנע מלדמיין את עצמו ככוכב הראשי בסרט הפרטי שלו, רץ במהירות לאורך הפרוזדור, טס החוצה מהבניין כשהוא מחזיק את צווארו הכואב, וכמו בהילוך סופר-מהיר האופייני לסרטי צ'רלי צ'פלין שועט דרך

מדשאות המלון, מסתכן וחותך דרך מטווח החץ-וקשת בעת שחיצים מתעופפים מעל לראשו ופרצופים מלאי אימה מביטים בו בתדהמה, עד שהוא מגיע לשביל הבטוח המוביל לקוטג' של משפחתו וחוזר למהירות הנורמאלית.

יוסף מצא את אשתו יושבת בכיסא נוח, מיניקה את התינוקת, ונראית מדוכדכת עד מאוד.

"למה פנים כל-כך עצובות?" שאל אותה, "האין זה מקום יפה? הקוטג' הזה עושה רושם נפלא. יש בו הרבה מקום לכולם ואלי ומוישי כבר נהנים בחוץ עם עשרות ילדים אחרים".

"אם זה הולך להיות כך, שאתה תרוץ הלוך ושוב בינינו לבין הוריך, מוטב שנחזור הביתה עכשיו", איימה רבקה.

יוסף התמוטט על הספה בסלון הקוטג', ושחרר בעדינות את רצועות הסקוטש של תומך-הצוואר המחמם והחונק.

"בבקשה, רבקה", התחנן, "נסי להיות הוגנת. פיטרתי את הפיליפינית בגללך. מה עוד את רוצה ממני?"

"אני רוצה שתהיה בעלי כל הזמן, כמו שציפיתי שתהיה כשהתחתנו".

"החיים אינם קופאים על השמרים. מצבים משתנים".

"אני יודעת שזה כך. זה עתה ילדתי את ילדנו השישי. שמת לב? קוראים לזה תינוק. אבל מה איכפת לך? אתה צריך לטפל בהוריך".

"את לא הוגנת".

"אני לא רוצה להיות הוגנת!" השיבה נחרצות.

התינוקת נבהלה והחלה לבכות. שמעון ירד במדרגות, העיף בהוריו מבט כועס ופנה לעבר הדלת.

"לאן אתה הולך?" שאל יוסף.

"לעשן ג'וינט ביער כדי שלא אשמע אתכם רבים".

"תיזהר לא להיתפס", אמר לו אביו.

מבלי לענות, יצא הנער קצר הרוח בטריקת דלת כברכת שלום.

"אתה מתכונן להרשות לו?" שאלה רבקה.

"מה את רוצה שאעשה? לחפש עליו? לריב איתו? להזמין משטרה? נקווה שהוא לא התכוון ברצינות".

"זו דרכו לומר שהוא לא רוצה להיות נוכח ולהקשיב לוויכוחים שלכם על סבא וסבתא", הסביר זאב, שנכנס בדיוק לקוטג' מהפטיו האחורי שם ישב ולמד מתוך מסכת גמרא שהחזיק בידו.

כשהטלפן צלצל כולם הביטו סביבם למצוא מאין מגיע הצליל.

היה זה אביו של יוסף. "איפה אתה, לכל הרוחות?" שאל, "אמך רוצה לצאת להליכה. תזיז כבר את עצמך ובוא לכאן מהר".

"תוך עשר דקות, אבא", השיב לו יוסף.

"היא נעשית חסרת סבלנות".

"עשר דקות".

"אתה לא יכול לבוא עכשיו?" שאל. נימה של תחנונים בקולו.

"לך", אמרה רבקה, "לא חשוב. אשכיב את התינוקת במיטה וגם אני אנסה להשלים קצת שינה".

"אני אלך להיות קצת עם סבא וסבתא", הציע זאב, "אולי תתפוס גם אתה תנומה, אבא? אתה נראה כמי שזקוק לזה".

תנומה, גיחך יוסף בליבו. איזה מותרות.

"אני זקוקה לך שתשגיח על אלי ועל מוישי", אמרה רבקה לבנה הבכור.

"הם בסדר", השיב יוסף, "יש מישהו מטעם המלון שמשגיח על הילדים. זהו שירות שהמלון נותן כחלק מעסקת החבילה".

"אתה מכיר את אלי ואת מוישי. הם עלולים ללכת לאיבוד, או ליפול לתוך הבריכה, או לחטוף עגלת גולף. אם זאב לא הולך לשמור עליהם, אני אלך בעצמי", איימה רבקה.

יוסף נאנח, אך לא היה לו זמן להתווכח עם אשתו המתוחה, או לרחם על עצמו. בפעם הזאת צלצל המכשיר הסלולארי שלו. שוב היה זה אביו, שנשמע חרד עד אימה. "איפה אתה, לעזאזל? בוא כבר! אמך משגעת אותי".

"אני בדרך, אבא", השיב הבן המסור. הוא התכופף לקחת את תומך-הצוואר מהספה, מה שגרם לו לכאב שהשתדל להסתיר. רבקה עם התינוקת בזרועותיה נכנסה לאחד מחדרי השינה, טורקת את הדלת אחריה.

"איזו חופשה", מלמל יוסף.

"אמא פשוט עייפה, זה הכול", ניחם אותו זאב, "היא תתגבר".

שוב יצא יוסף לדרך בהליכה מהירה. בחוץ שמח לראות שדני התחבר עם ילדים אחדים בני גילו. הוא הרשה להם לפי תור להסתכל במשקפת הצבאית החדשה והמשוכללת ביותר שלו. יוסף חצה במהירות את השטחים הנרחבים של מתחם המלון אל חדרם של הוריו. הוא פתח את הדלת במפתח הנוסף ששמר לעצמו. הארי וליזי פרידמן היו במרפסת. אביו המסכן נשען על המעקה אוחז באשתו.

"אם לא תפתח את הדלת הקדמית, אקפוץ", איימה.

"בבקשה, מותק", התחנן.

"שלום, לכולם!" קרא יוסף בקול רם, מנסה להישמע עליז. הוא ניגש במהירות לעזרת אביו, הושיט את ידיו ותפס באמו. תשוש, התמוטט אביו לתוך אחד הכיסאות, סחוט נפשית ופיסית מכדי להתלונן על הלכלוך של הציפורים.

"עזוב אותי, בן מנוול שכמוך!" נהמה אמו, כשהיא משתחררת מאחיזתו. "שניכם מנוולים. אתם חושבים שאני טיפשה? אני יודעת שאתם מנסים להרוג אותי. אבל אתם לא תשימו את ידיכם על הכסף שלי. החבאתי אותו, ושניכם אף פעם לא תגלו איפה הוא נמצא".

הייתה זו השעה המכושפת כשכל התרופות שלקחה לא הועילו. אילו היה יוסף מביים סרט, היה מכניס את הפעילות שהתרחשה בהמשך **להילוך מהיר** כדי להדביק את קצב הריצה של אמו במורד המדרגות, דרך מגרש החנייה, כולל חריקת בלמים וקולות צופרים. כניסה אל מועדון הגולף ויציאה ממנו לתוך תחום האימון. שם היה על יוסף להגן בידיו על ראשו מקריאות זועמות של "ארבע!" ומפני כדורי גולף שהתעופפו מכל עבר, בעת שרץ מסביב למסלול הגולף המטופח להפליא

בעקבות אמו שניסתה למצוא את דרכה הביתה לפלורידה, או למקום אחר שהתגוררה בו בדמיונה. בתום שעה, כאשר יוסף החזיר אותה לחדרה, מצא את אביו שבר-כלי עצבני.

"אני חושב שמוטב שנחזור לריברדיילי", אמר.

"הכול יהיה בסדר, אבא", הרגיע אותו יוסף, מנסה להישמע אופטימי.

היה לו רצון עז לצנוח על הספה ולנוח, אך היה עליו לשוב לאשתו לפני שתתעורר מתנומתה. הוא אמר לאמו להתלבש לארוחת הערב ומיהר חזרה לקוטג' המשפחתי שלהם. כשנכנס לא מצא שם אף אחד.

"האם אני הולך לתפוס גיהינום", מלמל.

כשיוסף הגיע לחדר האוכל הצפוף, גילה כי בני משפחתו כמעט סיימו את מנת הקינוח. רבקה קמה מבלי לומר מילה והחלה לדחוף את עגלת התינוקת לכיוון היציאה.

"הי, אמא, לא שילמנו", הזכיר לה אלי.

"משלמים בסוף החופשה, לא עכשיו", הסביר לו זאב.

"זה מקום יפה, אבא", אמר אלי, "למה אנחנו לא יכולים לגור פה כל הזמן?"

"איפה שמעון?" שאל יוסף, כשהבחין שהילד המדוכדך לא נמצא.

"לא ראיתי אותו", השיב זאב.

"בוא נלך, מוישי", אמר אלי לאחיו, "אני רוצה לתפוס מקומות קדימה לסרט".

מבלי לבקש רשות, ומבלי לברך ברכת המזון, ברחו שני הפרחחים הקטנים בצווחות עליזות, מתעלמים לגמרי מנוכחותם של האורחים האחרים, כמו היו הוריהם בעלי המלון.

"למה לא תחזור לקוטג' עם אמא?" הציע זאב, "אני אשאר קצת עם סבא וסבתא".

"הם עדיין לא אכלו ארוחת ערב", אמר לו יוסף.

"אני אביא אותם לכאן, אל תדאג. עדיף שתבלה קצת זמן עם אמא".

"אני לא בטוח שיש לי כוח לקרב נוסף", התוודה יוסף.

"אל תדאג", השיב זאב, "הכול לטובה".

"הכול לטובה", חזר יוסף ואמר לעצמו, "הכול לטובה".

הוא נזכר בסיפור התלמודי אודות החכם המפורסם, נחום איש גמזו הבא ללמד על ערכו של הסבל. נחום איש גמזו היה עיוור בשתי עיניו, ידיו ורגליו היו קטועות וכל גופו היה מכוסה חבורות. הוא שכב בבית רעוע ורגלי מיטתו עמדו בתוך קערות מלאות עם מים כדי שנמלים לא יזחלו עליו. כשתלמידיו מצאו אותו כך, הם הקימו קול זעקה ושאלו כיצד ייתכן שצדיק כמוהו יסבול כך. על כך השיב להם נחום איש גמזו, כי פעם אחת בא אליו עני והתחנן לאוכל. נחום איש גמזו אמר לו לחכות עד שיסיים את עיסוקיו. בינתיים התמוטט העני ומת. כשראה זאת נחום איש גמזו הפיל עצמו על גופת העני וביקש על עצמו עונש על כי לא נתן אוכל לרעב: "הלוואי שהעיניים שלי, שלא ריחמו על עיניך יתעוורו; הלוואי שרגליי וידיי שלא הזדרזו לעזור לך ייקצצו והלוואי שכל גופי יכוסה בחבורות". נזדעזעו תלמידיו וצעקו, "אוי לנו שאנו רואים אותך במצב כל-כך מצער!"

השיב להם נחום איש גמזו, "אוי היה לי אלמלא ראיתם אותי במצב כל-כך מצער". ומדוע נקרא נחום איש גמזו? כי על כל דבר שקרה לו היה מכריז, "גם זו לטובה".

אלא שיוסף לא היה נחום איש גמזו, ולא היה לו הכוח לעמוד מול ויכוח נוסף עם רבקה. לכן הלך למגרש החנייה, נכנס למכונית הטרנזיט שלהם, הנמיך את המושב הקדמי ונשכב לנוח. מרחוק יכול היה לשמוע את קולם הבלתי פוסק של כדורי הטניס הנחבטים. שעת בין הערביים הפכה אט אט לחשיכה שעטפה את מגרש החנייה ועמה ירדה דממת הרי הקייטסקל על מתחם הנופש הכפרי. עד מהרה אפילו צרצורם הבלתי פוסק של הצרצרים לא הפריע לתרדמת, כדוגמת זו של ריפ ואן וינקל, שנפלה על יוסף.

הפעם הייתה זו רבקה שצלצלה. "איפה אתה?" שאלה בנימה מעורבת של עייפות וכעס.

"במכונית", השיב.

"מה אתה עושה במכונית?"

"בודק אם אין פירורי חמץ", השיב. היה זה הערב שלפני פסח, כשכל יהודי תר אחרי כל פירור של חמץ בביתו ובמכוניתו בבחינת בל ייראה ובל יימצא.

"חשבתי שכבר בדקת", אמרה.

"ליתר ביטחון".

"הילדים מחכים לך שתבדוק גם כאן. זכור, אתה לא רק בן אתה גם אבא. אבא די חנטריש, אם תשאל אותי".

הוא הבטיח לה להגיע מיד. בדרך צלצל לזאב כדי לוודא שהכול רגוע אצל הוריו, המתכוננים לשינה. הוא הבטיח לבנו שלאחר בדיקת חמץ בקוטג' שלהם יבוא להחליף אותו. שלושת בניו הצעירים כבר ציפו לו, ובידיהם נרות דלוקים שהביאו איתם מהבית. הם הכינו עשרה פירורים עטופים בנייר כסף שרבקה הסתירה במקומות שונים בקוטג' בעת שצפו בטלוויזיה. לאחר שיוסף בירך פשטו אלי ומוישי על הקוטג' ובדקו כל פינה וכל סדק כמו חיפשו אוצר אגדי. מי שמצא את אחד מכדורי האלומיניום הקטנים השמיע תרועת שמחה. בתוך מספר דקות נמצאו תשעה פירורים.

"היכן החבאת עוד פירור?" שאל יוסף את אשתו.

"שכחתי", השיבה.

"אני מקווה שאת לא נעשית כמו אמי".

"חס וחלילה", אמרה.

למרבה המזל נמצא גם הפירור העשירי.

"איפה אתה ישן הלילה?" שאלה רבקה לאחר שהילדים חזרו לצפות בטלוויזיה בחדרם שבקומה השנייה.

"אני חושב שעם הורי. אין לי הרבה אפשרויות".

"יש להם מיטה נוספת?"

"יש שם ספה".

"ומה בקשר לצוואר שלך?" שאלה בנימה רכה מתוך דאגה אמיתית.

"אני אהיה בסדר", הרגיע אותה.

"אל תישן קרוב למיזוג", הזהירה אותו, "הרוח היא אסון".

היא הביטה בו במבט שהביע אכפתיות כנה, סימן שכעסה דעך. הוא רצה לנשק לה, אך אסור היה לו. על פי ההלכה היהודית, לאחר לידה חייב הבעל לחכות תקופת זמן עד שמותר לו שוב לחבק את אשתו. ברגעים של קירבה רגשית כמו אלה, הריחוק הפיסי המתחייב גורם לתחושת תסכול. אך זוהי ההלכה, ויוסף ורבקה בחרו לחיות על פי התורה.

"אני מצטער על המצב עם הוריי", אמר יוסף, "אך זה רק עד שנמצא עובדת חדשה. בואי לא ניתן לזה לקלקל את החג".

"גם אני מצטערת", השיבה, "אולי הגזמתי בתגובה שלי על הקשר שלך עם טס. כנראה, שבזמן ההיריון חושבים על כל מיני דברים מטורפים".

האינטימיות הרגעית ביניהם הופרה כשדלת הקוטג' נפתחה לפתע. שמעון נכנס ועלה מיד לקומה השנייה מבלי לומר מילה. עד מהרה יכלו לשמוע את צלילי הגיטרה שלו. לזמן קצר המשיכו יוסף ורבקה לשבת בפטיו, נהנים משירתו של בנם ומאוויר ההרים הקריר. גחלילית זעירות האירו את החשיכה שבין הקוטג'ים. כוכבים, כפי שלא נראו מעולם במנהטן, היו פרושים בשמים, כאילו פיזר מישהו אבק פורח זוהר. ירח עגול ומלא החל לעלות מעל לצמרות העצים. בדיוק אותו ירח מלא האיר את דרכם של היהודים כשלושת אלפים שנה קודם לכן, בשעת יציאת מצרים, לאחר שאלוקים שיחרר אותם באופן ניסי מעבדות לחרות. החיים אינם קלים, הרהר יוסף בליבו, אך למרות הכול עדיין ישנם דברים רבים שיש להודות עליהם.

שוב הפר צלצול הטלפון את השלווה.

"למה לא תכבה אותו?" הציעה רבקה.

היה זה שוב אביו. "מתי תגיע כבר לפה?" ביקש לדעת.

"מה קרה?"

"הבן שלך היה כבר מספיק זמן פה. מתי אתה בא?"

"אתה באמת זקוק לי, אבא?"

"בוודאי שאני זקוק לך. מה יהיה אם אמך תתעורר באמצע הלילה ותרצה לחזור הביתה לפלורידה? אני לא מסוגל לעבור עוד קטע כזה. אקבל התקף לב".

לאחר שהבטיח לאביו שהוא כבר בדרך אליהם, עלה יוסף למעלה והורה לבנים לכבות את הטלוויזיה ולהיכנס למיטה, כשהוא מזהיר אותם שעליהם לאגור כוח כדי להישאר ערים למחרת בערב, ליל הסדר, עד מאוחר. מתוך הכרה בחשיבות האירוע, הם צייתו ללא ויכוח. לאחר שקרא איתם קריאת שמע על המיטה, נקש יוסף על דלת חדרו של שמעון ואיחל לו לילה טוב, מבלי לשאול אותו על היעדרותו הארוכה.

"לא הבאתי איתי חשיש, אל תדאג", היה כל מה שאמר הילד. חבל, הרהר יוסף בצחוק, מנה הגונה הייתה עוזרת לו להירגע.

שוב עשה יוסף את הדרך לחדרם של הוריו. הוא נשק לבנו בכורו נשיקת לילה טוב והודה לו על היותו מלאך מושיע. אמו כבר ישנה.

"למה לא תלך לישון?" הציע לאביו, שישב וצפה בטלוויזיה.

"איני יכול לישון", השיב כשהוא מתרומם באיטיות מהכיסא.

יוסף לא היה משוכנע שאביו אכן זקוק למקל, אך מאז שנפל לא עשה צעד אחד מבלי להיעזר בו. באופן כפייתי הוא חצה את החדר כדי לוודא שהדלת נעולה לאחר שנכדו הלך.

יוסף פינק את עצמו במקלחת חמה וארוכה, לבש פיג'מה ולקח כדור ואליום כדי להרפות את שרירי צווארו. הוא חשש לפתוח את הספה ולהסתכן באימוץ שרירי הגב, ולכן החליט לישון עליה כפי שהייתה. לאחר שאביו כיבה את הטלוויזיה, הוא בדק שוב את דלת החדר אם הייתה נעולה. במשך הלילה הוא קם פעמיים לשירותים, ועוד שלוש פעמים ניגש אל הדלת וכמו חייל העומד על משמרתו בדק אם היא נעולה.

יוסף התקשה להירדם. הספה הייתה קצרה וגם צרה מדי, הכריות היו שטוחות, ובנוסף לכך, אביו השאיר אור ליד הדלת כדי להאיר את שביל פטרול הלילה שלו. עם האור המסנוור בעיניו וזרם של מחשבות בראשו, יוסף התהפך על יצועו, וכמו המצרים הקדמונים שירדו למצולות ים-סוף, טבע אף הוא במערבולת דאגותיו, תוהה מתי וכיצד יתרחש הנס והוא ישוב וינחת על חוף המבטחים של חייו כפי שהתנהלו לפני בואם של הוריו לניו-יורק.

מאז שחזר בתשובה, הפך להיות ליל הסדר, עם סיפור יציאת מצרים והסמליות שבאכילת מצה ומרור, לערב בולט ובעל משמעות מיוחדת בלוח השנה של יוסף. למרות שהשנה חש לכוד בשעבוד האישי שלו, הוא ציפה בהתרגשות לבוא החג כמו ילד הנשאר ער בלילה שלפני יום ההולדת שלו בציפייה ליום המחרת. כך היה גם בליל יציאת מצרים, הרהר יוסף לעצמו. היהודים לא ישנו הרבה באותו הלילה. היה עליהם לארוז לקראת המסע לארץ-ישראל, למרוח את דם קורבן הפסח על מזוזות בתיהם, לאפות מצות ולאכול את בשר השה הצלוי – למי היה זמן לישון? ועם זעקות המצרים בכל פעם שבכור נוסף שלהם צנח מת – מי יכול היה לישון?

פעם, שנים רבות קודם לכן, גם יוסף חלם על יציאת מצרים מאמריקה והתחלה של חיים חדשים בישראל. הרעיון שיגע את אמו. לא באופן שמחלת האלצהיימר עשתה זאת, אך כמעט כך, הרהר יוסף בליבו. מי יודע? אולי היה זה הדבר שבגללו החל הכול.

יוסף נזכר במקרה תוך שעפעפיו צונחים ונפתחים לסירוגין. היה זה שנה לאחר שחזר בתשובה. בביקורו בישראל התאהב בארץ והחליט להאריך את שהייתו וללמוד בישיבה בירושלים. הבעיה היחידה הייתה שבפתח עמד יום השנה הארבעים לנישואי הוריו והם רצו שיבוא הביתה למסיבה החגיגית שערכו. מחד ידע, שמצוות כיבוד הורים היא אחת ממצוות היסוד ביהדות, אך מאידך, הוא מעולם לא היה כל-כך מאושר כמו באותם חודשיים שבהם ישב ולמד תורה בירושלים. אולם אמו התעקשה. זה עמד להיות נשף ראוותני במסעדה "טברנה על הירוק" שבסנטרל פארק, עם כל המשפחה והחברים. אמורים היו להיות שם אחותו, איילין, עם בעלה הראשון, דודה פיצ'י ודוד הֶרבי מפלורידה, וגם סבתו המזדקנת. כיצד יכול היה יוסף לאכזב אותם?

"אם לא תבוא תשבור את לבה של אמך", הזהיר אותו אביו.

תודה לאל שהיה לאמו לב חזק. נראה היה, שלמרות הפעמים הרבות שהוא ואחותו שברו את ליבה, הוא המשיך לפעום. לבסוף נכנע יוסף ללחצים, וכמו בן יהודי טוב, בא הביתה להשתתף באירוע.

"אבל באתי רק לשלושה ימים", אמר להוריו כשהגיע לניו-יורק.

"שלושה ימים?" הייתה תגובת אמו, "אחרי שטסת עשרות אלפי קילומטרים, תישאר רק שלושה ימים?"

"אני מצטער, אמא, אבל אני חוזר לישראל", אמר, "אני אוהב להיות שם".

למחרת בבוקר, כשחזר מהתפילה בבית-הכנסת האורתודוכסי המקומי, מצא פתק מאביו על שולחן המטבח. "לקחתי את אמך לבית-חולים עם התקף לב", היה כתוב בו.

כשהגיע יוסף לחדר המיון, הציג עצמו לפני האחות בדלפק הקבלה. היא נעלמה באחד החדרים, מותירה אותו מתהלך במסדרון וקורא פרקי תהילים מהסידור שהביא איתו. כעבור מספר דקות יצא רופא צעיר. "אתה הוא ג'ואי פרידמן?" שאל.

"נכון. מה שלום אמי?"

"אתה מבין מה אתה עושה לה?" חקר אותו רופא חדר המיון.

יוסף היה המום מהשאלה. "למה אתה מתכוון?" ביקש לדעת.

"היא חולה מרוב דאגה על שאתה רוצה לחיות בישראל".

"אני בן שלושים", השיב יוסף, כאומר, האם אין הוא אחראי לחייו?

"אספר לך את האמת", התוודה הרופא, "פעם גם אני רציתי לחיות בישראל. אבל אמי התנגדה לכך, ולא העזתי לעשות את פריצת הדרך. אם אתה באמת מרגיש שזה בשבילך, אז לך על זה. אמך תהיה בסדר. היו לה פעימות לב קצת מהירות, זה הכול. התקף קל של תעוקת הלב. אך ליבה חזק כמו לב של אריה, אל תדאג".

למען האמת, גם ליוסף לא היה האומץ לעשות את השינוי. לא רק אמו הוסיפה כובד לתחושות האשם שלו, גם אביו שרטט את המציאות בקווים שחורים. "אנו לא נעשים צעירים יותר", אמר, "אתה יודע עד כמה אני אוהב את אחותך, אבל היא ציפור דרור שעזבה את הקן לפני זמן רב, ובונה בית חדש כל יומיים עם כל אידיוט מזדמן. אם אתה תעבור לישראל מי ידאג לנו כשנזדקק לעזרה?"

כמו כנרים מומחים הם ניגנו על נימי ליבו, כובלים אותו אליהם במיתרים של אשמה.

"אתה נחשב עכשיו ליהודי דתי, לא כן?" המשיך אביו, "האם כיבוד הורים אינו אחת הדיברות?"

היה זה נאום חזק מצד אביו, שבדרך כלל נתן לאשתו את רשות הדיבור. אחריו יוסף כבר לא חזר לישראל. רק לאחר שנישא והיו לו שני ילדים נסע לשם לחופשה. הוא מצא ישיבה בני-יורק ולמד שם במשך חצי שנה, אך זה לא היה אותו הדבר. לאחר מכן שב לעבודה. תחילה כעורך חדשות בסי-בי-אס, ואחר-כך כעורך סרטים במוזיאון היהודי, שהייתה עבודה ערכית יותר מהפסולת בדמותם של תכניות בידור וסרטי טלוויזיה שעשה בהוליווד. זמן קצר לאחר מכן פגש את רבקה והיא הייתה לאהבתו החדשה. על אף שמעולם לא שכח את ירושלים, הרי שכמיהתו אליה נעשתה פושרת כמו סיר עם חמין של שבת שנותר בלילה על השיש במטבח.

ושוב, בכל שעה עגולה ירד אביו ממיטתו כדי לבדוק את מנעול הדלת. יוסף העמיד פני ישן. כמה עצוב היה לראות את הדמות המשתרכת נעה לאיטה בזהירות בחדר מלון זר, כמו עיוור בחשיכה. לא רק אמו סבלה ממחלה איומה, גם באביו ניכרו אותות הכרסום של גיל הזהב. כמו בתגובה להרהוריו המעיקים, חש יוסף באיתות מכאיב מבסיס עמוד השדרה שלו. גלגל המזל עשה סיבוב שלם. במקום שאביו יתמוך בו, היה עליו לתמוך באביו. במקום שאמו תדאג לו, היה עליו לדאוג לאמו, לאשתו ולששת ילדיו גם כן.

כשיוסף נרדם סוף- סוף, העירו אותו הנחירות הכבדות של אביו. אמו הושיטה את ידה והנחיתה מכת אגרוף על כתף בעלה.

"הארי, שתוק", פקדה חדות.

הוא ציית מיד. הושיט את זרועו לחבק אותה. וכך המשיכו לישון איש בזרועות רעותו כפי שישנו במשך שישים שנה. הם לא היו יכולים לעשות זאת ב"כרי דשא", הרהר יוסף בינו לבין עצמו, תוך שהוא תוהה איך אשתו מסתדרת לבד בקוטג' עם הילדים.

פרק 15

אחרי ארוחת הבוקר שרפה משפחת פרידמן יחד עם שאר אורחי המלון את שאריות החמץ. גבעה של לחמניות, עוגות, סופגניות, אטריות, עוגיות, דגני בוקר, ביגל'ך וקרייקרים – עלתה כולה באש המדורה. אחד מהנופשים החרדים רוקן לתוך הלהבות בקבוק של שיבאס ריגאל.

"אידיוט", הגיב הארי פרידמן כשראה את הוויסקי הישן והיקר נבלע במדורה של ערב פסח.

אחר-כך, כיאה לאבא טוב, לקח יוסף את בניו למועדון הטניס, לאחר שהזמין מראש מגרש.

"אתה חושב שאתה מסוגל לשחק?" שאלה אותו רבקה.

"לא אתאמץ יותר מדי", הבטיח, "הפיזיותראפיסט אמר שהתעמלות תועיל לצוואר שלי, אז אל תדאגי".

"לא שיחקת טניס כבר שנים", טענה רבקה.

"פעם שחקן טניס תמיד שחקן טניס".

למעשה, היה יוסף שחקן טוב למדי. כנער לקח שיעורים במועדון הכפרי בניו-רושל, ובמשך מספר שנים רצופות שיחק כמעט בכל יום מימות השבוע. בתיכון הוא אף זכה בדירוג טניס אוניברסיטאי. לכן, לא חשש מפעילות יתר. הוא ידע כיצד להפיק את מלוא התוצאות במינימום מאמץ. מעבר לכך, כוונתו הייתה רק להעיף כדורים מפה לשם עם ילדיו. רבקה הרי תמיד עודדה אותו לבלות איתם יותר, והיא צדקה. אחד הזיכרונות היותר חביבים שלו מאביו היה תחרות ריצה שעשו כשהיה בן שלוש-עשרה. הארי פרידמן השקיע את כל כולו במרוץ של פחות מחמישים מטר ואף ניצח בו. סביר להניח כי התחרות נמשכה עשרים שניות בלבד, אך החוויה נותרה חרוטה עמוק בזיכרונו של יוסף.

הם הביאו איתם מהבית מחבטים, מכנסי טניס לבנים וחולצות. יוסף חבש כובע מרושל לראשו וענד סרט סופג זיעה על מצחו, מחקה את סגנונו

המפורסם של ארתור אש שהיה שחקן הטניס הטוב ביותר בילדותו. הוריו ישבו בצל ליד קווי המגרש ועקבו אחר הכדורים שהעיף חזרה בקלילות לזאב ולדני בקצה השני של המגרש. אלי ומוישי מילאו תפקיד של אוספי כדורים לאביהם, רודפים אחרי הכדורים התועים, עד שהגיע תורם לעלות למגרש ולשחק. כדי להרשים מעט את רבקה, יוסף אפילו נתן מספר חבטות פתיחה חינניות שקלעו לתוך תיבת המגיש מעברה השני של הרשת, וזכה ממנה למחיאות כפיים. נראה היה שאפילו הוריו נהנו מהבילוי בעת שלגמו מיץ פירות בצילן של השמשיות שבפטיו.

הדבר קרה כשיוסף התכופף כדי להרים כדור. הוא שמע קליק קצר, וחש שדבר-מה יצא ממקומו בגבו התחתון. הוא קפא על מקומו כאילו פגעה בו קרן שנורתה עליו מרובה לייזר של "מלחמת הכוכבים". הכאב שפילח את גבו לא היה גרוע מזה שחש בצווארו, אך יוסף נותר משותק. נדמה היה לו שאילו יכול היה להזדקף הכאב היה נעלם, אך הוא לא היה מסוגל לזוז. הוא נשאר עומד כפוף, ראשו קרוב לברכיו, כמו פלמינגו כפוף, ממתין לעזרה.

"אתה בסדר, אבא?" שאל אלי.

"קרא לאמך", אמר יוסף.

"אמרתי לך שאנחנו נרים בשבילך את הכדורים", אמר לו בנו הקטן.

"קרא לאמך", חזר וביקש יוסף, חש שהכאב מתעצם והולך.

"אתה בסדר, אבא?" קרא זאב, תוך שהוא מדלג מעל הרשת ורץ לעבר אביו, שנראה כמו מנצח תזמורת הקד קידה ארוכה במיוחד.

על אף רצונו העז יוסף לא היה מסוגל ליישר את גבו. הוא הצליח בקושי רב לגרור את רגליו. ככל שנותר עומד כפוף, הכאב התגבר וטיפס מעלה אל צווארו.

"למה אלוקים?" תהה יוסף, "מה עוללתי בלוס אנג'לס שמגיע לי כך?"

כנראה שגם מנת הסבל הזו הייתה לטובה, אף-על-פי שבאותו הרגע לא הבין למה.

"זה ישתחרר בתוך מספר דקות", הבטיח שחקן טניס מקצועי לקהל הסקרנים שהתאסף סביב יוסף. "זוהי התכווצות שרירים, זה הכול".

רבקה הייתה על סף בכי. היא רצתה שבעלה ישכב על המגרש, אבל הוא לא היה מסוגל לעשות אפילו זאת. גם אמו ניגשה אליו, אך נראה היה שלא הבינה את שהתרחש.

"שמעון מצווה, עמוד ישר", התבדח אלי.

"שתוק, טיפש", נזף בו דני.

לבסוף הרימו את יוסף תריסר ידיים, הניחו אותו בתוך עגלת גולף ועוזר שחקן הסיע אותו לקוטג' האורחים בקצהו השני של מתחם הנופש.

"הישאר עם סבא וסבתא", הורה יוסף לזאב לפני שנלקח מהמגרש.

ההתכווצות לא רפתה. במהלך טלטולי הנסיעה הפכו הכאבים לבלתי נסבלים, ויוסף התעלף. שני שרתים של המלון הצליחו לחלצו מתוך העגלה ולסחוב אותו למיטה, שם היה מוטל מכורבל כמו עובר עד שרופא המלון אותר בעיירה הסמוכה. לאחר מספר לחיצות על גבו של יוסף, הודיע הרופא הכפרי שהדבר נראה כמו פריצת דיסק. הוא ביקש להזמין אמבולנס ולשלוח אותו לבית-החולים הקרוב ביותר לצילום רנטגן, אולם יוסף סירב. בית-חולים כלל לא בא בחשבון, שכן ליל הסדר עמד להתחיל כעבור מספר שעות, וכמו כן מוטלת עליו האחריות לטפל בהוריו.

"אני בטוח שארגיש יותר טוב בקרוב", התעקש, מנסה להתעודד על אף הכאב שלא שכך. "כך אמר שחקן הטניס המקצועי".

"מה יודע שחקן טניס?" שאלה רבקה.

"בוודאי שהוא יודע. בעיות גב הן חלק מעיסוקו".

"נולד לכם תינוק?" שאל הרופא כשרחל הקטנה החלה לבכות בחדר הסמוך.

"לפני עשרה ימים", השיבה רבקה.

"מזל טוב", איחל להם הרופא בעגה ניו-יורקית יותר מאשר יהודית. "אתם יודעים, זה מצחיק, אבל הרבה פעמים לאחר הולדת תינוק, דווקא גבו של האב קורס, ולא של האם".

"בעלי גם מטפל בהוריו החולים", סיפרה לו רבקה, כשהיא ממהרת לקחת את התינוקת.

הרופא השאיר ליוסף משככי כאבים שהיו בתיקו, והורה לו להכפיל את המינון של הוואליום שכבר לקח קודם לכן לצוואר.

"בעיית גב יכולה להימשך יום, או שבוע, או חודש", אמר. "בדרך כלל, הדבר הטוב ביותר הוא מנוחה. ישנם כל מיני טיפולים, אך אף אחד מהם לא יעיל במיוחד, רק מנוחה בסגנון הישן".

רבקה הודתה לו וליוותה אותו אל הדלת, נושאת בזרועותיה את התינוקת הבוכייה.

"נשמע כאילו היא רוצה לאכול", יעץ הרופא.

לאחר שמשכך הכאבים החל לפעול את פעולתו, היה יוסף מסוגל להתהפך על צידו ובאיזשהו אופן לקום מהמיטה, כפוף כמו קוף. תנוחה זו הקלה עליו להתיישב בכיסא. אולם כל הזמן הייתה לו תחושה שעמוד השדרה שלו הוא כעין עמוד לא יציב של אבני דומינו שעלול להתמוטט לרצפה בכל רגע.

אך ורק הודות לכוח הרצון הצליח יוסף להגיע לסדר. אומנם, הוא הובא לחדר האוכל של המלון, שהיה מלא מפה לפה, על כיסא גלגלים בידי בנו זאב, אך הוא עשה זאת למרות צווארו שהיה מקובע בתומך ולמרות כל יתר הקשיים.

חדר האוכל היה מאוכלס בצפיפות גולשת. משפחות ישבו מסביב לשולחנות ערוכים יפה, עמוסים בבקבוקי יין "קונקורד" ישראלי ובערמות מצות. באוויר היה רחש כמו לפני קרב סיום אליפות אגרוף במשקל כבד. ילדים התרוצצו בכל פינה. הגברים היו לבושים בחליפות והנשים במיטב בגדי החג. נשים רבות חבשו כובעים צבעוניים לראשן. רבקה הייתה היחידה באולם ששביס בסגנון ישראלי כיסה את ראשה. היו שם מספר רבנים בעלי חזות למדנית, סבים וסבתות קשישים, עגלות וטיולוני ילדים. אמו של יוסף הגיעה בכיסא גלגלים של המלון, כפופה בדיוק כמו בנה. יוסף הורה לזאב לתת לה כדור הרגעה נוסף, כדי להבטיח שתשב רגועה לכל אורך הסדר וארוחת הערב הארוכה. ליבו של יוסף נשבר בקרבו למראה מצבה העגום של אמו שהייתה פעם יפה ותוססת כל-כך. הוא ידע שאסור לו לשנות את מינון התרופות שהפסיכיאטר רשם

לאמו, אך לא כל ערב הוא ליל הסדר, ולא היה לו הכוח לעמוד בעוד אחת מהתפרצויותיה באמצע החגיגה.

הרב האורח היה דמות חינוכית ידועה מישראל. אמריקאי לשעבר שלמד בישיבה-יוניברסיטי וכיהן כרב פופולארי בלונג-איילנד במשך כעשרים שנה לפני שעלה עם משפחתו לירושלים. נאום הפתיחה שלו היה מלא השראה וגם הומור, אך יוסף נאנק מכאב בצווארו ובגבו התחתון בכל פעם שצחק.

חלקו הראשון של הסדר היה חוויה קבוצתית, הרב שקידש על כוס היין הראשונה, וראשי המשפחות החוזרים על מילות הברכה. מאחר שאסור היה להשתמש ברמקול בגלל קדושת החג, היה על הרב לצעוק כדי להתגבר על ההמולה באולם. אחר-כך החל לקרוא בקול רועם מתוך ההגדה, שהעם היהודי קורא ממנה זה שלושת אלפים שנה ויותר. זוהי מצווה חשובה שכל אב מצווה לקיים, כדי להורות לילדיו את לקחי יציאת מצרים בליל הפסח, כך שאלה יעברו במורשה מדור לדור ולעולם לא יישכחו. כשיוסף היה ילד, על אף שמשפחתו לא הייתה דתית, הם תמיד ערכו סדר חגיגי, קראו את סיפור הפסח מתוך הגדות מאוירות, כתובות בעברית ובאנגלית, שרו "דיינו" ושירי הגדה נוספים וכרסמו מצות ומרור.

"השנה אנחנו פה", הכריז הרב בקול רם, "בשנה הבאה בארץ ישראל!"

הקהילה הנלהבת חזרה כמו הד על מילות הבקשה והכמיהה עתיקות היומין.

אחר-כך הגיע תורם של הילדים לשאול את ארבע הקושיות. סבו של יוסף נהג לומר "דה פיר קשס" ביידיש.

כל הילדים בחדר האוכל שרו במקהלה רועשת וצווחנית את "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות".

"האם סיפרתי לך כבר פעם את הבדיחה על היהודי האנגלי שקיבל תואר אביר מהמלכה?" שאל הארי פרידמן את בנו.

"אתה בוודאי כבר סיפרת, אבא", השיב יוסף שלא רצה להפריע לשירת ארבע הקושיות. הוא רכן ככל שיכול היה בכיסא הגלגלים לעבר מוישי כדי להראות לו את הקטע בהגדה, אך התברר כי הילד בן החמש הספיק

ללמוד אותו על-פה בחדר. הוא צעק בעליזות את המילים יחד עם שאר הילדים הצוהלים.

צעקה רועמת הדהדה באולם כמו פשטה לשם מהר סיני. עוצמת הרעש חדרה את התרדמה בה הייתה שרויה ליזי פרידמן בהשפעת סמי ההרגעה, והיא התעוררה בבעתה. חג או לא, בשעון הנוירולוגי שלה הייתה זו השעה המכושפת. היא הביטה סביב בבהלה, מופתעת מהצעקות ומהקהל הגדול. חסרת חוש התמצאות, ונפחדת מהסביבה הבלתי מוכרת לה, היא קמה מכיסא הגלגלים.

"אני רוצה ללכת הביתה", אמרה, "רועש מדי כאן".

ללא מילה נוספת, החלה להתרחק משולחנם. באופן אינסטינקטיבי קם יוסף כדי ללכת בעקבותיה, אך כבר עם צעדו הראשון נתקל במדף של כיסא הגלגלים המיועד לרגליים. הוא חש את חוליות עמוד השדרה שלו יוצאות ממקומן כמו היו חבילה של קלפי משחק העוברים ערבוב באוויר. בזעקה עצורה השתטח על פניו על הרצפה. עם כל הצווחות והרעש בחדר, ייתכן מאוד שרק רבקה שמעה את קול החבטה ואת צעקת הכאב של בעלה. זאב היה הראשון לצידו.

"לך מצא את סבתא", לחש יוסף, חש כי ראשו עומד להתפוצץ.

לפתע הבחינו כולם בתכונה סביב לשולחנם של הפרידמנים. הילדים סיימו בינתיים לשאול את הקושיה האחרונה, ודממה השתררה באולם. בתוך שניות היה יוסף מוקף בתריסר רופאים יהודים. היו שם שלושה פנימאים, שני רופאי עור, רופא ילדים אחד, קרדיולוג, מנתח, שני גסטרואנתולוגים, רופא אף אוזן וגרון, רופא מרדים ופסיכיאטר. וכיאה למזלו, רק רופא אורתופד נעדר.

"הישארו במקומותיכם, הישארו במקומותיכם", חזר וביקש הרב, בעת שאורחים סקרנים רצו לראות את המתרחש.

הארי פרידמן קם מכיסאו, ובראותו כי בנו מטופל היטב בידי צוות רפואי שלם, מיהר לרוץ אחרי אשתו.

"ליזי!" קרא. "ליזי! זה פסח! אולי תחזרי לעזאזל לפה!"

רבקה ביקשה משמעון ללכת בעקבות סבו.

"זה בסדר. אני בסדר", אמר יוסף. הוא התרומם באיטיות על רגליו, כמו מתאגרף בספירת התשע. אגלי זיעה כיסו את מצחו וזרם דק של דם נטף מאפו. להקת הרופאים זעה בהדרגה לאחור כדי לאפשר ליוסף לנשום. דני עזר לאביו להתיישב חזרה בכיסא הגלגלים.

"איפה סבתא?" שאל יוסף.

"זאב הלך לחפש אותה", השיב לו דני.

"מה איתך? אתה בסדר?" שאלה רבקה.

"כן", ענה יוסף, "איפה אבי?"

"אל תדאג", הרגיעה אותו רבקה, "שמעון איתו".

האנשים שבו למקומותיהם. הרב המשיך לנהל את הסדר והורה לכולם להרים את המצות.

"אני חייב ללכת לעזור להם", אמר יוסף.

"ומה עם הסדר?" שאלה רבקה.

"אני אחזור מיד. בינתיים, יכולים הילדים לעקוב אחרי הרב". יוסף ניסה לתמרן עם כיסא הגלגלים, אך מאחר שהיה נהג בלתי מיומן התנגש באחת הגברות שישבה מעברו השני של המעבר.

"לשנה הבאה בירושלים", ציטט דני את השורה האחרונה של ההגדה, בעת שמיהר לתפוס בידיות של כיסא הגלגלים הסורר. במשיכה ובדחיפה הסיט את כיסא הגלגלים עם אביו בכיוון ללובי. מוישי ואלי שלא רצו להפסיד את ההתרחשויות הסוערות, זינקו מכיסאותיהם ורצו אחרי אביהם. עוד לפני שהרב הגיע לפרק אודות ארבעת הבנים, נותרה רבקה ליד השולחן רק עם התינוקת. "איזה חג שמח", הרהרה לעצמה.

פרק 16

למחרת ליל הסדר,אחרי התפילה מיהר יוסף אל הקוטג' לאסוף את רבקה ואת הילדים ולהביאם לחדר האוכל לקידוש ולארוחת הבוקר. אלא שרבקה סירבה לבוא. היא אף לא רצתה לדבר איתו.

"מחר בערב, רגע אחרי צאת החג, אני חוזרת הביתה", אמרה.

"אבל אבי שילם לשבעה ימים נוספים", הזכיר לה יוסף.

"בכלל לא איכפת לי. לא ישחדו אותי".

"לשחד?" מחה יוסף, "הוא הזמין אותנו לחופשה הזאת כדי להקל עליך אחרי הלידה, כדי לחסוך ממך הרבה מאמץ".

"באמת, יוסף, אתה חושב שאני אידיוטית? הוא לקח אותנו לפה כי הוא יודע כמה צרות שהם גרמו, והוא מנסה לפצות עליהם".

"מכוער לומר דבר כזה".

"אולי, אבל זו האמת. אם אתה רוצה להישאר פה עם הוריך, זה בסדר מבחינתי, אבל לי נמאס מכל העניין".

לפתע הוסחה תשומת ליבו של יוסף אל צלילי מוסיקה שהגיעו מהקומה השנייה.

"מה זה?" שאל.

"זה הבן שלך והגיטרה שלו".

"אבל חג היום", כעס יוסף, "אסור לנגן".

"כנראה שבנך לא צדיק כמוך".

יוסף איבד את עשתונותיו. כועס על אשתו, על הוריו, על ריבונו של עולם שהביא עליו תסבוכת בלתי אפשרית שכזו, רץ למעלה.

"מה לעזאזל אתה עושה", צווח, פורק את כל תסכולו על בנו פורק העול.

"מנגן על הגיטרה שלי", השיב הנער בשלווה.

"בחג?" צעק יוסף, "זה אסור".

"אולי זה חג בשבילך, אבל לא בשבילי", השיב שמעון.

רותח מכעס, לפת יוסף את הגיטרה, משך אותה מידי בנו והטיח אותה בזעם בקיר. הגיטרה התבקעה לשניים.

"אוה, איזה אבא נהדר", קרא שמעון, הסיר את הכיפה מעל ראשו והשליך אותה הצידה. אחר-כך פרץ בבכי. "ולהתעצבן כמו פרא בחג זה בסדר? בעיני זה אפילו יותר גרוע. אתה צבוע גדול, זה מה שאתה!" קם מהמיטה ופרץ מהחדר החוצה.

"לאן אתה הולך?" ביקש יוסף לדעת.

"חזרה לגרינוויץ' וילג'", הודיע שמעון.

רועד כולו מכעס וגבו זועק מכאב, דידה יוסף אל ראש המדרגות. "בפעם הבאה שתגיע לבית-סוהר, אל תצפה ממני לבוא ולהוציא אותך משם!" צעק.

למטה, נטרקה הדלת, וכמו על פי אות, התעוררה התינוקת והחלה לבכות.

"למה אתה כועס עליו?" שאלה רבקה, "אתה הוא זה שהביא את הוריך לניו-יורק – לא הוא. תראה מה עשית. מי יודע אלו דיברות אחרות הוא יפר כמרד נגד אביו המטורף".

"זוכרת שאת הסכמת שיבואו?" החזיר לה יוסף, כשהוא יורד צולע במדרגות, חש שחייו יצאו מכלל שליטה.

"לעולם לא הייתי מסכימה, לו ידעתי שזה צפוי להיות כך".

לפתע החל הטלפון לצלצל.

"מי זה יכול להיות בחג?" שאלה רבקה.

יוסף ידע מי מצלצל, אך לא רצה לומר. "אולי זו טעות", הפטיר בדרכו לדלת.

"לאן אתה הולך?" קראה אחריו רבקה.

"לחפש את שמעון", השיב. לאמתו של דבר, חזר לחדרם של הוריו. שמעון היה בוגר דיו לדאוג לעצמו. הוא יתנצל לפניו מאוחר יותר, החליט יוסף. ברגע זה הוריו קודמים. כמובן, המצב אינו קל לאשתו, הרהר לעצמו, אך יהא עליה להתגבר על התרעומת והקנאה שכרסמו בה.

יוסף חש הקלה, כשגילה שהכול היה בסדר אצל הוריו. כל שאביו ביקש לדעת היה באיזו שעה תוגש ארוחת הצהריים, ולכן צלצל. ערב קודם הם לא אכלו דבר, והיו רעבים מאד. אמו נראתה כמי שנחה היטב והייתה רגועה, כמעט כמו האמא של פעם. אך מי יכול היה לדעת כמה זמן זה יימשך?

הודות להתרוצצויות הלוך-ושוב של יוסף בין הוריו לבין משפחתו, הצליחו כולם לשרוד את היומיים הראשונים של החג. כשהפעיל יוסף את הטלפון הסלולרי שלו לאחר ההבדלה, מצא הודעה מסוכנות התעסוקה –

הם מצאו מועמדת חדשה לעבודה. למחרת בבוקר נסע זאב לעיר כדי להביאה אליהם למלון.

"תודה לאל", מלמל יוסף כשראה אותה. בהשוואה לטס בעלת ההופעה המטופחת, לעובדת הפיליפינית החדשה היה מבנה של מתאבק סומו. היא נראתה כבת ארבעים וחמש, נמוכה, מוצקה, שרירית ורחוקה מלהיות יפה. הג'ינס וחולצת עבודה מכותנה עבה שלבשה שיוו לה הופעה גברית מובהקת. יוסף כל-כך שמח, עד כי היה מוכן לחבק אותה.

"ברוכה הבאה!" קידם את פניה, "ברוכה הבאה למשפחת פרידמן. שמי יוסף. מי את?"

שמה הפרטי היה דליהדליה, אך קוראים לה דליה, אמרה. עוד סיפרה כי עבדה במשך שלוש שנים אצל משפחות בארה"ב, לכן האנגלית שלה הייתה טובה למדי. היא עצמה מעולם לא התחתנה, ואת הכסף שהרוויחה שלחה הביתה למנילה כדי לתמוך באביה המזדקן, באחיותיה, באחיה ובמשפחותיהם. לאחר שזאב הוציא את המזוודה שלה מהמכונית, היא הרימה אותה בקלות, כמו הייתה מסוגלת להרים שלוש נוספות בזרועותיה החסונות. על אף שהיה לה מבנה גוף יותר כשל אלופת קרב-עשר משל אצנית, נראה היה שנחונה גם בסבולת אתלטית כדי לעמוד בקצב של אמו. ואם יידרש להסיע את הארי פרידמן בכיסא גלגלים, נראה שהיא תוכל להתמודד עם שניים באותה עת.

"אתה לא חושב שהיא קצת בריונית מידי?" שאלה רבקה לאחר שפגשה אותה.

"את מתלוצצת!" השיב יוסף. "הראשונה הייתה יפה מידי, וזו מכוערת מידי. החליטי".

"היא בנויה כמו גבר. זה מפחיד בסך הכול. איך ייתכן שלא התחתנה? אולי היא לסבית. מה אנו יודעים?"

"מה איכפת לך? עליה לטפל בהורי לא בילדינו".

"אני מניחה שיהיה בסדר", הסכימה לבסוף.

יוסף חש הקלה. מעמס גדול ירד מעל גבו. באופן לא מודע הוא הזדקף ונדמה היה כי נוספו סנטימטרים אחדים לקומתו. התברר, כי גם דליה

בדומה לטס הייתה עובדת חרוצה. היא עשתה את עבודתה ללא כל מאמץ ניכר ומבלי שחרדותיו של מר פרידמן ומצבי הרוח המשתנים של גברת פרידמן יזעזעו את אופייה הרגוע והנוח.

עתה, שהעובדת השגיחה על הוריו עשרים וארבעה שעות ביממה, יכול היה יוסף לנוח יותר וליהנות משארית החג במחיצת משפחתו. ייתכן והיה זה הכול פסיכוסומאטי, אך כמעט מיד חש הקלה בגבו ובצווארו. לצערו של יוסף שמעון לא שב למלון לאחר ההתנגשות ביניהם. לעומת זאת, רבקה נרגעה, כך נדמה היה, ולא דיברה עוד על כך שתעזוב אותו. במקום זאת היא התעקשה שיתחילו להשתתף בטיפול זוגי מיד לאחר שיחזרו לביתם.

"לשם מה או צריכים טיפול זוגי?" שאל יוסף.

"כדי ללמוד איך לתקשר", השיבה.

"מה הבעיה עם האופן שאנו מתקשרים?" ביקש להבין.

"אתה חושב שאנחנו מתקשרים, ואני חושבת שאנחנו לא. האם זה לא אומר לך משהו?"

"כן. זה אומר לי שאת זקוקה לטיפול. מבחינתי אין שום בעיה".

"באמת? ולדעתך זה נורמאלי שאדם בוגר יהיה קשור להוריו כמו תינוק?"

"הם זקוקים לי עכשיו, זה הכול", התעקש.

"אולי זה הפוך. אולי אתה לא יכול להסתדר בלעדיהם. זה כך מאז שאנו נשואים. שבעתי. לדעתי הגיע הזמן שתנתק את חבל בטבור הקושר אותך אליהם ותעמוד על רגליך מבלי להיות כל-כך תלוי בהם. אני, כנראה, לא מצליחה לגרום לך להבין זאת, אולי מטפל כן יצליח".

המטפלת הזוגית הייתה פסיכולוגית שכתבה שני ספרים פופולאריים, כיצד להפיק את המרב מחיי נישואין. למרבה האירוניה היא עצמה הייתה גרושה. היא קיבלה קהל בדירתה בסנטרל-פארק-ווסט שהדיפה צחנת קטורת שיוסף זכר את ריחה מהתקופה ההיפית שלו. בעיני יוסף שידרה דירתה בוהמיות מופגנת כמו ביקשה להצהיר, "ראו כמה אני נאורה". בכניסה הייתה תלויה ליטוגרפית עירום בסגנון אומנות הפופ שגרמה

ליוסף להסמיק. בסלון שבו ישבו היו פזורים מגוון של פסלונים ושל דמויות שאספה מטיוליה ברחבי העולם שבמהלכם חקרה את התנהגותם של זוגות בתרבויות ובאזורי אקלים שונים. היה שם תוף מקונגו, קלסתרים מגולפים מעץ הקוקוס מהקאריבים, כרים בסגנון היפי היו פזורים על הרצפה, בדים הודיים ירדו לאורך הקירות ועליהם ציורים של אלים בודהיסטים, סדינים עשויים אריגי כותנה צבעוניים השתלשלו מהתקרה ובתוך כד צף מה שנראה כמו ראש מצומק. מבעד לחלון של הקומה השלושים וחמש נשקף מראה מדהים של הסנטרל פארק ונהר האיסט ברקע שמשך את תשומת ליבו של יוסף בכל פעם שחש שממון במהלך המפגש.

לאמיתו של דבר, לא היה ליוסף אמון רב בפסיכולוגיה וביועצים חילונים. בתקופה שחי בלוס-אנג׳לס שקוע במרדף אחר החלום ההוליוודי הנבוב התנסה בהתקף ממושך של דיכאון, שכן החיים נראו לו כחסרי משמעות. הוא הרבה אז לקרוא ספרי פסיכולוגיה קלאסיים מיונג ופרויד ועד אריך פרום, קרל רוג׳רס, קרן הורני, רולו מיי ו״אני בסדר, אתה בסדר״, ועוד רבים אחרים. לפני שגילה את הדרך היותר נאורה ורוחנית של היהדות, הוא אפילו ניסה טיפול פסיכולוגי ופסיכיאטרי. זה היה מעניין, אך לא הוביל לשום מקום, מאחר שלא הגיעו אל עומק נשמתו, שם הסתתרה תחושת הריקנות שלו. רק קשר עם הבורא הצליח למלא את החלל הריק. אולם כדי להציל את חיי הנישואין שלו, הסכים יוסף לנסות טיפול זוגי. כך קיווה לפייס את אשתו ולהוכיח לה שאכן איכפת לו מהדברים המציקים לה כל-כך.

רבקה הייתה הראשונה לשטוח את תלונותיה בפני המטפלת הזוגית. היא פתחה במתקפת גינוי על בעלה שנמשכה כעשרים דקות. יוסף נדהם מעוצמת זעמה. או אולי הדברים צלצלו גרוע יותר כי שמע אותם בנוכחותו של אדם זר. היועצת הנידה בראשה תוך שהיא מעיפה מדי פעם מבט אל יוסף לבדוק את תגובתו. אילו היה לו דף נייר היה עושה ממנו מטוס ומנסה להטיס אותו אל מחוץ לחלון כדי שיצטרף למטוסי הסילון שחלפו בשמים בדרכם לנמל התעופה קנדי. בשטף דבריה התלוננה אשתו

על הוריו, על כך שהוא, יוסף, מתנהג כילד קטן ואינו מסוגל לפרנס את משפחתו, על שהיא נאלצת לתפוס את המקום השני אחרי אמו ואביו, על התפרצותו כלפי שמעון שהסתיימה בריסוק הגיטרה של הבן ועל כך שהוא מאפשר לאביו למשוך אותו באף גם במחיר בריאותו שלו עצמו ושלמות חיי הנישואין שלהם. כאשר רבקה עצרה לבסוף כדי לקחת אוויר, נתנה הפסיכולוגית ליוסף הזדמנות להשיב.

"מהי תגובתך לכל זה?" שאלה.

"לומר את האמת, כואב לי מאד לשמוע את כל הדברים הרעים שאשתי חושבת עלי. אני אוהב אותה מאוד. אמנם נכון שהחודש, חודשיים אחרונים היו חוויה קשה לכל אחד מאתנו, אך זהו מצב זמני שהיא עצמה הסכימה לו, ואני קיוויתי לקבל יותר תמיכה ממנה. אם לדבר גלויות, אשתי מאשימה אותי על שאני תלוי מדי בהורי, ואני מרגיש שהיא תלויה מדי בי. אם אני לא יכול כרגע לתת לה את כל תשומת הלב והעזרה שהיא זקוקה להם, מדוע כל ההיסטריה? היא ילדה גדולה. היא חופשית למלא את חייה עם מה שהיא רוצה. היא יכולה ללכת ללמוד מקצוע, לאמץ לעצמה תחביב, היא יכולה למצוא עבודה, היא יכולה לשכור עוזרת ומטפלת לתינוקת. למה היא צריכה להוציא את כל תסכוליה עלי?"

דברי ההפרכה של יוסף תפסו את רבקה ללא הגנה, הכדור עבר למגרש שלה והיא הפכה להיות מוקד העניין.

"את מבינה מה יוסף אומר?" שאלה הפסיכולוגית, כשהיא מפעילה טכניקת שיקוף פשוטה.

"אני לא בטוחה", השיבה רבקה בהיסוס, עתה לאחר ששטיח עור הזברה של הפסיכולוגית נשמט מתחת לרגליה.

"הוא רוצה לדעת מדוע את לא יכולה להיות יותר עצמאית? במקום להאשים אותו, הוא מציע שאת יכולה לנצל את ההזדמנות הזו לבנות את עצמך. האם זה נכון, יוסף?"

"בהחלט", השיב.

"האם יש לך מקצוע?" שאלה היועצת.

"לא ממש", השיבה רבקה.

"זה בוודאי מאד מתסכל להיות כל הזמן בבית עם הילדים", העירה המומחית בטיפול זוגי.

"לפעמים. אבל זה גם כדאי מאוד", השיבה רבקה בנימה מתגוננת.

"אני בטוחה שזה כך", הסכימה היועצת, "אך האם אין לך שאיפות אישיות, או אפיקים יצירתיים שהיית רוצה להגשים ולפתח?"

"בוודאי שיש לי", השיבה רבקה בתקיפות.

"כמו לדוגמא?"

רבקה נבוכה. היא חשה שכולם נועצים בה מבט, הפסיכולוגית, בעלה ואפילו ראשו של האנטילופה שהיה מקובע לקיר.

"נוכל שכמוך", התפרצה רבקה לעבר יוסף לאחר שהפגישה הסתיימה והם ירדו לרחוב בדרכם חזרה למכונית. "אתה הורדת את כל הלהט מעליך והשלכת אותו עלי. אתה באמת חכם!"

"על מה את מדברת? לא עשיתי דבר", טען במבע של תמימות גמורה. "הפסיכולוגית ניהלה את הפגישה, לא אני".

"ואתה הובלת אותה כמו כלב קשור לרצועה".

"אני שמח לשמוע שאני כזה גאון בעיניך, אבל האמיני לי שלא ניסיתי להוביל אותה לשום מקום. אל תכעסי עלי רק מפני שמתברר שאת היא זו שיש לה בעיה של תלות".

המפגש עם המומחית לזוגיות רק החמירה את היחסים בינו לבין רבקה. לאורך כל הדרך חזרה לריברדייל היא התעטפה בשתיקה. "אני לא חוזרת למזויפת הזאת", אמרה לבסוף. "היא הייתה לגמרי בצד שלך. נצטרך למצוא מישהו אחר".

פרק 17

"את בחרת בתרפיסטית הזאת, לא אני", הזכיר יוסף לרבקה כשהגיעו לביתם, "אמרת שהיא מפורסמת, ושאת מעריכה אותה בגלל ספריה".

"אתה סובבת אותה על אצבעך הקטנה, וחוץ מזה הסירחון של הקטורת בדירתה גרם לי בחילה. אני עדיין מריחה את הריח מהבגדים שלי".

"אני אוהב אותך, רבקה", אמר יוסף, "אינני חושב שאנחנו צריכים ייעוץ, אבל אם את רוצה, אלך לכל מי שתבחרי".

"בוודאי, זו הדרך המטופשת שלך להתחמק מלטפל בדברים בצורה אמיתית. איזה ברנש נפלא אתה. בדיוק כמו אביך. האיש המשעשע שכולם אוהבים".

יוסף נאנח. אשתו הפכה להיות דומה למתאגרף במשקל כבד, מתעמתת בפראות, מנחיתה מהלומות עם הפוגות קצרות של שתי דקות בין סיבוב לסיבוב. וכמו לא היו לו די דאגות בבית, הנה כי כן שמעון, בנו המרדן, הסתלק לו ועשה לבדו את כל הדרך לקליפורניה, שם התדפק על דלתה של דודתו, איילין. לאחר בטלה של שבועיים בביתה מצא את דרכו לחוף ונציה, עבר להתגורר עם "חברים", מעביר את הזמן בנגינה על הגיטרה החדשה שהצליח להוציא מאיילין ועובד בעבודות מזדמנות. ליוסף נודעו כל הדברים הללו מאחותו, שכן בנו סירב לדבר איתו בטלפון.

בהדרגה הפך הטיפול בהוריו לשגרה שניתן היה להתמודד עמה, ואשר כללה את מועדון הזיכרון בבוקר וטיולי קניות למלא את השעות של אחר-הצהריים. בינתיים, חדלה רבקה להזכיר את התרפיסטים. היא שכרה עוזרת שסייעה לה בהכנת הבית לשבת, והסכימה להעסיק מטפלת שני בקרים בשבוע, שבהם הלכה לשחות וללמוד בחוג לאמנות, דבר שתמיד רצתה לעשות. מפעם לפעם גלש יוסף באינטרנט בחיפוש אחר משרה בעריכה, ביודעו שהדבר אינו באמת רלבנטי בשלב הזה, שכן הייתה לו משרה מלאה אצל הוריו. הוא הודה לאל שהם מצאו את דליה. היא הוכיחה עצמה כעובדת מסורה כמו טס, ורבקה לא חשדה בו בכל פעם שהיה נעדר מהבית. עמוק עמוק בליבו ידע יוסף שאינו הוגן כלפי אשתו, אך באותם ימים הוריו נזקקו לו יותר ממנה. מצבם היה כה ירוד עד כי לא פעם הייתה זו שאלה של חיים ומוות, ולכן בעיני יוסף הטיפול בהוריו היה מצווה גדולה יותר מאשר למלא את רצון אשתו.

אולם, בכל פעם שנראה היה שהדברים מסתדרים, תמיד אירע משבר חדש, בין אם הייתה זו אמו שהלכה לאיבוד, ובין אם אשתו עם עוד אחת מהתפרצויותיה הבלתי צפויות, או אחד הילדים שהסתבך בבית-הספר. בנוסף הייתה גם החרדה מרקיעת השחקים שממנה סבל אביו, ולכן יוסף מעולם לא היה באמת רגוע.

"אתה סופג את הצרה ואת הדיכאון של אביך כמו ספוג", אמרה לו רבקה, "אולי עליך לנסות חלק מהתרופות שלו".

לא היה זה פתרון מוצלח ביותר, שכן התרופות השונות שאביו לקח נגד האובססיות הכפייתיות, החרדות והמלנכוליה שלו לא הועילו כלל לשפר את מצבו. כמעט כל שבוע היה להם תור לאיזשהו רופא, והדבר הלחיץ עד מאוד את הארי פרידמן. כל בדיקה רפואית שנלקחה, גם השגרתית ביותר, הפכה אותו לפקעת עצבים עד שהתקבלו התוצאות. בסך הכול מצבו הבריאותי מבחינה פיסית היה הרבה יותר טוב מכפי שהוא עצמו הציג. מלבד רעד הפרקינסון, לחץ דם גבוה, נדודי שינה, ערמונית מוגדלת ומגוון של תלונות האופייניות להרבה קשישים, הוא הסתדר לגמרי לא רע. הוא נמנע מללכת לרופא שיניים ודחה את בדיקת הקולונוסקופיה שהגסטרואנטרולוג המליץ לעבור, אך בהשוואה לבני גילו במועדון הזיכרון הוא היה במצב די טוב.

בנוסף לכל הבעיות שלו עצמו, הדאגה מספר אחת של הארי פרידמן הייתה ההידרדרות הבריאותית של אשתו. ייתכן שזו הייתה תוצאה לאובססיה הכפייתית שלו, או פשוט הכחשה עיקשת של המציאות, או ביטוי לאהבה אמיתית נושנה, אך הוא סירב לקבל את העובדה המפוכחת שעולם הרפואה טרם גילה תרופה מוצלחת למחלת האלצהיימר.

"חייב להיות משהו שיכול לעזור לה", התעקש.

לאחר שהנוירולוג שלהם במנהטן לא הציע שום שינוי בטיפול, הארי פרידמן עמד על כך שעליהם למצוא רופא אחר.

"אני רוצה מומחה", אמר.

"אין מומחים לאלצהיימר", הסביר לו יוסף, "ישנם נוירולוגים גריאטריים שיש להם הרבה מטפלים חולי אלצהיימר, אך הטיפול הוא תמיד אותו הדבר".

"אני רוצה מומחה בשביל אמך", המשיך אביו לעמוד על דעתו, "הטוב ביותר שישנו. לא אכפת לי כמה שזה יעלה".

יוסף קבע תור לרופא נוסף, אך גם הוא הציע אותן התרופות כמו כל האחרים. כשהארי פרידמן התעקש הרופא המליץ על תרופות חדשות. הפרידמנים ניסו את כולם. אמו המסכנה נאלצה לסבול את כאבי הראש, העצירות, הסחרחורת, הבחילה והיעדר התיאבון שתרופות אלו גרמו לה בצורה זו או אחרת. אולם אף אחת מהן לא הביאה להטבה. קשה היה לומר אם הן הצליחו להאט את תהליך השכחה. אותו דבר היה נכון גם לגבי תרופות ההרגעה והתרופות והאנטי דיכאוניות שהפסיכיאטר שלה רשם לה. מינון גבוה הצליח לנטרל אותה, אך לא שיפר את מצבה.

כדי לשמח את אביו, עשה יוסף עבודת תחקיר משלו בתקווה למצוא טיפול אלטרנטיבי שירפא את המחלה. אחד מארונות המטבח של הוריו נראה כמו בית מרקחת הומיאופתי. היו שם בקבוקים של תוסף אנזים Q10, קורל סידן, ויטמין E, גינקו בילובה, אומגה 3 ו"פורמולה בונה מוח" שרקח אותה הרבליסט קוריאני שחי בנבדה.

באחד הימים ראה אביו בעיתון מודעת פרסומת ל"ריפוי באנרגיה טבעית", ובה נראה הודיני צעיר שחשמל זורם מידיו. הם ניסו גם את זה. יוסף היה משוכנע שהכול הבל הבלים, אבל אביו לא השתכנע.

"ראה, בן, אני לא אידיוט", אמר, "ולא נולדתי אתמול. זכור שהייתי סוכן מכירות כל חיי, ואני מריח שרלטנים ממרחק של קילומטרים. אני לא רוצה לספר לך כמה מכסחות דשא מכרתי לאנשים שאפילו לא הייתה להם חצר. אבל אין לנו מה להפסיד. בפרסומת מופיעים אנשים שנשבעים שהברנש ריפא אותם מכל מיני מחלות. אז מה יכול להיות? אולי יצליח לעזור לאמך, ואם לא, זהו תירוץ טוב לצאת מהבית".

הם היו בחמישה ביקורים תמורת 200$ כל אחד, אך הנס לא התרחש. ייתכן שידיו של הרמאי לא היו טעונות בחשמל הנדרש בזמן הטיפולים,

או אולי היה מוחה של ליזי פרידמן מנותק מהעולם באופן בלתי הפיך. המרפא ניסה למכור להם את תוכניתו בת שלושת החודשים, אך גם לתמימותו של הארי פרידמן היה גבול על אף אהבתו העזה לאשתו. לאחר מכן ניסו גם אקופונקטורה, רפלקסולוגיה, ושבועיים של "טיפול מגנטי" שבסופם הגיע הארי פרידמן למסקנה ש"הכול שטויות". אך כפי שאמר, הם לפחות יצאו מהבית.

היה זה הג'וב החדש של יוסף – להוציא אותם מהבית. היום החל במועדון הזיכרון שמילא את הבקרים שלהם, ואִפשר ליוסף פסק זמן ללימוד הדף היומי ומספר פרקי הלכה בספרית בית-הכנסת. בתחילה, כשהחלו לבקר במועדון הזיכרון, הייתה אמו משתתפת ביחד עם בני גילה האחרים בפעילויות השונות, כגון ציור, עבודות יד פשוטות, שירה ומשחק "כה אמר שמעון". כשחיוך נסוך על פניה הייתה מקשיבה למדריכת הקבוצה, סוזנה, קוראת את הסיפורים העיקריים מתוך העיתון היומי. בשלב החידון על כותרות העיתון בלט הארי פרידמן כגאון של הקבוצה, כשהוא מפגין שתבונתו עדיין עמו. למען ההוגנות הקפידה סוזנה לתת תחילה לאחרים הזדמנות לענות, ביודעה שהיא יכולה תמיד לסמוך על הארי שיענה את התשובה הנכונה. בכל פעם שסוזנה פנתה לליזי פרידמן הייתה זו עונה, "מצטערת, אני לא זוכרת. יש לי איבוד זיכרון לטווח קצר". בתחילה היו עדיין מיומנויות האסוציאציה שלה תקינות. למשמע המילה שחור הייתה עונה "לבן". למילה לילה הייתה עונה "יום". כשאמרו פרנק, הייתה משלימה "סינטרה". אך ככל שנקפו החודשים לא היו תשובותיה קשורות כלל לשאלות. כמו כן, בתחילת תקופתם במועדון, הייתה מסוגלת להשלים שורות מתחרזות מתוך שירי ילדים, אחר-כך עם חלוף הזמן, היה מבטה נותר בוהה בחלל, כמו לקח מישהו מחק ומחה את השירים מלוח מוחה.

מאחר שאביו התלונן שהארוחות במועדון הזיכרון היו גרועות, היה יוסף מחזיר אותם הביתה לאכול, או לוקח אותם לעיר לפיצרייה כשרה, או לארוחה יותר מאוזנת באחת מהמסעדות היותר טובות והכשרות במנהטן. אולם אביו לא היה מרוצה מהאוכל, ולא משנה לאן הלכו. בבית

ארוחות הטלוויזיה היו מלוחות מדי. הפיצה במנהטן לא הייתה אפויה מספיק, ורצועות העוף הכשר היו תמיד מבושלות ופריכות מדי לשורת התותבות העליונות שלו.

"זה לא כמו המקדונלדס בפלורידה", חזר ונזכר שוב ושוב.

"מקדונלדס לא כשר", היה יוסף עונה לו.

"רק בגלל שאתה שומר כשרות גם אני חייב?" ביקש אביו להבין.

"אם אתה רוצה שאבוא איתכם, עלינו לאכול במקום כשר", הסביר יוסף.

"בבוקה האוכל אף פעם לא היה בעיה. אכלנו איפה שרצינו. נכון, מותק? רצועות העוף היו מעדן. לפיצה היה טעם של פיצה. העוף המטוגן היה נימוח בפה – לא היה אפילו צורך ללעוס אותו. נכון, יקירה?"

גם כשאמו כבר לא ענתה, המשיך אביו לפנות אליה לאישור, כאילו דבר לא השתנה. כעבור זמן קצר החל לבקש מיוסף לחתוך לו את האוכל לחתיכות קטנות, כדי להקל על התותבות שלו. הוא הסביר שידיו רועדות מדי ולכן אינו יכול לעשות זאת בעצמו. בתחילה ציית יוסף כמו בן מסור, אך כאשר הפך הדבר להרגל הוא העביר את התפקיד לפיליפינית, כי לא רצה ליטול חלק פעיל בנסיגה שוברת הלב של אביו.

אחרי ארוחת הצהריים היה יוסף לוקח אותם לחנות כל-בו או לסופרמרקט כדי שיתהלכו קצת. לפעמים ביקרו בגן החיות בסנטרל פארק, והיו ימים שישבו על ספסל על גדות הנהר. מדי פעם נסע איתם לחוף ברייטון או לקוני איילנד, מטייל עמם לאורך הטיילת ומקשיב לסיפוריו של אביו על הימים הטובים שהיה היו בברוקלין עם אחיו הֶרבי, דודה פיצ'י ויתר החבורה, כשנקניקיית נתנס עלתה רק עשרה סנט. לאחר תקופה קצרה אמו החלה להזדקק לשרפרף כדי לטפס למכונית הטרנזיט, ואביו החליף את המקל בהליכון, כמו חלק מהקשישים במועדון הזיכרון, וכך הייתה לו יותר תחושה של יציבות. לא עבר זמן רב וכיסא גלגלים הפך לציוד הכרחי ביציאות שלהם, למקרה שאחד מהם התעייף.

יוסף הסיע את הוריו למקומות שונים כדי לעזור להם להעביר את היום, וגם כדי להרחיקם מאשתו היקרה, רבקה, שפיתחה אליהם

אלרגיה. מלבד זאת בכך שעייף את אמו והסיח את דעתה הצליח להערים על השדים שלה ולדחוק לפינה את השעות המכושפות. כששבו הביתה בשעות הערב המוקדמות היו הוריו תשושים מעייפות וכן גם הוא, הרבה יותר משהיה אי-פעם כשעבד בעבודתו הרגילה כעורך סרטים. ברוב הערבים היה עייף מדי מכדי לצאת לג׳וגינג וגם לשבת וללמוד עם ילדיו לא הייתה לו סבלנות. לפעמים אפילו לא הלך לבית-הכנסת להתפלל תפילת ערבית במניין, והסתפק בתפילה של חמש דקות בבית.

על-אף שלא הודה בכך, הנה כי כן, הרומנטיקה שהייתה גורם ממריץ בחיי נישואיו הפכה לנחלת העבר. בדרך כלל אשתו הפגינה כעס כלפיו על שבילה זמן רב מדי עם הוריו, או על כך שהוא מזניח אותה ואת ילדיהם. ואם לא גילתה עניין לשמוע על הפיצה שהוא אכל, הסירות שראה בנמל, המכירות המיוחדות במייסיס, העצירות החוזרת ונשנית של אמו ומאבקיו של אביו עם התותבות שלו, הרי שלא היה לה עם מי לדבר בערב. בדרך כלל הם ישבו וצפו בסרטי וידיאו מבלי להחליף מילה ביניהם.

״הפכת להיות משעמם״, אמרה לו, ״בעבר, לפחות, היית מדבר על הסרטים שראית. עכשיו אתה לא אומר מילה. הפכת להיות כמו מומיה בארון״.

מאחר שלא רצה להיכנס לוויכוח, יוסף למד שעדיף לא לענות על האשמותיה.

״אתה לא יכול לפעמים לשכוח מהוריך?״ שאלה. נימת המרירות בקולה עוררה תמיד הכחשה מצידו של בעלה.

״בכלל לא חשבתי על הוריי״, התגונן.

״יש להם מטפלת מסביב לשעון. למה אתה צריך לדאוג להם ביום ובלילה?״

״מה את רוצה ממני? אני פה איתך, לא? אנחנו נהנים יחד מסרט. מה לעזאזל את רוצה?״

״אני רוצה בעל שראשו כאן עם גופו ולא במרחק אלפי קילומטרים״.

"הפסיקי להגזים, בבקשה. למה לא תמצאי לך עבודה, ותפסיקי לצפות ממני למלא את חייך?"

"אני צריכה למצוא עבודה? למה אתה לא מוצא עבודה? אתה הגבר במשפחה".

"יש לי עבודה".

"להסיע את הוריך? זו עבודה?"

"כרגע זו העבודה. הם זקוקים לעזרתי, את לא רואה?"

"לא. אני לא רואה. אני רואה גבר בוגר שפוחד לעמוד על רגליו ולהתמודד עם חייו, זה מה שאני רואה. אתה מסתתר מאחורי התירוץ הצולע הזה כבר כמעט שנה. יש לך אישה הזקוקה לבעל, ושישה ילדים הזקוקים לאבא. הם צריכים להיות בעדיפות ראשונה. אם אתה לא מאמין לי, לך שאל את הרב".

כך זה הלך, לילה-לילה. עד שאביו היה מצלצל ומבקש ממנו לבוא, מה שהגביר את זעמה של רבקה.

"עכשיו את שמחה?" שאל יוסף לאחר שהשיב לאביו שיראה אותו רק בבוקר. "אמרתי לאבי שאני לא בא אליהם. אני נשאר פה איתך".

"תודה רבה", הייתה תשובתה האופיינית, "נמאס לי לחיות עם בעל זומבי וזוג רוחות רפאים בביתי. אם אתה מעדיף להיות עם הוריך, אז לך תעבור לגור איתם".

"אולי באמת אלך", היה משיב מתוך תסכול גובר והולך.

הוויכוחים הליליים הללו יצרו חומה ביניהם. לעיתים קרובות היה יוסף מסיים את הלילה בשינה על הספה בסלון. המצב הידרדר כל-כך שגם אם ביקש לחזור לחדר השינה שלהם רבקה סירבה לפתוח לו את הדלת, בדיוק כמו מישהי אחרת שהכיר.

"בבקשה, מותק", היה מתחנן.

"בבקשה, פתחי את הדלת".

"בבקשה, רבקה, אני מצטער. תני לי הזדמנות נוספת".

"מהלילה אבלה יותר זמן איתך ועם הילדים, אני מבטיח".

"בבקשה, רבקה, אני אוהב אותך. אל תהיי כזאת. אנו יכולים להתחיל מחדש".

בתחילה הצליחו הפצרותיו לשבור את התנגדותה, והייתה פותחת את הדלת. אולם לאחר שהתנהגותו לא השתנתה, והוא היה מתייצב לכל קריאה של אביו, סירבה רבקה לתת לו להיכנס לחדר השינה. כמפלט אחרון ולאות אזהרה, היא הפסיקה ללכת למקווה, ואז לא יכול היה כלל לגעת בה.

פרק 18

כשרבקה הפסיקה ללכת למקווה, בניגוד להלכה היהודית, ארז יוסף את מיטלטליו בשתי מזוודות ועזב את הבית. הוא עבר להתגורר עם הוריו בדירתם שמעבר לפארק. בכל הכרוך בו, הרי שאי-הציות המביש של רבקה לדיני טהרת המשפחה, שהעם היהודי קידש מאז ומעולם, היה בבחינת הכרזת גירושין. רבקה לא זזה מעמדתה, וגם יוסף התעקש על שלו. באותם ימים שרר ביניהם כל כך הרבה כעס, עד כי הם אפילו לא דיברו.

רבקה מצידה הרגישה פגועה מאוד, והצדק היה עמה. יוסף מצידו הבין עמוק בתוך ליבו שאינו הוגן כלפי אשתו, אך חש כמי שנקרע לשניים על מִתקן עינויים. הוא לא היה מוכן להיכנע לאשתו כל זמן שכיוונה אקדח לרקתו. יחסי האהבה ששררו ביניהם פעם הידרדרו לקרב אגרוף, ובנקודה המסוכנת הזו של המאבק הגיע זמנו של שופט להיכנס ביניהם ולהפריד בין המתאבקים. אולם, רבקה סירבה להיפגש עם מטפל זוגי, מחשש שיוסף שוב יסובב את הדברים לטובתו. גם לרב לא הסכימה ללכת שכן הייתה בטוחה שהוא יאמר לה להפסיק לרמוס את היסודות המקודשים ליהדות ולמצוא דרך אחרת לבטא את מורת רוחה כלפי בעלה. כך שהמלחמה הקרה ביניהם המשיכה מבלי שנראה פיתרון באופק.

בדיוק באותו זמן חלו התינוקת רחל ואביו של יוסף. הארי פרידמן הפסיק לאכול ולשתות. הוא גם סירב לצאת מהבית. כל היום ישב בכורסה מול הטלוויזיה כשהוא יורק לתוך ממחטות נייר. ממחטה אחר ממחטה, כדורים של רוק אחד אחרי השני עד שסל האשפה עלה על גדותיו, וטישוס מקומטים היו פזורים מסביב על הרצפה, כאילו מכונת פופקורן התפוצצה בקולנוע. העובדת הפיליפינית, דליה, בקושי התמודדה עם האשפה. מדי פעם היה עליה לרוץ למטה למכולת הקרובה ולקנות תריסר חבילות של קלינקס כדי לעמוד בדרישה.

"אבא, מה אתה עושה?" שאל אותו יוסף.

"שתוק", צעק עליו אביו בכעס.

"תפסיק בבקשה לירוק כל רגע".

"תתעסק עם העניינים שלך!"

"לפחות תאכל משהו, בבקשה".

"אני לא רוצה לאכול כלום".

"אתה מוכרח לאכול".

"אני לא מוכרח".

"לפחות שתה משהו".

"שתוק כבר. חזור לאשתך".

יוסף חשב שהיריקות התכופות היו סוג חדש של הפרעה כפייתית.

"אתה רוצה שאזמין רופא?" שאל יוסף.

"לא", השיב הארי פרידמן, "אל תעז להזמין רופא. נמאס לי מרופאים".

"אז לפחות תאכל משהו".

"אני לא רוצה לאכול כלום", החזיר אביו בכעס, "תפסיק להגיד לי מה לעשות. למה אתה כבר לא משיג לך עבודה? אני אוכל כשיהיה לי חשק".

אמו של יוסף חייכה לאורך כל הסצנה. היא הייתה מנותקת, ריחפה בעולם משלה. כאשר דליה חזרה מהמכולת, יוסף נכנס לשוחח איתה במטבח. היא הכירה עכשיו את אביו טוב יותר מכל אחד אחר. היא עזרה לו ללכת, להתלבש, קילחה אותו וחתכה לו את האוכל. במסירות הייתה

קמה מספר פעמים במשך הלילה ועוזרת לו ללכת לשירותים ולבדוק אם דלת הדירה נעולה.

"למה אבא לא אוכל?" שאל אותה יוסף.

"אני חושבת שהוא פוחד".

"פוחד, ממה."

"פוחד שאם יאכל או ישתה זה יגרום לו לירוק יותר".

"למה הוא יורק?"

"אני לא יודעת", השיבה, "אולי אנו צריכים להזמין רופא".

"על מה לעזאזל אתם שניכם מדברים?!" צווח אביו, "יוסף, איפה אתה?!"

"אני כאן, אבא", השיב יוסף, ושב לסלון, שם ישב אביו וצפה בחדשות. כדורי ממחטות הנייר המקומטים שהיו פזורים על הרצפה נראו כמו עלי כותרת של פרח ענקי שפיזר מחזר מתלבט, "אוהב אותך, לא אוהב אותך".

"האם דליה קנתה עוד טישוס?" שאל.

"תריסר חבילות", השיב יוסף.

"זה לא מספיק. מוטב שתלך ותקנה עוד".

"היא תוכל ללכת מאוחר יותר אם הם ייגמרו".

"אני לא רוצה שתלך מאוחר יותר. אני רוצה אותם עכשיו. החנות עלולה להיות סגורה מאוחר יותר, ואני אזדקק להם".

"תוכל להשתמש בנייר טואלט", הציע יוסף, "זה יהיה הרבה יותר זול".

"ממתי אתה מודאג מבזבוז הכסף שלי?" שאל אביו.

הטלפון צלצל. זה היה דני. הוא לא הלך לבית-הספר ונשאר בבית כדי להשגיח על התינוקת. ביומיים האחרונים היה לילדה כאב בטן, והיא לא הפסיקה לבכות. לבסוף רבקה נשברה. כשלא הייתה מסוגלת עוד לשאת את זעקותיה של הילדה, היא פשוט הסתלקה.

"הסתלקה לאן", שאל יוסף את בנו.

"אני לא יודע. היא לא סיפרה לי. היא עזבה עם מזוודה ואמרה לי להודיע לך".

יוסף אמר שיגיע מיד.

"נהדר", מלמל לאחר שהחזיר את שפופרת הטלפון למקומה.

אביו ביקש ממנו להגביה את קולה של הטלוויזיה.

"אני הולך הביתה לרגע, אבא", אמר לו יוסף.

"בשביל מה?"

"התינוקת אינה מרגישה טוב".

"חזור מהר".

"אני אחזור", הבטיח לו יוסף.

ללא דיבורים נוספים, מיהר לרדת ללובי הבניין, קפץ לתוך המכונית ונסע מהר לביתו. דני נענע בעגלה את הילדה בת השנה שסבלה מכאב בטן. פניה הקטנות היו אדומות ונפוחות מבכי. לא היה צורך בתואר של פסיכולוג כד להבין שהבעיה הייתה פסיכוסומאטית. הילדה הזילה את דמעותיה של אמה. אך יוסף החליט בכל זאת לצלצל לרופא המשפחה וקבע תור לשעות אחר הצהריים המאוחרות.

"אולי יוצאת לה שן חדשה", הסביר דני, "אני זוכר כמה זה כאב לי".

זה נכון, נזכר יוסף. שיני תינוקות עלולים להכאיב. אך מי לעזאזל חשבה אשתו שהיא, כך להסתלק ללא כל אזהרה כשהתינוקת חולה?

הדבר היחיד שעזר להרגיע את רחלי היה נדנוד העגלה ללא הפסק, כך שיוסף נאלץ לנענע את העגלה הלוך ושוב כל הבוקר. הוא לא יכול היה לקחת אותה לדירת הוריו כי אביו היה יוצא מדעתו מהבכי שלה. כשאבי ומוישי שבו מבית-הספר, יוסף הרשה להם לצפות בקלטת וידיאו של וולט דיסני. כשהסרט הסתיים, הרשה להם לראות עוד אחד, וכשגם האחרון הסתיים, אִפשר להם לשחק במחשב, כשהוא מוותר על הכלל המשפחתי שהגביל את זמן הצפייה בסרטים והמשחק במחשב לשעתיים ביום. דני העסיק את עצמו במעקב במשקפת המשוכללת שלו אחר מסלולי הטיסה של מטוסי הנוסעים שעברו מעליהם. יוסף צלצל לדירת הוריו והודיע

שהוא הולך עם התינוקת לרופא. דליה קיבלה את השיחה, שכן אביו סירב לדבר.

רחל צווחה כשהרופא לחץ על ביטנה, שהייתה קשה כאבן, לדבריו. "ייתכן שזו עצירות קלה, זה הכול", סיכם. הרופא התגורר בשכונה והיה אחד ממתפללי בית-הכנסת של יוסף. הוא רשם לה משלשל קל וסירופ נגד כאב בטן. "אתן לך גם פתילה לילדים למקרה שלא תהיה לה יציאה עד מחר בבוקר", הוסיף, כשהוא משלח את יוסף בחיוך מעודד.

"מה שלום אחיך?" התעניין יוסף. אחיו של הרופא, רואה חשבון מצליח, פשוט השאיר הכול מאחוריו ועלה לישראל יחד עם אשתו וילדיו.

"נהדר. נראה שהוא מרוצה מאוד שם. אני חושב שהוא מטורף, אך תודה לאל שהוא מאושר".

"בר מזל", אמר יוסף.

כשהגיע הביתה השכיב את התינוקת לישון, הורה לדני לתת לילדים לאכול, ומיהר אל הוריו. דליה האכילה את אמו באוכל הטחון שלה. לפחות יש לה תיאבון, הרהר לעצמו, כשהוא מביט בה בולעת כף אחר כף.

"האם אבי אכל משהו?" שאל יוסף את העובדת בלחש.

היא הניעה בראשה, לא.

"האם שתה?"

שוב הניעה בראשה לשלילה.

אביו ישב עדיין בכיסא הנוח שלו, וצפה בחדשות שכבר ראה מספר פעמים במשך אותו היום. מדי דקה לקח ממחטת נייר חדשה מהקופסה וניגב את הרוק מפיו, כמו היה זה מעיין בלתי נדלה.

"מה אני יכול לתת לך לאכול, אבא?" שאל אותו יוסף.

"אני לא רוצה לאכול".

"אולי קצת גלידה? יש לנו מרשמלו שוקולד, ושוקולד צ'יפ".

"אני לא רעב".

"אתה חייב לאכול, אבא, אם אתה לא רוצה לחלות", התעקש יוסף.

"ממתי אתה רופא?"

"לפחות תשתה משהו".

"אולי תשתוק? אני מנסה לשמוע את החדשות".

"הסתכלת בחדשות כול היום".

"עזור לי", ביקש אביו, "אני צריך לשירותים".

יוסף התכופף, הושיט את ידיו ואחז בזרועותיו הרועדות של אביו. הארי פרידמן לא עשה שום מאמץ להתרומם, כמו חיכה שיוסף יעשה את העבודה כולה בעצמו. "דליה", קרא יוסף, שלא רצה להסתכן באימוץ גבו. בעזרתה של האישה השרירית הם הצליחו להקים את אביו של יוסף על רגליו, כמו לא היה רגיל לעמוד.

"אבא, אתה לא יכול לשבת בכיסא שלך כל היום ולצפות בטלוויזיה", אמר לו יוסף. "אתה יודע מה הרופא אמר לך. הוא רוצה שתלך".

"הביאו את העגלה שלי", פקד.

"בוא, אבא, אל תהפוך את עצמך לאיש זקן".

"אני איש זקן", השיב.

לפתע פשט את ידו בתנועת פרפור.

"מה קרה?" שאל יוסף.

"תן לי טישו!" השתעל.

יוסף מיהר לתת לאביו טישו נקי כדי לנגב את פיו. תוך כדי שהשתעל העלה גוש עבה של הפרשה רירית ירוקה. ביד רועדת השליך את הטישו הרטוב לרצפה. יוסף תהה מאין מגיעה כל הליחה?

"דליה!" צעק הארי פרידמן כמו רס"ר צבאי.

כמי שידעה מה הוא רוצה, קירבה לו האישה הפיליפינית את ההליכון שלו וליוותה אותו בעת שהשתרך באיטיות לאורך הפרוזדור לעבר השירותים. יוסף, מותש פיסית ונפשית, התיישב ליד שולחן האוכל לצד אמו.

"איפה אביך?" שאלה לפתע, שוברת שעות של שתיקה.

"הלך לשירותים", השיב יוסף.

"גם אני צריכה ללכת לשירותים", הודיעה.

"את יכולה לעשות בחיתול", אמר יוסף.

"אני לא תינוקת", השיבה.

זו הייתה השיחה הארוכה ביותר שיוסף ניהל עם אמו זה חודשים. איפה שהוא עמוק בתוך מוחה, עדיין היו לה החושים, לפחות באותן דקות נדירות בהן הם לפתע צצו ללא כל סיבה הגיונית. "בבקשה, אלוקים", חשב, "הלוואי שיזדרזו וימצאו תרופה לאלצהיימר, או עשה לנו נס והיא תבריא".

אמו נעמדה לפתע, כמי שמתכוננת ללכת לשירותים.

"דליה!" קרא יוסף.

"רגע!", צעקה הפיליפינית מקצה הפרוזדור, "אני עם אביך".

"אני רוצה ללכת הביתה", אמרה אמו.

"את בבית, אמא", הרגיע אותה יוסף.

"זה לא הבית שלי", השיבה כשהיא מביטה סביבה.

"זה הבית החדש שלך. הוא הבית שלך כבר יותר משנה, והוא יהיה הבית שלך עוד 120 שנה".

"אני לא רוצה לחיות כל-כך הרבה", אמרה אמו. "איפה האריז? הוא אמור לקחת אותי לאמי".

"הוא בא, אמא, אל תדאגי, אבא בדרך".

היא הנידה בראשה, כמו נרגעה, ועמדה קפואה על מקומה בוהה בחלל, כאילו סובב מישהו את המפסק. יוסף נטל את זרועה והוביל אותה באיטית. "בואי, אמא, נלך לספה. לאט, לאט. כל הכבוד. עכשיו שבי".

בעדינות, כמו הייתה עשויה חרסינה דקה, הוריד אותה יוסף אל תוך הספה. אביו הופיע בפרוזדור, מתקדם באיטיות עם ההליכון עד שהגיע חזרה לכיסאו. באצבע רועדת הצביע על קופסת הקלינקס. יוסף הזדרז להגיש לו טישו, ושוב ירק אביו גוש של ליחה והשליך את הנייר לרצפה.

"דליה!", השתעל.

"אני באה", קראה, ממהרת לעזור לו להתיישב בכיסא.

"אני חייב ללכת, אבא", אמר יוסף, "הלילה אהיה בבית".

"כן?" שאל, "למה?"

"רבקה נסעה".

"טוב", אמר, "היא זקוקה לחופשה".

"גם אני", התבדח יוסף.

"מה שלום התינוקת?" התעניין אביו לדעת, מתעלם מהסרקזם הדק של בנו.

"הרופא אומר שהיא תהיה בסדר".

"אני שמח . מסור לכולם דרישת שלום שלנו".

יוסף נשק להוריו ומיהר לביתו. הילדים צפו עדיין בטלוויזיה. "ילה, חברה", אמר. "למיטות".

"כשזה יסתיים", התווכח אלי.

"כמה זמן זה עוד יימשך?"

"עשר דקות", השיב מוישי.

עשר דקות נוספות לא יהרגו אותם, חשב יוסף. לא אחרי כל הרעל שיש להם כבר ממילא בראש. הוא חשב לצלצל לאשתו, אך לא רצה שתחשוב שאינו יכול להסתדר בלעדיה. אחרי הכול, לא ייתכן לדרוש ממנה לנהל את הבית לבד, אם הוא אינו יכול לעשות זאת במקומה. יוסף ביקש מדני לקרוא לילדים סיפור לפני השינה, אחר-כך הלכו לישון ללא שום בעיה. לקח לו עוד שעתיים לנענע את התינוקת בעגלתה עד שנרגעה. כשסוף סוף עלה יוסף לחדר השינה, הוא היה מותש. מבלי למנות את הלילות שרבקה שהתה בבית-החולים לאחר כל לידה, הייתה זו הפעם הראשונה שיוסף הלך לישון לבדו בחדר השינה המרווח. הוא הניח שהיה יכול להינשא שוב אילו נאלץ, אך הוא לא רצה לחשוב על כך ברצינות. בין השאר, גירושים הם בבחינת רצח ילדים. ולו יש שש נשמות יקרות שהוא הביא לעולם, והם זקוקים לאמא ולאבא. והם זקוקים לאמא ולאבא, חזר והדהד המשפט בכפייתיות במוחו תוך ששקע אט-אט בשינה. והם זקוקים לאמא ולאבא. לאמא ולאבא. לאמא ולאבא. לאמא ול.....

פרק 19

אביו של יוסף צלצל בחמש לפנות בוקר כדי לברר באיזו שעה יגיע יוסף אליהם. מאחר שיוסף קם פעמיים במשך הלילה כדי להרגיע את ילדתו

הבוכה, נשמע קולו בטלפון חלוש. כעבור שעתיים התעורר בבהלה מצלצול השעון. הגיעה השעה להשכים את הילדים לבית-הספר. דני התעורר לבד וכבר הלך להתפלל. לאחר הבר-מצווה הקפיד על ההלכה המחייבת אותו כמו כל בוגר להתפלל שלוש תפילות ביום. להקים את מוישי מהמיטה היה קשה יותר. אלי ההיפראקטיבי היה מעט איטי בבוקר עד שהחומרים הכימיים במוחו ניעורו מהתרדמה. הצעקות והאיומים של אביו לא הועילו במאומה. הילד לא נע ולא זע. לבסוף איבד יוסף את סבלנותו ומשך את שמיכתו מעליו.

"אמא נותנת לו חתיכת שוקולד כדי להעיר אותו", דיווח מוישי הקטן.

יוסף הופתע, שכן, ידוע ששוקולד בעייתי לילדים היפראקטיביים. אך אם זהו המחיר, יהא כך. ואכן, התוצאות לא איחרו לבוא. רגע לאחר שהניח קוביית שוקולד על לשונו של אלי, קפץ הילד ממיטתו מוכן לפעילות.

אולם, לפתע, בארוחת בוקר, בעת שיוסף הכין חביתות, החל אלי להשתולל ללא כל סיבה נראית לעין. הוא פתח בצווחות וחבט את ראשו בשולחן.

"מה קרה?" שאל אביו בתדהמה.

"ביקשתי רק טוסט אחד ולא שניים".

"ואם נתתי לך שניים? מה נורא כל-כך?"

"רציתי רק אחד", צעק.

"אז תן אחד לאחיך", הסביר לו יוסף.

אלי שלח את ידו בתנועה חדה ובחמת זעם העיף את הצלחת מעל השולחן. שני הטוסטים המריאו וריחפו באוויר כמו צלחות מעופפות, אחר-כך נחתו והתרסקו על הרצפה.

"למה עשית זאת?" שאל יוסף

"כי ככה רציתי", החזיר הילד, פרץ בבכי ונמלט מהחדר בריצה.

"חזור מיד!" צעק יוסף, כשהוא רודף אחרי בנו שברח דרך הדלת הראשית.

יוסף העיף מבט בשעון שהיה תלוי על הקיר במטבח. נותרו עשר דקות עד שיגיע רכב ההסעה לבית-הספר. עליו להספיק להכין לילדים סנדוויצ׳ים ולמצוא את מעיליהם.

״אמא שונאת אותך, וגם אנחנו״, הודיע מוישי הקטן.

״ככה?״ ענה יוסף, מתנשף בזעם, ״אז תשכח מהמחשב לשבוע״.

״למי איכפת״, השיב הילד, וכמו אחיו גם הוא נשא רגליו ונמלט.

״מה עם הסנדוויצ׳ים שלכם?״ קרא יוסף אחריהם.

הם רצו במורד הרחוב מבלי להביט לאחור.

״מה קורה?״ שאל דני, כששב מבית-הכנסת, מחזיק את שקית התפילין מתחת לבית-השחי כמו הייתה כדור-רגל.

״אחיך ברחו. טעיתי ונתתי לאלי שני טוסטים במקום אחד והוא התפרע״.

״מה עוד חדש?״

״הם יפסידו את ההסעה שלהם״.

״הם יתפסו אותה, אל תדאג. הם כנראה הלכו לבית של דויד הלר. גם הוא נוסע איתם״.

יוסף חזר למטבח, ואז החלה התינוקת לבכות. הוא הרגיש שהוא נקרע לכל הכיוונים, והחליט לצלצל לאשתו.

״איפה את, לכל הרוחות?״ צווח כשהשיג אותה בטלפון, שוכח את הכלל – לא לאבד את העשתונות.

״אני מצטערת, יוסף, אני לא יכולה לסבול יותר״, אמרה. ״אולי בשבילך זה פשוט לפרק את הנישואין שלנו, אבל בשבילי זה לא. העצבים שלי מרוטים. אני לא יכולה יותר לטפל בך ובילדים״.

משהו בטון דיבורה אמר לו להפעיל מעצורים ולדבר אליה ברכות.

״כן, טוב, הכול בסדר״, אמר, ״אני מטפל בתינוקת״.

״מה עם אלי ומוישי?״

״הם בדיוק יצאו לבית-הספר״.

הוא עבר לחדר האוכל כדי לצאת מתחום התינוקת הצווחת. למראה הציור של הכותל המערבי, לחש תפילה משלו.

"אתמול לקחתי את התינוקת לרופא, והוא נתן לה תרופה לכאבי הבטן", סיפר לה.

"טוב", השיבה.

" קחי לך כמה זמן שאת צריכה", אמר.

אשתו לא ענתה. בעיני רוחו ראה אותה רועדת מעבר לקו.

"היית רוצה ששנינו ניסע לנו ביחד לאן שהוא?" שאל אותה, "גם אני זקוק לפסק זמן".

"איך תוכל להסתדר עם הוריך?"

"אני יכול למצוא איזה שהוא פתרון לכמה ימים".

רבקה לא השיבה מיד. "אולי הוריי יוכלו להישאר עם הילדים. אני פה אצלם עכשיו", גילתה.

אם רבקה הלכה הביתה להוריה, היא באמת הייתה במצוקה, הרהר יוסף, הוא לא יכול היה להיזכר מתי הייתה הפעם האחרונה שרבקה שהתה אצל הוריה לבדה מאז שהם נישאו.

"נראה איך רחל תגיב לתרופה", אמרה, נשמעת הרבה יותר רגועה.

"אני אוהב אותך, מתוקה", אמר לה, "אני מצטער על כל הקושי שגרמתי".

"נדבר מאוחר יותר", אמרה כשהיא תולה את שפופרת הטלפון כדי שלא ישמע את התייפחותה.

"אמא נהגה כמו אישה מטורפת בימים האחרונים", סיפר דני ליוסף, שחזר למטבח. "צועקת על כולם ללא כל סיבה. גרוע אפילו יותר מהתינוקת".

"אמך נמצאת בלחץ גדול מאוד", הסביר לו יוסף.

התינוקת המשיכה לבכות. נדמה היה שעדיין הייתה מחוברת בחבל טבור סמוי לאמה, על אף שרבקה הייתה במרחק של קילומטרים רבים, בסטייטן אילנד. יוסף הרים אותה והחזיקה בזרועותיו. פניה הקטנות דמו ללא ספק לאמה. לא פלא שהן היו תאומות סיאמיות גם מבחינה רגשית.

ליבו של יוסף החסיר פעימה כשהטלפון צלצל. לרגע חשב שזו רבקה, אולם זה היה אביו.

"איפה לעזאזל אתה?" שאל, פותח את השיחה כמו תמיד.

"אני עם התינוקת, אבא".

"מתי תהיה פה?"

"בקרוב", הבטיח לו יוסף מבלי להתחייב.

"תביא איתך כמה קופסאות של טישוס", פקד הארי פרידמן, "אני אזדקק להם".

לאחר שסיים את השיחה עלה בדעתו של יוסף שיוכל לבקש מבנו בכורו, זאב, להקדיש להוריו מספר שעות כל יום כדי שהוא יוכל לנסוע עם רבקה. יוסף היה מפוכח דיו להבין שהחופשה הזו עשויה להיות ההזדמנות האחרונה להציל את נישואיו. לעיתים יוצאים דברים טובים ממשבר.

כמובן שהכול היה תלוי במצב בריאותה של התינוקת, וברצונם הטוב של הורי רבקה לשהות מספר ימים בריברדייל ולטפל בילדים, דבר שאביה הנכה של רבקה מעולם לא התנדב לעשות.

נראה היה שהמזל היה לצידם. לשם שינוי ניאותו הוריה של רבקה לשמש בייביסיטר, כך שבתם תוכל לצאת לחופשה קטנה. גם זאב הסכים למלא את מקומו של אביו אצל סבו וסבתו. בשעות אחר הצהריים המוקדמות פעל הסירופ את פעולתו והתינוקת נרגעה. עם בוא הערב טבלה רבקה במקווה כהכנה לאיחודם מחדש. אפילו אביו של יוסף נתן להם אור ירוק, באומרו "לשניכם מגיע להיות קצת לבד. מצא מלון נחמד. תוציא את אשתך לארוחת ערב. קנה לה מתנה יפה בשמנו ותביא גם דברים לילדים. יש לי כסף מזומן בארנק שלי בחדר השינה. קח חמש מאות דולר".

"יש לי את כרטיס האשראי", הזכיר לו יוסף.

"בכל פעם שאתה משתמש בכרטיס האשראי אתה משלם ריבית. השתמש במזומנים".

היו יותר מאלף דולר בארנק. אביו אהב תמיד שיהיה לו כסף מזומן בבית, כדי להרגיש יותר בטוח. הדבר היחיד שהטריד אותו באותם רגעים

היה שיישאר ללא ממחטות נייר, לכן לפני שנסעו דאג יוסף לצייד את אביו בכמות שתספיק לחודש ימים, כדי שיהיה רגוע.

"מבטיח לי שתאכל?" שאל אותו יוסף.

"כן, אוכל צלי הודו ממולא עם רוטב, רק בשבילך".

"ותשתה?"

"אני אשתכר עם בקבוק של וויסקי. אולי תסתלק כבר? אתה עולה לי על העצבים".

לאחר מספר דקות של חיפוש באינטרנט מצא יוסף מלון כשר בחוף אטלנטיק. למחרת חזרה רבקה הביתה יחד עם הוריה, ולאחר שבדקו שהכול תחת שליטה, הם יצאו לדרך לירח דבש שני.

הוריה של רבקה נופפו להם לשלום מפתח הבית, כשאביה ישוב בכיסא הגלגלים ואמה עומדת מאחוריו ואוחזת בידיות.

"את חושבת שיוכלו להסתדר?" שאל יוסף.

"אנחנו נוסעים רק ליומיים", השיבה אשתו.

במשך דקות ארוכות נסעו בשתיקה מעיקה. היה זה יום שמש בהיר, והרבה יאכטות תענוגות יצאו להפלגה לאורך נהר ההדסון, בעת שמכוניתם התקדמה בכביש עוקף מנהטן לכיוון פארק בטרי.

"איך מצאת את המלון?" שאלה רבקה, משתדלת להמשיך בשיחה קלילה.

"באינטרנט".

"איך הוא נראה?"

"בתמונות הוא נראה נחמד. ארבעה כוכבים. על חוף האוקיינוס. יש להם קזינו קטן אם נרצה".

"אתה בטוח שהוא כשר?"

"כך הם מפרסמים".

שוב השתרר ביניהם שקט מביך.

"רחל נראתה בסדר הבוקר", ציינה רבקה.

"תודה לאל", השיב יוסף, "הלילה התעוררה מספר פעמים מתוך בכי, אך נראה שהתרופה משפיעה".

"הוריי קצת מתוחים. הם לא טיפלו בילדים כבר שנים".

"את בטוחה שהם מוכנים לזה?" שאל.

"אנחנו נגלה זאת מהר מאוד", השיבה. ידעה שאלי ומוישי בוודאי יעמידו אותם עד מהרה במבחן.

"יפה מצידם שהם נרתמו לעניין".

"אמי שאלה אותי למה אנחנו לא באים לבקר אותם לעיתים קרובות יותר".

יוסף שתק. לא רצה לפתוח תיבת פנדורה ישנה. יחסיה של רבקה עם הוריה מעולם לא היו מזהירים, והיא עדיין נשאה עימה הרבה רגשות שהעדיפה לא להתמודד איתן.

"מתי הייתה הפעם האחרונה שנסענו לבד?" תהתה בקול.

"אני לא יכול לזכור".

"בוודאי לא מאז שהוריך עברו לניו-יורק".

גם הפעם לא ענה. המדיניות שלו הייתה להתחמק מכל נושא עדין. לפחות ביום הראשון לנסיעתם. אך נראה היה כי רבקה נשאה מטען כבד בלבה, והיה עליה לפרוק אותו.

"אתה מבין שהטיפול האובססיבי בהוריך הוא לא נורמלי", אמרה.

"ייתכן שאת צודקת. זה בדיוק כמו שההתחמקות שלך מהוריך מאז שנישאנו לא נורמלית".

"הייתה לי סיבה לכך, ואתה יודע זאת", השיבה.

"כתוב 'כבד את אביך ואת אמך', גם אם הם הורים טובים וגם אם הם לא".

"אוה, זה אומר שאני פושעת?"

"לא אמרתי זאת. ההיפך. אני חושב שאת אדם נפלא. לכן התחתנתי איתך. אני יודע שהייתה לך ילדות גרועה. לי לא. הורי תמיד היו טובים אליי. זו הסיבה שאני רוצה להשיב להם כגמולם".

"אתה כבר השבת להם. וגם אני. מעל ומעבר. אתה לא רואה איך הם הורסים את נישואינו? זה מרגיז אותי".

למרבה המזל הם הגיעו לקצה מנהטן. יוסף כיוון את המכונית למסלול שפנה לצידו המזרחי של הכביש המהיר שהוביל לפארק בטרי.

"מה אתה עושה?" חקרה רבקה. היא הניחה, שהם עומדים לנסוע דרך מנהרת בטרי של ברוקלין לניו-ג'רזי דרך גשר וורזנו וסטייטו איילנד.

"חשבתי שנשוט במעבורת. עשינו זאת לפני שנישאנו. זוכרת?"

"ירח דבש שני", אמרה בנימה של הפתעה נעימה. "אתה באמת רומנטי".

התברר שהייתה זו החלטה נכונה. הם שילמו את המחיר, נהגו במכונית לתוך האונייה ואחר-כך עלו לסיפון הפתוח. לאחר שנשמעה צפירת ההפלגה והספינה יצאה לדרך, נדמה היה כי רוח הים הרעננה, שאילצה את יוסף להחזיק בכובע המצחייה שלו שלא יתעופף לנהר, העיפה לעומת זאת את כל המחשבות הרעות מראשם. באווירה קלילה של בדיחות הדעת העמיד יוסף פנים שהוא רב-חובל אחאב בעל רגל העץ כפי שגילם אותו גריגורי פק. הוא נשען על מעקה הסיפון, הצביע לעבר הנמל וקרא, "הוא שם! הוא שם!" כמי שזיהה את הנוקם בו, הלויתן, מובי דיק, במפרץ הדסון.

רבקה צחקה. נבוכה מתעלוליו הבלתי מרוסנים של בעלה, הביטה סביבה לבדוק אם מישהו ראה. לפני שנים, כשהחלו להיפגש, הִרבה יוסף לשעשע אותה בקטעים הוליוודיים כגון זה. כנערה דתית וביישנית קטעי המשחק שלו גרמו לה מבוכה, וגם לאחר עשרים שנה עדיין חשה אי נוחות עם הצגותיו הפומביות. אלא שלאחרונה הן לא התרחשו בתדירות גבוהה כל-כך. למעשה, מאז שהוריו הגיעו לניו-יורק, לא ראתה אותו נוהג בקלילות ספונטנית כמו בעבר. זה היה אחד הדברים שחסרו בחיי נישואיהם, הרהרה. הרומנטיקה והצחוק.

יוסף ידע זאת מבלי לשמוע מרבקה. לכן בחר להפליג בספינה. מצבם של הוריו ריחף מעל נישואיהם כמו ענן מחניק.

לא חלף זמן רב ופסל החירות התגלה מצד ימין של הספינה. הוא נראה קרוב עד כדי נגיעה. מבלי שנאמרה מילה ביניהם, התקרבו ידיהם זו לזו, בעת שמבטם ננעץ בסמל האזרחות והגאווה האמריקאי.

ייתכן, שאם לא היו דתיים כל-כך, הם היו מתנשקים. אולם זה היה אחד מגילויי הקרבה שמעולם לא הִרשו לעצמם בפומבי. גם להחזיק ידיים היה מעשה נדיר, אולם השילוב של מריבותיהם האחרונות, ההפלגה הנוסטלגית ותקוותיהם לעתיד טוב ואוהב יותר, גבר על המעצורים הרגילים שלהם.

"סבא וסבתא שלי נחתו על האי אליס כשהגיעו לאמריקה", סיפרה רבקה.

"גם סבא שלי זאב", אמר יוסף.

"מאיפה הוא היה, בעצם?" שאלה רבקה שלא זכרה את פרטי השיחה אודות הסבים וסבתות שהייתה להם, כשנפגשו בפעם הראשונה עשרים שנה קודם לכן.

"מאוסטריה. הוא הגיע לכאן בגיל ארבע-עשרה. האי אליס היה התחנה הראשונה שלו באמריקה בתוך גל של מהגרים. בתחילה עבד בבית מלאכה שעבדו בו עבודת פרך בברוקלין. סבתי, אמו של אבי, הייתה כבר דור שני באמריקה. לאחר שנישאו, קיבל סבי עבודה באזור ייצור הבגדים בניו-יורק. שם הכריחו אותו לעבוד בשבת. עם הזמן התרחק מחיי תורה. אבי ואחיו קיבלו חינוך יהודי בילדותם, אך זה לא היה מספיק כדי לחסן אותם מפני כל הפיתויים של אמריקה. לאמי לא הייתה השכלה יהודית בכלל".

לפני שהבחינו בכך, הגיעה הספינה לנמל בצידו של האי סטייטן. שוב נשמעה צפירה, המנוע כבה ורב-החובל הוביל את כלי השיט ללא שום תקלה אל המזח, כמו החליק על קרח.

יוסף היה עייף מהשכמותיו לתינוקת שבכתה בלילה, ולכן העביר את הגה המכונית לרבקה. הוא אפילו נמנם בעת שנסעו לאורך חוף ג'רזי לכיוון אטלנטיק סיטי. תחנתם הראשונה הייתה בחנות מכירות בהנחה של בגדי ילדים. רבקה שמעה שיש אצלם סייל מדהים ורצתה להצטייד בבגדים לרחל שלא ירשה ביגוד מאחיה, שכן הייתה הילדה הראשונה במשפחה.

בעת שרבקה הייתה עסוקה בשופינג, חש יוסף פיתוי להתקשר להוריו כדי לברר מה קורה, אך לא רצה להרגיז את אשתו, ולכן דיכא את רצונו ושם מבטחו בדליה ובזאב שהם שולטים במצב. הם הגיעו לעיר הנופש בשעות המאוחרות של אחר-הצהריים. התברר, כי המלון שלהם היה ממוקם אחרון בשורה של בתי מלון ראוותניים ושל בתי קזינו ולא הצדיק כלל את הדירוג של ארבעה כוכבים. הוא היה הרבה יותר קטן מכפי שנראה בתמונות האתר שלו. הלובי נראה עלוב, והרהיטים לא חודשו ולא רופדו מחדש כבר שנים.

"זה אכן נראה מלון יהודי", גיחכה רבקה.

"לפחות הוא כשר, וזה טוב כי אני נעשה רעב. אני מקווה שאת לא מאוכזבת".

"זה בסדר גמור", השיבה אשתו, "לא ציפיתי לוולדורף. אני שמחה שאנחנו יכולים לבלות קצת לבד".

מסיבה כלשהי, בקבלה של המלון לא התקבלה ההזמנה שיוסף עשה דרך האינטרנט, אך היו להם חדרים פנויים, כך שלא הייתה שום בעיה.

דתי או לא, יוסף בכל זאת גבר, ועתה, כשעלו במעלית בדרכם לחדר, המחשבות רצו במוחו במהירות של קילומטר לדקה. אחרי הכול, בגלל המתח ששרר ביניהם, וסירובה של אשתו ללכת למקווה, לא נגע בה זה עידן ועידנים. בדרך כלל הם התרגלו לחכות ללילה, לאחר שהילדים נרדמו. אולם הפעם לא היו הילדים איתם, הם היו בחופשה, והוא תיאר לעצמו שאשתו רוצה גם מעט רומנטיקה. לכן ברגע שנעלו את דלת חדרם והניחו על הרצפה את המזוודה שלהם, טרם שהורידו את מעיליהם, הם היו זו בזרועותיו של זה, מתנשקים. אף לא העיפו מבט על החדר. לפני שנסחפו לגמרי, שלח יוסף את ידו, הוציא את הטלפון הסלולארי מכיסו וכיבה אותו.

"חשבתי שאתה רעב", אמרה.

"אני רעב", השיב, אוחז בה ולא נותן לה ללכת.

לשניהם הייתה זו כמו נשיקתם הראשונה.

"אוה, לא!" התמרמר כשהטלפון של המלון צלצל בחדר.

"אתה לא מתכונן לענות?" שאלה רבקה.

"לא", השיב.

הוא המשיך לצלצל עוד עשר פעמים ואז הפסיק.

אלא, שמפגש האהבים שלהם כנראה לא נועד להתקיים, שכן הטלפון של רבקה החל לצלצל בעיקשות דוחקת.

"אתה רוצה שאענה?" שאלה.

"לא".

"אולי זה אביך".

"אצלצל אליו אחר-כך".

"או אולי אלה הילדים, או הורי. אולי הם לא מצליחים למצוא משהו שהם צריכים, או אולי רחל חולה".

תוך שהוא נאנח, שחרר אותה יוסף כדי שתוכל לענות לטלפון. זה היה זאב. הוא ביקש לדבר עם אביו.

"האם הכול בסדר?" שאלה.

"תני לי לדבר עם אבא", התעקש בנה הבכור.

רבקה הושיטה את הטלפון לבעלה. הוא הקשיב באיפוק תוך שהוא מהנהן בשקט בראשו. זאב סיפר כי הזמין את הצוות הרפואי לשעת חירום. בנוסף לכך שלא אכל ולא שתה וירק ליחה כל הזמן, אביו של יוסף התלונן במשך כל היום על כאבים בצד. בפעם האחרונה שהלך לשירותים, השתן שלו היה בצבע צהוב כהה מאוד, ודליה המטפלת נלחצה. זאב, בן ה-19, לא רצה לקחת סיכון ולכן החליט להזמין אמבולנס חירום. תוך כדי שיחה עם זאב יכול היה יוסף לשמוע ברקע את אביו מתווכח עם החובשים.

"הוא לא רוצה ללכת לבית-חולים", דיווח זאב בטלפון.

יוסף החל לרעוד. אשתו הביטה בו, מצפה לשמוע מה קורה שם בריברדייל.

"תן לי לדבר עם החובש", ביקש יוסף מבנו.

"מה קורה?" שאלה רבקה.

"אבי מידרדר", השיב יוסף.

"הלו", אמר הקול הזר בטלפון, "שמי ד"ר רלסטון. אני מדבר עם בנו של מר פרידמן?"

"נכון, ד"ר. תוכל לספר לי מה קורה?"

"ללא בדיקות מקיפות, אני לא יכול להצביע על הבעיה", ענה הרופא, "אתה מבין?"

"כמובן", השיב יוסף, ופנה לחלון, חש אי-נוחות תחת המיקרוסקופ הבוחן של רבקה. מעבר לאורות שהקיפו את בריכת השחייה של המלון, יכול היה להבחין בקו המים השחור והסואן של האוקיינוס.

"ייתכן שאביך התייבש מכיוון שלא אכל ולא שתה. הכאבים בצד יכולים להיות סימן לאפנדיציט, שאומנם לא נפוץ אצל אנשים מבוגרים, אך זה קורה. לאור כל השיקולים אני ממליץ שילך לבית-חולים, יקבל הזנה תוך-ורידית ויעבור בדיקות מקיפות".

יוסף נאנח. לרגע היה נדמה לו שהרצפה נעה מתחת לרגליו, כמו היה על אונייה.

"מה זה?" חזרה רבקה ושאלה.

"אבא התייבש כי לא שתה. ואולי יש לו אפנדיציט".

"זה לא סוף העולם", אמרה.

"הרופא של צוות החירום רוצה לקחת אותו לבית-חולים. מה להגיד לו?"

"זו ההחלטה שלך. אבל אני לא חושבת שזה צריך להפריע לנו בחופשה".

"השתגעת?" פלט יוסף.

"מה אתה רוצה שאעשה?" שאל הרופא בטלפון.

מוחו של יוסף עבד בקדחתנות. להישאר עם אשתו, או לרוץ בחזרה אל אביו? לשלוח את אביו לבית-חולים או להשאירו בבית ולראות מה מתפתח?

"אם זה אפנדיציט אסור לחכות", הסביר הרופא, "ואפילו אם זו רק התייבשות, גם אם היה מדובר באדם צעיר יותר, התייבשות עלולה להיות

דבר מסוכן. אם הוא מסרב לשתות נצטרך לתת לו נוזלים מהר ככל האפשר״.

״זהו״, מלמל יוסף, חש שהמשחק הסתיים.

״אם אתה חוזר, אני לא חוזרת איתך״, הזהירה אותו רבקה.

״אוה, למען השם, אבא שלי חולה״, התפרץ יוסף, ״את לא יכולה להפסיק לחשוב על עצמך לשם שינוי?״

״הפסקתי לחשוב על עצמי במשך יותר משנה״, החזירה לו, ״אני לא מתכוננת להקריב את עצמי יותר למען הוריך״.

״אני מצפה לתשובתך, מר פרידמן״, דחק בו הרופא .

הוא היה בין הפטיש לסדן. היה עליו לבחור בין המשך נישואיו לבין אביו. אולי הכאבים לא רציניים. אולי הם יחלפו. אך יוסף לא יכול היה לקחת סיכון.

״בוודאי״, השיב יוסף, ״קח אותו לבית-חולים. אני בניו-ג׳רזי עכשיו, אבל אגיע לשם מהר ככל שאוכל״.

״אני שונאת אותך!״ צעקה רבקה. זועמת נטלה מאפרה מעל השידה שבחדר והשליכה אותה לעבר בעלה. הטיל ששוגר בכעס ניפץ את החלון ועף החוצה לתוך הלילה לכיוון החוף. ״אני שונאת אותך!״ חזרה וצווחה תוך שברחה מהחדר וטרקה את הדלת אחריה.

״אני חושש שניאלץ לקשור אותו״, אמר הרופא, ״הוא לא רוצה ללכת״.

״תן לי לדבר איתו״, דרש יוסף. הוא ישב על המיטה. רוח קרירה נשבה מהים דרך החלון המנופץ.

״אני לא הולך לבית-חולים״, צעק אביו בטלפון.

״אתה חייב, אבא״.

״אני לא חייב. זו מדינה חופשית. אני יודע את הזכויות שלי״.

״ייתכן שהכאבים הם מהאפנדיציט״, הסביר לו יוסף.

״אל תתערב, תתעסק בעניינים שלך״, השיב הארי פרידמן.

״אבא, תהיה הגיוני״, התחנן יוסף.

״אני לא הולך לבית-חולים. אני לא משאיר את אמך לבד״.

אם כך, זו הסיבה, הרהר יוסף. "אתה לא צריך להשאיר אותה, אבא. היא יכולה לבוא איתך. זאב ייקח אותה ואת דליה במונית".

"ומה איתך?" שאל אביו.

"אגיע לשם מהר ככל שאוכל".

"אני לא רוצה לקלקל לך את החופשה", הוסיף אביו.

"זה בסדר, אבא. אנחנו רק נדחה אותה ביום-יומיים עד שתרגיש טוב יותר. לרבקה לא איכפת".

יוסף המתין לתשובתו.

"בסדר, אלך", השיב לאחר זמן מה, "אבל תגיע לפה מהר".

מה יעשה עכשיו? רבקה לא נראתה בשום מקום. המסדרון מחוץ לחדרם היה ריק. היא גם לא הייתה למטה בלובי. הוא לא יכול היה לצלצל אליה, שכן הטלפון שלה היה אצלו. הוא שב לחדר וחיכה חמש דקות נוספות בתקווה שתחזור. אחר-כך התמלא כעס. היא מתנהגת ברשעות. הוא מבין שהמצב מעיק עליה, אך זהו עניין של חיים ומוות. האם אינה מבינה זאת? האם לא איכפת לה? אם כך היא מרגישה כלפי הוריו לאחר כל מה שעשו בשבילם, כי אז נישואיהם לא היו שווים את המאמץ. מה היא חשבה שהחיים הם פיקניק? אם היא מתנהגת בקרירות כלפי הוריה, אין זה אומר שהיא צריכה להיות מגעילה גם כלפי הוריו.

הוא לקח את המזוודה שלו והלך למעלית. ממהר לחנייה, חלף בראשו זיק של תקווה שישמע אותה קוראת לו ואומרת שהיא מצטרפת אליו. אך לא היה סימן לרבקה בשום מקום. בדרך חזרה בחר יוסף לנסוע על הגשר במקום בספינה האיטית יותר, ולאחר נהיגה מעל למהירות המותרת כל הדרך לני-יורק, הוא הגיע לבית-החולים בתוך פחות משעתיים. אביו היה עדיין בחדר המיון ושכב במיטה לבוש בחלוק של בית-חולים. הוא קיבל נוזלים לתוך הווריד משקית שהייתה תלויה על עמוד מתכת גבוה. אמו, זאב ודליה ישבו לצידו.

"היי, אבא", בירך אותו יוסף, כשהוא מכריח את עצמו לחייך בעליזות. "איך אתה מרגיש?"

"אני מרגיש זיפת", השיב, "מצאת לך זמן לצאת לחופשה".

"מה שלום אמא?" שאל יוסף את דליה.

"היא בסדר".

אמו לא גילתה שום סימן שהיא מזהה אותו. יוסף לא יכול היה לומר אם היא יודעת היכן היא נמצאת. באותו רגע, לפחות, הייתה לה הבעת פנים מסוממת.

"איפה אמא?" שאל זאב את אביו.

"היא נשארה באטלנטיק סיטי. מי הרופא?" שאל יוסף.

זאב משך בכתפיו. "בא והולך. הוא רוצה שסבא ישתה איזה שהוא נוזל כדי שיוכלו לעשות סריקת סי-טי. אבל סבא לא רוצה לשתות".

"אני רוצה לחזור הביתה", אמר האיש הזקן בנרגנות, "עכשיו, שאתה כאן, קח אותי הביתה. הכול בסדר. אני אשתה בבית, מבטיח".

"גם אני רוצה ללכת הביתה", אמרה לפתע אמו, כשהיא מתרוממת מכיסא הגלגלים שלה. דליה אחזה בזרועה.

"זה בדיוק מה שאני צריך עכשיו", חשב יוסף לעצמו, "עוד אחת מהאפיזודות שלה". לפחות הוא בבית-חולים, אמר לעצמו, כך שאם ייצא מדעתו יוכל להתאשפז לצד אביו.

"בוא, סבא, שתה את התרופה", ניסה זאב לשכנע אותו, "אחרי הבדיקה נלך הביתה".

הסתבר שאביו היה צריך לשתות כשני ליטר מים בתוספת חומר צביעה מיוחד המאפשר לצלם את מערכת העיכול שלו כדי לברר מה קורה שם. כשעלה בידו של יוסף לתפוס את הרופא של חדר מיון, הוא הסביר לו שהסיכוי שאביו ישתה אפסי.

"הוא הגיע לכאן מפני שהפסיק לשתות, ואתה רוצה שהוא ישתה שני בקבוקים גדולים מהסירופ המגעיל הזה? שכח מזה".

"עלינו לדעת מה קורה בפנים", הסביר הרופא במבט של חוסר סבלנות ובוז גם יחד. "בטנו התחתונה נפוחה וקשה מאוד. הכאב יכול להיות תוצאה של דלקת, או אפנדיציט, או משהו יותר גרוע".

"כמו מה?" שאל יוסף, כשתחושה של חור בבטן תוקפת אותו לפתע.

"ייתכן שיש לו גידול סרטני. עלינו לברר זאת מהר ככל האפשר. אם אביך לא מסוגל לשתות את הנוזלים, ניאלץ להשקות אותו בכוח".

"באמצעות צינור לתוך הגרון?" שאל יוסף. "זה לא בא בחשבון. אבי חרד כולו ממצב שבו לא יוכל לנשום. זה יגרום לו להתקף לב. בנוסף לכך אחד העורקים בצווארו חסום, והשני חסום בחלקו. אני לא חושב שהוא יוכל לעמוד בלחץ שכזה".

"ראשית כל, צינור ההאכלה מוחדר דרך האף, וזה לא נורא. אני בטוח שאתה דואג לאביך, אבל ישנן החלטות מסוימות שעליך להשאיר לרופאים. אתה זוכר מתי הוא עשה לאחרונה בדיקת סיגמוידוסקופי?"

"אני לא יודע", השיב יוסף, נזכר שאביו סירב ללכת לרופא גסטרואנטרולוג בעת שעשו סיבוב אצל רופאים מקצועיים לפני שובם לניו-יורק.

יוסף אמר שידבר עם אביו על ההכנות לסי-טי. הרופא הבטיח לשוב בתוך כמה דקות כדי לקבל תשובה. בינתיים ביקש יוסף מזאב לקחת את סבתו ואת דליה בחזרה הביתה. השעה התאחרה, והוא לא רצה שאמו תתעייף מדי ותגיע להתפרצות בחדר המיון.

"למה אתה שולח אותם הביתה?" שאל אביו.

"מאוחר, אבא".

"מי יישאר פה איתי?"

"אני", השיב יוסף.

"ומה עם אשתך?"

"היא עדיין בחופשה".

אביו כחכח בגרונו, וגוש עבה של ליחה נפלט מבין שפתיו. הוא הרים את ידו, מאותת ליוסף שיעזור לו. יוסף הביט סביבו וראה מיכל של מגבות נייר שהיה תלוי על הקיר. הוא שלף ערימה של מגבות ומחה את הליחה מהפה של אביו.

"הם רוצים שתשתה איזשהו נוזל כדי שאפשר יהיה לעשות לך צילום רנטגן", אמר לאביו.

"אני לא יכול", אמר אביו כמו אזלו כל כוחותיו. "אני מצטער. אני לא יכול. אילו יכולתי לשתות הייתי שותה, אבל אני לא יכול".

כאשר רופא חדר המיון חזר, אמר לו יוסף שיהא עליהם לחכות עם הסי-טי עד שכוחותיו של אביו ישובו אליו. בתקווה שאולי לאחר שייצא ממצב ההתייבשות, יוכל לשתות את הנוזל, אך באותו רגע שתיית כמות כה גדולה של נוזלים הייתה בלתי אפשרית. יוסף הוסיף שלא יסכים לשום אמצעי פולשני כמו החדרת צינור לאפו של אביו.

הרופא עזב בכעס, פגוע על שזר ערער על סמכותו.

בחלקו הראשון של הלילה ישב יוסף ליד מיטת אביו, מוחה את הפליטות שירק בכל עשרים שניות. לשאלתו של יוסף מה גרם לכך, השיב הרופא התורן של חדר המיון, שהחליף את קודמו, כי זה יכול להיות כתוצאה מדלקת בדרכי העיכול, או בגלל גידול, או מהידרדרות במחלת הפרקינסון של אביו שעלולה להפריע את מהלך חילוף החומרים הטבעי של הגוף.

יוסף חשב לצלצל לרבקה, אך מאחר שהיא לא צלצלה אליו, הוא לא צלצל אליה. בערך בחצות דיבר עם זאב, אולם גם לו לא היה קשר איתה. הוריה כבר הלכו לישון והילדים כולם כבר היו במיטות. מאוחר יותר הגיע מתלמד מהמחלקה הכירורגית יחד עם סניטר כדי לפנות את הארי פרידמן מחדר המיון.

"למה לקומת הכירורגיה?" שאל יוסף בדאגה.

"יש שם מיטה פנויה", השיב הרופא קפוץ-השפתיים.

אביו הובל למיטה שעמדה ליד הדלת. יוסף לא יכול היה לראות את החולה ששכב במיטה ליד החלון כי היה מוסתר על-ידי וילון. במיטה באמצע החדר ישן צעיר שחור. חזהו היה חבוש בתחבושות כמי שנותח בגלל פציעה. יוסף נאלץ להמתין מחוץ לחדר בעת שהאחיות קיבלו את אביו והחדירו לו קטטר כדי שלא יצטרך לקום לשירותים. יוסף ניצל את ההזדמנות למצוא פינה שקטה במטבח המחלקה כדי להתפלל ערבית. לאחר שסיים מצא הודעה על הטלפון הסלולארי שלו. היא שוגרה על-ידי רבקה. "אני רוצה גט", היה כל מה שנאמר בה.

בערך בשעה שתיים בלילה נתקף אביו צמרמורות וחומו עלה. נשימתו הייתה משובשת ונעשתה מהירה, והדופק שלו החל לעלות. יוסף מיהר לתחנת האחיות להזעיק עזרה. אחות אדישה וכעוסה ניהלה שיחה בטלפון.

"עוד רגע", אמרה.

"לאבי יש בעיות נשימה", התעקש יוסף, "אני רוצה שרופא יראה אותו עכשיו".

"אני כבר באה", חזרה ואמרה.

מתוסכל, מיהר יוסף לשוב אל אביו, שהזיע ופניו היו אדומות. שיעול כבד טלטל את גופו, והוא פלט ליחה סמיכה וירוקה. הרים את עיניו לעבר יוסף במבט מפוחד.

"זה בסדר, אבא", הרגיע אותו יוסף, כשהוא מוחה מפיו את ההפרשה הצמיגה.

לבסוף חזרה האחות לחדר, בדקה את הדופק של האב, ותקעה מד-חום לפיו.

"הוא יורק ליחה ירוקה", סיפר לה יוסף. בעיניו של יוסף זה היה דבר מפחיד, אך האחות שעבדה בפרך והשתכרה מעט כבר ראתה זאת מאות פעמים קודם לכן.

"הרם את זרועותיו והורד אותן. תרגל איתו, ידיים למעלה, למטה", היה כל מה שאמרה, כשהיא יוצאת מהחדר.

מתלמד תורן, שהיה ברור שהעירו אותו משנתו, נכנס לחדר, ניגש למיטת האב והצמיד את הסטטוסקופ לחזהו. הוא הקשיב לנשימתו השורקת, אחר-כך יצא מהחדר מבלי לומר מילה. כעבור מספר דקות חזר, דוחף עגלה ועליה מבחנות ומחטים. הוא ביקש מיוסף לצאת מהחדר בעת שלקח דגימות דם. יוסף חזר שוב ושוב על שלושה מזמורי תהילים שזכר על-פה.

"אנא, אלוקים, שלח רפואה לאבי", לחש תפילה.

פעמיים נכנסה ויצאה האחות מהחדר. אחר-כך חזרה והביאה עימה מכשיר שמדד את קצב הדופק ואת רמת החמצן בדם. יוסף ניסה לקרוא

את הבעת פניה כדי לקבל רמז על המתרחש, אך היא לא הסגירה שום רגש מלבד קור רוח משועמם.

"מה קורה?" שאל יוסף.

"הרופא בודק אותו, זה הכול".

בעת שיוסף המתין ליד תחנת האחיות במסדרון המחלקה החשוכה, השתרך החוצה מהחדר קשיש, כשהוא דוחף לפניו את עמוד האינפוזיה.

"יש לך סיגריה?" פנה אל יוסף.

יוסף הניד בראשו לשלילה.

בעודו עוקב במבטו אחרי האיש הגורר את רגליו בחיפוש אחר סיגריה, יכול היה יוסף לשמוע את אביו משתעל ויורק ליחה. לאחר שהבדיקה הסתיימה, יצא הרופא לפרוזדור כשהוא משוחח בטלפון הסלולרי שלו. מספר מבחנות עם דם היו תקועות בכיס החלוק שלבש. עוד לפני שהיה סיפק בידו של יוסף להחליף עימו מילה, מיהר הרופא לטפל בבעיה אחרת. יוסף רדף אחריו והשיגו ליד המעלית.

"מה קורה עם אבי?" שאל יוסף.

"בנוסף לכל, ייתכן שיש לו דלקת ריאות", אמר הרופא, כשהוא נכנס למעלית. "נתחיל לתת לו אנטיביוטיקה ליתר ביטחון".

יוסף אומנם לא היה רופא, אך לא נראה לו שאביו סבל מדלקת ריאות כשהיה בבית. אם נדבק בדלקת ריאות, זה קרה כנראה בבית-החולים. יוסף מיהר לשוב למיטת אביו והחל להרים ולהוריד את זרועותיו כפי שהאחות הדריכה אותו. הסדין היה מוכתם בדם. נראה היה שהרופא המתלמד נתקל בבעיה כשביקש לקחת דם מחולה שלא שיתף פעולה. הליחה הסמיכה והירוקה נעשתה יותר כהה. היא מילאה את פיו של הארי פרידמן, עד כדי מחנק. לאחר שיוסף לא הצליח למחות את הליחה במגבון, הוא הכניס את אצבעותיו לתוך הפה של אביו, וניסה לגרוף אותה החוצה. אך היא הייתה דביקה כמו דבק. היה עליו לחטט עמוק כדי למשוך אותה החוצה. לבסוף יצא גוש שנראה כמו חוט ארוך וכהה של מסטיק. ככל שמשך החוצה כך גברה כמות הליחה שגאתה מאיפה שהוא

מתוך גופו של אביו, כמו נחש ארוך שאין לו סוף ואין לו זנב. יוסף מיהר להגביה את ראש המיטה כדי שאביו לא ייחנק.

"תשתעל, אבא!"

כשאביו השתעל הכניס יוסף את ידו לפיו ותפס במפלצת.

"תשתעל!"

בכוח השיעול עלתה ההפרשה במעלה הגרון של אביו אל החלק האחורי של פיו וכך יכול היה יוסף להינעל עליה ולמשוך אותה החוצה. כשהוא רועד השליך יוסף את הנחש אל הרצפה, חש כמי שנאבק במלאך המוות.

"אינך יכולה לעשות משהו?" שאל את האחות שהסתכלה פנימה מפתח הדלת.

"המשך לעשות איתו תרגילים", אמרה.

"בוודאי, אקח אותו לשחק טניס", השיב יוסף בסרקסטיות, "אינך רואה שהוא נחנק!"

"אעשה לו שאיבה", הסכימה בחוסר רצון מופגן. "חכה בחוץ", הורתה ליוסף.

הפעם התעכב יוסף בפתח החדר כדי לראות את הנעשה. האחות לבשה כפפות חד-פעמיות, לקחה מעטפת נייר מוארכת מהמכל שלצד המיטה, קרעה והורידה את החותם והוציאה צינור סטרילי ארוך. היא חיברה את הצינור הדק למכל זכוכית שהיה מחובר לקיר מאחורי מיטת אביו. המכשיר המוזר השמיע רעש כמו ואקום. כשהכניסה את הצינור לתוך אפו של אביו, הוא התקמר והחל לחבוט בה בידיו. תוך שהיא הודפת את המהלומות, השחילה את הצינור לתוך תעלות האף. הוואקום שאב את הליחה בקול רעש חזק. המראה הכאיב מאוד ליוסף. החומר הירוק, הכהה והמגעיל כמו נורה לתוך הצינור וניתז לתוך מכל הזכוכית. לאחר שהאחות שלפה את הצינור מתוך אפו של האב, היא דחפה אותו לתוך פיו וסובבה אותו בתוך חלל הפה כדי לספוג את הליחה. שוב נאנח אביו וניסה להתנגד. לאחר שסיימה את הטיפול, לחצה האחות על המתג, והוואקום גווע תוך אנחה ממושכת. אחר-כך השליכה את הצינור המשומש והכפפות החד-פעמיות לתוך פח אשפה ומיהרה לצאת מהחדר.

"המשך להרים את זרועותיו", אמרה לו מעבר לדלת.

אביו הביט בו בעיניים של תינוק מפוחד.

"מצטער, אבא", אמר "היו חייבים לעשות זאת. יש לך הרבה ליחה".

הארי פרידמן לחץ את יד בנו, כמו לא רצה להרפות. בהתחשב בכך שהיה זקן וחולה הייתה זו לפיתת ברזל. יוסף חייך אליו חיוך מעודד. אולם ההפוגה הייתה קצרה. שוב זעזע שיעול רצחני את גופו של אביו. הליחה הקטלנית שבה וחזרה בעוצמה ארסית אף יותר מאשר לפני הטיפול. במשך שעה שלמה נאבק בה יוסף בהתמדה. גבו כאב מההתכופפות מעל למיטה, אך מה יכול היה לעשות? לאחר שלבש כפפות כמו האחות, המשיך לגרוף החוצה את ההפרשה הצמיגה מתוך הפה של אביו, כשהוא עוצר מדי פעם כדי להרים ולהוריד את זרועותיו כמו הפעיל משאבה. "הרם הורד, הרם הורד", חזר ואמר בקול רם. כשכפפות הפלסטיק נעשו חלקלקות מדי, והיה קשה לתפוס את ההפרשה, השליך אותן יוסף והמשיך להיאבק בכוח הרשע בידיו החשופות, חש כמי שמנהל קרב לחיים ולמוות עם אויב בלתי נלאה.

"לא מגיע לי בן טוב כמוך", אמר לו אביו באחת המנוחות הקצרות בקרב.

"בוודאי שמגיע לך, אבא", השיב לו יוסף, חש שהוא על סף בכי. הייתה זו המחמאה הראשונה שאביו נתן לו מאז שהוא זוכר.

"נסה לישון קצת, אבא", ביקש יוסף.

אביו הניד בראשו. "אני לא יכול", השיב בקול מרוקן מתקווה.

טכנאי הופיע בפתח החדר מושך אחריו מכונת צילום ניידת על גלגלים. שוב נדרש יוסף להמתין בחוץ.

"עומדים לעשות לך צילום רנטגן", עדכן יוסף את אביו. "הם רוצים שאחכה בחוץ".

הארי פרידמן לא רצה לשחרר את יד בנו. יוסף נאלץ לפתוח את אצבעותיו של אביו אחת לאחת. הוא לא ידע אם הייתה זו הנוקשות של מחלת הפרקינסון של אביו, או רק התנגדותו העיקשת להישאר לבד.

"מה זה?" שאל יוסף את הטכנאי הלבוש חלוק לבן.

"צילום חזה", השיב.

יוסף ניצל את ההפסקה הקצרה כדי לשתות מים ממתקן הקירור בקצהו הרחוק של הפרוזדור. כשהעיף מבט אל השעון שעל הקיר ראה כי השעה הייתה אחרי שלוש לפנות בוקר. פירושו של דבר שבלוס-אנג'לס בערך חצות, שעה לא מאוחרת מדי כדי להתקשר לאחותו, ציפור הלילה.

"הגעת לשירות המענה של איילין פריד", הודיע קול זר. היה זה קול מתרונן של אישה שחורה. אולי זמרת או שחקנית שאפתנית המצפה לסיכוי הגדול שלה בהוליווד יחד עם עוד אלפים כמוה. יוסף ביקש למסור לאחותו שתתקשר אליו דחוף.

"זה נחמד", אמרה האישה, "לא ידעתי שלגברת פריד יש אח".

"יש לה אח", השיב יוסף, "וגם אבא ואמא".

כששב יוסף לחדר מצא את אביו מסתכל בעיניים גדולות ועגולות לכיוון הדלת, מצפה לבואו. הייתה לו מסכת חמצן על פיו, והוא היה מחובר דרך הווריד לשתי שקיות אינפוזיה שהכילו אנטיביוטיקה. יוסף גרר כיסא והתיישב ליד המיטה. אביו הושיט אליו את ידו.

"הרופאים חושבים שכנראה יש לך דלקת ריאות קלה, זה הכול", סיפר לו יוסף והרגיע אותו. "נסה לישון קצת, אבא. הכול יהיה בסדר".

אביו התאמץ לחייך חיוך יהודי זעיר ועצוב. הוא נראה מותש. עיניו נעצמו מיד והוא שקע בשינה. אף-על-פי-כן, אחיזתו ביוסף לא רפתה. מותש גם הוא, התכופף יוסף על המיטה והניח את ראשו על גדר הביטחון שלה. עד מהרה נרדם גם בנו המסור של הארי פרידמן כשידו נעולה חזק ביד אביו.

פרק 20

זאב הגיע בבוקר לבית-החולים כדי להביא לאביו את התפילין. השעה הייתה מאוחרת מכדי למצוא מניין, כך שיוסף נאלץ להתפלל בפינה שקטה בחדר ההמתנה שבקומה. למרבה המזל הגיב אביו לאנטיביוטיקה. כל הערכים החיוניים התייצבו. הכאב בצד שכך, הוא לא נזקק עוד

לחמצן, תוצאת בדיקת הדם האחרונה שלו הראתה שההתייבשות הייתה בשליטה. בינתיים הוא ניזון דרך הווריד. צילום החזה גילה דלקת ריאות קלה, אולם הספירה של כדוריות הדם הלבנות הצביעה על דלקת חמורה יותר בגופו, שללא בדיקת סי-טי הרופאים לא ידעו לקבוע היכן היא ממוקמת, או מה הוא הגורם לה. יוסף נוכח לדעת שכמעט אפסו הסיכויים לקבל מידע מהרופאים. הרופא הראשי היה עסוק בביקור הבוקר שערך במחלקה עם הסטודנטים שהלכו אחריו כמו גרופיס, ועל שאלותיו של יוסף השיב כמו למצורע. יוסף חש כי הרופאים היו מוטרדים מכך שפלש לממלכה שלהם, לאחר שיום קודם לכן סירב להסכים לפרוצדורה של האכלה בכפייה.

זאב סיפר ליוסף כי הבנים יצאו לבית-הספר בזמן, ושהתינוקת, תודה לאל, רגועה. יוסף חשש שאמו עלולה להידבק בחיידק כלשהו בבית-החולים, ולכן ביקש מדליה להישאר איתה בבית. רבקה לא יצרה קשר עם אף אחד מבני המשפחה. לדעתו של יוסף, היא התנהגה כמו ילדה קטנה. אם ברצונה להתגרש, יהא כך. נמאס לו מהנדנודים שלה. איך אפשר לחיות עם אישה שמגלה חוסר שביעות רצון תמידי? אם אינה מבינה שמדובר במצב חירום אמיתי, ושעליו לטפל באביו, איזו מין אישה היא?

לאמיתו של דבר, רבקה הייתה אומללה. ארוחת הבוקר שאכלה לבד בחדר האוכל של המלון לא רוממה את מצב רוחה. היא שבה ושחזרה בראשה אלפי פעמים את שהתרחש לאורך השנה האחרונה. לא הייתה בטוחה שהיא באמת רוצה גט. היא שיגרה את הס-מ-ס מתוך רגשות תסכול וכעס. ידעה שלא תוכל להמשיך עם יוסף באופן שהדברים התנהלו, כי הייתה מדי פגועה ומרירה, אך לא ידעה כיצד לשנות אותו כדי שיהיה בעל ואבא נורמאלי. היא הבינה כי גירושין הם צעד דרסטי. ההשפעה על הילדים תהיה איומה. ומה יהא עליה, בגילה, עם שישה ילדים? מי יישא אותה לאישה? לגבי גבר הדבר שונה. יוסף מסוגל לשכנע מאה נשים להינשא לו. אולי זה מה שהוא רוצה, הרהרה בינה לבין עצמה. אחרי הכול, היא שוב אינה אותה נערה רזה ומושכת שעימה

התחתן. דתי או לא דתי, רק על כך חושבים טיפוסים הוליוודיים כמוהו, אמרה לעצמה, נותנת חירות לדמיונה להשתלט עליה לחלוטין. גם הטיול לאורך החוף מאוחר יותר לא שיפר את מצב רוחה. תחושת הבדידות שלה אף התעצמה. ואף-על-פי-כן החליטה לא להתקשר אל בעלה ואף לא לענות לשיחות. ינסו כולם להתקשר אליה, אולי כך ילמד מישהו להעריך אותה לשם שינוי, במקום להתייחס אליה כאל דבר מובן מאליו, כמו הייתה מדרס שלפני הדלת.

כועסת על בעלה וגם על אלוקים, יצאה לטייל ללא כיסוי ראש, בפעם הראשונה מאז שנישאה. היא החלה ללקט צדפים לילדים, כשראתה גבר רץ לאורך החוף. הוא העיף מבט לעברה, המשיך בריצתו, אחר-כך סב על עקביו, רץ לכיוון שלה ונפל על ברכיו בדרמטיות בדיוק מולה.

"אהלן", אמר בחיוך רחב וידידותי, "יום יפה היום, לא כן?"

"כן", הסכימה רבקה, המומה.

"אוספת צדפים?" שאל, מרים אחדים לתוך ידו.

"לילדיי", השיבה.

"באמת? גם לי יש ילדים. בן ובת. הם כבר בגיל העשרה, ואינם מתעניינים במיוחד בצדפים".

הוא קם על רגליו והושיט לה את הצדפים.

רבקה חשה נבוכה כשלקחה את המתנה מידו המושטת, אך לא רצתה שיידע זאת. עד כמה שהדבר נראה מוזר, הייתה לה תחושה שהוא מחזר אחריה. הייתה לו הופעה נאה. הוא נראה מטופח וספורטיבי בחליפת הג'וגינג שלו, בערך בגילה או מעט צעיר ממנה.

"אני אלמן", גילה לה, "לפני שאשתי נפטרה נהגנו ללכת ביחד על החוף. הרופא אמר שהאוויר המלוח יעשה טוב לבריאותה".

למה הוא מספר לי כל זאת? תהתה.

"את בחופשה?" שאל.

"כן, אני מניחה כך".

"באיזה מלון?"

"החולות", השיבה, כשאינה מבינה בעצמה למה סיפרה לו.

"היי, מעניין מאוד!" קרן כולו, "איזה צירוף מקרים. אני מנהל המלון. איך האירוח?"

"בסדר גמור". השיבה, כשבראשה חולפת המחשבה כי מוטב שתסתלק.

"המלון שלנו הוא לא כמו בתי הקזינו הגדולים, כמובן. אנו מנסים לשמור על אווירה יותר משפחתית. את דתית?"

"מה מביא אותך לחשוב שאני יהודייה?"

"איך לא, זהו מלון כשר".

"זה כנראה מסגיר את כל העניין", גמגמה באי-נוחות גוברת, תוך שהחלה ללכת בחזרה לכיוון המלון.

"גם אני דתי", סיפר כשהוא מהלך לצידה, "שמי שמוליק קרמר. מה שמך?"

"אני מצטערת", אמרה רבקה, מתוחה משהו, "אני לא נוהגת לשוחח עם זרים".

"היי, אין בעיה", השיב, "מנסה בסך הכול להיות ידידותי. זה חלק מהתפקיד שלי".

"כן, יופי, היה נחמד להכיר אותך, אבל עלי ללכת. בעלי מחכה לי במלון".

"תיהנו מהמלון", אמר תוך שנופף בידו, "ושיהיה לך יום נפלא".

רבקה האיצה את צעדיה. היא רעדה. מצד אחד היה נחמד להיווכח שהיא עדיין מושכת תשומת לב, אולם זה עשרים שנה לא היה לה שום קשר אישי מלבד עם יוסף, ולכן המפגש יוצא הדופן הזה גרם לה טלטלה. ובכל זאת החמיא לה הדבר. ייתכן שלמרות הכול עדיין יש לה סיכוי לחיים חדשים לאחר הגט, הרהרה לעצמה.

בינתיים בבית-החולים, הארי פרידמן הצליח לאכול מעט מארוחת הבוקר. לאחר כל נגיסה עיווה את פניו והתלונן על טעמו של האוכל.

"ברגע שתצא מכאן, אזמין לך את כריך הפסטרמה הטוב ביותר בעיר", הבטיח לו יוסף.

"אני רוצה לובסטר", השיב אביו, "כמו בימים הטובים ההם לפני שהכרחת את אמא ואותי לעבור לניו-יורק".

"לא הכרחתי אתכם, אבא", הזכיר לו יוסף, "הסכמת לבוא. לא רצית להישאר לבד עם אמא בפלורידה, זוכר?"

"טעינו", השיב אביו, "היה עלינו לעבור לאותו דיור מוגן יוקרתי כפי שייעץ לנו אחי הֶרבי. ואז כל הדברים האלה לא היו קורים".

יוסף חש כמי שחטף סטירת לחי.

הצעיר במיטה הסמוכה לזו של אביו ביקש מיוסף לעזור לו ללכת לשירותים. הוא זע לאיטו, מתכווץ מכאבים בעת שגלש מהמיטה. סיפר שנדקר בגבו בעת תגרה באחד הברים. מעשן הסיגריות הזקן שהיה במיטה ליד החלון היה משובץ לניתוח ריאות מאוחר יותר באותו יום. הוא קרא ליוסף לגשת אליו וביקש ממנו לרדת לרחוב ולקנות לו חפיסת סיגריות לפני שאשתו תגיע. הוא פתח את ארנקו והוציא שטר של עשרה דולר, אך יוסף סירב באומרו שעליו להשגיח על אביו.

יוסף שכר לאביו מכשיר טלוויזיה כדי שיהיה עסוק. הארי פרידמן עדיין רקק תוך כדי שיעול, אך הצפע שבקרבו נסוג למאורתו, והוא הצליח להסתדר לבד באמצעות ערמת מגבוני נייר. לקראת הצהריים ניגש ראש המחלקה הכירורגית לבדוק את החולה החדש. לאחר שהעיף מבט מהיר בגיליון הרפואי שתלה בקצה המיטה, הוא ביקש מיוסף להתלוות אליו למסדרון.

"אנחנו צריכים לעשות את סריקת הסי-טי כדי לראות מה קורה", אמר בנימה שאינה משתמעת לשתי פנים כמי שרגיל להשיג את מבוקשו, "אפשר לחכות עד מחר כדי שאביך יתחזק מעט, אך זהו הגבול".

"כן, אדוני", אמר יוסף מרסן דחף עז להצדיע לממזר היהיר.

לקראת הערב חזרה רבקה באוטובוס למנהטן ולקחה מונית הביתה, מבלי לעצור בבית-החולים לבקר אצל חמיה. היא החליטה שלא תדבר עם בעלה עד שיתנצל ויבטיח לשנות את דרכיו, או שיעבור תרפיה כלשהי או ייעוץ כדי לגמול אותו מהתלות הבלתי פתירה בהוריו, או שימשיך לחיות איתם. היא חשה, שבדרך אחרת הדברים לעולם לא ישתפרו. אם יתעקש

להאשים אותה, ואם הוא ילך באש ובמים בכל פעם שאביו ישמיע צפצוף, כי אז אין להם סיכוי לעתיד משותף.

זאב נשאר להשגיח על סבו בעת שיוסף הלך לבית הוריו. הוא ישן שעתיים, התקלח וחזר לבית-החולים. כשאחותו איילין סוף-סוף התקשרה, הוא עדכן אותה במתרחש. היא הבטיחה להיות בקשר עם שירות המענה שלה כל כמה שעות, ותגיע לניו-יורק אם המצב יחמיר.

בינתיים נראה היה שאביו מתאושש. נכדו הצליח לשכנע אותו לאכול קצת רסק תפוחים ופודינג שוקולד בארוחת הצהריים. בארוחת הערב התלונן שידיו רועדות והוא אינו מסוגל לאכול את הדייסה, שממילא לא עוררה תיאבון, ויוסף נאלץ להאכילו כמו היה תינוק. לאחר חצי שעה מאומצת של עבודת שכנוע הסכים בקושי לבלוע מספר כפות של מרק. הוא לא ניסה אפילו לטעום את העוף המרוסק, אך הצליח לאכול כמה כפיות של מחית תפוחי-אדמה. במשך כל הזמן המשיך לפלוט ליחה, אך נראה היה שהוא עשה זאת ללא מאמץ מיוחד ומבלי שהדבר הפריע לו לצפות בטלוויזיה.

בערב, לאחר שכל המבקרים עזבו ואורות המסדרון עומעמו, חיפש יוסף מזרן פנוי כדי להניח אותו ליד מיטת אביו. למזלו מצא את מבוקשו באחד מחדרי האחסון במחלקה האורתופדית, קומה אחת למטה. אולם לאחר שהעלה אותו לחדר אביו, האחות התורנית הורתה לו להחזירו מיד. "יהא עליך לישון על כיסא", אמרה לו.

במשך הלילה החמיר מצב אביו, חומו עלה, עיניו התגלגלו בחוריהן, והיה משוכנע שהוא רואה פנים על התקרה שמעל מיטתו.

"מי הם?" שאל.

"על מי אתה מדבר?" שאל בנו.

"הפנים שעל התקרה".

"אני לא רואה שום פנים, אבא".

"אל תעבוד עלי. אני רואה פנים. מה הם עושים שם?"

כשיוסף העיר את תשומת ליבה של האחות לכך, הסבירה לו שהזיות הן צורה קלה של דימנציה אצל חולים המאושפזים בבית-חולים, בעיקר אצל קשישים המטופלים באנטיביוטיקה במינון גבוה.

בערך בחצות החל הארי פרידמן לקרוא לאשתו. יוסף אמר לו שהיא בבית.

"אני לא מאמין לך", השיב.

"היא עם דליה".

"מי זו דליה?"

"הפיליפינית".

"איזו פיליפינית?"

במשך שעה ארוכה לא חדל לקרוא לאשתו. "ליזי! ליזי! איפה את?"

יוסף הרגיש מותש, אך אביו כלל לא התעייף, כמו ניחן בכוח על-אנושי.

"האם דלת הכניסה נעולה?" ביקש לדעת.

"כן, אבא", פטר אותו יוסף כלאחר יד.

"אתה בטוח?"

"כן, אני בטוח".

"לך תבדוק אני רוצה להיות בטוח".

בצייתנות קם יוסף מכיסאו והעמיד פנים שהוא נועל את הדלת. קורס מרוב עייפות ושבור רגשית תפס יוסף תנומה, אך אביו העירו כשביקש ללכת לשירותים.

"לא, אתה לא הולך, אבא. יש לך קטטר. אתה יכול לעשות במיטה וזה יהיה בסדר".

"על מה אתה מדבר?"

יוסף ניסה להסביר לו, אך לשווא.

"אם לא תעזור לי, אלך בעצמי. מה אתה עושה לי? איזה מין אדם רע אתה? מה כל הצינורות האלה? מה הם עושים לי? איפה אשתי? אני רוצה את אשתי! אני רוצה לצאת מפה!"

בתנועת זעם משך והוציא לעצמו את האינפוזיה. אחר-כך החל למשוך בצינור הקטטר. יוסף ניסה לעצור בעדו והוריד את ידיו, אך אביו היה

חזק מכפי שיוסף שיער. הוא לא רצה להפעיל כוח רב מדי כדי שלא להכאיב לו, שכן הדבר מנוגד לחלוטין להלכה היהודית. הצעיר שחור העור הפצוע ירד ממיטתו מתוך רצון לעזור, אך אביו של יוסף התגבר על שניהם. ליוסף לא נותרה ברירה אלא ללכת ולהזעיק את האחות. כשיוסף חזר לחדר התברר כי אביו ניתק עצמו מהקטטר.

"מיטתו רטובה לגמרי", אמרה האחות, "אצטרך מישהו שיעזור לי".

יוסף נאלץ להמתין מחוץ לחדר בעת שהאחות וסניטר טיפלו באביו. בשלב מסוים האחות יצאה מהחדר וחזרה עם רופא. כשיוסף הורשה להיכנס, הוא מצא את אביו בוהה בתקרה במבע של טירוף, עיניו מתגלגלות בחוריהן, חזהו עולה ויורד בכבדות וידיו קשורות למעקה המיטה.

"אוה, אלוקים", לחש יוסף.

"נתנו לו זריקת הרגעה", דיווח הרופא התורן, "זה ירדים אותו".

אולם לא כך היה. אביו לא נרדם. עיניו הפקוחות לרווחה היו נעוצות בתקרה בוהות במעגל הפרצופים העליזים, הבאים והולכים. לפחות הוא היה שקט. יוסף חש כי גם לו עצמו לא הייתה מזיקה תרופת הרגעה כלשהי. ישוב בכיסא, הצליח לנמנם קלות, אך לא ממש לישון. למרות שבחוץ שררה עדיין חשיכה, האחות הופיעה בחדר וזירזה את יוסף לצאת כדי לאפשר לה להכין את החולים לתחילתו של היום החדש. יוסף, שהתקשה להחזיק את עיניו פקוחות, מתח את גופו הדואב על שלושה כיסאות שהיו בחדר ההמתנה וצנח לשינה. כעבור שעה התעורר בבהלה. למספר שניות לא ידע היכן הוא נמצא. לאחר שהתעשת מעט חזר בצעדים כושלים לחדר של אביו. אך אביו לא היה שם.

לרגע חשב שטעה. המיטה הראשונה בחדר, שבה אמור היה אביו להימצא, הייתה ריקה. אך על פי המספר שעל הדלת היה זה חדרו של אביו. חסר כל חוש התמצאות, כמו בלע מינון גבוה מדי של תרופות, נכנס יוסף לתוך החדר והסיט את הווילון שהסתיר את המיטה השנייה בשורת המיטות. המתקוטט הפצוע מהבר שכב שם, כמובן, מנסה לתפוס עוד תנומה לפני שהרופאים יתחילו את ביקור הבוקר.

אוה, לא! מלמל יוסף. היכן הוא יכול להיות? אולי לקחו אותו לצילום רנטגן, או לניתוח מבלי לקבל את רשותי? הוא יצא בריצה מהחדר והחל להזעיק את האחיות.

"אבי נעלם! אבי נעלם! איפה הוא, למען השם?"

גם האחיות נראו מזועזעות – עד כמה שאחיות יכולות להזדעזע. אחרי הכול, היה זה אביו של יוסף שנעדר, לא אביהן. ליוסף היה הישיש החולה האדם היקר ביותר בעולם, חשוב יותר מנשיא ארצות-הברית בכבודו ובעצמו, אך בשבילן הוא היה עוד חולה שנמלט מבית-חולים, דבר יום ביומו.

"בדקת במקלחות?" שאלה אחת האחיות.

המקלחות, חשב יוסף. יש בוודאי כארבעים מקלחות בקומה. כדי להסיר כל ספק מיהר לבדוק בשתי המקלחות שהיו סמוכות לחדר אביו, אך אף לא אחד היה שם. בינתיים הזעיקה האחות הראשית את הביטחון.

התברר, שלפחות עיניו של השומר היו בראשו, הוא תפס את החולה הנמלט בתחנת המוניות. הייתה זו שעה שבה רבים מעובדי בית-החולים מגיעים לעבודתם, ואיש לא ראה את הקשיש שיצא מבית החולים לבוש בפיג'מה. למרבה המזל הבחין בו השומר ראה וגרר אותו בחזרה לבית-החולים. יוסף נתקל בהם בעת שרץ לכיוון המעליות.

"אני רוצה ללכת הביתה! אני רוצה ללכת הביתה!" צעק אביו בעת שהשומר הסיע אותו בכיסא גלגלים בחזרה למחלקה הכירורגית. "הם אינם יכולים להחזיק אותי פה בניגוד לרצוני!"

כשהארי פרידמן הבחין בבנו הוא החל צועק עליו.

"איפה לעזאזל היית? התפללת בבית-הכנסת או ישנת, עצלן שכמוך? לך תביא את המכונית אני רוצה לצאת מכאן".

יוסף לא ידע מה לעשות. הוא לא יכול היה לקחת את אביו הביתה כשעדיין הייתה לו דלקת ריאות. ואם הוא חולה בסרטן, או מי יודע מחלה קשה אחרת, הוא אינו יכול לתת לו למות בבית ללא טיפול. על פי ההלכה היהודית אין לאדם זכות להתאבד. יש קדושת החיים, אפילו אם אדם חולה, אפילו אם הוא סובל. הבורא נתן חיים, והוא בחוכמתו נוטל

אותם על פי לוח הזמנים והתוכניות שהוא קבע. אדם אינו רשאי לקצר את ימיו בכך שיסרב לקבל טיפול רפואי. יוסף לא היה מומחה לכל דקדוקי ההלכה והיוצא מן הכלל, כפי שקיים בכל נושא תלמודי, אך הוא קרא די כדי לדעת שבנסיבות הקיימות בכלל לא בא בחשבון לעזוב את בית-החולים.

במקום מגש עם ארוחת בוקר הביאה האחות בקבוק של שני ליטר ואמרה שעל מר פרידמן לשתות את תכולתו עד לשעת הצהריים, שכן הוא משובץ לבדיקת סי-טי בטן.

"מה זה?" שאל אביו.

"זהו רק סוג של חומר צביעה, אבא", השיב יוסף, "כדי שיוכלו לעשות צילום רנטגן. אל תדאג. טעמו יכול להיות אולי כמו סודה דובדבנים שחורים של ד"ר בראון".

"אל תנסה לעבוד עלי. יש לזה בטח טעם של חרה".

"עליך לשתות את זה, אבא. כדי שהרופאים יוכלו לעזור לך, עליהם לדעת קודם כל מה הבעיה".

"אין שום בעיה. אני מרגיש בסדר. אין לי כבר כאבים. אין לי חום. אני רוצה ללכת הביתה".

"אם הכול בסדר לא היית יורק ליחה כל רגע", ניסה בנו להסביר לו.

"אני מצונן. זה הכול. אין צורך להיות בבית-חולים בגלל הצטננות".

"אתה חייב לשתות את החומר, אבא".

"אני לא יכול גם אם טעמו כטעם הבירה. תראה איזו כמות יש כאן".

"תשתה בכל פעם קצת. זה יהיה בסדר. אתה תראה".

אביו הניע בראשו בעקשנות.

יוסף סקר את החדר לוודא שהאחות יצאה, אחר התכופף לאביו ולחש לו על אוזנו, "אם תשתה חצי מהכמות, אשפוך את החצי השני".

שיעול צורמני ממושך טלטל את גופו של אביו, והוא פלט גוש ליחה. יוסף מיהר לקלוט את ההפרשה לתוך מגבת נייר. "אני לא מסוגל", אמר אביו, "אני מצטער".

יוסף הפסיק להתווכח, והלך לעדכן את האחות הראשית, שכמו תמיד הייתה עסוקה בשלושה דברים בעת ובעונה אחת.

"אבי לא מוכן עדיין לשתות את החומר", אמר לה.

"אם כך נצטרך להשתמש בזונדה", השיבה.

"האם לא קיים צילום רנטגן אחר שאפשר לעשות מבלי לשתות את הנוזל הזה?" שאל יוסף.

"יהיה בסדר", הרגיעה אותו, "תן לנו לטפל באביך. אנו עושים זאת כל הזמן".

כשחזר לחדר מצא את אביו עומד ליד הכיור, שופך לתוכו את הנוזל הצבעוני מתוך הבקבוק.

"אני לא מתכונן לשתות את זה", הודיע.

"אז הם יאלצו להחדיר צינור לאפך וכך להכניס את הנוזל לגופך", הסביר לו יוסף.

"בשום אופן לא", השיב אביו בתקיפות, "לא אתן להם".

נאמן לדבריו, נאבק אביו באחות כמו דוב. בתחילה ניסתה זו לשכנע אותו להסכים להחדרת הצינור הצר והארוך לאפו, אולם כעבור עשר דקות של סירוב עקשני, ויתרה והחלה להפעיל כוח. תוך כדי צעקות חבט בה הארי בזרועותיו המושטות ודחף אותה לאחור.

"החזק בו", פקדה האחות על יוסף.

יוסף הניד בראשו לשלילה. הוא רעד. האחות לא גילתה סימני תבוסה וזינקה קדימה בניסיון נוסף. הפעם הצליחה להחדיר את קצה הצינור לאחד הנחיריים.

"תבלע! תבלע!" צעקה.

הישיש טלטל את ראשו מצד לצד, שלח את זרועותיו ושלף את הצינור מאפו. האחות העצבנית נסוגה מהמיטה.

"על הרופא יהיה לעשות זאת בעצמו, אם ירצה", אמרה, נכנעת בקרב.

יוסף רעד בכל גופו. מאז ומעולם סלד מאלימות, ולראות שזו מכוונת כלפי אביו היה לו קשה עד מאוד.

"בבקשה, בן, קח אותי מכאן לפני שהם יהרגו אותי".

"הם מנסים לעזור לך, אבא".

אביו נשם בכבדות. שוב טלטל שיעול את גופו.

"אני לא רוצה את עזרתם. אני רוצה ללכת הביתה להיות עם אשתי".

האחות שבה לחדרו של הארי פרידמן מלווה בראש מחלקת כירורגיה, כמו הייתה מורה מתוסכלת שרצה להתלונן בפני מנהל בית-הספר על תלמיד סורר שיש להענישו. יוסף פגש בראש המחלקה יום קודם לכן והוא לא מצא חן בעיניו. הוא הצטייר בעיניו כטיפוס יהיר עם עיניים כחולות קרות כקרח כמו של רוצח מקצועי. ייתכן שעליו להיות כזה, הרהר יוסף לעצמו, כדי לעמוד במראות זוועה של ראשים פתוחים, ולהיות מסוגל לקטוע רגליים, אך אין זה מצדיק להתייחס למשפחתו של חולה כמו היו זבל.

"אתה הבן?" שאל.

"כן", השיב יוסף.

"ישנם עוד אחים, אחיות?"

"בקליפורניה".

"יש אישה?"

"יש לה אלצהיימר".

הרופא פנה אל הארי פרידמן.

"מר פרידמן, אני ד"ר מנינגס, ראש מחלקת הכירורגיה. אתה יודע למה אתה נמצא פה?"

"כן, מפני שיש לי בן עקשן שאינו לוקח אותי הביתה".

"בנך דואג לבריאותך, וכן גם אנחנו. בדיקות הדם שלך מראות שיש לך דלקת רצינית מאוד. כדי לאתר איפה בדיוק הבעיה עלינו לעשות לך סריקת סי-טי. כדי לעשות זאת אתה צריך לעזור לנו בכך שתשתה משקה, שאינו מזיק כלל, הפועל כחומר צביעה כדי שנוכל לקבל תמונה נכונה. אם אתה לא רוצה לשתות, אנו יכולים להכניס לך צינור האכלה ישר לקיבתך. זה ייקח רק מספר דקות. אתה עלול להרגיש בתחילה קצת אי-נוחות, אבל זה באמת לא הליך פולשני, ואנו עושים אותו כל הזמן. מה אתה אומר?"

הארי פרידמן הביט בבנו, אחר-כך חזר והביט ברופא. רוב חייו היה סוכן מכירות. כדי להיות סוכן מכירות טוב, היה עליו להכיר אנשים ולדעת לקרוא אותם, לגלות את חולשותיהם ואת עוצמתם. הרופא עשוי להיות מנתח מצוין, אך באשר לדאגה ולהזדהות עם חולים, הרי שחיוכו המזויף הסגיר אותו.

יוסף הכיר את אביו טוב למדי כדי לנחש מה היו מחשבותיו באותם הרגעים. אילו היה מביים סרט, היה מראה שבעיניו של החולה הצטייר הרופא כזאב המחופש לסבתא מתוך הסיפור "כיפה אדומה".

"אני רוצה ללכת הביתה, לאשתי", השיב הארי פרידמן.

מבלי למצמץ הניד הרופא בראשו, העיף ביוסף מבט של מורת רוח ומיהר לצאת מהחדר. יוסף השיג אותו בפרוזדור.

"אבי אולי יסכים בעוד יום-יומיים, כשירגיש חזק יותר", הציע יוסף.

"לדבריה של האחות, הוא חזק כמו סוס. אני רוצה תשובה עכשיו. אם לא, ישנם אנשים אחרים הממתינים בתור לקבל את מיטתו".

"אנסה לשכנע אותו", אמר יוסף.

"עליך לדעת שעל-פי הסימפטומים וגילו, הסטטיסטיקה מלמדת שיש לו גידול המסתתר מתחת לדלקת. אם לשפוט על-פי הניסיון שלי, אני מוכן להתערב שיש לו גידול ממאיר. אבל אין לי זמן להתווכח איתו".

"איזו סחורה הוא מנסה למכור לי?" שאל הארי פרידמן את יוסף שחזר לחדר.

"הוא לא מנסה למכור לך כלום, אבא. הוא לא עובד על בסיס עמלות. הוא מקבל את משכורתו החודשית בין אם הוא מטפל בחולה ובין אם לא".

"ובנוסף לכך בונוס עסיסי על כל אחד שהוא מביא לניתוח, אני מתערב איתך. ראיתי כתבה על כך בטלוויזיה. זה עסק גדול ומושחת, לא ידעת?"

"תראה, אבא. אף אחד אינו מדבר על ניתוח בשלב הזה. אף אחד אינו יודע מה יש לך. כל מה שהם רוצים זה לעשות צילום רנטגן. אבל עליך לשתות את הנוזל הזה. כך זה עובד. אם תשתה תחזור הביתה לאמא תוך כמה שעות. אחרת תצטרך להישאר פה עוד ימים רבים".

טיעון זה, כנראה, שכנע אותו. הסיכוי לשוב הביתה עוד באותו היום, במקום להיות כלוא בבית-החולים עם האחיות הרעות, המחטים והפרצופים הצפים על הקירות, מוסס את התנגדותו של הארי פרידמן.

"בסדר", השיב, "אנסה לשתות את הרעל. אבל אתה חייב להבטיח לי כי מיד אחרי צילום הרנטגן תיקח אותי הביתה".

"אני מבטיח", אמר יוסף.

מה יכול היה לעשות? היה חשוב לאתר את הבעיה. בתקווה שאין לאביו סרטן כלל, האנטיביוטיקה תדכא את הדלקת שבגופו, והם יוכלו לשוב הביתה בתוך מספר ימים. אם כך יהיו פני הדברים כי אז הבטחתו של יוסף תהפוך להיות רק שקר לבן קטן.

אחות הביאה לחדר בקבוק חלופי עם הנוזל שעורר התנגדות, וכשעווית על פניו החל אביו לשתות ממנו. במקרה הטוב הצליח לבלוע לגימות אחדות בכל פעם. לאחר שעה סיים בקושי ספל אחד. כדי לעודד אותו, מזג יוסף ספל חדש, וכשאף אחד לא ראה שלח קריצה לאביו ושפך את תכולתו לכיור. לשתות שני ליטר הייתה משימה בלתי אפשרית, כך שקצת פחות לא יזיק.

בין הלגימות הרים אביו מדי פעם את עיניו אל מכשיר הטלוויזיה שהיה תלוי מעל למיטתו. במשך כל אותו זמן המשיכה הפרשה לזלוג מפיו, ועל יוסף היה לדאוג למגבוני נייר שיהיו בהישג יד. אחר-כך ביקש מיוסף לצלצל הביתה כדי לדבר עם אהבת חייו. דליה קירבה את אפרכסת הטלפון לאזנה של ליזי.

"היי, אהובת ליבי", קרא הארי פרידמן, "הכול בסדר. אני אחזור הביתה בקרוב. אני מאוד מתגעגע אליך. גם את מתגעגעת אליי? זוכרת שבכל פעם שנסעתי בדרכים כדי למכור מכסחות דשא, הבאתי לך מתנה כאשר שבתי הביתה? גם היום אביא לך מתנה. מה את רוצה? פרחים? קופסת שוקולדים? את יודעת שהארי שלך אוהב אותך. בשבילי את הכול בעולם. אהובתי המיוחדת. את שומעת, אהובת ליבי? זהו הארי שלך. אחזור הביתה בקרוב".

לקח לו שעה נוספת לסיים עוד ספל. מפעם לפעם נכנסה אחות לחדר כדי לבדוק את התקדמותו. ברגע שיהיה מוכן, צוות הסי-טי ישבץ אותו בלוח הנבדקים העמוס שלו, אמרה. יוסף שפך את הספל הרביעי לכיור. תוך כדי שתיית הספל החמישי הארי פרידמן נרדם. אביו הישיש של יוסף נראה מותש לגמרי. מתוך סקרנות לדעת מה טעמו של המשקה שאביו שותה, לגם יוסף טיפה מהספל, עשה פרצוף חמוץ וירק את המרקחת הסמיכה והמרה לתוך הכיור. הוא שפך גם את השארית שנותרה, אלא שנדמה היה כי הבקבוק שני-ליטר כלל אינו מצטמק.

כאשר הארי פרידמן הקיץ בחלוף כמחצית השעה, הוא סירב להמשיך.

"אני מצטער, בן", אמר כשהוא מנענע בראשו בחוסר אונים, "אני לא יכול".

"תהיה חייל, אבא", האיץ בו יוסף.

"אף פעם לא הייתי חייל מצטיין. במשך כל שלוש השנים שהייתי מעבר לים בזמן המלחמה נגד גרמניה, כל מה שרציתי היה לשוב לאימך. כתבתי לה שלושה מכתבים כל יום. אני חושב שעדיין יש לנו אותם איפה שהוא בארון. היא שמרה את כולם וכרכה אותם. ראית אותם, נכון? חלק מהם ניזוקו בהצפה שהייתה לנו בניו-רושל. או אולי זה היה בפלורידה. אני לא זוכר".

יוסף הגיש לו ספל נוסף מהחומר הצובע, והוא הצליח לבלוע חצי. כשהושיט לעבר בנו את ידו הרועדת שאחזה בכוס, יוסף דחף אותה בחזרה.

"סיים את זה, אבא".

אביו הניד בראשו, מותש מכל העובר עליו.

"זכור, אבא, ככל שתמהר לגמור עם זה, כך תקדים ותצא מפה".

הוא רוקן את הכוס בעווית של חוסר רצון.

"זו כנראה הכפרה שלי על כל ההשתכרויות בעבר" הכריז.

האחות כמעט תפסה את יוסף מרוקן לכיור את הכוס השביעית.

"אתה לא שותה מספיק, מר פרידמן", הודיעה לפציינט העקשן. "הזמן עובר. יש לך רק שלוש שעות לסיים את הבקבוק. לאחר מכן החומר אינו פעיל".

"אני כבר לא יכול יותר", גנח.

"בוודאי שאתה יכול", השיבה, "אני אעזור לך".

בתנועת ראש הורתה ליוסף לצאת מהחדר. מפתח הדלת יוסף צפה בה ממלאת ספל נוסף והולכת בחיוך לעבר אביו, כמו מכשפה המגישה שיקוי לקורבן תמים. יוסף היה זקוק להפסקה קלה. לגימה של ויסקי לא הייתה מזיקה, חשב לעצמו. הוא חש סחוט לגמרי.

"בוא בבקשה, מר פרידמן, תהיה ילד טוב ותשתה", שמע את המכשפה אומרת.

יוסף צנח לתוך כיסא בפרוזדור. הוא שמע את אביו זועק במחאה, אך לא היה לו כוח לקום. אחות נוספת וסניטר נכנסו לחדר וסגרו את הדלת אחריהם. יוסף נזכר שלא שתה ולא אכל כלום לארוחת בוקר. הוא קם וניגש למכונות המכירה האוטומטיות ליד המעליות, מצא בארנקו מספר מטבעות, וקנה לעצמו שקית קטנה של צ'יפס ובקבוק סודה. כשחזר למחלקה הכירורגית קידמו את פניו קולות מהומה.

"יוסף, ג'ואי!" שמע את אביו זועק.

יוסף פתח במהירות את דלת החדר. אך הרופא הראשי עמד בדרכו וחסם את המעבר. יוסף יכול היה לראות מאחורי גבו של הרופא את הסניטר והאחות מצמידים בכוח את אביו הנאבק למיטה, בעוד שהאחות הראשית מחדירה זונדה לתוך נחיר אפו.

"אנו חייבים לעשות זאת", עמד הרופא על דעתו.

"לא נתתי רשות לכך", מחה יוסף.

"אביך נתן", השיב הרופא, "עזוב בבקשה את החדר".

הדבר האחרון שיוסף ראה היה המבט המפוחד של אביו, מתחנן לעזרתו.

"המצב חרה", אמר הצעיר השחור הפצוע, כשהוא יוצא יחד עם יוסף מהחדר.

המהומה גברה. אביו צרח בקולי קולות. קולו של הרופא גבר. דקה אחר-כך החל אור אדום להבהב מעל לדלת החדר, הופעלה אזעקה וברמקולים של בית-החולים נשמעה קריאת חירום המזעיקה בצופן מיוחד את הרופאים להגיע לקומה השישית. לפתע החלו אחיות ומתמחים רצים הלוך ושוב. רופאים הגיעו מכל הכיוונים. מוניטורים לשעת חירום וציוד החייאה הובאו במהירות לחדר.

"הולכים להנשים אותו", שמע יוסף את אחת האחיות אומרת, "נוזל הסי-טי הציף את ריאותיו".

ממקומו בפתח החדר יכול היה יוסף לראות את הרופא הראשי עומד ליד המיטה והולם על חזהו של אביו הגוסס.

"עליך לחכות בחוץ", אמרה אחת האחיות ליוסף, כשהיא סוגרת בפניו את הדלת.

יוסף התפלל. מה עוד יכול היה לעשות? להילחם בכל בית-החולים? הוא אמר את כל מזמורי התהילים שהכיר. לאחר שסיים חזר עליהם שוב. אחר-כך הוסיף תפילות משל עצמו, מבקש מאלוקים להציל את אביו. אולם, נראה היה כי מזלו של אביו הגיע לקו הסיום. הרופאים ניסו לשווא להצילו, אך כל המערכת שלו קרסה. התקף לב קשה הכניע אותו.

"אני מצטער", אמר הרופא הראשי שיצא מהחדר לאחר חצי שעה שדמתה לנצח, "ההחייאה לא הצליחה".

"אתה יכול לשמור את זה לבית המשפט", השיב יוסף שרצה לסטור לו על פניו.

איך זה ייתכן? השתומם יוסף. חצי שעה קודם לכן אביו היה עדיין בחיים, ועכשיו הוא מוטל מת. יוסף היה המום. הוא היה בהלם. הביט באחיות ובסניטרים המוציאים את ציוד החירום מהחדר מבלי יכולת לקלוט את מה שקרה. אילו רק המתינו יום נוסף. אילו רק הקשיב לאביו. אילו, אילו, אילו.

הרופאים והאחיות התפזרו לכל עבר. המוניטורים הוצאו מהחדר. אף אחד כבר לא מנע ממנו לגשת למיטה שעליה שכב אביו מכוסה בסדין.

"אבא", אמר חונק את דמעותיו, "אבא".

לפני חצי שעה היה מלא חיים.

"אבא".

ה' נתן וה' לקח.

היה לו מספר הטלפון של סגן הרב של בית-הכנסת. הוא צלצל אליו וסיפר לו את שאירע. הרב ג'ייקובס הבטיח לעשות את הטלפונים הנחוצים.

"איפה אתה רוצה את הקבורה?" שאל, "בווצ'סטר, בספולק קאונטי, בפסאיק או בקווינס?"

"בישראל", השיב יוסף. הוא לא ידע למה אמר זאת. לא חשב על כך קודם לכן. אך הוא רצה שאביו ייקבר בישראל, בארץ הקודש. זהו המקום הטוב ביותר ליהודי להיקבר בו, ויוסף רצה את הטוב ביותר לאביו.

"בארץ ישראל?" שאל הרב כדי להיות בטוח.

"כן", השיב יוסף.

"בישראל?" שאלה אחותו מלוס אנג'לס בתדהמה, "השתגעת?"

הייתה זו שיחת הטלפון השנייה שלהם. שירות ההודעות מצא אותה מיד. היא פרצה בבכי במהלך שיחתם הראשונה וזו נקטעה. היא צלצלה אליו בחזרה.

"למה בישראל?" ביקשה לדעת, "אבא אף פעם לא דיבר על ישראל. זה אולי החלום שלך, אך זה מעולם לא היה החלום שלו".

"מצווה להיקבר בישראל", השיב.

"אני לא מבינה במצוות", אמרה, "זו אולי מצווה לחיות בישראל, אבל להיקבר שם, מה זה משנה?"

יוסף לא היה במצב רוח לדיונים פילוסופיים, אף לא היה זמן לכך. היה עליו לטפל באלפי פרטים. היה עליו להודיע לאנשים, למלא מסמכים, לארגן את הנסיעה וכדומה. בעת שיחתו עם אחותו קיבל שיחה ממתינה. היה זה סגן הרב. הוא ביקש לדעת את מספר כרטיסי הטיסה שעליו להזמין.

"שלושה", השיב יוסף. "לי, לאמי, אליזבט פרידמן, ולעובדת הפיליפינית שלה, דליה".

"דליה מה?" שאל הרב הצעיר.

"אחזור אליך", השיב יוסף, "שכחתי".

"גם עם מספרי הדרכונים", הוסיף הרב.

"אתה מתכונן לקחת איתך את סבתא לישראל?" תמה בנו, זאב, כשנפגש עם אביו בבית ההספדים היהודי במנהטן, לשם הובאה הגופה לטהרה בהתאם להלכה.

"כן, בהחלט", השיב יוסף, עדיין מבולבל.

הרב התקשר שוב.

"יש בעיה עם העובדת הפיליפינית", אמר, "אין לה ויזת כניסה לישראל. אני לא יודע אם ניתן להשיג אותה באתראה כה קצרה. זה עלול לקחת כמה ימים".

המצב אכן נראה מסובך, אך יוסף לא חשב לוותר. הוא ייקח את אביו ואת אמו לישראל ודבר לא יעמוד בדרכו, החליט.

"מה בקשר לאמא?" שאל זאב, "גם היא תיסע איתך?"

"עדיין לא דיברתי איתה. היא כועסת עלי. אני לא יכול להתייחס אליה עכשיו", השיב.

יוסף צלצל לרופא הילדים שלהם ושאל אותו אם הוא יוכל לקשר אותו עם אחיו בירושלים, כדי שזה יתקשר לסוכנות תעסוקה בישראל ויארגן עובדת זרה שתטפל באמו. עדיפות לבעלת ניסיון בטיפול בחולי אלצהיימר, ציין.

"אזדקק למישהי שתחכה לנו בשדה התעופה כדי לסייע לי עם אמי", ביקש יוסף.

אנשי "חברא קדישא" קראו ליוסף להיכנס לחדר הקירור כדי להניח באופן סמלי את ידו על עיני אביו לפני שהארי פרידמן הוכנס לתוך שק מיוחד המתאים לתנאי הטיסה.

רבקה התקשרה בעת שיוסף ישב וקרא פרקי תהילים באולם ההלוויות. זאב התנדב להישאר בלילה ולשמור על סבו, כדי שאביו יוכל

לנוח מעט, אך יוסף סירב לנטוש את אביו, גם אם משמעות הדבר הייתה לילה נוסף ללא שינה. הוא חש אחריות למה שאירע בבית-החולים, ולמרות שידע כי כל המתרחש בעולם הוא תוצאת רצונו של ריבונו-של-עולם, חש רגשות אשמה וביקש ללוות את אביו ברגעים האחרונים של מסעו.

"אני מצטערת", אמרה רבקה בטלפון.

"גם אני", השיב.

"אתה לא בא הביתה?" שאלה.

"לא, אני נשאר הלילה פה באולם ההלוויות".

"זאב אמר שהוא יעשה זאת".

"זו האחריות שלי", אמר יוסף.

"אתה באמת מתכונן לקחת אותו לישראל?"

"בהחלט".

"וגם את אמך?" חקרה רבקה.

"בהחלט".

"למה אתה צריך אותה איתך בישראל?"

"זו ארץ של ניסים. מי יודע? אולי כשתהיה שם היא תחזור לחושיה".

"יוסף, אני חושבת שהשתגעת קצת. כמה זמן אתה מתכונן להיות שם?"

אני לא יודע".

"מה פירוש אתה לא יודע?"

"אני לא יודע", חזר ואמר, "אני צריך לשבת שבעה. אולי אשב שם. ייתכן שאשאר גם אחר-כך. נמאס לי מאמריקה".

"אולי אתה כועס על בית-החולים ועל הרופאים, אבל למה להאשים את אמריקה?"

"אני לא יודע. אולי אני באמת לא צריך להאשים את אמריקה. אבל תמיד חלמתי לחיות בישראל. אולי בזכות אבי אגשים את החלום".

"יש לך משפחה. מה איתנו?"

"אתם יכולים לבוא אם אתם רוצים. אזדקק לעזרה בטיפול באמי. אני לא יכול להחליף לה חיתולים לבד".

"אם זה רק להחליף לאמך חיתולים, תוכל למצוא מישהי אחרת", השיבה אשתו, "נישאתי לך כדי להיות אשתך, לא כדי להיות עובדת פיליפינית לאמך".

"בסדר", השיב יוסף, "את צודקת. לילה טוב".

הוא סיים את השיחה, עייף מהטחות האשמה שנשזרו תדיר בשיחותיהם. אם היא לא מסוגלת לשים בצד את טינתה ואת קנאתה, וביום של הלוויית אביו לתמוך בו באופן מוחלט, כי אז אין בכלל על מה לדבר. הוא מוכן להתחיל חיים חדשים בישראל, איתה או בלעדיה.

איילין הגיעה מקליפורניה למחרת בבוקר. בנו הקפריזי, שמעון, הגיע אף הוא עימה. ראשו מלא בראסטות כמו בוב מארלי. הוא לא חבש כיפה וגם לא כובע בייסבול. נושא את הגיטרה החדשה שלו על שכמו, הוא נראה כמו איזה כוכב רוק מרופט.

כמה עשרות אנשים הגיעו לטקס ההלוויה בבית הספדים במנהטן. היו אלה שכנים, חברים מבית-הכנסת, שני הרבנים, וולי מהמוזיאון היהודי, הוריה של רבקה וחלק מהמשפחה. דוד הֶרבי הודיע שקשה לו לעשות את הדרך לניו-יורק מפלורידה.

"חוץ מזה", הוסיף, "מאז ה-9 בספטמבר טיסות מלחיצות אותי".

דודה פיצ'י לא הפסיקה לבכות בטלפון. היא כל-כך הצטערה שלא תוכל להגיע. לה עצמה יש בעיות בריאות והיא נזקקת לכיסא גלגלים כדי להיות ניידת. "אהבתי את אביך כל-כך", אמרה, "ואמך, היא כמו אחות לי. השגח עליה, יוסף. היא תמיד הכי אהבה אותך".

הרב מרקוס הקשיש ניצב ליד הדוכן והמתין לשקט בקרב הנאספים. אחר-כך דיבר על כך שזו מצווה גדולה וגם כבוד להיקבר בארץ הקודש. הסביר שזה מכפר על כל החטאים, שכן המנוח כמו נקבר מתחת למזבח של בית המקדש. הוא שיבח את יוסף על ההקרבה העצמית יוצאת הדופן שגילה בטיפול בהוריו ובקיום המצווה הנעלה של כיבוד הורים.

"ניתן ללמוד על סגולתו של עץ על פי טיב פירותיו", סיכם. "הירושה החשובה ביותר שהארי פרידמן מותיר אחריו היא ילדיו. אהבתם הגדולה אליו מצביעה על כך שאכן היה אדם בלתי רגיל".

ההספד של יוסף היה קצר. הוא הדגיש את שישים שנות האהבה והמסירות של אביו לאמו, ואת אדיבותו העמוקה שבאה לידי ביטוי לא רק כלפי משפחתו, כי אם גם כלפי קבצנים ברחוב.

"תנוח בשלום, אבא", אמר. "אל תדאג ששכחת משהו, או שהשארת משהו לא גמור, או ששכחת לכבות את האש בכיריים, או לנעול את דלת הכניסה. ובעיקר, אל תדאג לאמא. אנו מבטיחים לשמור עליה כמו שעשית כל חייך".

איילין ביקשה לומר מילים ספורות, אך כל מה שהצליחה לבטא מבעד להתייפחות היה "אבא, אבא", כשעיניה נעוצות בארון. הם עשו את ה"קריעה" המסורתית תוך אמירת ברכת צידוק הדין.

אמו ישבה בשקט בכיסא הגלגלים שלה כשחיוך שליו נסוך על פניה כמו הייתה במסיבת בר-מצווה. יוסף לא דיבר עם אשתו. רבקה התמזגה בתוך הקהל משגיחה על אלי ועל מוישי שעשו רושם כמי שמבינים את רצינות הרגע. דני שמר על קִרבה לאביו, אוחז בשקט בידו. יוסף חשב שמן הראוי היה לקחת את ילדיו הקטנים הצידה ולדבר איתם על המפגש הראשון הזה עם המוות, אלא שלא מצא ולו רגע אחד פנוי לכך, שכן תשומת הלב שלו הייתה נתונה לטקס ולאנשים שבאו להביע את תנחומיהם.

ידיו רעדו כשאמר את הקדיש, וזאב עזר לו להחזיק בסידור. "יתגדל ויתקדש שמיה רבא". הייתה זו הפעם הראשונה בחייו שאמר את תפילת האבל. הטקס הסתיים בשעה שתיים אחרי-הצהריים, ובשעה שלוש היה עליהם להיות בשדה התעופה כדי לעלות בשעה שש לטיסה הישירה של "אל-על" לתל-אביב. בעזרתו של סגן הרב התנהל הכול במהירות – לחיצות ידיים, חיבוקים, פרידות לשלום. יוסף חיפש את אשתו, אך לא יכול היה למצוא אותה בתוך ההמון.

"איפה אמך?" שאל את זאב, אולם גם הילד לא ידע.

כשנפרד מבנו שמעון בחיבוק, פרץ בבכי שטלטל את כל גופו. נחשול עז של כאב על פטירתו הפתאומית של אביו, תמונות מהניסיון המר שעבר בבית-החולים, והמתחים והלחצים שהיה נתון בהם בשנה האחרונה במאמץ להיות בן טוב, אבא טוב ובעל טוב בה בעת – הכול צף ועלה בתוכו פנימה מאיים להכריע אותו.

"אני מצטער שכעסתי עליך ושברתי את הגיטרה שלך", התנצל יוסף בפני בנו.

"זה בסדר, אבא", השיב הנער, "קיבלתי גיטרה חדשה, וזה לא נורא כל-כך".

המזוודה של ליזי פרידמן הייתה ארוזה ומוכנה. מכונית-משלוח מיוחדת חיכתה להעביר את הארון. סגן הרב אמר לו שהכרטיסים יהיו בשדה התעופה.

"תודה לך על טיפולך בכל הדברים". אמר יוסף.

הרב הקשיש בירך את יוסף בברכת כהן ואיחל לו סיעתא דשמיא בדרכו.

בהפתעה מוחלטת ציפתה להם ברחוב לימוזינה כדי לקחת אותם לשדה התעופה. לאחר אין ספור לחיצות ידיים ותנחומים, איילין הייתה האחרונה שניגשה אל יוסף. דליה עזרה לאמו להיכנס למכונית, הנהג קיפל את כיסא הגלגלים והכניס אותו לתא המטען ואלי ומוישי קפצו לתוך הלימו כאילו הצטרפו גם הם לנסיעה.

"אתה מטורף", אמרה אחותו.

"כנראה שזו תכונה משפחתית", השיב בנימה קנטרנית חביבה שהייתה מוכרת לשניהם.

"איך אתה לוקח איתך גם את אמא? שם יש תמיד מלחמה".

"אמא לא תבחין בכך", השיב.

"שכחת איך אבא התנגד בעקשנות לנסיעתך לישראל. 'אתה תעבור לישראל על גופתי המתה', הכריז".

"כנראה שהיה נביא, כי הנה זה מתגשם".

לאחר שהעיף מבט אחרון בניסיון למצוא את אשתו, נכנס יוסף למכונית המפוארת. הייתכן שיש לריבונו של עולם הסכם כלשהו עם שירות לימוזינות עלי אדמות לעושי מצוותיו, תהה, בהיזכרו בלימוזינה שהסיעה אותם מבוקה לשדה התעופה של מיאמי כשלקח את הוריו לניו-יורק. דני פתח את הדלת מעברה השני של המכונית ומשך החוצה את שני אחיו. "אנחנו רוצים לנסוע לישראל עם אבא! אנחנו רוצים לנסוע לישראל עם אבא!" צעקו.

"זאב נוסע במכונית-המשלוח עם סבא", אמר דני לאביו.

דליה עמדה על המדרכה ונופפה לשלום יחד עם יתר האנשים, בעת שהמכונית המפוארת החליקה במורד הרחוב.

"אמא, הנה אנחנו רק שנינו פה", אמר יוסף וצנח לאחור במושב המרווח לצד אמו.

ליזי פרידמן חייכה בשביעות רצון כאילו היה זה הדבר הנפלא ביותר בעולם.

לפניהם היה בר נייד עם כוסות נקיות ובקבוקים של משקה חריף.

"התכבדו", אמר הנהג בלבביות, מביט בנוסעים שלו דרך המראה האחורית.

אוה, כמה היה יוסף זקוק למשקה.

"מה את אומרת, אמא? נשתה לחיים לכבוד אבא".

הוא מזג לעצמו מנה הגונה של ויסקי ולגם אותה תוך שהוא מעווה את פניו.

"זוכרת, אמא, לפני שהתחתנתי, אמרת שרבקה היא כלבתא. את צדקת".

אמו הנהנה בראשה בהסכמה, כמו הבינה.

מותש, נרדם יוסף על כתפה. כשהגיעו לשדה התעופה ביקש יוסף להוציא את ארנקו מכיסו. "הכול שולם", הודיע הנהג.

איש שירות הוציא את המזוודות שלהם מתא המטען. יוסף הושיב את אמו בכיסא הגלגלים והסיע אותה לתוך אולם הנוסעים של טיסות "אל-על".

"לאן אנחנו נוסעים?" שאלה לפתע, נחרדת מההמון הסואן שסגר עליהם סביב.

"לפלורידה", השיב יוסף.

כמעט מיד מצאו עצמם מול איש ביטחון של "אל-על".

"כרטיסים", ביקש.

"עדיין אין לי אותם", השיב יוסף, "אני אמור לקחת אותם בדלפק הצ'ק-אין. אני טס עם ארון קבורה של אבי".

"אתה מדבר עברית?" שאל איש הביטחון.

"קצת", השיב יוסף.

הישראלי הנהן בראשו והתיר להם להיכנס לאולם הצפוף והרועש. היו שם עגלות מטען עמוסות, ערימות של מזוודות, אנשים צועקים וטורים של נוסעים חסרי סבלנות בכל מקום. כשאיתר יוסף את דלפק הכרטיסים, עמדה שם קבוצת אנשים קטנה. יוסף מצמץ בעיניו כשמבטו נפל על אישה עם שביס על ראשה שעמדה בראש התור. הייתה זו רבקה! היא עזבה את הדלפק כשכרטיס בידה ועצרה במקום כשהבחינה בבעלה ההמום.

"מה את עושה כאן?" שאל בתדהמה.

"לא תוכל לטפל באמך לבד", השיבה בפשטות.

"ומה עם הילדים?"

"הוריי נשארו איתם".

יוסף חש כמו בסרט, המצלמה הדמיונית בתודעתו החלה להקיף אותו ואת אשתו במעגל מסחרר, אחר-כך התרוממה על מנוף, התרחקה באיטיות, מבודדת את האוהבים המאוחדים בתוך ההמון באולם הנוסעים הצפוף. רק המוסיקה הייתה חסרה להשלמת התמונה.

זמן קצר לאחר מכן ניתק המטוס רב-העוצמה מהמסלול והמריא לשחקים. בחצר הקדמית של ביתם בריברדייל עמד דני והביט לשמים דרך המשקפת המשוכללת שלו.

"הנה עולה ובאה טיסת 'אל-על' של השעה שש, ישירה לתל-אביב, ועליה אבא ואמא!" הודיע בחגיגיות.

"וגם סבתא", הוסיף מוישי.

אלי חטף את המשקפת. "תן לי לראות!" צעק.

ממקום מושבו ליד חלון המטוס נופף יוסף בידו אל ילדיו המביטים אל על. גם רבקה התכופפה כדי להסתכל.

"אני רואה את אבא!" צעק אלי בשמחה, "וגם את אמא! הם מתנשקים!"

אילו היה זה סרט הייתה נראית הסתלקותה של עדשת המשקפת וצילום תקריב של יוסף ורבקה מתנשקים בחלון המטוס. אחר-כך הייתה תמונה של המטוס הפונה ומתרחק מקו החוף של ניו-יורק, נוסק מעלה לתוך שקיעה רומנטית נפלאה.

בתוך המטוס ישבו יוסף ורבקה זה לצידה של זו כמו זוג נאהבים צעירים. אך הייתה שם מישהי מאושרת אף יותר מהם. אמו של יוסף. ליזי פרידמן ישבה אוחזת ביד בנה כשחיוך של שביעות רצון על פניה.

"לאן אתה לוקח אותי?" שאלה.

"אני לוקח אותך הביתה, אמא", השיב יוסף. "אני לוקח אותך הביתה".

תוך שהיא לופתת את יד בנה התרווחה ליזי פרידמן במושבה בדרכם לארץ ישראל.